

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ, ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ, ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Διπλωματική Εργασία

«Απόψεις και Αντιλήψεις Ατόμων για τους λόγους συμμετοχής τους σε άτυπες κοινωνικές ομάδες»

Επιμέλεια Εργασίας: **Παρασκευή Παρνασσά** : Α.Μ. 04201317

Επιβλέπουσα: **Δ. Καρακατσάνη, Καθηγήτρια**

Επιτροπή: Π. Παπαδιαμαντάκη, Επίκουρη Καθηγήτρια

Α. Φερώνας, Επίκουρος Καθηγητής

Κόρινθος, 2015

Copyright © Παρασκευή Παρνασσά, 2015

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα. Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και μόνο.

Περίληψη

Στην παρούσα έρευνα θα αποτυπωθούν οι απόψεις υποκειμένων συμμετεχόντων σε άτυπες κοινωνικές ομάδες προκειμένου να αναδειχθούν τα κίνητρα συμμετοχής τους και το νόημα που αποδίδουν στη δημόσια αυτή τους κοινωνικότητα. Πρώτα παρουσιάζεται η ιστορική αναδρομή της έννοιας της κοινωνίας των πολιτών μέχρι σήμερα προκειμένου να διαμορφωθεί μια σαφέστερη οπτική του πεδίου ανάπτυξης των σύγχρονων άτυπων κοινωνικών ομάδων. Στη συνέχεια παρατίθεται ένα θεωρητικό πλαίσιο ερμηνείας και στήριξης της συμμετοχής των ατόμων σε κοινωνικές ομάδες πρότερων κοινωνικών εμπειριών που δυνητικά θα αποτελέσει τη βάση αποτίμησης των απόψεων των συμμετεχόντων στην παρούσα ερευνητική διαδικασία. Θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα της συλλογής δεδομένων μέσα από τις αντιλήψεις των συμμετεχόντων από ημιδομημένες συνεντεύξεις. Τέλος θα υπάρξει ανατροφοδότηση αναφορικά με την κύρια συλλογιστική περί αιτιών κινητοποίησης των υποκειμένων για τη συμμετοχή τους σε άτυπες κοινωνικές ομάδες την υπό μελέτη περίοδο στο κέντρο της Αθήνας, αναδεικνύοντας κατά περίπτωση, την άλλοτε εμφανή ή υπόρρητη (λανθάνουσα) πολιτική ή προσωπική τους βάση. Τα αποτελέσματα αναδεικνύουν την αρχική υποκίνηση των ατόμων από εγγενείς ατομικές ανάγκες και στη συνέχεια της εμπλοκής τους στην άτυπη ομάδα την ενίσχυση της δράσης τους από τις γνωστικές δομές της αλληλεγγύης και της αμοιβαιότητας. Δείχνουν τέλος τις άτυπες κοινωνικές ομάδες να αποτελούν για τους συμμετέχοντες ένα κανονιστικό πρότυπο κοινωνικής οργάνωσης ασθενών δεσμών με ισχυρή αποτελεσματικότητα στη επίτευξη στόχων τους και γεφύρωσης πληροφοριών, με γνώμονα την αυτοδέσμευση και αυτονομία επιλογών απόφασης, χωρίς άνωθεν έλεγχο, αλλά από τη βάση, απέναντι στην έλλειψη εμπιστοσύνης στη θεσμοθετημένη πολιτική οργάνωση.

Λέξεις κλειδιά: κοινωνία πολιτών, άτυπες κοινωνικές ομάδες, κίνητρα, συναισθήματα, εαυτός, κοινωνικότητα, αυτοκαθορισμός

Abstract

This research will reflect the views of subjects participating in informal groups to highlight their participation motives and the meaning they attach to this public sociability. First it presents the history of the concept of civil society today in order to establish a clearer perspective of the field for the development of modern informal social groups. Below is a theoretical framework to interpret and support the participation of people in social groups of antecedent social experiences that will potentially form the basis of valuation of the views of the participants in this research process. The results of data collection will be presented through the perceptions of participants from semi-structured interviews. Finally there will be feedback regarding the main reasoning on mobilization of the underlying causes for their involvement in informal social groups in the study period in central Athens, highlighting where appropriate, sometimes overt or implicit (latent) political or personal basis. The results highlight the initial inciting people against intrinsic individual needs and then their involvement in the informal group to strengthen their action from the cognitive structures of solidarity and reciprocity. The results, finally, show that informal social groups are for participants a normative model of social organization's weak ties with strong efficacy in achieving their goals and bridging information, based on voluntary commitment and autonomy of decision options without over control, but from the bottom, opposite the lack confidence in institutionalized political organization.

Key Words: Civil society, non formal social groups, motives, emotions, self, sociality, self determination

Πίνακας Περιεχομένων

Εισαγωγή	Σελ.6
Μέρος Α' – Θεωρητικό Πλαίσιο	
Κεφάλαιο 1ο	
Η κοινωνία των πολιτών	8
1.1. θεωρητικές προσεγγίσεις της έννοιας της κοινωνίας των πολιτών	9
1.2 ορισμός και περιεχόμενο της κοινωνίας των πολιτών	15
1.3. τύποι και μορφές της κοινωνίας των πολιτών στην Ελλάδα σήμερα	18
1.4 οι άτυπες κοινωνικές ομάδες και η κοινωνική δράση	22
1.5 η πορεία της ελληνικής κοινωνίας πολιτών	26
Κεφάλαιο 2ο	
Λόγοι Εμπλοκής και κίνητρα συμμετοχής των υποκειμένων	31
2.1.Θεωρίες ερμηνείας κινήτρων συμμετοχής των κοινωνικών υποκειμένων στις άτυπες κοινωνικές ομάδες Συστήματα, λόγοι, αναγκαιότητα, εγγενείς ανάγκες, συναισθηματική ενημερότητα, εαυτός	32
2.2. Κοινωνικότητα	37
Μέρος Β' – Ερευνητικό Μέρος	
Κεφάλαιο 3ο	
Η Έρευνα	
3. 1. Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα	42
3.2. Μέθοδος	43
3.3. Ερευνητική Διαδικασία	
3.3.1. Επιλογή Δείγματος	45
3.3.2. Εργαλείο Συλλογής Δεδομένων	46
3.3.3. Μέθοδος Ανάλυσης Δεδομένων	48
Κεφάλαιο 4ο	
Παρουσίαση των Αποτελεσμάτων της Έρευνας	
4.1. Σκέψεις και Αντιλήψεις των ατόμων συμμετεχόντων σε άτυπες	49

κοινωνικές ομάδες για το κίνητρο, το λόγο, τις ανάγκες συμμετοχής τους.	
4.2. Συναισθήματα που βιώνουν κατά τη συμμετοχή τους στην άτυπη ομάδα	57
4.3. Άτυπες κοινωνικές ομάδες και αντίληψη του εαυτού	59
4.4. Σκέψεις και Αντιλήψεις των συμμετεχόντων για το σύγχρονο κράτος και δημοκρατία	61
Κεφάλαιο 5ο	
Αποτελέσματα έρευνας	
5.1.Συζήτηση των Αποτελεσμάτων- Συμπεράσματα	65
1) άτυπες κοινωνικές ομάδες και κίνητρα, λόγοι, ανάγκες, συναισθήματα, εαυτός	66
2) άτυπες κοινωνικές ομάδες και κοινωνικότητα	73
5.2. Περαιτέρω διερεύνηση	80
Βιβλιογραφία	81
Παράρτημα	
Οδηγός Συνέντευξης	86
Απομαγνητοφωνήσεις συνεντεύξεων Σ1-Σ7	87

Εισαγωγή

Η παρούσα μελέτη έχει σαν σκοπό να καταγράψει τη νοηματοδότηση του ενεργού υποκειμένου κατά τη συμμετοχή του στις άτυπες κοινωνικές ομάδες. Οι άτυπες κοινωνικές ομάδες είναι έκφραση της κοινωνίας των πολιτών και εξετάζονται ως τρόπος της ενεργούς συμμετοχής των κοινωνικών υποκειμένων και σαν εργαλείο επαναπροσδιορισμού της κοινωνίας των πολιτών στην Ελλάδα. Ο συνδυασμός αυτών των αναλύσεων, της κοινωνίας των πολιτών και των κινήτρων συμμετοχής των ενεργών υποκειμένων σε άτυπες κοινωνικές ομάδες, αποσκοπεί στον εντοπισμό των κινήτρων και των αιτιών συμμετοχής των υποκειμένων στις ομάδες αυτές και στη συσχέτιση με νέες μορφές κοινωνικής οργάνωσης, συνδυάζοντας προς την υλοποίηση αυτού, θεωρητική και ερευνητική προσέγγιση, για την ιστορική αναδρομή της κοινωνίας των πολιτών και της διαδρομής της κοινωνικής οργάνωσης του ατόμου για να καταλήξει στο σήμερα στη γεωγραφική περιοχή του κέντρου

της Αθήνας. Υποβοηθείται από θεωρίες και μελέτες της κοινωνιολογίας και της κοινωνικής ψυχολογίας για τα κίνητρα, τα αίτια και το σκοπό συμμετοχής σε δράση των υποκειμένων. Συγκεκριμένα διερωτάται για τα κίνητρα που εμπλέκονται στην επιλογή των υποκειμένων να συμμετάσχουν σε αυτές.

Οι άτυπες κοινωνικές ομάδες στις μέρες μας έχουν συνδεθεί με εκφάνσεις νέας κοινωνικής οργάνωσης και έκφρασης του ατόμου και στις ρίζες τους παραμένει μια μορφή κοινωνικής έκφρασης σχετικά με τον τρόπο ζωής του ατόμου, του κοινωνικού υποκειμένου, το οποίο και περιγράφει τη νοοτροπία του. Ταυτόχρονα γίνεται και το μέσο που χρησιμοποιεί το άτομο για να αναθεωρήσει τον τρόπο ζωής του (Ροζάκου & Γκαρά, 2013:12). Από αυτή τη σύζευξη νέας κοινωνικής οργάνωσης και κοινωνικής έκφρασης, προκύπτει το θεωρητικό πλαίσιο ότι στις άτυπες κοινωνικές ομάδες τα ενεργά υποκείμενα παρουσιάζουν καταρχήν τον εαυτό τους ως μέρος ενός συνόλου, το αίσθημα του ανήκειν σε νέα κοινωνικά δεδομένα. Αυτό το σύνολο μπορεί να ταυτίζεται με την κοινωνία των πολιτών ή να αντιτίθεται στη μέχρι σήμερα γνωστή μορφή της κοινωνίας των πολιτών. Με τον έναν ή με τον άλλο τρόπο, τυπικά ή άτυπα, εμείς ή οι άλλοι, η κοινωνία των πολιτών παρουσιάζεται μέσα από τις άτυπες κοινωνικές ομάδες και για το λόγο αυτό αρχικά θα αναφερθούμε στην ιστορική αναδρομή αυτής της κοινωνίας πολιτών και στην Ελλάδα. Τα υποκείμενα που εξετάζονται στο πλαίσιο αυτής της εργασίας, περιγράφουν με προσωπικό τρόπο την οπτική γωνία θέασης τους και τον εαυτό τους μέσα στην ομάδα, καθώς και τα κίνητρα συμμετοχής στις άτυπες ομάδες, οι οποίοι τρόποι εκφράζονται μέσω εξατομικευμένων περιγραφών, παρουσιάζοντας το προσωπικό τους βίωμα πίσω από το τι ορίζει το κίνητρο, την αιτία και το σκοπό συμμετοχής τους στις άτυπες κοινωνικές ομάδες της κοινωνίας των πολιτών μετά το 2008 στην περιοχή του κέντρου της Αθήνας.

Η ανάγκη αυτού του ερευνητικού περιεχομένου, δημιουργήθηκε τόσο από την παρατήρηση στην καθημερινότητα δημιουργίας ανά γειτονιά – που μέχρι το 2008 αδρανούσε σαν έννοια η γειτονιά- ακηδεμόνευτων ομάδων δράσεων για καθημερινά πολιτικά όμως θέματα, όσο και από την προσωπική εμπλοκή μου σε άτυπη ομάδα φυσικής δόμησης εντός του αστικού ιστού της Αθήνας το 2009. Ο συνδυασμός των γνωστικών προκλήσεων που αναπηδούν φυσιολογικά από την έννοια της επονομαζόμενης οικονομικής

κρίσης του 2009 και μετά, εγείρει ερωτήματα και προβληματικές που έχουν να κάνουν και με την διερεύνηση της πολιτικής πράξης στην καθημερινότητα, την αναθεώρηση της από την κοινωνική βάση, την ανοικοδόμηση και τον επαναπροσανατολισμό, με σκοπό την καταγραφή και κατανόηση αυτής της παρατηρούμενης αλλαγής και της δυναμικής της.

Μέρος Πρώτο

Κεφάλαιο 1ο

Η κοινωνία των πολιτών

Είναι χρήσιμο αρχικά να προσεγγίσουμε την ιστορική πορεία και εξέλιξη της πολύσημης έννοιας της κοινωνίας των πολιτών που θα μας απασχολήσει στην παρούσα ερευνητική εργασία. Τη δεκαετία του 1990 οι συζητήσεις για την «κοινωνία πολιτών» επανέρχονται στο προσκήνιο. Ως κομβικό σημείο για την «αναβίωση», την «αναγέννηση» ή την «ανάσωση της από τη λήθη» ορίζεται το 1989, η κρίση του υπαρκτού σοσιαλισμού και του μαρξισμού. Η «κοινωνία πολιτών» επανασηματοδοτείται, ενώ αποκτά αξία σε διαφορετικά πολιτικά προγράμματα. Εμφανίζεται βιβλιογραφικά, όπως παραθέτουμε και στη συνέχεια ως μια πολυσήμαντη πολιτισμική κατασκευή. Παρουσιάζει μεγάλες διαφοροποιήσεις, που προκύπτουν από τη διαφορετική πολιτική οργάνωση και νοηματοδότηση του πολιτικού κόσμου διαχρονικά και ετερογένεια ανά ήπειρο και χώρα, όσο ετερογενείς είναι και οι κοινωνικές αντιλήψεις διακρατικά. Φαίνεται ότι ένα βασικό χαρακτηριστικό αυτής της αναδρομής είναι η εξέλιξη του όρου καθώς και οι ερμηνευτικές διαχρονικά συγκρούσεις.

Ο όρος της κοινωνίας των πολιτών είναι συγκρουσιακός διαχρονικά και λειτουργεί ως αναλυτικό, κανονιστικό εργαλείο και πρότυπο της κοινωνίας περικλείοντας ένα μεγάλο φάσμα της κοινωνικής οργάνωσης. Η έννοια περιέχει μια μεγάλη πολυσημία ως προς τα θεωρητικά πλαίσια που χρησιμοποιούνται για την ερμηνεία της όπως θα δούμε να ξετυλίγονται παρακάτω. Επίσης η εννοιολογική της σύλληψη δείχνει μια επιλεκτική ευαισθησία ως προς τις συγκεκριμένες συνθήκες και τα χαρακτηριστικά του

ιδιαίτερου πολιτικού συστήματος, μέσα στο οποίο αναπτύσσεται όπως η «αμερικανική εξαιρετικότητα», η φιλελεύθερη δηλαδή σύλληψη του πολιτικού με πεδίο διαβούλευσης ελεύθερων υποκειμένων. Επιπλέον φαίνεται ότι παίρνει διαφορετικό περιεχόμενο ανάλογα με τις συγκυρίες, στις οποίες συγκεκριμενοποιείται ιστορικά με παραδείγματα την πτώση των καθεστώτων του υπαρκτού σοσιαλισμού, τους κοινωνικούς αγώνες για ελευθερίες, τα εργασιακά και κοινωνικά δικαιώματα, την ιδιότητα του πολίτη, τη μετανάστευση, τον φεμινισμό, την παγκοσμιοποίηση, κάτι που συνδυάζεται με την εμφάνιση νέων πολιτικών υποκειμένων και τον επαναπροσδιορισμό του πολιτικού (Παπαταξιάρχης, 2013:20).

1.1. Θεωρητικές προσεγγίσεις της έννοιας της κοινωνίας των πολιτών

Από την αρχαιότητα η πολιτική κοινότητα, η δημοκρατικά οργανωμένη κοινωνία, χωρίς να χρησιμοποιείται ακόμη περιγραφικά ο όρος «κοινωνία», είναι μια διάσταση που κυριαρχεί, είναι ένα πλαίσιο που ανταποκρίνεται στην κάλυψη βασικών ανθρώπινων αναγκών συνύπαρξης. Για τον Αριστοτέλη κίνημα/ κίνηση είναι η σχέση μεταξύ ισχύος/ενέργειας και πράξης/δράσης, κίνημα σαν την πράξη της ενέργειας «the act of the potenza», είναι ατελής, ελλιπής πράξη χωρίς τέλος, σκοπό. Από την κυριαρχούσα πολιτική κοινωνία του Αριστοτέλη, διαμόρφωσης πολιτικής κουλτούρας στον δημοκρατικό ιδεαλισμό του Ρουσσώ και στο «societas civilis» του ρωμαίου φιλόσοφου Κικέρωνα, ο όρος αποδεικνύεται νευραλγικός για τον πολιτικό ορισμό της κοινωνίας διαχρονικά, ενδεχομένως λόγω της σταδιακής μετάβασης προς το σύγχρονο κόσμο που εισήγαγε τη διαφοροποίηση και την εξέλιξη σε συνέπεια με τις ιστορικές εξελίξεις του 18ου αιώνα, τις πολιτικές του 19ου και τις κοινωνικές του 20ου (Μπάρλα, 2008:10).

Οι απαρχές της έννοιας βρίσκονται στην ηθική φιλοσοφία που συνδέεται με τον σκωτσέζικο διαφωτισμό που επηρεάστηκε από τις θεωρίες φυσικού δικαίου του Giorills και του Piffendorf. Ο Σκωτσέζικος Διαφωτισμός του Francis Hucheson, έδωσε στον κλασικό φιλελεύθερο Adam Ferguson ώθηση, ο οποίος έγραψε ένα δοκίμιο πάνω στην ιστορία της κοινωνίας των πολιτών το 1767 (Σημίτη, 2002:178). Ο Ferguson εξομοιώνει την κοινωνία

των πολιτών με την εμπορική κοινωνία και αντικαθιστά την πηγή της νομιμότητας με τις πηγές της αλήθειας και της ελευθερίας. Σύμφωνα με τη φιλελεύθερη αστική τάξη ο όρος χρησιμοποιήθηκε για να ορίσει έναν αυτόνομο χώρο, το χώρο της ιδιωτικής ζωής και της αγοράς.

Στον Χέγκελ, αντίθετα, η πλευρά των διαλεκτικών αναφέρει πως η πολιτική κοινωνία καλύπτει το χώρο που μεσολαβεί ανάμεσα στο κράτος και την οικογένεια και ταυτίζεται με το πεδίο ιδιωτικών και οικονομικών συμφερόντων. Η κοινωνία πολιτών είναι τύπος κοινωνικής συσχέτισης μεταξύ οικογένειας και κράτους, είναι το σύνολο των κοινωνικών οργανώσεων και θεσμών που παρεμβάλλονται. (Σημίτη, 2014:1) Ο Χέγκελ ορίζει την κοινωνία των πολιτών ως ένα πεδίο οικονομικών σχέσεων σε αντίθεση με όσα ισχύουν στη σύγχρονη εποχή. Είναι μια κατώτερη, ατελής μορφή κράτους, που δεν ταυτίζεται με τον πολίτη. Οι κοινωνικές ανάγκες προσδιορίζονται από τις οικονομικές σχέσεις επιβάλλοντας στο κράτος να αναπτύσσει την αστυνόμευση και τη δικαιοσύνη για την επίλυση τους. Για τον Χέγκελ η κοινωνία των πολιτών αντιπροσωπεύει το συμφέρον μιας συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας. Είναι η ιδιωτική ή μη κυβερνητική διάσταση οργάνωσης του κράτους σε αντιδιαστολή με την πολιτική κοινωνία. Η ενδιάμεση σφαίρα μεταξύ του δημόσιου κόσμου και του ιδιωτικού των ατόμων.

Ο μαθητής του Χέγκελ, ο Μαρξ, από την άλλη θεωρεί την κοινωνία των πολιτών ως «αστική κοινωνία», είναι το πεδίο, η υποδομή κοινωνικών και ταξικών συγκρούσεων και διεκδικήσεων. Συνδέει την κοινωνία των πολιτών με τις οικονομικές δράσεις της άρχουσας αστικής τάξης και την προσπάθεια που καταβάλει να διαιωνίσει την ταξική της κυριαρχία. Θεωρεί ότι το κράτος συγκαλύπτει την κοινωνία των πολιτών αλλά έχουν διαφορετικά συμφέροντα. Ακόμη θεωρεί την έννοια αρνητικά φορτισμένη, ως «ένα πόλεμο όλων εναντίον όλων», ως πλασματική ισότητα μεταξύ των μελών της κοινωνίας των πολιτών που καλύπτει την ευρύτερη ανισότητα (Μπάρλα, 2008:9).

Ο νεομαρξιστής Gramsci αντιμετωπίζει την κοινωνία των πολιτών ως τρίτο πόλο μεταξύ κράτους και αγοράς, την εντάσσει στο πολιτικό- ιδεολογικό εποικοδόμημα, όχι στην οικονομική βάση του Μαρξ. Τονίζει την ανεξαρτησία της κοινωνίας των πολιτών από το κράτος και την έλλειψη του κρατικού

καταναγκασμού από αυτή. Θεωρεί ότι είναι ένα ανοιχτό πεδίο αντιθέσεων και συγκρούσεων, όπου διακυβεύονται ζητήματα πολιτικής, πολιτιστικής και ιδεολογικής ηγεμονίας και διαμόρφωσης συσχετισμού δυνάμεων (Σημίτη, 2014:1). Επικρατεί η πάλη για ιδεολογική ηγεμονία. Ιδεολογικά εμφανίζεται ως βεβαρημένη έννοια πια η κοινωνία των πολιτών. Συμπυκνώνει τις κεντρικές αξίες και ερμηνείες ενός μοντέλου νέας κοινωνικής οργάνωσης και υποκειμενικότητας, μιας μορφής διαμεσολάβησης από το ειδικό στο γενικό εργαζομένων και κράτους, αναγωγής του ιδιωτικού συμφέροντος σε πολιτειακό θέμα. Επαναπροσδιορίζονται οι σχέσεις κράτους και οικονομίας, ιδιωτικού και δημοσίου. Διαπιστώνεται ένας απεγκλωβισμός της έννοιας από το στενό πλαίσιο της οικονομικής αλληλεπίδρασης (Μαγκλάρας, 2007:2). Παρατηρείται μια μετατόπιση ερμηνείας προς το χώρο της κουλτούρας και της αξιακής αλληλεπίδρασης της δημόσιας με την ιδιωτική σφαίρα. Την όριζε σαν μηχανή συναίνεσης στην ηγεμονία των κυρίαρχων τάξεων αναπαράγοντας την ιδεολογική επικυριαρχία της αστικής τάξης μέσα από σωματεία, σαν ένα τροχοπέδη της κυρίαρχης τάξης, ένα εργαλείο νομιμοποίησης και απόσπασης της συναίνεσης του κυριαρχούμενου (Μαγκλάρας, 2007:3). Αφαιρεί έτσι από τις ενώσεις αυτές την ιδεολογική αυτονόμηση και συλλογική βούληση τους από την αστική κυρίαρχη τάξη.

Ακολουθεί εναλλακτικά η τοκβελιανή έννοια της κοινωνίας πολιτών. Στον Tocqueville (πολιτικός φιλελευθερισμός) ανήκει η κυρίαρχη σήμερα θετική νοηματοδότηση της κοινωνίας των πολιτών. Η νοηματοδότηση αυτή αναδεικνύει την κοινωνία των πολιτών ως τον ενδιάμεσο χώρο μεταξύ κράτους και αγοράς που αφορά την εθελοντική αυτοοργάνωση των πολιτών. «Πυκνά δίκτυα κοινωνικής αλληλόδρασης θεωρούνται πως καλλιεργούν την εμπιστοσύνη και το κοινωνικό κεφάλαιο. Ο συγχρωτισμός μας με τους άλλους αυξάνει την προθυμία μας να βασιζόμαστε στους άλλους γενικά και να συμμετέχουμε σε συλλογικές προσπάθειες. Μια εύρωστη Κοινωνία Πολιτών αυξάνει την πολιτική συμμετοχή, βοηθάει στην ευημερία του πολίτη καθώς και στη διασφάλιση της κυβερνητικής αποτελεσματικότητας» αναφέρει ο Keith Whittington (Μαγκλάρας, 2008:13). Για τον Tocqueville, στην επέλαση του ατομικισμού και της ιδιώτευσης στις σύγχρονες κοινωνίες, πρέπει να αναπτύσσεται η τέχνη του «κοινωνικού συνεταιρίζεσθαι» για να λειτουργήσει

σωστά το δημοκρατικό πολίτευμα και να τεθούν αναχώματα στον αυταρχισμό του κράτους. Οι πολίτες πρέπει να συμμετάσχουν σε πολιτικές και κοινωνικές οργανώσεις, μακριά από τις οικονομικές λογικές της αγοράς. Ο Alexis de Tocqueville είχε καταγράψει κατά την περιοδεία του στην Αμερική το 1830 τη σχεσιακή διάσταση της κοινωνίας των πολιτών, την ικανότητα της αυτό-οργάνωσης στηριγμένη στη δύναμη των κοινωνικών σχέσεων μεταξύ των μελών όταν εμπλέκονται σε κοινωνικές οργανωτικές μορφές.

Ο Giddens αναπτύσσει τη θεωρία του τρίτου δρόμου στην προσπάθεια να ορίσει την κοινωνία πολιτών ως ενδιάμεσο χώρο με διττή σημασία ανάμεσα στον άκρατο ατομικισμό από τη μια και στον κρατικό αυταρχισμό από την άλλη (Giddens, 2001). Διαμεσολαβεί η κοινωνία των πολιτών σαν ανεξάρτητο όργανο μακριά από συμφέροντα για να επιτευχθεί η κοινωνική εξομάλυνση και η αποτροπή κοινωνικών εντάσεων (Βερέμη, 2008:108).

Σημαντική συμβολή στη θεωρία περί κοινωνικού κεφαλαίου έχει και ο πολιτικός επιστήμονας, Fukuyama Francis. Σύμφωνα με τη θέση του το 1999, το κοινωνικό κεφάλαιο αποτελεί ένα σύνολο ανεπίσημων κανόνων που προάγουν τη συνεργασία μεταξύ δύο ή περισσότερων ατόμων και αφορούν την αμοιβαιότητα ανάμεσα σε δύο φίλους ή ακόμη και σε δύο θρησκευτικά δόγματα (Σιαδήμα,2012:6). Διαχωρίζει το κοινωνικό κεφάλαιο από επιφαινόμενα όπως η εμπιστοσύνη, τα δίκτυα, η κοινωνία των πολιτών, τα οποία ορίζει ως συνέπειες και όχι ως γενεσιουργές δυνάμεις του κοινωνικού κεφαλαίου. Θεωρεί ότι είναι ιδιωτικό αγαθό η κοινωνία πολιτών και για αυτό έχει και κάποιες εξωτερικές συνέπειες τόσο αρνητικές όσο και θετικές, μειώνει αισθητά το κόστος συναλλαγών που σχετίζονται με θεσμικούς μηχανισμούς συντονισμού όπως συμβόλαια, ιεραρχίες.

Αντίθετα, το κοινωνικό κεφάλαιο εισάγεται στην ιστορική πορεία της κοινωνίας των πολιτών από τον πολιτικό επιστήμονα Robert Putnam ως «τα στοιχεία της κοινωνικής οργάνωσης, όπως τα κοινωνικά δίκτυα (ποιόν ξέρει το άτομο), οι κανόνες και η εμπιστοσύνη, που διευκολύνουν το συντονισμό και τη συνεργασία επ' αμοιβαία ωφελεία (Σιαδήμα, 2012: 8). Υποστηρίζει πως όσο πιο αυτόνομη και ισχυρή είναι η κοινωνία των πολιτών τόσο λιγότερη θα είναι η γραφειοκρατία στη διοίκηση και το κράτος. Κλασικό παράδειγμα αποτελούν

οι κοινότητες της βόρειας Ιταλίας στις οποίες παρατηρούνται υψηλά ποσοστά συμμετοχής στα κοινά, κοινωνικής δέσμευσης (civic engagement) , όπου τα δίκτυα έχουν οριζόντια και όχι ιεραρχική οργάνωση και βασίζονται στην εμπιστοσύνη ως βασικό στοιχείο της κοινωνικής ζωής συμβάλλοντας θετικά στην οικονομική τους ανάπτυξη. Η κοινωνία των πολιτών εδώ είναι το αντίβαρο απέναντι στη φθορά της κοινωνικής συνοχής. Το απόθεμα του κοινωνικού κεφαλαίου εξισώνεται με το επίπεδο συμμετοχής σε ενώσεις και σωματεία. Στο κοινωνικό κεφάλαιο του Putnam τα κοινωνικά δίκτυα έχουν αξία. Σε μια κοινωνία για να υπάρξει υψηλό απόθεμα κοινωνικού κεφαλαίου πρέπει να υπάρχει διαπροσωπική αμοιβαιότητα και εμπιστοσύνη, μέσα από την ειρηνική επίλυση των διαφορών, δικτύων και συνεργασιών. Το κοινωνικό κεφάλαιο μπορεί να εννοηθεί ως πόρος που έχει την πηγή του στη συλλογική δράση και μπορεί να έχει αποτελέσματα σε ευρύτατη οικονομική και κοινωνική κλίμακα. Είναι μια διαδικασία «εκ των κάτω» και αφορά πολίτες, ίδιας ή διαφορετικής καταγωγής και κουλτούρας, που συνδέονται κοινωνικά και δημιουργούν δίκτυα και ενώσεις, σαν μια η συνεκτική «κόλλα» που κρατά δεμένες τις κοινωνίες.

Μέσα από τη θεωρία του Putnam και τη θέαση της κοινωνίας των πολιτών ως κανονιστικού προτύπου, ενισχύθηκαν οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών τη δεκαετία του 1990, αρνούμενος το συγκρουσιακό χαρακτήρα των οργανώσεων αυτών με το κράτος. Θεωρεί ότι το κοινωνικό κεφάλαιο είναι δημόσιο αγαθό γιατί δεν αποτελεί ιδιοκτησία των επωφελομένων. Το κοινωνικό κεφάλαιο δουλεύει μέσα από τη ροή πληροφόρησης (μαθαίνω για δουλειές, ανταλλαγή ιδεών στο κολέγιο), νόρμες αμοιβαιότητας (ενδοομαδική αμοιβαιότητα), συλλογική δράση που εξαρτάται από κοινωνικά δίκτυα, οι ευρείες ταυτότητες και η αλληλεγγύη ενθαρρύνονται ώστε το «εγώ» να μετατρέπεται σε νοοτροπία του «εμείς». Όταν μια ομάδα γειτόνων άτυπα φροντίζει το σπίτι του γείτονα όταν λείπει αυτό είναι κοινωνικό κεφάλαιο σε δράση. Η ανταλλαγή e-mail μεταξύ μελών υποστηρικτικής ομάδας καρκινοπαθών είναι κοινωνικό κεφάλαιο σε δράση. Το κοινωνικό κεφάλαιο βρίσκεται σε φιλικά δίκτυα, γειτονιές, εκκλησίες, σχολεία, οργανισμούς ακόμη και σε χώρους διασκέδασης «εκεί που ο καθένας ξέρει το όνομα σου» αντιπαραβάλλει το γνωστό παράδειγμα σχετικά με το bowling κατά το «Bowling

Alone» του Putnam (Σιαδήμα, 2012:9) παρατηρήθηκε αύξηση του αριθμού των ατόμων που ασχολούνται με το άθλημα μαζί με μια μεγάλη μείωση του αριθμού των συλλόγων παικτών γεγονός που πιστοποιούσε τη μείωση του κοινωνικού κεφαλαίου συστατικού στοιχείου της αμερικανικής κοινωνίας. Βασικό στοιχείο του κοινωνικού κεφαλαίου είναι τόσο οι εξωτερικές σχέσεις γεφυρωτικές μορφές (bridging, δηλαδή διάχυση της πληροφορίας, της χρήσιμης που προέρχεται από ασθενείς δεσμούς μακρινών συναδέλφων ή φίλων ως γέφυρες κομιστές πληροφοριών) όσο και οι εσωτερικές συγκολλητικές (bonding) σχέσεις (Κονιόρδος, 2010:113), κυρίως οικογενειακές και φιλικές με κοινωνικό κεφάλαιο παραγόμενο να αφορά συναισθηματική και κοινωνική στήριξη, στους κόλπους της εκάστοτε μικροκοινότητας.

Η Haythornwaite μιλά για ένα νεότευκτο είδος δεσμών εν υπνώσει (latent ties) τεχνικά εφικτούς, χωρίς να έχει ενεργοποιηθεί στα πλαίσια της φυσικής κοινωνικότητας των δρώντων υποκειμένων αλλά μέσω της ψηφιακής επικοινωνίας, μέσω διαδικτυακών κοινοτήτων, ιστολογίων, ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, όπου υπάρχει το ενδεχόμενο ένας δεσμός εν υπνώσει να μεταλλαχθεί σε ενεργό δεσμό (Σιαδήμα, 2012:12). Η κοινωνία των πολιτών αποτελεί τη βασική προϋπόθεση της ανάπτυξης των εν υπνώσει δεσμών σε μελλοντικά ισχυρούς.

Για τον John Keane, πολιτικό επιστήμονα, η κοινωνία των πολιτών ήταν ένας νεολογισμός του 1990 που έγινε γρήγορα της μόδας και αναδείχθηκε από διανοούμενους με κοινωνική συνείδηση στο τέλος της δεκαετίας του 1980 με την αναβίωση της πολιτικής γλώσσας ιδιαίτερα στην κεντροανατολική Ευρώπη μετά την στρατιωτική συμπλοκή την Άνοιξη της Πράγας και που συνεχίστηκε με την επανάσταση του νέου ηλεκτρονικού γαλαξία επικοινωνιών, τη νέα γνώση του εαυτού ως μέλη ενός εύθραυστου και αυτοκαταστροφικού παγκόσμιου συστήματος, ενεργοποιημένης από τα κινήματα ειρήνης και οικολογίας (Keane, 1998:13) Μπουχτισμένοι πολίτες από εξελίξεις όπως η κατάρρευση της σοβιετικής κομμούνιας, η ανάδειξη νεοφιλελεύθερης οικονομίας, η απομάγευση στα μετα αποικιακά κράτη, έγινε δημοφιλής. Είναι ένα δυναμικό μη κυβερνητικό σύστημα αλληλοσυνδεόμενων κοινωνικο οικονομικών οργανισμών που αποτελείται από δίκτυα, πυραμίδες

και συστάδες οργανισμών που οργανώνονται παγκόσμια επαγωγικά με σκοπό να σχεδιάσουν τον κόσμο μαζί με νέο τρόπο.

1.2. Ορισμός και περιεχόμενο της κοινωνίας των πολιτών

Αν και αρκετές θεωρητικές προσεγγίσεις τάσσονται ριζικά αντίθετες μεταξύ τους, εντούτοις παρουσιάζουν ένα κοινό σημείο, τοποθετώντας την κοινωνία των πολιτών απέναντι από το κράτος, με το επιχείρημα ότι τα συμφέροντα της κοινωνίας των πολιτών δεν μπορεί να είναι τα ίδια με αυτά του κράτους. Σε γενικές γραμμές ότι γίνεται στην κοινωνία των πολιτών εντοπίζεται στον ενδιάμεσο χώρο μεταξύ του κράτους και της αγοράς. Είναι ο πυρήνας του κοινωνικού κεφαλαίου. Η κοινωνία πολιτών εκτείνεται σε ένα ευρύ δημόσιο χώρο από τα κατώφλι του σπιτιού κάθε νοικοκυριού μέχρι τα κράσπεδα της εισόδου των κυβερνητικών κτιρίων (Σωτηρόπουλος, 2004:20). Είναι ένας ενδιάμεσος χώρος που ξεπερνά τη θεωρία του Tocqueville, ανάμεσα στο κράτος και τον πολίτη, ένα πλέγμα διαδράσεων ανάμεσα σε εθελοντικές οργανώσεις όπως είναι οι εκκλησίες, οι λέσχες, οι σχολές, οι επαγγελματικές οργανώσεις. Είναι αντιστήριγμα στην πολιτική κοινωνία (κράτος), και ταυτόχρονα χώρος εκούσιας συμμετοχής σε ένα πολιτικό και κοινωνικό σύνολο. Παίζει ρόλο ανταγωνιστικό και συμπληρωματικό αυτό το αντιστήριγμα στην πολιτική κοινωνία, οργανωτικά και σχεσιακά. Ο πολίτης από τη μια στηρίζεται από την κοινωνία των πολιτών ως φορέας δικαιωμάτων έναντι του κράτους και από την άλλη η κοινωνία των πολιτών λειτουργεί επικουρικά ως προς το κράτος, εφόσον το τελευταίο εδράζεται στην συναίνεση, η οποία διαμορφώνεται μέσα από την κοινωνία των πολιτών. Είναι συνδεδεμένη πάντα με το ιστορικό συμφραζόμενο και την ιστορική περίοδο στο πλαίσιο της οποίας επιχειρείται η κατανόηση του όρου της κοινωνίας των πολιτών. Η κοινωνία των πολιτών διακρίνεται από μια δυσκολία εννοιολογικής σαφήνειας αφηγήσεων, νοηματοδότησης και ορισμού και ορίζεται ως αστικό φαινόμενο. Είναι μια έννοια μεταβλητή που αναζητιέται η ερμηνεία της στον ίδιο τον κοινωνικό σχηματισμό και την ανθρώπινη συνείδηση και δράση. Ο Μουζέλης και Παγουλάτος την αναφέρουν ως μια προσπάθεια υπέρβασης της παραδοσιακής αλληλεγγύης στο όνομα μιας λογικής καθολικής ενσωμάτωσης στη φαντασιακή κοινότητα. Η συμμετοχή των πολιτών ως έκφραση αυτοκαθορισμού (Σωτηρόπουλος, 2004:67) με διυποκειμενική ή δημόσια

διάσταση, μια από κοινού συνεργατική δραστηριότητα όλων. Είναι ένας χώρος που υπερβαίνει τα άτομα και τις σχέσεις μεταξύ ατόμων προκειμένου να ενσωματώσει τη ζωή της κοινότητας ως ένα σύνολο. Η Κοινωνία των πολιτών εμφανίζεται ως κυκλώματα παραγωγής της νέας υποκειμενικότητας (Βερέμη,2008:112). Μια συλλογική δράση γίνεται αντιληπτή ως ο συμφυρμός (ανακάτεμα) των απροσπέλαστων ιδιωτικών σφαιρών. Άλλοτε χαρακτηρίζεται ως δίαυλος αμφίδρομης και εποικοδομητικής επικοινωνίας μεταξύ των επίσημων πολιτικών δομών και της κοινωνίας. (Γιαννής, 2002:12) όπου καταξιώνεται ένα κοινωνικά υπεύθυνο και ατομικώς ανεξάρτητο άτομο, με πλήρη συνείδηση της οικουμενικότητας των κοινών προβλημάτων, της τοπικότητας της συλλογικής δράσης και του φθαρτού άρα ηθικού προορισμού του καθενός, ενός συνειδητού και ενεργού όχι ανά τετραετία πολίτη.

Για τον ορισμό του πολίτη ο T.H. Marshall, T. Bottomore αναφέρει ότι «πολίτης είναι εκείνος που παλεύει, κατακτά, συμμετέχει, απολαμβάνει και για αυτό που του ανήκει, και μάλιστα όχι μόνο ως άτομο αλλά και συλλογικά». τονίζοντας την εκ συμμετοχής ιδιότητα του πολίτη που είναι δημόσια και κοινή σε όλους όσοι είναι πλήρη μέλη μιας συγκεκριμένης κοινωνίας (Αντωνάκου, 2008:16).

Η συμμετοχή στην κοινωνία πολιτών, την κοινότητα και/ή η πολιτική ζωή που χαρακτηρίζεται από αμοιβαίο σεβασμό και μη-βία και σε αντιστοιχία με τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία, είναι ένας γενικός ορισμός της ενεργούς πολιτικότητας στη δημοκρατία. (Hoskins, 2006). Η ενεργός πολιτικότητα οριζόμενη από τις δημοκρατικές παραδόσεις του Αριστοτέλη, του Ρουσσώ και του de Tocqueville, έδινε έμφαση και τόνιζε την πολιτική δέσμευση με πολιτικές αρετές, συμπεριλαμβανομένου τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του Marshall. Είναι λοιπόν ένας ευρύς ορισμός δέσμευσης, με δράσεις απαραίτητες για μια σταθερή δημοκρατία και κοινωνική συνοχή.

Το ακριβές περιεχόμενο της έννοιας οφείλει να αναζητηθεί στη βασική διάσταση ως «θετική ελευθερία ή αυτονομία», στη σφαίρα της ελευθερίας και του αυτοκαθορισμού της δράσης των ανθρώπων. Δηλαδή στην απουσία εμποδίων και δεσμεύσεων στη συμπεριφορά τους και στις μεταξύ τους σχέσεις καθώς και στη συνειδητοποίηση ότι η ελευθερία του καθενός οφείλει

να μην ασκείται σε βάρος της ελευθερίας του άλλου, δεδομένου ότι όλοι διαθέτουν ίσα δικαιώματα στην ελευθερία τους. Η ύπαρξη κανόνων και αρχών που τίθενται αυτόνομα για τη διαχείριση της ελευθερίας του καθενός. Βασική διάσταση αποτελεί το αίσθημα και το πνεύμα της εμπιστοσύνης στις κοινωνικές σχέσεις και συναλλαγές, η ύπαρξη κανόνων που τίθενται ελεύθερα και αυτόνομα από τα κοινωνικά υποκείμενα τα οποία και προσδιορίζουν και ρυθμίζουν αναλόγως τη συμπεριφορά τους. (Σωτηρόπουλος, 2007:9)

Περιλαμβάνει την πολιτιστική ανάπτυξη και τη δημοκρατική επιδεκτικότητα ενός κοινωνικού συνόλου. Η κοινωνία των πολιτών σήμερα αντιπροσωπεύει το σύνολο των ανεξάρτητων αυτοφυών ομάδων κοινωνικής αλληλεγγύης ριζοσπαστικής έμπνευσης (Μακρυδημήτρης, 2002). Οι ενέργειες που περιλαμβάνει η κοινωνία των πολιτών είναι αποτέλεσμα της ιδιωτικής πρωτοβουλίας των πολιτών. Η συμμετοχή είναι εθελούσια. Οι εθνικές νομοθεσίες καθορίζουν το εύρος, το περιεχόμενο και το χαρακτήρα της για αυτό και εξετάζεται ανάλογα.

Στο περιεχόμενο της συμπυκνώνονται οι κεντρικές αξίες που θεμελιώνουν και νομιμοποιούν το εκάστοτε προβαλλόμενο μοντέλο κοινωνικής οργάνωσης και τις συναφείς μορφές γνώσης και υποκειμενικότητας. Η κοινωνία των πολιτών ταυτίζεται με τις θετικές ελευθερίες των πολιτών στα πλαίσια ενός συμμετοχικού μοντέλου δημοκρατίας (Σημίτη,2002:177). Αποτελείται από πολιτικά υποκείμενα που διαθέτουν έναν υψηλό βαθμό αυτονομίας κατά τον προσδιορισμό των συλλογικών τους συμφερόντων. Υπόσχονται ελευθερία και δημιουργία.

Δίνεται έμφαση σε τέσσερις διαστάσεις περιεχομένου της κοινωνίας των πολιτών προσπαθώντας να γίνει πιο συγκεκριμένη η σύγχρονη εκδοχή της : 1) η ένταξη των ατόμων στους θεσμούς της κοινωνίας των πολιτών αποφασίζεται σε εθελοντική βάση. 2) Η κοινωνία των πολιτών απαρτίζεται από ένα δίκτυο λιγότερο ή περισσότερο καθιερωμένων θεσμών οι οποίοι αποτελούν ένα αυτόνομο κοινωνικό επίπεδο που επιδρά απέναντι στο κράτος και στην οικονομική και κοινωνική ζωή παίζοντας ρόλο οι θεσμοί αυτοί στις διαδικασίες της κοινωνικής ενσωμάτωσης 3) η κοινωνία των πολιτών στηρίζεται στο δίκαιο με τον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και την ελευθερία

έκφρασης να αποτελούν κανονιστικό εξοπλισμό της κοινωνίας των πολιτών.
4) η κοινωνία των πολιτών ως χώρος συλλογικής εκπροσώπησης και βούλησης των πολιτών.

1.3 Τύποι και μορφές της κοινωνίας των πολιτών στην Ελλάδα σήμερα

Ως μία μορφή τυπικής και θεσμικής κοινωνικότητας, η «κοινωνία πολιτών» συνιστά ένα μοντέλο οργάνωσης των κοινωνικών σχέσεων και μάλιστα ένα μοντέλο που σε μεγάλο βαθμό συνδέεται με αντιλήψεις για τον «εκσυγχρονισμό» της ελληνικής κοινωνίας. Κρατικές και κοινοτικές πολιτικές προτείνουν μοντέλα για την οργάνωση των κοινωνικών σχέσεων, εμπειρεύουν και αντανakλούν ένα μοντέλο κοινωνικότητας πολιτών (civil sociality), το οποίο προωθείται «από τα πάνω». (Ροζάκου, 2008: 14). Στην Ελλάδα οι συζητήσεις για την «κοινωνία πολιτών», όπως και οι αντίστοιχες για τον «εθελοντισμό», κυριαρχούνται από την ρητορική της «νεωτερικότητας», ενώ περιλαμβάνουν αντιλήψεις για το «κράτος» και την «κοινωνία». Έχει συνδεθεί με τον «εκσυγχρονισμό» και τις «μεταρρυθμίσεις» της ελληνικής κοινωνίας, με νέες μορφές διακυβέρνησης αλλά και με αντικρατικές ιδεολογίες και πρακτικές. Η «κοινωνία πολιτών» περικλείει ένα όραμα για το κράτος. Επικρατεί μια αγωνία για τον ελληνικό νεωτερισμό.

Φορείς κοινωνίας πολιτών εννοούνται όλες οι θεσμοθετημένες και συλλογικές δράσεις με διαφορές στη νομική τους μορφή όπως μη κερδοσκοπικές οργανώσεις, κοινωνικά κινήματα, δίκτυα, συνδικαλιστικές οργανώσεις, τοπικοί, αθλητικοί, αγροτικοί σύλλογοι, συνδικαλιστικές οργανώσεις.

Δε συμπεριλαμβάνονται οι φορείς της αγοράς και τα πολιτικά κόμματα.

Αναφορικά με τους τύπους της κοινωνίας των πολιτών καταγράφεται η προσέγγιση τύπων όπου

- Ένας γενικός διαχωρισμός:

προσδιορίζει τρόπους κοινωνικής συμμετοχής, περιλαμβάνει έξι διαστάσεις πολιτειακής συμμετοχής μέσω εμπειρικής ανάλυσης όπως: το εκλέγειν, την κομματική εκστρατεία, τη συλλογική δράση, τη δικτύωση, την άμεση δράση,

την πολιτική βία, διακρίνοντας 3 κυρίαρχες πολιτικές δεσμεύσεις τον ατομικιστικό ακτιβισμό, τον ακτιβισμό με επαφή, τον συλλογικό ακτιβισμό.

- Ένας τύπος αποτελείται από φορείς με δυναμική σχέση με την κοινωνία πολιτών.

Ενώ αρχικά δεν ιδρύθηκαν για να παρέμβουν πολιτικά, καθ' οδών μπορεί με τη δράση τους να απέκτησαν σημασία για την κοινωνία πολιτών. Αυτό θα συμβεί εάν οι εν λόγω φορείς επεδίωξαν διάλογο, συνεργασία ή σύγκρουση με την πολιτική εξουσία σε ότι αφορά έναν τομέα δημόσιας πολιτικής.

- Άλλος τύπος αποτελείται από φορείς με εξαρχής δηλωμένο σκοπό παρουσίας ή παρέμβασης σε κάποιον τομέα δημόσιας πολιτικής, με ευθείες πολιτικές αναφορές.

Ο τύπος με ευθείες πολιτικές αναφορές και στόχευση όχι αμφιλεγόμενη αλλά που θα επιφέρει τη μεγέθυνση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και του πολίτη και του πεδίου της κοινωνίας των πολιτών γενικά, περιλαμβάνει τυπικές και άτυπες κοινωνικές ομάδες. Το είδος της πολιτικής αυτής συμμετοχής, μέσω οριζόντιων συσσωματώσεων, περιλαμβάνει τυπικές και άτυπες συλλογικές μορφές δημόσιας παρουσίας και δράσης.

- Στις τυπικές συσσωματώσεις περιλαμβάνονται:
  - όσες έχουν κάποια νομική μορφή συνδικάτα, σωματείο του αστικού δικαίου, αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία, μη κυβερνητικές οργανώσεις, σύλλογοι πολιτών.

Συνδικάτα, οργανώσεις, συλλογικοτήτων και θεσμών, εθελοντικά δίκτυα, σύλλογοι για τοπικά θέματα, τοπικοί σύλλογοι ετεροδημοτών, πολιτιστικές οργανώσεις, οργανώσεις κοινωνικής πρόνοιας, φεμινιστικές οργανώσεις, θρησκευτικές οργανώσεις, πολιτισμικοί φορείς, φιλανθρωπικά ιδρύματα, φορείς διεθνούς βοήθειας, διαρκές και εθνικό επίπεδο, διακρατικά ινστιτούτα.

- Ο «νέος μαχόμενος εθελοντισμός» ως

μία μορφή τυπικής, δηλαδή θεσμικής κοινωνικότητας, περιλαμβάνει την διεκδίκηση των δικαιωμάτων του «άλλου», την διατύπωση λόγου «εκ μέρους

τους», εκ μέρους εκείνων που στερούνται «φωνής», δηλαδή πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων μέσα όμως από ένα πλαίσιο από πριν κανονισμένο μεταξύ των μελών. Ο «νέος εθελοντισμός» συγκροτείται σε αντιδιαστολή με τη φιλανθρωπία η οποία θεωρείται παρωχημένη μορφή αρωγής και κοινωνικότητας με ισχυρές ταξικές συνδηλώσεις. Είναι ένας τρόπος οργάνωσης των κοινωνικών σχέσεων, κοινωνικότητας πολιτών (civil sociality) (Anderson S., 2008), εκσυγχρονιστικής παρέμβασης το οποίο προωθείται «από τα πάνω» σε αντίθεση με το «από τα κάτω» άτυπο δίκτυο κοινωνικών ομάδων. Ο «εθελοντής» θεωρείται το πιο απτό, το πιο αντιπροσωπευτικό παράδειγμα της «κοινωνίας πολιτών» ακριβώς επειδή αντανάκλα και εμπεριέχει το νέο περιεχόμενο του «πολίτη», ενώ είναι μπολιασμένος με την αρχή της «ανιδιοτέλειας». Ο «εθελοντής» ως «ενεργός» ή «υπεύθυνος πολίτης» λαμβάνει μέρος σε ανιδιοτελείς πρακτικές «για το καλό της κοινωνίας», σε δράσεις προσφοράς προς το «κοινωνικό σύνολο». Γι' αυτό και ορισμοί του «εθελοντισμού» διακρίνουν την «ανιδιοτελή προσφορά» απέναντι στο κοινωνικό σύνολο ή για «αγαθούς σκοπούς», από την ανιδιοτελή προσφορά προς μέλη της ευρύτερης οικογένειας. Μάλιστα χρηματοδοτούνται από ροές πόρων του κράτους και της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενίοτε εν αντιθέσει με τις άτυπες ομάδες που αυτοχρηματοδοτούνται. Η θεσμοποίηση και επαγγελματοποίηση του νέου εθελοντισμού, που διέπεται από κανονισμούς και συμβάσεις, από σεμινάρια εκπαίδευσης εθελοντών, με σχέσεις υπαλληλικού τύπου με ιεραρχίες, εποπτεία, ειδικούς, διδάσκεται, ως υπηρεσία είναι από τις βασικές διαφορές με τις άτυπες κοινωνικές ομάδες.

Η «Τρίτη σφαίρα» είναι ένας χώρος εθελοντικών οργανώσεων μη κερδοσκοπικών που ασκούν ζωτικές λειτουργίες με μια λογική αλληλεγγύης ενσωμάτωσης στη φαντασιακή κοινότητα του κράτους έθνους (Μουζέλης-Παγουλάτος, 2003). Αναπτύσσονται στον ενδιάμεσο, τον λεγόμενο ' τρίτο τομέα ' ανάμεσα στο κράτος και την οικονομία, ανάμεσα στον κρατισμό και την αγοροκρατία. Μια πληθώρα οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, που φθάνουν περί τις 3000, εμφανίζονται και κάνουν αισθητή την παρουσία τους σε διάφορους τομείς και εκδηλώσεις της κοινωνικής δράσης: από την οικολογική ευαισθησία και την προστασία του περιβάλλοντος ως την πολιτιστική κληρονομιά, από την κοινωνική αλληλεγγύη και τα δικαιώματα των

μεταναστών, των προσφύγων και των μειονοτήτων ως την προστασία του καταναλωτή, την πρόληψη από τις μολυσματικές νόσους και την συνδρομή ατόμων με ειδικές ανάγκες, καθώς και την παροχή ιατρικής βοήθειας σε όσους την έχουν ανάγκη και την κοινωνική επανένταξη των περιθωριοποιημένων.

Οι εθελοντικές συσσωματώσεις συσχετίζονται συνήθως με την ιστορική συγκρότηση της αστικής τάξης και την ανάδυση της αστικής κοινωνικότητας κατά τον 18ο και τον 19ο αιώνα. Οι εθελοντικές συσσωματώσεις διαδραμάτισαν ιστορικά κομβικό ρόλο σε τρεις διακριτές αλλά συναρθρωμένες κοινωνικές διεργασίες: στη συγκρότηση των πολύμορφων αστικών στρωμάτων, στην παγίωση της ηγεμονικής ιδεολογίας που διαχώρισε ερμητικά τη δημόσια και την ιδιωτική σφαίρα και τέλος στον εννοιολογικό προσδιορισμό της «κοινωνίας» ως διακριτής κατηγορίας (public-sociality.gr). Αιτήματα που αποσκοπεί ο εθελοντισμός να αντιμετωπίσει, προκύπτουν από την καθημερινή ζωή, τις μνήμες του παρελθόντος και τις προσδοκίες για το μέλλον. Στον οργανωμένο εθελοντισμό, εν αντιθέσει με τις άτυπες συλλογικότητες, τα άτομα δεν μπορούν να εισέρχονται και εξέρχονται χωρίς «κυρώσεις» νομικές ή ηθικές που επιβάλλουν ενίοτε οι συλλογικοί αυτοί φορείς κυρίως υψηλής δέσμευσης.

Στην Ελλάδα παρατηρείται η συγκρότηση του εθελοντή με όρους νέου Ευρωπαίου πολίτη, μια έννοια με ηθικό περιεχόμενο που παραπέμπει στην ανιδιοτελή δράση και κοινωνική συμμετοχή για το κοινό καλό (Ροζάκου, 2013:12). Στην Ελλάδα ο εθελοντισμός θεωρείται περιορισμένος και η συμμετοχή των ελλήνων σε εθελοντικές συσσωματώσεις, ισχνή. Συνήθεις ελληνικές αδράνεις, και αποδίδεται σε βαθιά εδραιωμένα χαρακτηριστικά της κοινωνικής οργάνωσης. Οι από τα πάνω προσπάθειες ενίσχυσης του είναι αποσπασματικές. Ο εθελοντισμός είναι θεσμός που ενισχύει την κοινωνική αλληλεγγύη (Αβδελά, 2013). Αμφισβητεί το μύθο της παντοδυναμίας του κρατικού μηχανισμού, που παθητικοποιεί τον πολίτη και του κληροδοτεί τη νοσηρή νοοτροπία να περιμένει τα πάντα από το κράτος. Ο «εθελοντής» ως «ενεργός» ή «υπεύθυνος πολίτης» λαμβάνει μέρος σε ανιδιοτελείς πρακτικές «για το καλό της κοινωνίας», σε δράσεις προσφοράς προς το «κοινωνικό σύνολο». Ένας από τους κυρίαρχους ορισμούς της «κοινωνίας των πολιτών»

την τοποθετεί στον ενδιάμεσο χώρο ανάμεσα στην οικογένεια και το κράτος (Ροζάκου, 2008:16). Η ανάδυση του «νέου εθελοντισμού» αποτελεί μεταξύ άλλων απόρροια κρατικών πολιτικών και χρηματοδοτικών ροών από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η εξέλιξη και ο μετασχηματισμός αυτός έχει συνδεθεί με «από τα πάνω» πολιτικές και συγκεκριμένα με ροές πόρων από το κράτος και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο «νέος εθελοντισμός» συγκροτείται σε αντιδιαστολή με την «φιλανθρωπία» και σε συνάφεια με την έννοια της «κοινωνίας πολιτών». Ο «νέος εθελοντισμός» οργανώνεται στο πλαίσιο μίας θεσμοποιημένης κοινωνικότητας (μη κυβερνητικές/ εθελοντικές οργανώσεις), διέπεται από κανονισμούς και συμβάσεις, είναι συχνά ενταγμένος σε υπαλληλικού τύπου σχέσεις –ιεραρχίες, εποπτεία εργασίας από αρμόδιους «ειδικούς»- και περιλαμβάνει εκπαιδευτικές διαδικασίες –«σεμινάρια εκπαίδευσης εθελοντών»- και βαθμούς εξειδίκευσης –ανάλογα με τους διαφορετικούς τομείς στους οποίους επικεντρώνεται. Ο «εθελοντισμός» διδάσκεται. Ο «εθελοντισμός» ορίζεται ως «υπηρεσία» και αντίστοιχα ο αποδέκτης του ως «εξυπηρετούμενος». Η συνάφεια στο πλαίσιο του «εθελοντισμού» εδράζεται σε μία «ιδεολογία καθαρού δώρου», δηλαδή στην προσφορά που δεν εμπεριέχει την προσδοκία ανταπόδοσης. (Ροζάκου, 2008:19).

- Στις άτυπες ομάδες της κοινωνίας των πολιτών ανήκουν:

όσες συλλογικές προσπάθειες έχουν κάποια ανεπίσημη οργάνωση και διατηρούνται έστω για μικρό χρονικό διάστημα, χωρίς ωστόσο να έχουν αποκτήσει νομική αναγνώριση όπως αυτοοργανώσεις, οργανώσεις κοινοτικής βάσης (community based organizations), νέες μορφές συλλογικής δράσης (NKK νέα κοινωνικά κινήματα μέχρι το 1980), αυτόβουλες, εθελοντικές δράσεις πολιτών, τοπικά δίκτυα αλληλεγγύης και κινηματικής δράσης (γκραμισιανή σκέψη και νεώτερη αντίληψη περί δημόσιας σφαίρας), αυτόνομες συλλογικές δράσεις πολιτών, όμιλοι προβληματισμού και συζητήσεων, πρωτοβουλίες που δεν έχουν αποκρυσταλλώσει μορφή.

1.4. οι άτυπες κοινωνικές ομάδες στην Ελλάδα

Ένας σύνθετος δείκτης ενεργούς συμμετοχής του ατόμου στην κοινωνία πολιτών αποτελεί και η διαμόρφωση άτυπων κοινωνικών ομάδων.

Διαχωρίζοντας τη θεσμική/ συμβατική συμμετοχή από την ασυμβίβαστη άτυπη κοινωνική συμμετοχή, θα πρέπει να αναφερθούμε στην πρόκληση της συνήθειας ή και της εναλλαγής εφόσον κατά περίπτωση δράσεις που χαρακτηρίζονται ως αντιθεσμικές και άτυπες μπορεί να έχουν τις ρίζες τους σε τυπικές παραδόσεις προγενέστερων πολιτικών αγώνων (Ogris, Westphal, 2006). Παρατηρούνται εξάρσεις άτυπων συσσωματώσεων (δικτύων και συλλογικών πρωτοβουλιών), που ως μορφές πολιτικής συμμετοχής δεν διοχετεύονται μέσα από τα «κανάλια» της παραδοσιακής πατρωνίας. Με αυτή τη δράση φαίνεται να καταρρίπτονται κατεστημένες νοοτροπίες, δηλαδή το νοητικό αντανάκλαστικό των πολιτών αλλάζει, αλλάζει η τάση να σκέφτεται κανείς με όρους ευελιξίας, αποδομώντας βαθιά ριζωμένες πεποιθήσεις, δημιουργώντας ένα νέο σχέδιο σκέψης.

Ο ορισμός των άτυπων κοινωνικών ομάδων της Ελλάδας αναφέρεται στον «τέταρτο πυλώνα» (Σωτηρόπουλος, 2014) της παροχής προσωπικών κοινωνικών υπηρεσιών με χαρακτηριστικά την προσφορά εναλλακτικών υπηρεσιών, την καινοτομική δράση και πρωτοτυπία, την υποστήριξη σε αποκλεισμένες περιθωριοποιημένες ομάδες, την ευελιξία και ανταποκρισιμότητα σε κοινωνικές ανάγκες της γειτονιάς αλλά και, επαγωγικά από το τοπικό να συνδέονται παγκόσμια «glocalization», δράσεις να ξεκινούν από περιορισμένες χωρικές ενότητες, με μια στάση ριζοσπαστισμού απέναντι σε μικροαστικά κοινωνικά στερεότυπα, με υψηλή δέσμευση και υψηλό κίνητρο συμμετοχής, χωρίς γραφειοκρατικά εμπόδια, σπάζοντας το στίγμα του εξυπηρετούμενου/ συμμετέχοντα. Είναι τοπικές μορφές πολιτικής οργάνωσης στο επίπεδο της βάσης, που θέλουν να κάνουν κάποιες από αυτές τη «δημοκρατία να δουλέψει» (Ogris, Westphal, 2006).

Για να προσδιοριστούν άτυπες, συμφωνούμε με την παραδοχή της τυπικής κοινωνικής ομάδας. Αναγνωρίζεται σε πολλά επιστημονικά πεδία η σημασία των άτυπων τρόπων ενέργειας στο πλαίσιο μελέτης κοινωνικών γεγονότων και συμπεριφορών που διαφέρουν ως προς το βαθμό παγιοποίησης, όπως το άτυπο κοινωνικό κεφάλαιο, η άτυπη εκπαίδευση. «Οι άτυπες ενώσεις ανθρώπων ή οι άτυπες ομάδες δεν είναι μόνο κάτι αποδεκτό, η ύπαρξη του οποίου θεωρείται φυσική, αλλά χωρίς αυτές τις άτυπες ενώσεις η ύπαρξη της κοινωνίας των πολιτών είναι κάτι το αδιανόητο. Επιπλέον οι

άτυπες κοινωνικές ομάδες είναι η συγκεκριμένη βάση και όχι σπανίως αναπτύσσονται με τέτοιο τρόπο ώστε να μετεξελίσσονται σε τυπικές» (Fotef 1996).

Τέτοιες άτυπες κοινωνικές ομάδες είναι οι ομάδες από τη βάση- grassroots- που εξαρτώνται από το πώς αντιλαμβάνονται οι συμμετέχοντες την κοινότητα. Ακόμη καταγράφονται κοινωνικά κινήματα, κινήσεις πολιτών σε γειτονιά ή πόλη (Αφουξενίδης, 2006) καθώς και ομάδες ιδεών που σχετίζονται με την νοηματοδότηση της δημοκρατίας, τη δημόσια σφαίρα, το πλουραλισμό, την ατομική ελευθερία και την κοινωνική αλληλεγγύη. Η πρώτη άτυπη ομάδα που εμφανίζεται στην Ελλάδα ήταν ο «μικρός εθελοντισμός» στο σεισμό του 1999 που οι κινήσεις δεν περνούσαν μέσα από θεσμικά κανάλια (Σωτηρόπουλος 2004:145,). Άτυπες είναι ακόμη οι πρωτοβουλίες σε καθημερινό και τοπικό, αστικό επίπεδο, με μικρό μέγεθος και διαπροσωπική άμεση επικοινωνία με σχέσεις λιγότερο θεσμικοποιημένες, ανεπίσημα ρυθμισμένες, σε αντίθεση με το διαρκές και εθνικό επίπεδο τυπικών ομάδων. Συμπληρώνονται με ενώσεις ενεργών πολιτών με οριζόντια ενδιαφέροντα (Γιαννής, 2002:20) με πολυκομματικό ή υπερκομματικό χαρακτήρα ή πολιτικό (ανθρώπινα δικαιώματα, ισότητα φύλων, ειρήνη, προστασία περιβάλλοντος, εργασιακά δικαιώματα, κοινωνική δικαιοσύνη, προστασία ανηλίκων, δικαιώματα μειονοτήτων, αντιρατσιστική δράση, ζωοφιλία, θρησκευτική ελευθερία, κατά της παγκοσμιοποίησης, δίκαιο εμπόριο).

Στις άτυπες ομάδες εμφανίζεται ακόμη ο όρος «εξαρχειώτικη παρέα» που δεν αναφέρεται μόνο στην γεωγραφική τοποθέτηση του σωματείου, με την έδρα του να βρίσκεται στην περιοχή των Εξαρχείων. Η έννοια της «παρέας» έρχεται να αντιπαραβληθεί στην έννοια της «οργάνωσης» ή στην έννοια της «ομάδας». Τα τελευταία χρόνια έγιναν προσπάθειες να αντικατασταθεί η –λεγόμενη– «εξαρχειώτικη παρέα» από σχέσεις και τρόπο δράσης περισσότερο «οργανωμένο» (Ροζάκου, 2008:19). Παραπέμπει ο όρος σε μία αδιαφοροποίητη συλλογικότητα, η οποία αντλεί την πολιτισμική της σημασία από τον χώρο. Ο γεωγραφικός χώρος είναι πολιτισμικά συγκροτημένος, ενώ τα υποκείμενα που κατοικούν ή δραστηριοποιούνται σε αυτόν, φέρουν τις ιδιότητές του. Όπως η έννοια του «στεκιού» έχει ισχυρές πολιτισμικές συνδηλώσεις που παραπέμπουν στην εδαφικότητα της

«παρέας» έτσι και η «εξαρχειώτικη παρέα» παραπέμπει συμβολικά στα Εξάρχεια και στη σημασία που αποδίδεται στην περιοχή από τα υποκείμενα. Η «εξαρχειώτικη παρέα» εκφράζει τις συνθήκες της μεταδικτατορικής Ελλάδας, όπου τα «Εξάρχεια» αποτελούσαν σύμβολο και μεταφορά μίας πολιτικής δράσης που τοποθετείται στον αντιεξουσιαστικό χώρο και σε ένα μέρος της αριστεράς, αλλά και γενικότερα ενός τρόπου ζωής. Αντίθετα από ένα σύστημα ιεραρχημένων θέσεων, η «παρέα» αναφέρεται σε ισότητα, σε μια αδιαφοροποίητη συλλογικότητα όμοιων η οποία χαρακτηρίζεται από εξισωτικές σχέσεις ανάμεσα στα μέλη και την έλλειψη ιεραρχίας. Αποτελεί ουσιαστικά μια ανοιχτή συνάθροιση ανθρώπων η οποία διαφοροποιείται ή έρχεται σε αντίθεση με την έννοια της «οργάνωσης» και αποτελεί μια από τις βασικές διαφορές με τη τυπικά οργανωμένη εθελοντική ομάδα. Είναι μια ανοργάνωτη λοιπόν αδόμητη κοινωνικότητα.

Όποια δράση εντάσσεται στο μεταίχμιο, στον ενδιάμεσο χώρο κράτους και κοινωνίας και αφορά έναν συγκεκριμένο τομέα δημόσιας πολιτικής είναι κοινωνική δράση. Όποια δράση επιτελείται λαμβάνοντας υπ' όψιν τον άμεσο ή ευρύτερο κοινωνικό περίγυρο του δρώντος ή προκαλεί συνέπειες στον κοινωνικό περίγυρο, είναι κοινωνική δράση (Max Weber). Αυτό όμως δεν την κάνει και δράση της κοινωνίας των πολιτών. Όλες οι κοινωνικές δράσεις δεν είναι δράσεις της κοινωνίας των πολιτών. Όμως όλες οι δράσεις που προέρχονται από την κοινωνία των πολιτών, είναι κοινωνικές δράσεις. Κοινωνικές δράσεις που ενδιαφέρουν την κοινωνία των πολιτών είναι αυτές που έχουν κάποιο αντίκρισμα στη δημόσια σφαίρα. Η δημόσια σφαίρα προέκυψε σαν ένας δημόσιος χώρος έξω από τον έλεγχο του κράτους, όπου τα άτομα πολίτες αντάλασσαν απόψεις και γνώσεις, με την κουλτούρα της δημόσιας σφαίρας και χαρακτηρίζονταν από τον διάλογο καθώς τα ατομικά υποκείμενα είτε συναντιόνταν μέσα από τον διάλογο είτε αντάλασσαν απόψεις μέσα από τα έντυπα μέσα ενημέρωσης, προς μια ιδεατή κατάσταση διαλόγου όπου τα δρώντα υποκείμενα είναι εξίσου προικισμένα με την διαλεκτική ικανότητα, και ο καθένας αναγνωρίζει την βασική κοινωνική ισότητα στον άλλο, ενώ ο λόγος είναι απαλλαγμένος από ιδεολογία και προκατάληψη.

Παρέμβαση και δράση στη δημόσια σφαίρα σημαίνει κάποιου είδους παρέμβαση όπως η δημοσιοποίηση ενός προβλήματος, η διαμαρτυρία, η

πρόταση ανατροπής ή μεταρρύθμισης στον τρόπο που είναι συγκροτημένος ένας τομέας δημόσιας πολιτικής. Κατά περίπτωση οι δράσεις άτυπων συσσωματώσεων ορίζονται ως κοινωνικές, αρκεί να συνδέονται με έναν ή περισσότερους τομείς της δημόσιας πολιτικής, του κοινού τόπου, όπως το σύνολο των ατόμων, ομάδων ή οργανισμών των οποίων η θέση επηρεάζεται από τη δράση του κράτους σ' ένα δεδομένο χώρο. Από τη συλλογή (omicron project grassroots,2013) τέτοιας μορφής κοινωνικών ομάδων προκύπτει ένα πλήθος θεμάτων δημόσιας πολιτικής στην Ελλάδα που πραγματεύονται όπως η εναλλακτική οικονομία, η τοπική ανταλλαγή εμπορικών συστημάτων, η εκπαίδευση, η υγεία, το περιβάλλον και η οικολογία, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα σχέδια δημοκρατίας. Αντί των επίσημων διαύλων άρθρωσης συμφερόντων, το λόγο έχουν άτυπα δίκτυα ή αλλιώς οι αφανείς όψεις της κοινωνίας πολιτών.

1.5. Η πορεία της ελληνικής κοινωνίας των πολιτών

Οι πρώτες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών εντοπίζονται κατά τη διάρκεια του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα το 1821-1828. Στην κοινωνία των πολιτών στην Ελλάδα δεν εντάσσονται, οι φορείς της αγοράς, η εκκλησία και τα πολιτικά κόμματα. Κατά την περίοδο του 1944 μέχρι το 1967 τα ατομικά δικαιώματα βρίσκοντας υπό σοβαρή περιστολή και τα απολάμβαναν μόνο οι εθνικόφρονες, τα πολιτικά δικαιώματα ήταν υπό περιορισμό και οι πόροι για την κοινωνική πρόνοια ήταν ελάχιστοι ως υπευθυνότητα της οικογένειας και της τοπικής κοινότητας, οδηγούμενοι σε έναν πελατειακό κορπορατισμό που στόχευε σε παροχή βάσει κομματικών και πελατειακών κριτηρίων. Πολιτιστικά καταγράφεται καταπίεση. Η κοινωνία των πολιτών υπονομευόταν από τον διάχυτο αποικισμό των περισσότερων θεσμικών σφαιρών από το κρατικό και κομματικό σύστημα. Ουσιαστικά ασφυκτιούσε η κοινωνία των πολιτών λόγω των οικονομικών και πολιτικών περιορισμών. Η σχετική κοινωνικοοικονομική καθυστέρηση της μεταπολεμικής Ελλάδας συντέλεσε στην ενίσχυση μιας διάχυτης αίσθησης κοινωνικής ευπάθειας, καταλήγοντας στον παραδοσιακό έλεγχο που ασκούσαν οι πελατειακές σχέσεις στην πολιτική κοινωνία.

Μετά τη μακρόχρονη παράλυση της πολιτικής ζωής ξεσπά η πολιτικοποίηση, χωρίς όμως ακόμη τα μαζικά μη κομμουνιστικά κόμματα να

εγκαταλείπουν τις δεσπύζουσες πελατειακές σχέσεις και τάσεις τους. Στην Ελλάδα επικρατεί ένας πιο συγκεκριμένος ορισμός σε σχέση με την κοινωνία πολιτών. Η κρατούσα γνώμη στη βιβλιογραφία για την κοινωνία πολιτών στην Ελλάδα μετά τη μεταπολίτευση του 1974 είναι ότι η κοινωνία αυτή είναι ατροφική, ενώ ταυτόχρονα το κράτος είναι επίσης αδύναμο ειδικά σε ό,τι αφορά την εφαρμογή των εκάστοτε μέτρων δημόσιας πολιτικής (Μουζέλης 1998, Μακρυδημήτρης 2002, Μουζέλης και Παγουλάτος 2003). Η κοινωνία πολιτών είναι ατροφική εξαιτίας της διείσδυσης των δικτύων πατρωνίας και της μεταφοράς του ανταγωνισμού των κομμάτων στο εσωτερικό των μη κρατικών συλλογικών φορέων και της εξάρτησης των εν λόγω φορέων (π.χ., των συνδικάτων), από τα κόμματα και το κεντρικό κράτος (Μαυρογορδάτος 1988 και Μανρογορδάτος 1993). Στο παρελθόν είχαν προταθεί πολλές αιτίες στις οποίες οφειλόταν η αδυναμία ή ατροφία της κοινωνίας πολιτών. Μερικές από αυτές ήταν το διογκωμένο ελληνικό κράτος (Τσουκαλάς 1986, Sotiropoulos 1993, Διαμαντούρος 2000), οι πελατειακές σχέσεις (Campbell 1964, Legg 1969, Μουζέλης 1977, Τσουκαλάς 1977 και 1981, Σωτηρόπουλος 2001), τα ισχυρά πολιτικά κόμματα (Lyrintzis 1984, Σπουρδαλάκης 1998, Βούλγαρης 2001, Nicolacopoulos 2005, Lyrintzis 2005) και η εξάρτηση ορισμένων συνδικάτων από το κράτος (Μαυρογορδάτος 1988). Σαφής πρόοδος σημειώθηκε στη μεταδικτατορική περίοδο στην Ελλάδα αναφορικά με την κατάσταση των ατομικών, πολιτικών, πολιτιστικών και κοινωνικών δικαιωμάτων. Στην παλαιά συζήτηση γινόταν αντιληπτή η έννοια ως ένα σύστημα σχετικά αυτόνομων συσσωματώσεων που παρεμβάλλονται μεταξύ κυβερνώντων και κυβερνωμένων που προστάτευαν τον λαό από τον κρατικό αυταρχισμό (Μουζέλης, Παγουλάτος, 2003).

Τη δεκαετία του 1980 αυξάνονται κατά πολύ οι οργανώσεις με περισσότερο αυτόνομο προσανατολισμό. Εμφανίζονται οι Μη κυβερνητικές οργανώσεις το 1990. Αναδεικνύονται τα Νέα Κοινωνικά Κινήματα όπως το γυναικείο και το οικολογικό, ενισχύοντας τα δικαιώματα των γυναικών στη γαμήλια σφαίρα. Η ύπαρξη του «μεσόκοσμου» (corps intermediaries) (Μακρυδημήτρης, 2004:3) σαν ένα είδος αναχώματος προβάλλει απέναντι στην κρατική αυταρχική οπτική, μέχρι να φτάσουμε στην αντίληψη της κοινωνίας των πολιτών ως «Τρίτης Σφαίρας», ως έναν χώρο εθελοντών και

μη κερδοσκοπικών οργανώσεων που ασκούν ζωτικές λειτουργίες ακολουθώντας μια λογική αλληλεγγύης (Cohen- Arato, 1992).

Σήμερα παρατηρούνται εξάρσεις κοινωνικών κινημάτων, δράσεις ισχυρών ομάδων πίεσης, περιοδικές τοπικές υπερ-κομματικές κινητοποιήσεις αγροτών ή άλλων κοινωνικών στρωμάτων και ομάδων, κάποια ανάπτυξη του εθελοντισμού και πλήθος άτυπων συσσωματώσεων (δικτύων και συλλογικών πρωτοβουλιών), που ως μορφές πολιτικής συμμετοχής δεν διοχετεύονται μέσα από τα «κανάλια» της παραδοσιακής πατρωνίας.

Μέσα στο χρόνο φαίνεται η διαμόρφωση, η αλλαγή μορφής μιας διαδικασίας που ξεκίνησε ως κρίση της ικανότητας του κράτους να προστατεύσει τους πολίτες από φυσικές θεομηνίες όπως ο σεισμός του 1999 της Αθήνας, και μετά οι δασικές πυρκαγιές του 2007 (Ροζάκου & Γκάρα, 2013, σελ. 12).

Η κοινωνία των πολιτών εφάπτεται στην Ελλάδα από τη μεταπολίτευση μέχρι σήμερα και οι άτυπες ομάδες στις ομάδες ρίζας (grassroots) του 1999 ομάδες της Αθήνας από το 2008 μέχρι σήμερα. Η κοινωνία των πολιτών είχε εμφανιστεί στην Ελλάδα ιδιαίτερα μετά τους Ολυμπιακούς αγώνες του 2004 να ανθίζει η συμμετοχικότητα των πολιτών. Ακολουθεί η κρίση αυταρχισμού με μια δολοφονία που προκάλεσε την εξέγερση τον Δεκέμβριο του 2008. Μετατράπηκε σε κρίση ηθικής, αξιοπιστίας και διαχείρισης του δημόσιου συμφέροντος με «σκάνδαλα» περί Siemens, Μονή Βατοπεδίου, και κορυφώθηκε με τη δυσκολία διαχείρισης του προβλήματος του δημόσιου χρέους με σύγχρονη κρίση του πολιτικού συστήματος με διαδοχικές διακυβερνήσεις και αλληπάλληλες επικλήσεις εκλέγειν (το 2015 διενεργήθηκαν εθνικές εκλογές και δημοψήφισμα και μέχρι τη συγγραφή του παρόντος προγραμματισμένες νέες εθνικές εκλογές εντός του Σεπτεμβρίου 2015).

Η κρίση αποτελεί ένα συγκυριακό παράγοντα που δεν είναι δυνατόν να παρακαμφθεί από τη μελέτη της νοηματοδότησης του υποκειμένου, για τη διαμόρφωση της πολιτισμικής του συνάφειας μέσω των άτυπων ομάδων, εφόσον εξάλλου και η επινόηση της οργάνωσης των ομάδων σε συλλογικότητες είναι κάτι που έχει μεταβιβαστεί (Καραγιάννης, 2013) διαγενεακά, στην ιστορική διαχρονία και συγχρονία. Στη σύγχρονη Ευρώπη,

εντοπίζεται ένα κενό μεταξύ αυτών που διαμορφώνουν πολιτική και των πολιτών (Hoskins, 2009) καθώς και πολιτική απάθεια και μειωμένα επίπεδα κοινωνικής συνοχής. Η Ελλάδα σε έρευνα του 2006, 61 δεικτών που καθόριζαν την ενεργό πολιτειότητα κατείχε τη 18η θέση από τις 19 (Hoskins, 2009) ενώ τη 2η στο δείκτη κατανόησης των νέων των δεξιοτήτων ενεργούς πολιτειότητας. Υπό το καθεστώς της «κρίσης», το κράτος από εγγυητής της κοινωνικής ειρήνης φαίνεται να μετασχηματίζεται σε επιτελάρχης του κοινωνικού πολέμου και συνεχίζεται να τροφοδοτείται ο λόγος περί ελλειμματικότητας της ελληνικής κοινωνίας που συνδέεται με την ανάπτυξη της κοινωνίας των πολιτών. Η κρίση χρησιμοποιείται με τη σημασία του έκτακτου επείγοντος γεγονότος που διαταράσσει την ομαλή λειτουργία ενός συστήματος. Οδηγεί σε μια ασταθή κατάσταση, δύσκολη ή επικίνδυνη για την ανάπτυξη της κοινωνίας.

Η κρίση ενέχει μέσα της μια συλλογική ενοχικότητα, μηχανισμός νομιμοποίησης των μέτρων ότι θα σου κόψω τα πάντα γιατί εσύ φταις, αν σε πείσω ότι εσύ φταις, αποσπώ από εσένα αυτή τη συναίνεση που απαιτείται. (<https://www.youtube.com/watch?v=ZyZD0OwuZEw>). Οι κολοσσιαίες αλλαγές στις χώρες της ανατολικής Ευρώπης τη δεκαετία του 1990 και το παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον που κάνει το κράτος να αποχωρίζεται λειτουργίες του, η κατάρρευση των μεγάλων αφηγήσεων, ενεργοποιεί το ενδιαφέρον για την κοινωνία των πολιτών (Καραγιάννης, 2013) ως μηχανισμό ενίσχυσης της δημοκρατίας.

Στην εποχή της κρίσης της οικονομίας, της ποιότητας, της αποτελεσματικότητας, της αξιοπιστίας και της εμπιστοσύνης των τελευταίων 5 ετών, παρατηρείται μούδιασμα, ύπνωση των πολιτών, ηθική κωφότητα και ρηχή επιχειρηματολογία. Παρατηρείται μια σύγχυση αξιών και αμηχανία τόσο για το σκεπτόν όσο και για το πρακτέον. Στις συνθήκες αυτές η κυρίαρχη πολιτική και πνευματική τάξη, δεν είναι σε θέση να θέσει τα ζητήματα και να χαράξει πολιτική. Η τέχνη του συνεταιρίζεσθαι φαίνεται αποδυναμωμένη στην αποχαύνωση και την αδυναμία της οικονομικής επίφασης. Σε περιόδους πολιτικής κρίσης, η κοινωνία πολιτών βρίσκει το χώρο και το χρόνο να συγκροτηθεί και να ανασυγκροτηθεί (Σωτηρόπουλος, 2014), χωρίς έτσι να μπορούν να ελεγχθούν από το κράτος και να κατευραστούν. Το μοντέλο

διακυβέρνησης μέχρι τώρα στην Ελλάδα που εφαρμόστηκε χαρακτηρίστηκε έντονα συγκεντρωτικό στην άσκηση της εξουσίας. Η χώρα φαίνεται να δοκιμάζεται από μια κρίση τόσο οικονομική όσο και αξιοπιστίας και αποτελεσματικότητας, εμπιστοσύνης του λαού στο κράτος, ανάγκη βασική του πολίτη που επιζητά ικανοποίηση τελικά στρεφόμενος στον ενδιάμεσο χώρο του τρίτου τομέα και της κοινωνίας των πολιτών, έναντι του αναποτελεσματικού κράτους.

Συγκριτικά με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, στην Ελλάδα η συμμετοχή των πολιτών σε συλλόγους και σωματεία ήταν μικρή διαγενεακά. Η συνδικαλιστική πυκνότητα ήταν χαμηλή. Ο εθελοντισμός, παρά κάποιες εξάρσεις πριν την Ολυμπιάδα του 2004, παρέμενε ασθενής μέχρι το 2003. Μετά το 2004 γίνεται λόγος για συνθήκες ωριμότητας ανάδυσης της κοινωνίας των πολιτών και νέων τάσεων, σηματοδοτώντας την αναβίωση της (Lyrintzis 2002: 94). Η κατηγορία με τις περισσότερες πιθανότητες εμφανίζεται αυτή των αθλητικών σωματείων που δικαιολογείται από την επιρροή της Ολυμπιάδας και ακολουθείται από τις πολιτιστικές και εκπαιδευτικές οργανώσεις, αποκτώντας αναγνωρισιμότητα και δυνατότητα παρέμβασης σε τομείς δημόσιας πολιτικής, χωρίς ακόμη να τη διαμορφώνουν όμως. Κινητικότητα παρατηρήθηκε σε οργανώσεις περιβαλλοντικές και μεταναστών κατά του ρατσισμού, όπως και κοινωνικής φροντίδας, ανοίγοντας δίαυλο επικοινωνίας με το κράτος και με θεματολογία κινητοποιήσεις για την εκπαίδευση, το περιβάλλον, την τοπική αντίθεση σε δημόσια έργα, τη δημόσια υγεία (2006-7) τόσο σε δημόσιους χώρους όσο και διαδικτυακά. Φαίνεται να εισάγεται το στοιχείο του διαδικτύου στη συμμετοχή των πολιτών και την έκφραση τους, πέρα από διαδηλώσεις στο κέντρο, συλλογή υπογραφών και καταλήψεις ακινήτων. Ένα περιστατικό που κινητοποίησε πολίτες να διαμαρτυρηθούν άτυπα, με την δραστηριοποίηση από αφανή δίκτυα χρηστών του διαδικτύου και δίκτυα από bloggers ήταν ο θάνατος της Καλυβίνου τον Ιούνιο του 2007, η πυρκαγιά της Πάρνηθας το Σεπτέμβριο του 2007 και στη συνέχεια το Δεκέμβριο του 2008 ο θάνατος του μαθητή Αλέξη Γρηγορόπουλου που σηματοδοτεί την χαρακτηριστική ημερομηνία της αλλαγής του πεδίου ενεργοποίησης άτυπων αφανών κοινωνικών ομάδων της κοινωνίας των πολιτών (Σωτηρόπουλος, 2014) με παραλήπτη την δημόσια πολιτική σφαίρα. Εμφανίζονται τότε

«πρωτοβουλίες από κάτω», οι οποίες δεν αποκτούν θεσμική έκφραση, απέναντι στην ανημπόρια αντιπροσώπευσης του κράτους. Καταγράφεται μια σημαντική αριθμητική αύξηση δημιουργίας και συμμετοχής σε άτυπες ομάδες. Η επίδραση της κρίσης στις συσσωματώσεις κοινωνικών υποκειμένων σε άτυπες ομάδες, την κάλυψη της ανάγκης για απασχόληση των ανέργων, της αντιμετώπισης της μοναξιάς και της κοινωνικής απομόνωσης των ανέργων, καθώς και της κινητοποίησης των ίδιων των ατόμων που βρίσκονται σε επισφάλεια/ οικονομική αδυναμία να συμμετέχουν σε δίκτυα αλληλεγγύης. Τονίζεται η αιφνίδια τάση μεγάλου μέρους του πληθυσμού σε αποκλεισμό, η εποχή της απομόνωσης, η απομάκρυνση από όρους αλληλεγγύης και ανθρωπιάς, η αδυναμία και αναποτελεσματικότητα του συστήματος για στήριξη, με συνέπεια την ενδυνάμωση και ανάδειξη της αλληλεγγύης και ανταλλακτικής οικονομίας, την ανάπτυξη πρωτοβουλιών αυτενέργειας από τους ίδιους τους πολίτες κατά της απομόνωσης και υπέρ της αλληλεγγύης τοπικά. Στη συντριπτική πλειοψηφία τους, οι άτυπες συσσωματώσεις είναι οι ίδιες γέννημα της κρίσης. Οι άτυπες ομάδες αναζητούν τη διεύρυνση συμμετοχής των πολιτών στο κοινωνικό γίγνεσθαι και εστιάζουν στο ιδεολογικό και αξιακό πεδίο δράσης τους, με τον άνθρωπο να αποτελεί την ουσία ύπαρξης της ομάδας. Ανάγκη τους είναι η πολιτική δράση. Υπάρχουν ενδείξεις μιας διαχεόμενης πολιτικής αποϊδεολογικοποίησης, δημόσιου κυνισμού και διευρυμένης τάσης για περισσότερη αυτονομία των πολιτών από την κομματική- πολιτική εξάρτηση, όπως καταδεικνύεται συγκριτικά διαχρονικά από τη μεταπολίτευση έως σήμερα και από την πρόσφατη διάδοση των ανεξάρτητων μη κυβερνητικών οργανώσεων και αφανών κοινωνικών ομάδων (Σωτηρόπουλος, 2014).

Κεφάλαιο 2ο

Λόγοι εμπλοκής και κίνητρα συμμετοχής των υποκειμένων

Οι έννοιες των κινήτρων, των αναγκών και της κοινωνικότητας είναι κεντρική αναλυτική κατηγορία της παρούσας εργασίας. Το κύριο όχημα για την επεξεργασία του υλικού ατομικών σε βάθος ημιδομημένων συνεντεύξεων που αφήνουμε τα υποκείμενα να παρουσιάσουν την οπτική τους, θα είναι η

ανάλυση των απαντήσεων, πλαισιωμένων με τη θεωρία που ταιριάζει στην κάθε περίπτωση, επιβεβαιώνοντας ή διαψεύδοντας την.

2.1 Θεωρίες ερμηνείας κινήτρων συμμετοχής των κοινωνικών υποκειμένων σε άτυπες κοινωνικές ομάδες

Συστήματα

Κατά το Luhmann η επικοινωνία είναι μια αυτοποιητική διαδικασία, που αναπαράγει τα κοινωνικά συστήματα και επομένως οποιονδήποτε αλλαγή σε αυτή, στις δυνατότητές της, αλλά και στα μέσα που την καθιστούν εφικτή, συνεπάγεται κοινωνική μεταβολή. Ο ίδιος συνέδεσε την εμπιστοσύνη με την αυξανόμενη πολυπλοκότητα του κοινωνικού κόσμου και την ανάγκη για ανάληψη ριψοκίνδυνης δράσης. Στα κοινωνικά συστήματα, που έχουν παγιωθεί στο χρόνο ως δομές κάποιος μπορεί να διακρίνει προκαθορισμένα και δοκιμασμένα σχήματα επικοινωνίας. Η επικοινωνία είναι η μόνη αυθεντική κοινωνική πράξη, τόσο σημαντική, που τα μηνύματα υπάρχουν, μόνο αν συσχετιστούν με άλλες απόπειρες επικοινωνίας ή άλλα μηνύματα (Ζάννης,2013).

Λόγοι

Ερμηνεύοντας τους λόγους δημιουργίας άτυπων κοινωνικών ομάδων, θέτουμε τη βάση σύγκλισης επαγωγικά της προσωπικής άποψης περί κινήτρων συμμετοχής τους των κοινωνικών υποκειμένων που συμμετάσχουν. Αναφέρεται ως κυρίαρχος λόγος ίδρυσης των άτυπων κοινωνικών ομάδων η προβολή εναλλακτικών προτύπων παραγωγής και κοινωνικής οικονομίας, η κάλυψη των αναγκών των ίδιων των συμμετεχόντων άμεσα τόσο για κοινωνικοποίηση, για απασχόληση και αντίδραση στην κρίση. Με πιο ριζοσπαστικά χαρακτηριστικά στη σύνθεση των κοινωνικών αυτών ομάδων, εκδηλώνουν απροθυμία συνεργασίας με το κεντρικό κράτος και κατά συνέπεια την απόκτηση θεσμικής μορφής (Σωτηρόπουλος, 2014).

Ανάγκες/ Αναγκαιότητα

Η συστημική θεωρία του Luhmann και η έννοια της ανάγκης και της αναγκαιότητας (Ζάννης, 2013) σε συνάρτηση με τα επιμέρους συστήματα

που συγκροτούν τα κοινωνικά συστήματα του ατόμου όπως και με το εξωτερικό περιβάλλον, εν προκειμένω ο χρόνος της κρίσης και αλλαγών κοινωνικής οργάνωσης και αποδόμησης πρότερων αυτονόητων κοινωνικών πρακτικών, καθορίζουν την υφιστάμενη βάση της παρούσας εργασίας. Σύστημα σημαίνει αλληλεπίδραση, αλληλεξάρτηση και σύμπραξη. Για το ερμηνευτικό εργαλείο της ανάγκης και αναγκαιότητας, ο Luhmann, μας προσφέρει τον ορισμό «ανάγκη είναι κάτι που δεν υπάρχει και χρειάζεται» (Ζάννης, 2013) και έχει αφετηρία κάθε σύστημα ξεχωριστά με γνώμονα την εκροή της ενδογενούς αναγκαιότητας του ατόμου, άλλοτε εκούσια και άλλοτε ακούσια σε συνάρτηση με τις συνθήκες του περιβάλλοντος. Συγκεκριμένα ανάγκη ορίζει την ενδογενή τάση αντίδρασης ενός συστήματος ακούσια, εκούσια, ασυνείδητα, συνειδητά, προς τα μέρη που το συνιστούν και προς το περιβάλλον με σκοπό να διατηρήσει τη λειτουργικότητα ή και τη βιωσιμότητα του, όπως το ίδιο τις εκλαμβάνει. Εδώ εντοπίζεται και αναγνωρίζεται σαν βασικό αίτιο της δράσης/ μιας ενέργειας, η ανάγκη. Άλλοτε ως αντίδραση και άλλοτε ως ανάγκη όταν το σύστημα απειλείται στη λειτουργικότητα του, εφόσον υπάρχει η αντίληψη αυτών. Η ανάγκη του κοινωνικού ανήκειν, να βλέπει κάποιος τον εαυτό του κοινωνικά δικτυωμένο είναι ένα βασικό ανθρώπινο κίνητρο για αυτονομία και αυτό-αποτελεσματικότητα (Deci & Ryan, 1985).

Κίνητρα και εγγενής ανάγκες

Σύμφωνα με τη θεωρία του αυτοκαθορισμού τα άτομα κινητοποιούνται σε οργανώσεις που συναντάται ο ανταγωνισμός και η αυτονομία. Μέσα από τη θεωρία αυτοκαθορισμού δίνεται η δυνατότητα να γνωρίσουμε τα κίνητρα του υποκειμένου, εστιάζοντας στις εγγενείς ανάγκες του ατόμου που τον παρακινούν να δράσει βάσει της θεωρίας των Deci & Ryan το 1985 (Αρβανίτης, 2008: 94). Οι άνθρωποι είναι από τη φύση τους ενεργά όντα και η συμπεριφορά τους ρυθμίζεται εν μέρει από εσωτερικές δομές που αναπτύσσονται σε μία διαδικασία αλληλεπίδρασης, και εν μέρει από εξωτερικές δομές. Η διαδικασία κατά την οποία δημιουργούνται οι εσωτερικές δομές κατά την αλληλεπίδραση με το περιβάλλον ονομάζεται διαδικασία οργανισμικής ενσωμάτωσης (Αρβανίτης, 2008:94). Το άτομο έχει 3 εγγενείς ανάγκες που ρυθμίζουν τη συμπεριφορά του για δράση αυτοκαθοριζόμενη:

Την ανάγκη για επάρκεια, ικανότητα (competence) να ζητήσει τον έλεγχο του αποτελέσματος της δράσης του και να βιώσει την μαεστρία της πράξης του.

Την ανάγκη για αυτονομία (autonomy) την καθολική, οικουμενική παρότρυνση να είναι αιτιολογικός παράγοντας της ίδιας του της ζωής και να δρα σε αρμονία με τον ολοκληρωμένο εαυτό του όχι ανεξάρτητα από τους άλλους.

Την ανάγκη της συνάφειας/ συγγένειας της καθολικής θέλησης για δράση, να είναι το άτομο συνδεδεμένο και να βιώνει τη φροντίδα για τους άλλους.

Μία αυτό-ρυθμιζόμενη γνωστική διαδικασία υποδηλώνει ότι η προέλευση της συμπεριφοράς είναι εντός του εαυτού. Μία συνειδητή απόφαση είναι εξ' ορισμού κάτι εσωτερικό. Αν και οι σκέψεις ανήκουν στο σκεπτόμενο άτομο, είναι επίσης γεγονός ότι το άτομο επηρεάζεται από το εξωτερικό περιβάλλον. Όσο πιο αυτοκαθοριζόμενο το άτομο, τόσο υψηλότερη η εσωτερική αιτιότητα, έδρα ελέγχου του ατόμου. Μια εσωτερική διαδικασία θα καθορίζει τις επιλογές του ατόμου.

Αυτό που είναι εξωτερικό είναι ο κανόνας που ορίζει ότι κάτι που αντιλαμβάνεται το άτομο γνωστικά μπορεί να του προκαλέσει μια αντίδραση συγκεκριμένη και να επιβληθεί στο εγγενές του κίνητρο. Οι κανόνες εσωτερικευμένοι είναι μια γενική πρόταση εντούτοις για την ανθρώπινη συμπεριφορά. Όσο πιο πολλοί εσωτερικοί κανόνες χρησιμοποιούνται από το άτομο, τόσο πιο αυτοκαθοριζόμενο εφόσον το ίδιο το επιτρέπει. Όταν ο κανόνας είναι εξωτερικός και επιβάλλει «το ρυθμό του» στην επιλογή του υποκειμένου, τότε το άτομο ακολουθεί την εξωτερική ρύθμιση της συμπεριφοράς του και των πράξεων του.

Κίνητρο είναι οτιδήποτε κινεί, ωθεί ή παρασύρει σε δράση ένα άτομο. Τα κίνητρα είναι δυνατό να ωθούν το άτομο ενεργώντας από μέσα ή να το έλκουν ενεργώντας από έξω. Κίνητρα είναι τόσο οι εσωτερικές αιτίες της συμπεριφοράς, όπως τα ένστικτα, οι ορμές, οι σκοποί, οι επιθυμίες ή προθέσεις, τα συναισθήματα, οι διάφορες συγκινησιακές καταστάσεις όσο και

εξωτερικές αιτίες όπως αμοιβές, θέλητρα, φόβοι ή απωθητικοί ερεθισμοί (Κωσταρίδου, 1999:17). Διαχωρίζονται σε εγγενή ή επίκτητα και τα ψυχολογικά που έχουν να κάνουν με το θυμικό, την προσωπικότητα και τις συναλλαγές του ατόμου με το περιβάλλον φυσικό και κοινωνικό. Από το κίνητρο περνάμε στη δράση ως σκόπιμη ακολουθία ενεργειών και περιορίζεται η μελέτη της στον άνθρωπο και συνδυάζεται με τη μελέτη της δράσης, της λήψης απόφασης και της βούλησης. Η βούληση παρεμβαίνει στην τελική φάση, όταν δοθεί πλέον η εντολή για την έναρξη της δράσης. Τη στιγμή της μετάβασης από το κίνητρο στη δράση, παρεμβαίνει η βούληση “fiat” (ας γίνει!) όπως το παρομοίασε ο αμερικανός φιλόσοφος και ψυχολόγος, William James. Η μελέτη των κινήτρων γίνεται για την κατανόηση των νόμων που διέπουν τα κίνητρα σε ανθρώπους και των μηχανισμών που διέπουν τη συμπεριφορά των ανθρώπων στην κοινωνική αλληλεπίδραση τους, μέσα από τις προσωπικές εξηγήσεις και ερμηνείες συμπεριφοράς του υποκειμένου. Οι προσωπικές περιγραφές των καταστάσεων είναι χρήσιμες για την αναπαράσταση της βαρύτητας που δίνει το άτομο στους διάφορους παράγοντες υπό μελέτη. Θεωρητικές κατασκευές που δεν μπορούν πάντα να υπαχθούν σε έλεγχο. Προς την επίτευξη του αγαθού, να κάνει καλό, να βοηθήσει όπως ορίζει η θεωρία Jaspers ή υπαρξιακών φιλοσόφων.

Συναισθηματική ενημερότητα

Η μελέτη της συγκίνησης και η ορθή κατανόηση των συναισθημάτων συμβάλλει στη διαμόρφωση μιας πιο εμπειριστατωμένης περιγραφής πολιτικής δράσης (Βερέμη, 2008:106). Σύμφωνα με τον Hume το 1973 οι πράξεις των ανθρώπων βρίσκονταν σε συμφωνία με τις κλίσεις και τα πάθη του και όχι με τον ορθό του λόγο, παρατηρώντας ότι η θέληση δεν είναι τίποτα άλλο παρά η εσωτερική εντύπωση ή αλλιώς το πάθος που αισθάνεται το άτομο και συνειδητοποιεί όταν προβαίνει σε μια καινούρια κίνηση του σώματος ή του πνεύματος ενώ η λογική από μόνη της δεν είναι δυνατό να αποτελέσει το κίνητρο οποιασδήποτε θεληματικής ενέργειας. Η συγκίνηση σημαίνει με τον τρόπο της, αναφέρει ο Νίτσε τον 19ο αιώνα, το όλον της ανθρώπινης πραγματικότητας και αποτελεί μια οργανωμένη μορφή της ανθρώπινης ύπαρξης (Βερέμη, 2008:107). Ο Giddens αναφέρει ότι ενώ οι συγκινήσεις βιώνονται διαδοχικά σε ατομικό χρόνο, σε συλλογικό επίπεδο,

συναρτώνται άμεσα με τη βίωση και την επιτέλεση της κοινωνικής δράσης και τη δημιουργία επιμέρους δομών που συγκροτούν την κύρια δομή, η οποία με τη μεριά της πυροδοτεί στο υποκείμενο συναισθήματα τα οποία διαμορφώνουν τον τρόπο αντίδρασης του, και σύγχρονα στις κρατικές δομές. Τα συναισθήματα ορίζονται σαν κρίκοι που συνδέουν το συλλογικό με το ατομικό, τις κοινωνικές δομές με την ιδιωτική σφαίρα. Το 1984 στρέφεται η κοινωνική επιστήμη στη μελέτη των συγκινήσεων με την Κοινωνιολογία των συγκινήσεων ενώ στην Ελλάδα με τα χρόνια της Μεταπολίτευσης που χαρακτηρίζονται από την όσμωση του πολιτικού με το συναισθηματικό, η παράμετρος του συναισθήματος τείνει να ισοδυναμήσει με το πολιτικό για να καταγραφεί πλήρως η εικόνα της ευρύτερης πολιτικής ελληνικής κουλτούρας, κάτι που επιδιώκεται αφηγηματικά και από την παρούσα έρευνα. Η ψυχολογική διάσταση της ιδιότητας του πολίτη καλύπτει τη γνώση, τις διαισθήσεις, τις απόψεις, τις αντιλήψεις, τις στάσεις, τις αξίες, τις πρακτικές επιδιώξεις και τη συμπεριφορά το ατόμου απέναντι στις πολιτικές ομάδες και το σύνολο των καθηκόντων και των δικαιωμάτων που προκύπτει από τη σχέση και τη σύνδεση με διάφορους πολιτειακούς σχηματισμούς (Καρακατσάνη, 2003:14). Ο J. Jasper παρατηρεί τη συνάρτηση του κοινωνικο-πολιτικού φαινομένου με τα συναισθήματα πως τα περισσότερα συναισθήματα είναι δυνατό να μελετηθούν κατά τον ίδιο τρόπο με περισσότερο οικεία πολιτισμικά νοήματα έντασης σε δημόσιες εκδηλώσεις, παρέκκλισης από υπάρχοντες κοινωνικούς κανόνες, συλλογικών διαδικασιών μάθησης όταν είναι έξωθεν επιβολή μια πολιτική πράξη. Η έκθεση στη δημόσια σφαίρα σε δημόσιους κυρίως χώρους εξυπηρετεί ένα είδος «συναισθηματικής εκπαίδευσης» (Goodwin, Jasper, Polletta, 2001:92) στη χρήση των «συγκινήσεων» για γνωστικούς σκοπούς, λόγους, δηλώνοντας την δυνατότητα κατασκευής της κοινωνίας και της ένωσης των «μονάδων».

Εαυτός

Ο εαυτός είναι κάτι που εξελίσσεται. Η προσωπική ταυτότητα αποδίδεται μοναδικά στο άτομο και η κοινωνική ταυτότητα περιλαμβάνει κατηγοριοποιήσεις γένους, φυλής, εθνογλωσσικών χαρακτηριστικών (Mackie & Hamilton, 1993:357). Είναι κοινωνικά κατασκευασμένος και αναπτύσσεται με τους κανόνες που το άτομο υιοθετεί. Στη διαδικασία αλληλεπίδρασης, το

άτομο συνειδητοποιεί τη θέση του στην κοινωνία. Το άτομο πρέπει να αντιλαμβάνεται την αίσθηση της συλλογικής του ταυτότητας. Συνειδητοποιεί πώς οι ενέργειες του επηρεάζουν αυτή την εικόνα για τον εαυτό του (Αρβανίτης,2008:104). Αποφασίζει πως θα τοποθετηθεί στην κοινωνία για να έχουν οι ενέργειες του ένα νόημα κατανοητό όμως και από τους άλλους. Γενικά υπάρχει αμοιβαία εξάρτηση. Οι άνθρωποι προβαίνουν σε μία ενέργεια με βάση κάποιο κανόνα και η ενέργεια θα αποκτήσει το αναμενόμενο νόημα εάν και άλλοι αποδέχονται τον ίδιο κανόνα.

Η ταυτότητα συνήθως χρησιμοποιείται για να περιγράψει ένα είδος αλληλεγγύης μεταξύ των μελών της ομάδας, προτείνοντας δεσμούς εμπιστοσύνης και πίστης. Η συλλογική ταυτότητα συνήθως περιγράφεται σαν το ιχνογράφημα γνωστικών ορίων και όχι σαν μια θετική επίδραση των μελών της ομάδας προς επεξεργασία (Jasper, 2001:617).

Σύμφωνα με τον Λας, η διαδικασία συνταύτισης σε μια συλλογική ταυτότητα του υποκειμένου, η συμμετοχή του σε μια κοινωνική ομάδα, αποτελούν εκδηλώσεις θεραπευτικού τύπου του αιτήματος για εξισορρόπηση (Βερέμη,2008:113). Συνέπεια της συμμετοχής είναι η διαμόρφωση συλλογικών ταυτοτήτων. Συμμετοχή σημαίνει συνδιαμόρφωση της εικόνας του εαυτού και των άλλων, σφυρηλάτηση ταυτότητας. Πολιτικές ταυτότητες διαμορφώνονται μέσω της συμμετοχής σε επίσημες συλλογικές εκδηλώσεις, καθώς και της συμμετοχής σε ένα αφανές υπόστρωμα συλλογικών δράσεων, σε μια αφανή κοινωνία πολιτών η δράση της οποίας δεν έχει λάβει κανένα επίσημο χρίσμα, αλλά είναι σημαντική και καταγράφεται η ιδέα που έχουν τα υποκείμενα για μια κατάσταση του δεοντικού τους «πρέπει να» εαυτού αλλά και της αυτό-εικόνας τους, του πραγματικού τους εαυτού.

2.2. Κοινωνικότητα

Η κοινωνικότητα βάσει τον κοινωνιολόγο Simmel Georg στον 20^ο αιώνα αφορούσε εκείνες τις σχέσεις που φτιάχνει ένα άτομο με άλλα, οι οποίες δεν έχουν στόχο, δεν βαρύνονται από πρόθεση πέρα από τις ίδιες τις σχέσεις, το κοινωνικό παιχνίδι, από την κουβέντα και το φλερτ μέχρι και τους κανόνες καλής συμπεριφοράς και το πρωτόκολλο, μια αλληλόδραση αναπόσπαστα δεμένη με την πολιτισμική διαφοροποίηση (Αβδελά, 2012). Η

κοινωνικότητα ήταν για αυτόν συνώνυμη των κοινωνικών δικτύων με ανάπτυξη που εξαρτάται από την ιστορική περίοδο και το κοινωνικό περιβάλλον. Η κοινωνικότητα προτάθηκε ως έννοια πιο ευέλικτη και εύπλαστη από την έννοια της κοινωνίας των πολιτών, ντεκερμιανά η κοινωνία οριζόταν σαν εθνοκεντρικό ιστορικό παράγωγο της δυτικής σκέψης και μάλιστα συχνά συνώνυμο του έθνους. Σύγχρονα η κοινωνικότητα τείνει να εκφράζει τον χαρακτήρα των σχέσεων αυτών στην εποχή μας και προτείνεται ως συνώνυμη συγκεκριμένου τύπου κοινωνικών σχέσεων. Η κοινωνικότητα εκφράζει καλύτερα τις σύγχρονες μορφές των ανθρώπινων σχέσεων. «κοινωνικό συνδέειν» (connectedness) (Αβδελά, 2012:5) . Η μελέτη της κοινωνίας των πολιτών με βάση την προβληματική της κοινωνικότητας, απελευθερώνει την έρευνα από περιοριστικές αντιλήψεις για την πολιτική και το κράτος. (Καραγιάννης, 2013:10).

Μέσα από την κοινωνικότητα, στόχος είναι η εξισωτική προοπτική (Ροζάκου, 2008:19). Οι συσσωματώσεις περιγράφονται όχι ως αυτόνομες οντότητες αλλά ως συγκοινωνούντα δοχεία με άλλα πεδία ζωής των υποκειμένων, εφόσον οι πολιτισμικά ορισμένες έννοιες αγάπης και αλληλεγγύης συγκροτούν την κοινωνικότητα παρέχοντας γέφυρες και υπογραμμίζοντας τη ρευστότητα των σχέσεων κοινωνικά και την ανάγκη να ειδωθούν έτσι. Την ώρα που η αγάπη κανονικοποιείται και γίνεται υπηρεσία, η αλληλεγγύη αναδεικνύεται σε οργανωτική αρχή μιας κοινωνικότητας με εξισωτική προοπτική και ανατρεπτική, αποδομητική δυναμική. Η συλλογικότητα εδράζει σε μία ιδεολογία ανιδιοτέλειας, ενώ το πολιτικό περιεχόμενο της κοινωνικότητας συνίσταται στην διαμόρφωση ενός εναλλακτικού, ουτοπικού οράματος για την «κοινωνία», για «μία κοινωνία αλληλεγγύης». Τα μέλη των ομάδων επιδίδονται σε πρακτικές γενικευμένης αμοιβαιότητας: προσεγγίζουν άλλα άτομα, θέτουν τους εαυτούς στη διάθεσή τους, τους προσφέρουν χωρίς να επιδιώκουν αντιδώρημα. Οι πρακτικές συνιστούν υπέρβαση του κώδικα της ανταλλαγής και δεν κινητοποιούνται από το συμφέρον.

Σαν ποικίλες συσσωματώσεις πολιτών, οι άτυπες κοινωνικές ομάδες, προκρίνουν την κοινωνική ιδιότητα του πολίτη, μαζί με την ατομική και

πολιτική ιδιότητά του, συνθέτοντας ένα τρίπτυχο εμπέδωσης, παγίωσης και ανάπτυξης μιας δημοκρατίας. Αναδεικνύονται εναλλακτικοί τρόποι για την επιβίωση και τη συμμετοχή στο κοινωνικό γίνεσθαι, την αντίληψη της συνεικιοποίησης.

Με τον όρο «δημόσια κοινωνικότητα» εννοούνται μη θεσμοθετημένες εκδοχές κοινωνικών σχέσεων που διαμορφώνονται στο δημόσιο χώρο στη βάση πολιτισμικών αντιλήψεων για τη συνάφεια και είναι προσανατολισμένες στην κοινή δράση. Οι έννοιες είναι ρευστές και ο τρόπος και ο λόγος με τον οποίο τα άτομα επενδύουν, «νομιμοποιούν» (Καραγιάννης, 2013) και νοηματοδοτούν τη δράση τους, πολιτισμικά με παρόντα πάντα όμως τα πολιτικά συγκροτητικά τους στοιχεία. Εικονογραφείται μέσα από τις νέες άτυπες κοινωνικές ομάδες η ανάπτυξη νέων πεδίων κοινωνικότητας και η διαμόρφωση νέων πολιτισμικών αντιλήψεων για το χρόνο και το χώρο. Στη διάρκεια αυτής της διαδικασίας τα υποκείμενα αναπτύσσουν ποικίλες μορφές συλλογικής δράσης τις οποίες επενδύουν με πολιτισμικά νοήματα και μέσα από τις οποίες συγκροτούν συλλογικά υποκείμενα. Η δημόσια κοινωνικότητα επιτρέπει μια διευρυμένη εννοιολόγηση του πολιτικού με το να συγκροτείται ιστορικά και πολιτισμικά μέσα από τις πρακτικές της καθημερινής ζωής, τα νοήματα με τα οποία επενδύονται οι κοινωνικές σχέσεις και τις πολύμορφες παρεμβάσεις στο δημόσιο χώρο. Σε αυτό το πλαίσιο, το «δημόσιο» και το «ιδιωτικό», το «κοινωνικό» και το «πολιτικό» αντιμετωπίζονται ως ρευστές και αλληλένδετες έννοιες, με ιστορικά προσδιορισμένο περιεχόμενο. τα υποκείμενα αναπτύσσουν ποικίλες μορφές συλλογικής δράσης τις οποίες επενδύουν με πολιτισμικά νοήματα και μέσα από τις οποίες συγκροτούν συλλογικά υποκείμενα (Ζάννης, 2013).

Η δημόσια κοινωνικότητα σαν μορφή νέων κοινωνικών σχέσεων στο δημόσιο χώρο, φαίνεται να οδηγούν σε ένα νέο πλαίσιο αναλύσεων της συμπεριφοράς και της κυβερνησιμότητας, υπό τη σκέπη του πολιτικού φιλελευθερισμού, όπου η κοινωνία πολιτών θα παρείχε το χώρο έκφρασης του ατόμου και των ομαδικών διαφορών δημιουργώντας ένα χώρο ελευθερίας (Lyrintzis, 2015:1), χωρίς όμως εκ των προτέρων θετική ή αρνητική αντιστοίχιση. Για τον 20ο αιώνα θα διασφάλιζε η κοινωνία πολιτών την αρμονική συνύπαρξη της ατομικότητας με την κοινότητα, τη γεφύρωση της

ιδιωτικής με τη δημόσια σφαίρα. Για την φιλελεύθερη ιδεολογία ο προβληματισμός δημιουργείται στο πως θα μπορούσε να συνταχθεί μια αίσθηση κοινότητας μεταξύ των κοινωνικών δρώντων υποκειμένων που κατανοούνται με όρους αυτονομίας του ατόμου παράλληλα όμως με την κυβερνητική ρύθμιση. Η άποψη του Φουκώ έρχεται να προσθέσει τη διαφοροποίηση του κράτους από την κοινωνία, θεωρώντας την τελευταία σαν τον τόπο μοντέρνων σχέσεων εξουσίας, ανεξάρτητων και διακριτών από το κυρίαρχο κράτος (Lyrintzis, 2015:3), μέσα από καθεστώτα πρακτικών, προγράμματα συμπεριφοράς του τι πρέπει να γίνει και το τι πρέπει να μαθευτεί, που αυτό οδηγεί στην εξερεύνηση νέων υποκειμενικότητων ή τη σμίλευση παλαιών. Έτσι μέσα από την κοινωνικότητα τα άτομα δεσμεύονται σε δημόσιες δράσεις, κυρίως συλλογικές, διαμορφώνοντας ή αναδιαμορφώνοντας σχέσεις και ταυτότητες. Πρόκειται για μια περίπλοκη διαδικασία αναφέρει ο Φουκώ υποκειμενικά μοιρασμένων πρακτικών που συστήνουν συλλογικότητες και τις ταυτότητες τους και γίνονται δημόσια ορατές

Η έννοια της κοινωνικότητας στην περιγραφή της νοηματοδότησης και της εμπειρίας του υποκειμένου σε άτυπες κοινωνικές ομάδες, έρχεται να προσφέρει τα αναλυτικά εργαλεία και τον προβληματισμό για τη μελέτη των κινήτρων και λόγων συμμετοχής των ενεργών υποκειμένων στις κοινωνικές αυτές ομάδες μη βίαιες, αυτο-οργανωμένες ,αναστοχαστικές και μονίμως σε ένταση μεταξύ τους και με το κράτος, ως έκφραση της κοινωνίας των πολιτών στην Ελλάδα από το 2008 έως σήμερα και ως ένδειξη άρσης της νοούμενης ως δεδομένης ασθενικότητας της κοινωνίας των πολιτών τα προηγούμενα χρόνια στην Ελλάδα. Δίνεται βαρύτητα στο μικρο επίπεδο των αντιλήψεων των μελών στην καθημερινή τους ζωή, βάζοντας στην άκρη την από τα πάνω θέαση της κοινωνίας των πολιτών Η «κοινωνία πολιτών» γίνεται «εργαλείο κοινωνικής φαντασίας, ως πολιτισμική κατασκευή» (Ροζάκου, 2008:8).

Η έννοια της κοινωνικότητας μαζί με τα κίνητρα γίνεται κεντρική αναλυτική κατηγορία. Εκφράζει τον προσανατολισμό στις κοινωνικές σχέσεις και συνδέει το υπό μελέτη φαινόμενο της συλλογικότητας γύρω από τη δράση σε άτυπες κοινωνικές ομάδες με άλλες μορφές έξω οικιακής κοινωνικότητας. Το πολιτικό συγκροτείται πια συμβολικά μέσα από καθημερινές πρακτικές. Τα

υποκείμενα επενδύουν στις κοινωνικές σχέσεις με πολιτικό περιεχόμενο και κατασκευάζουν αντιλήψεις σε σχέση με την άτυπη κοινωνική ομάδα που συμμετέχουν.

Η συμμετοχή σε μια άτυπη κοινωνική ομάδα μελετάται ως πρακτική κοινωνικότητας, αλληλεγγύης, εμπιστοσύνης και νέας κοινωνικής οργάνωσης, διαμεσολάβησης μεταξύ κράτους και κοινωνίας, υπέρβασης του κώδικα του συμφέροντος, ανιδιοτέλειας η οποία οργανώνεται στα πλαίσια μιας άτυπης ομάδας. «αποδέξου αυτό που αποδέχονται οι άλλοι ως κανόνα για τις ενέργειές τους στην κοινωνία, αρκεί να μπορείτε να ωφελήσετε ο ένας τον άλλο» σαν ορισμός αλληλεγγύης και αμοιβαιότητας (Αρβανίτης, 2008:105). Η έννοια της «παρέας» ως ενός αδιαφοροποίητου συνόλου που συγκροτείται γύρω από την αρχή του αυθορμητισμού και της απουσίας δεσμεύσεων ή θεσμικού πλαισίου, συνιστά ένα μοντέλο κοινωνικότητας με πολιτικό περιεχόμενο.

Φαίνεται από έρευνες (Ogris, Westphal, 2006) ότι η συμμετοχή σε άτυπες κοινωνικές ομάδες έχει αποτελέσματα στην κοινωνική μάθηση αυξάνοντας τη γνώση, τις δεξιότητες και τη στάση σε καλά δημοκρατικές πρακτικές, στη δημόσια σφαίρα και τη δημιουργία ατζέντας, ενσωμάτωσης ιδεών, ανάδειξη φωνών. Μέσω της συν-οργάνωσης και συμμετοχής σε ομάδα, τα άτομα γίνονται πιο δεκτικά στην κινητοποίηση, επικαλούνται την υπευθυνότητα των άλλων πολιτικά δραστήριων ατόμων και διεκδικούν μεγαλύτερο βαθμό ανταπόκρισης των πολιτικών θεσμών, σαν μοχλός πίεσης και αλληλεπίδρασης, επηρεάζοντας και πολιτικές διεργασίες. Τα άτομα τείνουν να νοηματοδοτούν τη δράση τους υποκειμενικά και πολιτικά, χωρίς προϋποθέσεις, μέσα από καθημερινά κοινωνικά συμφραζόμενα.

Το κοινωνικό κλίμα (αντίληψη, αίσθηση της κοινότητας, γειννίαση) έρχεται να γίνει ο καταλύτης για δράση (Zimmerman, 1990). Περιλαμβάνει τη συλλογική δράση, την ανάπτυξη δεξιοτήτων και πολιτισμική επίγνωση και ενσωματώνει ενδο φυσικές μεταβλητές όπως το κίνητρο για έλεγχο, έδρα ελέγχου, αυτοαποτελεσματικότητα.

Μέρος Β- ερευνητικό μέρος

Κεφάλαιο 3ο

Η Έρευνα

3. 1. Σκοπός και Ερευνητικά Ερωτήματα

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής έρευνας είναι να διερευνηθούν οι απόψεις και οι αντιλήψεις ατόμων για τους λόγους συμμετοχής τους σε άτυπες κοινωνικές ομάδες που δραστηριοποιούνται στο κέντρο της Αθήνας από το 2008 μέχρι σήμερα σε σχέση με τις κινητήριες ανάγκες τους, τα συναισθήματα, την εικόνα για τον εαυτό τους κοινωνικά. Παρατηρείται ένα κενό στη βιβλιογραφία για τα κίνητρα δημιουργίας και συμμετοχής των άτυπων κοινωνικών ομάδων, ομάδες που βασίζονται στην κοινότητα, τη γειτνίαση, την εξειδικευμένη θεματολογία, τη ρητορική καθημερινών προβλημάτων της κοινότητας. Η πλειονότητα των ερωτημάτων προέκυψε ύστερα από ανασκόπηση βιβλιογραφίας για άτυπες κοινωνικές ομάδες στην Ελλάδα. Ποιο συγκεκριμένα θα ερευνηθεί:

1) ποιες είναι οι απόψεις και οι αντιλήψεις των ατόμων που συμμετέχουν σε άτυπες κοινωνικές ομάδες της Αθήνας για το λόγο συμμετοχής τους, το κίνητρο και τις ατομικές ανάγκες που καλύπτουν, τι τους κινητοποιεί για τη συμμετοχή στους στις ομάδες αυτές. Είναι οι εγγενείς ανάγκες του ατόμου το υποκινούν να δράσει ή η βασική γνωστική δομή της αμοιβαιότητας και της αλληλεγγύης;

2) πως αισθάνονται όταν συμμετέχουν στην ομάδα

3) πως αντιλαμβάνονται τον εαυτό τους μέσα στην ομάδα και αν είναι ίδιος με τους ρόλους τους στη ζωή τους εκτός ομάδας

4) ποιες είναι οι απόψεις και οι αντιλήψεις τους ως συμμετέχοντες στην άτυπη κοινωνική ομάδα για το κράτος, την σύγχρονη κοινωνική οργάνωση, τη δημοκρατία, τα κόμματα, την κοινωνία των πολιτών σε περιόδους κρίσης σε σύνδεση με την κοινωνικότητα τους.

Ο κύριος λοιπόν σκοπός της έρευνας είναι περιγραφικός και επεξηγηματικός, να καταγραφούν και να γίνουν ορατές οι άτυπες κοινωνικές ομάδες και οι αντιλήψεις των συμμετεχόντων. Τα ερευνητικά ερωτήματα οδηγούν αναπόφευκτα στον περιορισμό της γενικής ερευνητικής περιοχής σε ένα συγκεκριμένο ερευνητικό ιστό ή σε ένα «νοητικό γρίφο» προς επίλυση (Ιωσηφίδης, 2008:45). Οι ερωτήσεις αφορούν κυρίως τις μη μετρήσιμες πλευρές της κοινωνικής πραγματικότητας, στοχεύοντας στην εμπάθυνση της κατανόησης, της περιγραφής και την αιτιακή ανάλυση του φαινομένου της συμμετοχής στις δημιουργούμενες άτυπες κοινωνικές ομάδες των τελευταίων ετών στην Αθήνα.

Από την επισκόπηση της βιβλιογραφίας φαίνεται ότι δεν έχει διερευνηθεί η σκέψη και οι αντιλήψεις των ατόμων που συμμετέχουν σε άτυπες κοινωνικές ομάδες από το 2008 μέχρι σήμερα αναφορικά με το κίνητρο, τις ανάγκες και τα συναισθήματα τους, καθώς και για το κράτος, παρά μόνο με αφορμή το σεισμό του 1999 στην Αθήνα (Στυλιανίδης, 2004) με θεσμοκεντρικές κατά βάσεις εκδηλώσεις αλληλεγγύης και οργάνωσης κατά την κρίση του σεισμού. Ακόμη καταγράφεται έρευνα για τον νέο εθελοντισμό ως μορφή πολιτικής δράσης με επαγγελματικά χαρακτηριστικά, διερευνώντας την συγκρότηση της κοινωνικότητας γύρω από το μοντέλο της εξαρχειώτικης παρέας, στο κέντρο της Αθήνας (Ροζάκου, 2013: 239).

Αφορά ένα θέμα εξαιρετικά επίκαιρο εφόσον από τη χρονολογία που ορίζεται ως αρχή διερεύνησης, αυτή του 2008, παρατηρείται από καταγραφές (<http://omikronproject.gr/>) μια τάση των ατόμων δημιουργίας, ενδιαφέροντος και συμμετοχής σε άτυπες κοινωνικές ομάδες της Αθήνας, κάποιες από αυτές με έδρα δημόσιους χώρους όπως φαίνεται και από τη χρησιμότητα των θεσμοκεντρικών εκφάνσεων της κοινωνίας των πολιτών, σαν ένας τρόπος διαλόγου με το κράτος και αναπλαισίωσης της έννοιας του πολίτη και της θέσης του στο δημοκρατικό πολίτευμα, αλλά με όρους υπό διαμόρφωση ανάλογα με τα τρέχοντα πολιτικά ζητήματα και ενδιαφέροντα.

3.2. Μέθοδος

Η επιλογή της μεθόδου διεξαγωγής της έρευνας καθορίστηκε από τα ερευνητικά ερωτήματα που στην προκειμένη περίπτωση, εφόσον κεντρικός

άξονας είναι η διερεύνηση σκέψεων και αντιλήψεων των ατόμων που συμμετέχουν σε άτυπες κοινωνικές ομάδες για το κίνητρο και τις ανάγκες συμμετοχής τους, τα συναισθήματα τους και τις απόψεις τους για το κράτος και τη δημοκρατία καθώς και την κοινωνικότητα τους, χρησιμοποιήσαμε την ποιοτική ερευνητική προσέγγιση, διεξάγοντας ατομικές ημιδομημένες συνεντεύξεις σε βάθος, σε ένα περιορισμένο αριθμό ενηλίκων ατόμων, δίνοντας ελεύθερης ανάκλησης απαντήσεις. Η πολυπλοκότητα του φαινομένου συμμετοχής στις άτυπες κοινωνικές ομάδες, δηλαδή της ίδιας της κοινωνικής πραγματικότητας, μας προδιαθέτει για την επιλογή της κατάλληλης μεθόδου ποιοτικά (Ιωσηφίδης, 2008:47). Εξάλλου οι ποιοτικές μελέτες εμπλουτίζουν τις γνώσεις γύρω από τις άτυπες κινητοποιήσεις πολιτών ρίζας (grassroots movements) καθώς μπορούν να εισχωρήσουν σε βάθος στα επιμέρους ζητήματα που αναδύονται από τη στάση του ατόμου που συμμετέχει (Παπαγεωργίου, 2004:194). Εν τούτοις, παραμένει περιορισμένο το φαινόμενο ως προς το βαθμό γενίκευσης αποτελεσμάτων και εκπροσώπησης των πληθυσμών των άτυπων ομάδων, τόσο λόγω της δυσκολίας απογραφής αυτών των ομάδων, προσφέροντας μια ειδική ταξινόμηση των θεμάτων που θα πραγματευθούμε, χωρίς να υπάρχει η δυνατότητα να καλυφθεί το ευρύτερο φάσμα του φαινομένου πανελλαδικά και συγχρονικά.

Στην παρούσα έρευνα χρησιμοποιήθηκε για την ενεργοποίηση του ενδιαφέροντος ενασχόλησης με το συγκεκριμένο θέμα η προσωπική εμπλοκή της συντάκτριας της διπλωματικής εργασίας, κατά το έτος 2009-10 στην περιοχή των Εξαρχείων, Αθήνα σε άτυπη κοινωνική ομάδα που ενίσχυσε με τη δράση της τη διαμόρφωση ενός δημόσιου χώρου κατειλημμένου από ανθρώπους της γειτονιάς με σκοπό την ανάπτυξη και αισθητική βελτίωση του. Η εμπειρία αυτή έδωσε στοιχεία για την αρχική δημιουργία σύνθεσης της ομάδας, τους τρόπους επικοινωνίας, τον προγραμματισμό δράσεων, τη δικτύωση με άλλες συναφείς στοχοθετικά άτυπες ομάδες με καταγραφή σε ημερολογιακή ετήσια βάση ανάλογα με τις συναντήσεις της συντάκτριας και των συμμετεχόντων στην ομάδα αυτή. Η επόμενη εμπειρίες συμμετοχής αφορούν τα έτη 2014 και 2015 μέσα στα οποία συμμετείχα σε δύο αυτοτελείς δράσεις σε δύο ακόμη άτυπες κοινωνικές ομάδες, στις οποίες και ανήκουν

δύο από τα άτομα πληροφορητές. Μέσα από τη συμμετοχική παρατήρηση επιτράπηκε η άμεση παρατήρηση στη διαδικασία στη «φυσική» της μορφή, όπως αυτή έλαβε χώρα στην πραγματικότητα. Κατά βάση η παρούσα έρευνα βασίστηκε στις ημιδομημένες συνεντεύξεις συμμετεχόντων, χρησιμοποιώντας την πρότερη συμμετοχική παρατήρηση σαν μοχλό συγκεκριμενοποίησης των ερευνητικών ερωτημάτων και φυσικά εξοικείωσης και διευκόλυνσης εντοπισμού των άτυπων αυτών ομάδων στην περιοχή της Αθήνας.

3.3. Ερευνητική Διαδικασία

3.3.1. Επιλογή Δείγματος

Οι συμμετέχοντες στην παρούσα έρευνα, το δείγμα των ατόμων που θα μας βοηθήσει να απαντήσουμε σε βάθος στα ερευνητικά ερωτήματα και να κατανοήσουμε θεωρητικά από τις προσωπικές εμπειρίες, δεν ανταποκρίνεται σε στατιστική τυχαιότητα και δεν εξασφαλίζεται με αυτό τον τρόπο η αντιπροσωπευτικότητα, δεν μπορούν να εξαχθούν λοιπόν γενικεύσιμα συμπεράσματα (Ιωσηφίδης, 2008:60). Μπορεί όμως να αποκαλυφθούν διαδικασίες μιας νέας μορφής κοινωνικής οργάνωσης. Μας ενδιαφέρει να εξετάσουμε μεμονωμένες περιπτώσεις, μικρού δείγματος, της τάξης των 7 συμμετεχόντων, για τον τρόπο σχηματισμού νοήματος, ερμηνείας και αναπαραστάσεων των ατόμων πληροφορητών αναφορικά με τα κίνητρα συμμετοχής τους σε άτυπες ομάδες, τα συναισθήματα τους, την αντίληψη τους για το κράτος. Η αίσθηση ότι το μέγεθος του δείγματος είναι επαρκές δημιουργείται όταν η συλλογή των ποιοτικών δεδομένων φτάνει σε θεωρητικό κορεσμό, τα δεδομένα δηλαδή που καταγράφονται επαναλαμβάνονται και δεν προσφέρεται τίποτα καινούριο και πρωτότυπο όπως και στην παρούσα έρευνα. Χρησιμοποιήσαμε για τις δύο πρώτες συμμετέχουσες σκόπιμη δειγματοληψία κατά την οποία αξιοποιήσαμε την πρότερη εμπειρία της συντάκτριας και ερευνήτριας, και η οποία πληρούσε με την εμπειρία της τα βασικά χαρακτηριστικά συμμετοχής σε άτυπη κοινωνική ομάδα με δράση στο κέντρο της Αθήνας ενώ για τις επόμενες συνεντεύξεις η δειγματοληψία χιονοστιβάδας μας αποκάλυψε τους επόμενους συμμετέχοντες, χρησιμοποιώντας τα κοινωνικά δίκτυα και τις σχέσεις των δύο πρώτων συμμετεχόντων. Στην τελευταία συμμετέχουσα το δείγμα καθορίστηκε από

τυχαία συνάντηση της ερευνήτριας με δράση της συμμετέχουσας σε δημόσιο χώρο και δημιουργήθηκε προϋπόθεση επικοινωνίας για συμμετοχή στην έρευνα. Η περιοχή του κέντρου της Αθήνας επιλέγει καθώς υπήρχε μεγαλύτερη πιθανότητα ανάδειξης δείγματος λόγω καλής συχνότητας των δράσεων των άτυπων ομάδων, δυνατότητα σχετικής πρόσβασης της ερευνήτριας αν και διαμένει σε επαρχιακή πόλη, σχετικής καταγραφής από άτυπο δίκτυο συγκέντρωσης και δημιουργίας καταλόγου ενεργών άτυπων ομάδων (omikron project) και γιατί η πρόσβαση σε περιφερειακά αστικά κέντρα της Ελλάδας που έχουν αναπτυχθεί άτυπες κοινωνικές ομάδες ήταν λιγότερο δυνατή. Η ηλικία του δείγματος ποικίλει μεταξύ 28 και 55 ετών, ενώ η πλειοψηφία των συμμετεχόντων στην έρευνα είναι γυναίκες 6 στους 7, η πλειοψηφία πανεπιστημιακής εκπαίδευσης 6 στους 7. Η διαδικασία δεοντολογικά ακολούθησε την ενημέρωση εκ των προτέρων των υποκειμένων για τη χρήση των εμπειριών τους για ερευνητικό σκοπό, τήρηση της ανωνυμίας και παραχωρήθηκε ανά περίπτωση η συναίνεση τους για μαγνητοφώνηση. Επετεύχθη γρήγορα σχέση εμπιστοσύνης με την ερευνήτρια και καταγράφηκε με την παρατήρηση υψηλό κίνητρο συμμετοχής στη διαδικασία της συνέντευξης. Όλοι οι συμμετέχοντες δραστηριοποιούνται πάνω από δύο χρόνια στις άτυπες κοινωνικές ομάδες που έχουν επιλέξει. Οι συνεντεύξεις διενεργήθηκαν οι 3 πρώτες το 2014 και οι 4 επόμενες τον Ιούλιο του 2015, για την Σ1 σε δημόσιο χώρο στην πλατεία Ναυαρίνου στα Εξάρχεια-Αθήνα, της Σ2 στο σπίτι της στο Ηράκλειο, της Σ3 σε δημόσιο πάρκο κοντά στο πατρικό της σπίτι, του Σ4 οδικώς, της Σ5 στην έδρα της άτυπης ομάδας στην Κυψέλη, της Σ6 σε καφετέρια στην Κυψέλη, της Σ7 στο σπίτι της. Να σημειωθεί ότι τον Ιούλιο του 2015 στην πολιτική ζωή της χώρας καταγράφονται γεγονότα ολοκλήρωσης δημοψηφίσματος, επιβολή περιορισμού κίνησης κεφαλαίων και διαρκείς εξελίξεις που αποτυπώνονται και στο λόγο των συνεντευξιαζόμενων παραδειγματικά. Ο χρόνος της συνέντευξης καταγράφηκε συνολικά στα απομαγνητοφωνημένα κείμενα που παρατίθενται στο παράρτημα της παρούσας εργασίας.

3.3.2. Εργαλείο Συλλογής Δεδομένων

Για τη συλλογή των ποιοτικών δεδομένων της παρούσας έρευνας, τις απόψεις και τις αντιλήψεις των ατόμων που συμμετέχουν στις άτυπες

κοινωνικές ομάδες για το κίνητρο ενεργοποίησής τους, χρησιμοποιήσαμε τη μέθοδο των ατομικών ημιδομημένων συνεντεύξεων ανοιχτών ερωτήσεων προκειμένου να διερευνήσουμε το πώς και το γιατί (Παπαγεωργίου Γ., 2004:271).

Δημιουργήσαμε αρχικά έναν οδηγό συνέντευξης που δοκιμάσαμε στη Σ1, με βασικό μέλημα την καλύτερη αποτύπωση των αντιλήψεων των υποκειμένων και την ελαχιστοποίηση την επίδρασης της ερευνήτριας στην κατεύθυνση της ερευνητικής διαδικασίας αλλά και στην όσο το δυνατόν καλύτερη ροή της συζήτησης, προκειμένου οι συμμετέχοντες να αισθάνονται ότι δεν καθοδηγούνται αλλά αποτυπώνεται σε άξονες η εμπειρία που αφηγούνται. Για το λόγο αυτό στις πρώτες συνεντεύξεις προσαρμόστηκε η σειρά των ανοιχτών ερωτήσεων και ο αριθμός αυτών, αλλά και δημιουργήθηκαν και νέες ερωτήσεις με το πέρας της συνέντευξης που δεν είχαν σχεδιαστεί. Στις τελευταίες συνεντεύξεις Σ5,6,7 η σειρά ήταν πιο ξεκάθαρη, ακολουθήθηκε με μεγαλύτερη πιστότητα και οι ερωτήσεις που δεν ήταν ικανοποιητικής ανταπόκρισης από τους συμμετέχοντες ή προκαλούσαν τους ερωτώμενους για απαντήσεις εκτός της υπό διερεύνηση θεματολογίας, αποσύρθηκαν από το τελικό ερωτηματολόγιο.

Το ερωτηματολόγιο που παρατίθεται στο παράρτημα της παρούσας εργασίας περιλαμβάνει συνολικά 28 ερωτήσεις για 4 θεματικές περιοχές. Οι θεματικές περιοχές που στην πορεία διαμορφώθηκαν οριστικά αφορούσαν στον Α' θεματικό άξονα τις απόψεις και τις αντιλήψεις των συμμετεχόντων για τους λόγους, τις ανάγκες και το κίνητρο συμμετοχής τους στις άτυπες κοινωνικές ομάδες από την ερώτηση 1 έως την 20η. Η 21η ερώτηση αφορά τη συναισθηματική τους ενημερότητα. Η 22η ερώτηση αφορά τον τρόπο που αντιλαμβάνονται τα άτομα τον εαυτό τους κατά τη διάρκεια της συμμετοχής τους στην ομάδα και το συγκρίνουν με τον εαυτό τους εκτός ομάδας. Οι ερωτήσεις 23 έως 28 αφορούν τις απόψεις και τις αντιλήψεις των υποκειμένων για το κράτος και την κοινωνικότητα τους.

Η συλλογή των δεδομένων και στις 7 ατομικές συνεντεύξεις υλοποιήθηκε με μαγνητοφώνηση για την εξυπηρέτηση της πιστότητας των λεγομένων, οι οποίες στη συνέχεια απομαγνητοφωνήθηκαν σε γραπτό

κείμενο που παρατίθεται σε συνδυασμό με πρωτόκολλο παρατήρησης από το πεδίο συνέντευξης όπως στάση του σώματος, ενέργειες πριν και μετά τη μαγνητοφώνηση καθώς και σχολιασμοί της ερευνήτριας εντός των παρενθέσεων για σύνδεση των λεγομένων με θεωρητικές προσεγγίσεις συζήτησης των αποτελεσμάτων καθώς και περιγραφικά στοιχεία της τρέχουσας πραγματικότητας και μη λεκτικής επικοινωνίας (στάση του σώματος, εκφράσεις προσώπου, χειρονομίες, μορφασμοί).

3.3.3. Μέθοδος Ανάλυσης των Δεδομένων

Για την ανάλυση των ποιοτικών συλλεγμένων δεδομένων της παρούσας έρευνας, ακολουθήθηκε η διαδικασία της ταξινόμησης ανά θεματικό υπό διερεύνηση άξονα σε κάθε έναν από τους τέσσερις που έχουν οριστεί για την συγκεκριμένη έρευνα, προκειμένου να υποστηριχθεί η περιγραφική ερευνητική εγκυρότητα, ο ικανοποιητικός βαθμός αντιστοίχισης των αρχικών ερευνητικών ερωτημάτων με τα αποτελέσματα της ερευνητικής διαδικασίας (Ιωσηφίδης, 2004 : 269). Κατά πόσο τα δεδομένα αντιστοιχούν στην κοινωνική πραγματικότητα που επιχειρείται να αποτυπωθεί περί άτυπων κοινωνικών ομάδων και κατά πόσο απαντούν στα αρχικά μας ερευνητικά ερωτήματα, χωρίς προκαταλήψεις από τη μεριά της ερευνήτριας για τα αποτελέσματα της διαδικασίας.

Στη συνέχεια επιχειρήθηκε η οργάνωση και η παρουσίαση των δεδομένων μέσω ταξινόμησης και κωδικοποίησης σε 4 θεματικούς άξονες:

Ο Α' άξονας αναφέρεται στους λόγους, την αναγκαιότητα και το κίνητρο συμμετοχής των συμμετεχόντων σε άτυπες κοινωνικές ομάδες της επιλογής τους.

Ο Β' άξονας ανάλυσης αναφέρεται στη συναισθηματική εμπειρία των ατόμων κατά τη συμμετοχική διαδικασία.

Ο Γ' θεματικός άξονας ανάλυσης αναφέρεται στην αυτοαντίληψη των υποκειμένων ενδο-ομαδικά σε σύγκριση με τους εξω-ομαδικούς τους ρόλους, στην αντίληψη της συλλογικής τους ταυτότητας και

Ο Δ΄ άξονας αναφέρεται στις απόψεις και αντιλήψεις των ατόμων για το κράτος και την κοινωνικότητα τους, την κοινωνική τους οργάνωση.

Στο τέλος παρουσιάζεται η συζήτηση των αποτελεσμάτων σε σύνδεση με αντίστοιχη βιβλιογραφία και την απάντηση στα αρχικά τοποθετημένα ερευνητικά ερωτήματα. Τα συμπεράσματα θα παρουσιαστούν σε δύο βασικές κατηγορίες: 1) άτυπες κοινωνικές ομάδες και κίνητρα, λόγοι, ανάγκες, συναισθήματα, εαυτός και 2) άτυπες κοινωνικές ομάδες και κοινωνικότητα.

Κεφάλαιο 4ο

Παρουσίαση των αποτελεσμάτων της Έρευνας

4.1. Σκέψεις και Αντιλήψεις των ατόμων συμμετεχόντων σε άτυπες κοινωνικές ομάδες για το κίνητρο, το λόγο, τις ανάγκες συμμετοχής τους.

Οι ερωτήσεις από την 1η μέχρι την 20η που απευθύναμε στους ερωτώμενους σχετίζονται αρχικά με τις αντιλήψεις των συμμετεχόντων για τις άτυπες κοινωνικές ομάδες και το λόγο συμμετοχής τους.

Η πρώτη ερώτηση αφορά το χρόνο που το κάθε ένα άτομο συμμετείχε ενεργά στην ομάδα. Οι συμμετέχοντες του δείγματος έχουν συμμετάσχει και οι 7 πάνω από τα δύο μέχρι 6 τελευταία χρόνια, από το 2009. Συγκεκριμένα τα τρία άτομα δραστηριοποιούνται τα τελευταία 2 χρόνια, δύο 5 χρόνια και 2 άτομα 6 χρόνια από το 2009. Φαίνεται ότι παρά το χαρακτηριστικό της άτυπης ομάδας χρονικά η σχέση δραστηριοποίησης είναι χρονικά σταθερή, συνεχής και με διάρκεια.

Στην ερώτηση για τον αριθμό των μελών της ομάδας οι απαντήσεις επιλέγουν να εστιάζουν στον αριθμό αυτών που συμμετέχουν στις δράσεις κυρίως των ομάδων, στην οργάνωση, που περνούν από την έδρα της ομάδας όσες έχουν, που επικοινωνούν να ορίζεται από 5 άτομα στον Σ4, σε 6 άτομα στην Σ2, σε 10 άτομα στις Σ3 και Σ6 και μέχρι 20 άτομα στην Σ1 και Σ7, ενώ η Σ5 αναφέρει την εμπλοκή 30 ατόμων. Όλοι οι συμμετέχοντες αναφέρονται στη συνέχεια για τη δυναμική των ομάδων διαδικτυακά από τα μέσα κοινωνικής

δικτύωσης και ιστότοπους (blogspot) σε μεγαλύτερους αριθμούς ατόμων που δυνητικά στηρίζουν τις δράσεις των ομάδων τους, χαρακτηριστικά αναφέροντας η Σ5 «ε όμως έχουμε και 1500 μέλη περίπου 1200 ξέρω γω στο facebook οι οποίοι ενημερώνονται και έρχονται σε διάφορες δράσεις γιατί ακριβώς η φιλοσοφία είναι να κάνουμε δράσεις σταθερές και έκτακτες αξιοποιώντας τυπικές και άτυπες δεξιότητες των ιδίων των μελών». Είναι σημαντικό να σημειώσουμε την αναφορά των ατόμων περί εμπλοκής προσώπων του οικογενειακού τους περιβάλλοντος σε κάποιες αποσπασματικές δράσεις της ομάδας η Σ1 αναφέρεται στην αδερφή της, η Σ2 στο γιό της, η Σ3 στο σύντροφο της, η Σ5 σε μια αποτυχημένη προσπάθεια της νύφης της που «Μα ήρθε η νύφη μου. Την άρπαξε από τα μούτρα ο Διονύσης, έφυγε. Δεν γίνεται». Η Σ6 αναφέρει ότι ξεκίνησε την ομάδα ο άντρας της και εμπλέκεται και ο μεγάλος γιός της, και ενώ προσπαθεί να εμπλέξει και τον μικρότερο δεν ανταποκρίνεται, εκφράζοντας τη δυσαρέσκεια της δικαιολογώντας τον λόγω φόρτου εργασίας.

Στην ερώτηση περί αυτονομίας κινήσεων εντός της ομάδας ο Σ4 εκτός μαγνητοφώνησης έχει εξηγήσει το πλαίσιο που κινείται η ομάδα και έχει αναφέρει ότι η συγγραφή των πολιτικών κειμένων που αναρτούν στην ηλεκτρονική τους σελίδα ως ομάδα είναι αναφορικά με τη σύλληψη του θέματος ατομική, καθώς και η ανάρτηση γίνεται χωρίς να ερωτάται κάποιο άλλο από τα μέλη. Εντούτοις κάνουν συχνά ηλεκτρονικές συζητήσεις μέσω εργαλείου κοινωνικής δικτύωσης (skype) που διαμορφώνουν με τα άλλα μέλη της ομάδας ένα πλαίσιο ιδεών στο οποίο και θα κινηθούν. Αρκετές από τις υπόλοιπες συνεντευξιαζόμενες αναφέρονται στις συλλογικές αποφάσεις που παίρνονται από την ομάδα η Σ1 αναφέρει «ως τώρα μάλλον να πω, εμπάυση, συνήθως ή προτείνουμε αν είναι για μια εκδήλωση προτείνουμε για κάποιες μέρες ας πούμε έχουν γίνει κάποιες δράσεις σε φεστιβάλ που αυτές τις ημέρες του φεστιβάλ έχει γίνει επιλογή και από εκεί και πέρα μέσα σε αυτή την εβδομάδα ρωτάμε πότε σας βολεύει πιο καλά. Όχι, συζητείται, εντάξει μερικές φορές έχουν-παύση- όχι συζητείται». Η Σ2 «Ο καθένας βοηθούσε με τον τρόπο του αποσπασματικά και όπως μπορούσε(συμμετοχή μεν αλλά χρειάζεται σταθερότητα, ομοίως και η Σ3 το είπε αυτό περί αποσπασματικότητας και αποτελεσματικότητας, περισσότερη συμμετοχή

ήθελε και χρόνο) δηλαδή πολλοί ας πούμε χρειαζόμασταν ένα έντυπο και ο άλλος ήταν γραφίστας και έλεγε δώστο εδώ και το έκανε ε άλλος αναλάμβανε να τρέχει το site. Άλλος αναλάμβανε ένα σωρό πράγματα όμως το κάρβουνο στο μηχανή το έριχνα εγώ γιατί ακόμη και όταν πρέπει να στείλουμε newsletter εγώ το έγγραφα εγώ να συναντιέμαι με τους εμπυχωτές και μετά ερχόντουσαν έχω μια πρόταση και αν μου άρεσε η πρόταση και ο άνθρωπος και καθόμασταν με τον καθένα να στήσουμε μαζί με παίγνια όμως δηλαδή για να περάσω το know how των εργαστηρίων καθόμουν ώρες γιατί δεν ήταν αυτό το θέλω να κάνω ένα εργαστήριο για ψυχολογία α ναι τι δηλαδή θα κάνω ένα ωραία μπράβο κάντο τι κάνεις πως το κάνεις;». Η Σ3 «Το κάνουμε κάτι όλοι μαζί συλλογικά και από τη λέξη να πάρεις από μόνη της είναι συν και λέγω δηλαδή όλοι μαζί μιλάμε, ανταλλάσσουμε απόψεις, παίρνουμε αποφάσεις όλοι μαζί δεν υπάρχει ιεραρχία, δεν υπάρχει η έννοια του εσύ αποφασίζεις ή όλοι ακούμε κάποιον, ο καθένας με τη δική του προσωπικότητα, τη δική του διαθεσιμότητα, γιατί όλα αυτά παίζουν ρόλο...». Η Σ5 μιλά για αυτοδέσμευση που ορίζει την αυτονομία της «Την έχω βέβαια, την έχω. Για αυτό και είμαι και στις συνελεύσεις όποτε μπορώ αλλά δεν έχω και δέσμευση, τούτο το πράγμα είναι μαγικό στην ομάδα. Στοχεύουμε στην αυτοδέσμευση και όχι στην τυπική δέσμευση. Οποιανού τ' αρέσει έρχεται. Οποιανού δεν τ' αρέσει φεύγει». Η Σ6 επισημαίνει τις συγκρούσεις που γίνονται για τη διεκδίκηση της αυτονομίας περιγράφοντας ένα μάλλον ζωντανό σύστημα ανταλλαγής απόψεων κατά τις ανοιχτές συνελεύσεις της ομάδας όπου φέρει ο καθένας ατομικά ένα θέμα και χωρίς πλειοψηφία αυτό που χρειάζεται για να «περαστεί» από την ομάδα είναι να μπορεί να στηριχθεί από όσα μέλη χρειάζονται για την υλοποίησή του, «Πρέπει να σέβεσαι κάποια πράγματα. Τώρα πως έχει μάθει να σέβεται τον άλλον εξαρτάται από πως είναι με τον εαυτό του, τι αυτογνωσία, και τι αυτοπεποίθηση είναι δύσκολο. Σε αυτό το μεγαλύτερο που σου λέω, δεν είναι απλά τα πράγματα, και γίνονται και συγκρούσεις... έχουν δουλέψει αρκετά με τον εαυτό τους... δεν είναι δικό μου το εμπρός, το εμπρός κανενός δεν είναι όλοι μαζί υπάρχει ανοιχτή συνέλευση και ότι προτείνεις θα το υποστηρίξω...».

Στην ερώτηση του τρόπου δραστηριοποίησης και του χρόνου που διαθέτει το κάθε άτομο αναφέρεται σε μια συστηματική συχνότητα μέσα στην

εβδομάδα, με διαδοχικότητα και μοίρασμα των λειτουργικών κυρίως απαιτήσεων που πρέπει να γίνουν όπως η ομάδα τις έχει ορίσει αναφέροντας η Σ5 «μου έπαιρνε περίπου ένα δίωρο τη μέρα μέχρις ότου μπήκαν και άλλοι στην ομάδα» ενώ η Σ2 αναφέρεται σε αρκετό προσωπικό χρόνο για προετοιμασία. Ο παράγοντας του χρόνου φαίνεται ότι ορίζεται με σημαντικότητα αρκετή όχι τόσο στην αποτελεσματικότητα στην ομάδα, όσο στις σχέσεις μεταξύ των μελών. Άλλοτε ορίζουν το χρόνο σαν εμπόδιο ενασχόλησης με τον τρόπο που οι ίδιες επιθυμούν η Σ6 «Αυτή τη στιγμή η δράση της ομάδας μας έχει λιγάκι πέσει, για δύο λόγους, πρώτα πρώτα γιατί τα νέα μέλη δουλεύουν τις ατελείωτες ώρες από το πρωί μέχρι το βράδυ και δεν υπάρχει χρόνος διαθέσιμος ούτε να ασχοληθούν ούτε να επικοινωνήσουν...» και άλλοτε ενοχικά η Σ3 «αυτό δεν ξέρω κατά πόσο θα ομογενοποιηθώ με την ομάδα... είχα λιγάκι μια αγκύλωση λόγω του χρόνου... Αυτό είναι ένας δικός μου φόβος εντάξει τον οποίο στη συνέχεια συνέχισε να υφίσταται λόγω του ότι δεν είχα πολύ χρόνο να ασχοληθώ με αυτό λόγω της ανάγκης για επιβίωση... νιώθω ότι έχει να κάνει και με τη διαθεσιμότητα που έχεις για την ομάδα, το χρόνο δηλαδή... είμαι υποχρεωμένη να δώσω πρώτα βάρος στην επιβίωση και μετά σε όλα τα υπόλοιπα με αποτέλεσμα και τα 3 χρόνια που είμαι στο σ. (άτυπη ομάδα) το μεγαλύτερο διάστημα είχα λίγο χρόνο να ασχοληθώ και με την ομάδα και με αυτά που κάναμε ασχολιόμουν λιγότερο από αυτούς που ήταν διαθέσιμοι... συνειδητοποιούσα τη διαρκή ενοχή μου». Άλλοτε αναφέρεται ο χρόνος σαν βασική ιδέα και μέσο δημιουργίας και ζύμωσης διαπροσωπικών σχέσεων αναφέρει η Σ1 «ήταν να δημιουργήσουμε χωροχρόνο στο εμπρός για όποιον θέλει να συζητάμε να κάνουμε δράσεις για τέτοια θέματα... έχω βρει ότι χρειάζεται πολύ χρόνο δηλαδή κάτι που ξεκινά αλλά όχι με βιασύνη καταρχάς γιατί βασίζεται σε σχέσεις αυτό που πας να δημιουργήσεις είναι πάνω απ' όλα σχέσεις... ότι είναι ρευστά τα όρια, αλλά βγαίνουν και ωραία πράγματα όταν σπάνε και στην κάθε εποχή ας πούμε σήμερα είναι σκληρά τα όρια με έναν τρόπο μπορεί να υπάρχουν αντιδράσεις προς μια αντίθετη κατεύθυνση, και στη δουλειά είναι όλοι με το ρολόι και κανείς δεν έχει χρόνο και λες περίμενε, εγώ νομίζω χρειάζομαι περισσότερο».

Ο σκοπός των ομάδων είναι κοινωνικός και με δημόσια πολιτική πρακτική για θέματα που άπτονται των ενδιαφερόντων των συμμετεχόντων. Ο σκοπός της ομάδας της Σ3 αφορά την ελεύθερη διακίνηση των ιδεών, αυτό που κάνουν να έχει ένα κοινωνικό αντίκρισμα, «το know how να το πάρει κάποιος άλλος» από την Σ2, της Σ5 «να βγάλει τον κόσμο έξω από τα σπίτια και η αξιοποίηση άτυπων προσόντων προς όφελος των γειτόνων και της γειτονιάς, να αναπτύσσει ενωτικές δράσεις, να καλλιεργεί να αναστήσει το ανθρώπινο στοιχείο της γειτονιάς», ο καταγγελτικός χαρακτήρας της και να βγάλει τον πολίτη από το σπίτι, να μπει στη δράση ....να επικοινωνήσει με το γείτονα, δικτύωση, για την ομάδα της Σ6. Η ελευθερία έκφρασης και δημιουργικής επικοινωνίας ο σκοπός της ομάδας της Σ7 και να αφουγκραστούν και «άλλα ζωντανά συστήματα».

Η ερώτηση της ενημέρωσης για τη σύσταση της ομάδας κατά συνέπεια και την επιλογή εμπλοκής σε αυτή απαντάται με γνώμονα το τυχαίο αλλά και το χωροταξικό στοιχείο δράσης της ομάδας, σε κεντρικούς δηλαδή δημόσιους χώρους ενώ υπάρχουν και δύο συνεντευξιαζόμενες που δημιούργησαν εξ' αρχής τις άτυπες ομάδες τους. Η Σ1 «Εγώ είχα έρθει ως θεατής σε αυτό το κομμάτι, πολύ τυχαία, δεν ήξερα καν ακριβώς τι ήταν στην αρχή, αλλά ήταν πολύ συναρπαστικό», η Σ2 ήταν η εμπνεύστρια, η Σ3 «κάποια στιγμή ήμουν στη συνέλευση του πάρκου ναυαρίνου, όχι τώρα, πριν μπω στο σαλιγκάρι, το 9 ήμουν», ο Σ4 από πρότερη ομάδα με πολιτικό περιεχόμενο αντιρρησιών συνείδησης, η Σ5 από αφίσες στην περιοχή της Κυψέλης, η Σ6 ιδρυτική και η Σ7 από το κίνημα της πλατείας του Συντάγματος η οποία και αναφέρεται στη συνειδητότητα της απόφασης εμπλοκής της.

Η ερώτηση που αφορά τους λόγους ώθησης συμμετοχής των συνεντευξιαζόμενων στην ομάδα, εκφράζονται με μοναδικό τρόπο, ατομικά. Συνδυάζουν το ενδιαφέρον για τους σκοπούς των ομάδων οι οποίοι συνάδουν και με τα προσωπικά τους και επαγγελματικά τους ενδιαφέροντα, εκτός από τον Σ4 ο οποίος αναφέρει καθαρά λόγους παρέμβασης στη δημόσια ζωή μέσα από τη συμμετοχή του στην ομάδα. Η Σ1 αναφέρει την πορεία της στην περφόρμανς και στην αντιστοιχία της εξω ομαδικής με την ενδο ομαδική ταύτιση θεματολογίας. Η Σ2 μεταφέρει την επί χρόνια συγγραφική της εμπειρία στη διεξαγωγή μη τυπικού εργαστηρίου δημιουργικής γραφής, η Σ3

σαν αρχιτέκτων ενεργοποιείται σε ομάδα φυσικής δόμησης, η Σ5 εκπαιδευτρια ενηλίκων αναλαμβάνει διενέργεια και συντονισμό ομάδων ενηλίκων μέσα στην άτυπη ομάδα, η Σ7 δραματοπαιδαγωγός ομοίως υλοποιεί εργαστήριο δραματοθεραπείας και η Σ6 αναφέρεται εργασιακά στις πολυπληθείς γνωριμίες της. Ο Σ4 είναι ο μόνος συμμετέχων που δεν συνδυάζει το επαγγελματικό του ενδιαφέρον με τον αμιγώς πολιτικό λόγο που προτάσσει η άτυπη ομάδα που συμμετέχει, αναφέρει όμως εκτός μαγνητοφώνησης, ότι το επάγγελμα του «αν και ανθρωπιστικό, δεν του αρέσει πια». Ο Σ4 δεν αναφέρεται στα προσωπικά του ενδιαφέροντα το αναφέρει εντόνως όμως θεωρητικά ως το βασικό λόγο δημιουργίας και συμμετοχής σε μια άτυπη κοινωνική ομάδα «Από ενδιαφέρον. Λακωνικός. Αρχικά παρατηρώ κάτι... εξαρτάται μέχρι που εκτίνεται το πεδίο του ενδιαφέροντος σου, ενδιαφέρομαι και για τι... Μέχρι που εκτείνεται το βλέμμα του και μέχρι που μπορεί... Ο λόγος είναι ότι το προτιμάει από το να κάθεται, από το να κάνει κάτι άλλο... λείπει η ενδοσκόπηση, το μεγάλο πλαίσιο να την καθοδηγήσει... να κάνω για να νιώσω, να βρω εμπειρία για να νιώσω... το κενό που έλεγε ο Καστοριάδης αυτή η κατάρρευση των παραδοσιακών αφηγήσεων δεν έχει βρει ο δυτικός κόσμος μια καινούρια αφήγηση να αναπληρώσει αυτό το κενό, και μένει το κενό... τώρα είμαστε αποπροσανατολισμένοι δεν έχουμε σχέδιο ζωής και πρέπει να το αναζητήσουμε».

Σε επόμενο χρόνο, οι συμμετέχοντες εκθέτουν βαθύτερους λόγους που ταυτίζονται με τη θέαση της ιδιωτικής και δημόσιας σφαίρας στην οποία και δρουν αλλά και για προσωπική στοχοθεσία και ανάγκες νοσηματοδότησης, έκφρασης, επαναπροσανατολισμού της ποιότητας της κοινωνικής ζωής τους. Η Σ1 αναφέρει «είναι πολύ πιο άμεσο... ήταν να δημιουργήσουμε χωροχρόνο στο εμπρός για όποιον θέλει να συζητάμε να κάνουμε δράσεις για τέτοια θέματα ε αλλά με μια συμμετοχή μεικτή... έννοια της κοινότητας είναι πολύ σημαντική και αυτό και αργότερα ας πούμε είχε σημασία για εμένα,... αποκτούσαν μια φωνή, ε ή ένα τρόπο έκφρασης τέλος πάντων... αρχίζει κανείς και μπαίνει πιο βαθιά τι σημαίνει και αντί να αποφεύγεις και να βγάζεις τον εαυτό σου από την κατάσταση μπαίνεις μέσα στην κατάσταση ακόμη πιο βαθιά, τι συμβαίνει, γιατί από πού ξεκινάει που τελειώνει, θέσεις, αντιφάσεις, πρωταγωνιστές μη πρωταγωνιστές της ιστορίας, σιωπηλοί, μη σιωπηλοί,

οπότε αυτό... και πως όλοι μαζί πρέπει να κάνουμε κάτι άλλο... σε πράξεις κοινά ε γιατί μέσα από εκεί γνωριζόμαστε, μέσα από τη γλώσσα και τη συζήτηση μπορούν να γίνουν ή να μην γίνουν παρεξηγήσεις, ενισχύονται ή όχι στερεότυπα...». Η Σ2 εκφράζει αμφισβήτηση αλλά και «ξαναπιστεύεις στη ζωή», «είπα όχι δεν μπορεί να μην υπάρχει κάτι άλλο... για να μοιράσουμε πυξίδες σε αυτό το σύμπαν μέσα από αυτό το εργαστήριο δηλαδή εργαλεία... με ενδιέφερε να μιλήσουμε πρώτα... μήπως είναι στιγμή να κάνω το μεγάλο βήμα... όλα εκ των ενόντων... το όραμα είχε μια σαφήνεια...» η Σ7 «ένας αγώνας να ενωθεί αυτό το καλλιτεχνικό με την κοινωνία... να αναπτυχθεί ένας διάλογος ανάμεσα στα σχολεία και την κοινωνία». Η Σ3 «έχω ένα όραμα, μια ιδέα... μετάδοση κάποιων βασικών αρχών...προς τέρψιν και επιβίωση του κάθε ανθρώπου σαν δικαίωμα για τη ζωή... ένας από τους στόχους μας είναι να επανέλθει αυτή η σοφία αυτή η τεχνική και εμείς αν μπορούμε με κάποιο τρόπο να τη μεταθέσουμε ελεύθερα σε επίπεδο γνώσης». Για την Σ5 «Το κίνητρο είναι ότι ο καθένας προσφέροντας, παίρνει. και εγώ αυτό χαίρομαι. Μπορώ να προσφέρω τα πάντα. Όχι να προσφέρω στους άλλους, στην ομάδα. Υπήρξε χώρος για τις αντιπαραθέσεις μου, για τις ιδέες μου... η ιδέα είναι ο καθένας που έρχεται εδώ να μην απαιτεί να απολαύσει πράγματα αλλά να έρχεται γιατί θέλει να συμβάλλει μέσα από τις δυνατότητες που έχει μια ομάδα γειτόνων. Είναι θεραπευτικό στην κατάθλιψη, δεν υπάρχει πιο θεραπευτικό μέσο, αυτοθεραπευτικό από το να είσαι με άλλους ανθρώπους που να έχεις μια θετική ώρα, δημιουργική». Για την Σ6 «βαρέθηκα να ακούω, θα βγάλω εγώ το φίδι από την τρύπα;».

Οι ερωτήσεις που αφορούν τις ανάγκες που καλύπτουν τα άτομα από τη συμμετοχή τους αποκαλύπτουν στις απαντήσεις τους μια κεντρική έννοια του δικαιώματος της ελευθερίας του λόγου, «της φωνής», της ανάγκης να ακούγονται όλες οι φωνές χωρίς αποκλεισμό, αλλαγής, αποδόμησης, ενδοσκόπησης, κοινωνικής ορατότητας, αισθήματος ανήκειν, χειραφέτησης, συνδιαμόρφωσης, ουσιαστικής επικοινωνίας και επανεγγραφής νοήματος όπως αναφέρει χαρακτηριστικά και η Σ1 «οι συλλήψεις αυτές με την έκτακτη ανάγκη που δημιουργήθηκε να πείσωσαν αυτοί και να είπαν όχι... σε αυτή τη φάση προσπαθούμε με νύχια και με δόντια να ξεμάθουμε πράγματα μέσα από τις ομάδες και εκεί είναι το αισιόδοξο κομμάτι για εμένα... να δώσουμε

χρόνο στους εαυτούς μας να φτάσουμε στο τοπίο, συχνά νιώθω μια έντονη πίεση και αυτό βγαίνει προς τα έξω, είμαστε συνέχεια σε κατάσταση επείγοντος συνέχεια δεν ξέρουμε τι θα συμβεί». Η Σ2 «όπως πάντα, όπως ποτέ άλλοτε, όπως ποτέ άλλοτε, το αντίθετο του όπως πάντα και έγγραφα αυτό! Αυτή ήταν η επιθυμία μου εκείνη τη στιγμή, να γίνουν τα πράγματα αλλιώς, η επιθυμία να κάνω τα πράγματα αλλιώς... αυτό τραβηγμένα είναι ένα παράδειγμα αποδόμησης του αστικού τοπίου και γενικότερα της περιήγησης δηλαδή να μάθουμε να αλλάζουμε τους συμβολισμούς μας... Μου προσφέρει το άλλο βλέμμα στα πράγματα, που το άλλο βλέμμα είναι άλλα βλέμματα κάθε διαδρομή είναι διαφορετική ε αλλά με βοηθάει να αποδομήσω... Μιλάμε για μια μεγαλύτερη αποδόμηση και ουσιαστικότερη βεβαίως στην οποία υπάρχει ένας μέντορας για να σου δείξει και όχι να σου δείξει την συγκεκριμένη διαδρομή αλλά μια διαδρομή να σου δείξει το παιχνίδι της αποδόμησης ώστε μετά να μπορείς να το κάνεις εσύ στο κάθε τι... ανάγκη για την αλλαγή από μεριάς μου υπήρχε πάντα». Η Σ7 «ανάγκη να νιώσουν πως είναι ένα με τους άλλους... ενδοσκοπούν, έρχονται σε επαφή, ακούν το σώμα τους, έρχονται σε επαφή με αυτό που κουβαλάνε οι ίδιοι... δε βγάζει χρήματα αλλά αναπνέει...να το νιώθουμε έχει σημασία... να μάθουμε να περπατάμε ξανά ελεύθερα, έτσι αρχίζουμε και μετά να μάθουμε να ακούμε τον εαυτό μας και μετά τους άλλους... Ατομική ανάγκη ότι είναι ευτυχία να βρίσκεσαι με τους άλλους έτσι και ότι είσαι ένα μέσον που άλλοι άνθρωποι εκεί που δεν το περιμένουν χειραφετούνται και ανακαλύπτουν πράγματα δικά τους είναι είναι πολύ σημαντικό για εμένα αυτό, δηλαδή αν θες μου αποδεικνύεται γιατί θέλω να το βλέπω χειροπιαστό, ότι ναι, είναι εφικτός ένας άλλος κόσμος... πήγανε να μοιραστούν κομμάτι από την κοινή τους εμπειρία και ο ένας να πει στους άλλον και ο άλλος να είναι απλά ένα μεγάλο αυτί». Για τη Σ3 είναι η ανάγκη «είναι μια κίνηση ενεργητική που κάνεις και για τον εαυτό σου... να διευρύνεις τους ορίζοντες σου και σε επίπεδο γνώσης και σε επίπεδο δράσης και σε επίπεδο κοινωνικό... από μονάδα γίνεσαι και ομάδα σημαίνει ότι αρχίζεις και επικοινωνείς... να σε μάθει πολλά πράγματα το συλλογικό... ο ένας να συμπληρώνει τον άλλον.... τη διάθεση του για έκφραση, είναι μια συνδιαλλαγή και εμπνέει ένα σεβασμό με τρώει θέλω να πάω οπωσδήποτε μια μέρα... το ένα είναι η ανάγκη για κοινωνικοποίηση και η ανάγκη για επαφή η ανάγκη για δημιουργία και η ανάγκη για συνδιαλλαγή... το τρίτο είναι η

ανάγκη νομίζω και η αγάπη που έχουμε όλοι για αυτό που λέγεται επαφή με τη φύση μέσω της οικολογίας μεν και βέβαια και της αλληλεγγύης... για βιωματική επαφή». Για τον Σ4 «τώρα αρχίζει και δημιουργεί η κοινωνία μια απάντηση σε αυτό το κενό, ένα αντιπαράδειγμα στα καταρρεόντα κομματικοπολιτικά... Για εμένα είναι πολύ υγιές. Είναι κοινή ανάγκη... να βάλεις τον εαυτό σου μέσα στον κόσμο... να διαμορφώσεις». Για την Σ5 «Μου καλύπτει ανάγκες από φίλους με κοινά ενδιαφέροντα, μου καλύπτει διέξοδοι, εμένα το όνειρο μου ήταν μέσα σε αυτή τη γειτονιά της ανωνυμίας να περπατώ στο δρόμο και να λέω γεια σου ...η έννοια της ενέργειας της αυτοδέσμευσης και αυτής καθεαυτής της ομάδας... έχουμε φτιάξει το αυτονόητο δηλαδή... ζούσαμε σε μια γωνιά απρόσωπη και θέλαμε να της δώσουμε πρόσωπο... θέλαμε να είμαστε γνωστοί». Για την Σ6 «ψυχαγωγικό και θεραπευτικό θα έλεγα, γιατί πάμε γελάμε, τραγουδάμε ο καθένας με τη δική του την γαιδουροφωνάρα, γίνεται μια πλακίτσα συν του ότι περνάμε καλά... να επικοινωνήσει με τους γείτονες... παύση... Πιθανόν το θέμα της επικοινωνίας, γιατί έρχομαι σε επαφή με τους άλλους ανθρώπους που μου αρέσει... είμαστε φίλοι πλέον... η παρέα και να βοηθήσω κάποιον άνθρωπο.... άρχισα να ψάχνω που θα ενταχθώ».

4.2. συναισθήματα που βιώνουν κατά τη συμμετοχή τους στην άτυπη ομάδα

Εμφανίζεται μια δυσκολία λεκτικοποίησης των συναισθημάτων κατά την επίκληση σημαντικών υποκειμενικά στιγμών που πιστεύουν ότι έχουν ζήσει με την ομάδα, επικράτησε σε αρκετούς συμμετέχοντες παύση, αρκετή σκέψη, έντονες εκφράσεις προσώπου (χάνεται το βλέμμα, χαμόγελο, κλάμα), προσπαθούν να συντάξουν σε λέξεις το αίσθημα αλλά είναι κάτι που το εκφράζουν ότι τους δυσκολεύει. Συναισθήματα φαίνεται με διάρκεια και ένταση, έκπληξης, ζωής, μοναδικά, συναρπαστικά, δυνατά, χαράς αλλά και αντίθετα ενοχής, δυσαρέσκειας και φόβου απώλειας των κερτημένων.

Η Σ1 «είχε πολύ με τη φωνή, με το σώμα, βίωσε τα συναισθήματα σου, μην τα καταπιέξεις, μην τα κρύβεις μη λες ψέματα ότι νιώθεις κάτι άλλο από αυτό που νιώθεις, μην προσπαθείς να λες ότι έχεις τις λύσεις αν δεν τις έχεις, μην κρύβεις λύσεις που νιώθεις ότι μπορείς να προσφέρεις, να πεις αυτό που

νιώθεις, αυτό που σκέφτεσαι... ήταν πολύ συναρπαστικό δηλαδή είχα μόλις γυρίσει δυο εβδομάδες περίπου από την Αμερική και το 11 και είχα βρεθεί εκεί με τέτοια ατμόσφαιρα ζωής και δεν είχα ήταν κάτι πραγματικά πολύ ιδιαίτερο, υπήρχε, είχε πολύ κίνηση, εμ δεν μπορούσες ακριβώς να το προσδιορίσεις σε κάποιον απ'έξω... πώς εξωτερικεύουμε τα συναισθήματα μας μέσα από το σώμα... με συγκίνησε μόνο αυτό που ξέραν ότι υπήρχε άνθρωποι που ήταν έξω μόνο για κείνους και ήταν πραγματικά πολύ δυνατό».

Η Σ2 περιγράφει «είναι απίστευτο και αυτό είναι μεγάλη μου χαρά που το βιώνω, διάθεση να εμπλακείς με την έκπληξη, να διακινδυνεύσεις, να απογοητευτείς ή να ενθουσιαστείς, να μην ελέγξεις τα βήματα σου τόσο πολύ ώστε να είναι όλα ασφαλισμένα για να κάνεις το επόμενο, γιατί ας πούμε αυτό το εργαστήριο δεν σε εξασφαλίζει από πριν, πρέπει να διακινδυνεύσεις, διακινδυνεύεις; με πάρα πολύ τρακ και με πάρα πολύ φόβο... Στο τι δίνεις και τι παίρνεις και το πόσο ωραίο είναι να δίνεις χωρίς να περιμένεις να πάρεις και εν τέλει να παίρνεις τον ουρανό με τα άστρα (συγκινείται) πολύ ευαίσθητη ερώτηση» (Κλαίει τρέμει η φωνή της).

Η Σ3 έχει μια αίσθηση συλλογική «δεν ξέρω πώς να το εκφράσω αυτό προσπαθώ να βρω τη λέξη είναι μια αίσθηση ένα δημιουργήμα συλλογικό είναι ένα δημιουργήμα μμμ..... θα έλεγα το οικουμενικό αλλά είναι πολύ βαρύ, είναι μια συνδημιουργία... αρχίζεις και αποκτάς και μια χαρά δηλαδή συναντάς τα άτομα της ομάδας, όχι πλέον σαν ομάδα αλλά σαν μονάδες οπότε χαιρέσαι να το κάνεις αυτό περνάς σε άλλο επίπεδο... από τις πιο όμορφες στιγμές που ζούμε είναι όταν κάνουμε μαζί με τα παιδιά κάποια ταξίδια... είναι πολύ ωραία τα συναισθήματα που σου δημιουργούνται γιατί βλέπεις ότι στο τέλος ότι έχεις βοηθήσει και εσύ σε αυτό το δημιουργήμα που είναι τόσο όμορφο και πολυσυζητημένο μερικές φορές βλέπεις και τα λάθη σου αλλά οι ωραίες στιγμές είναι λοιπόν όταν νιώθεις ότι έχεις βοηθήσει... με φοβίζει που υπάρχει δυνατότητα να φύγω»

Ο Σ4 «εγώ νομίζω ότι είμαστε τόσο μουδιασμένοι, ταγάρια που δεν νιώθουμε, πια, είμαστε τόσο μουδιασμένοι χωρίς έντονα βαθιά βιώματα που είμαστε σαν να μην νιώθουμε και πρέπει να κοπανηθούμε πάρα πολύ είμαστε ταγάρια ζωντόβολα που δεν νιώθουμε και πρέπει να κάνουμε, να κάνουμε, να

κάνουμε, δεν γίνεται αλλιώς κάτι πρέπει να κάνεις, να κάνω για να νιώσω, να βρω εμπειρία για να νιώσω. Να γλιτώσω από το κενό που έλεγε ο Καστοριάδης... δυσαρέσκεια που είναι δύσκολο να διοχετευτεί».

Η Σ5 «ο καθένας προσφέροντας, παίρνει. και εγώ αυτό χαίρομαι. Μπορώ να προσφέρω τα πάντα. Όχι να προσφέρω στους άλλους, στην ομάδα. Κοίταξε εγώ όπως και ο κάθε ένας επειδή έχω καταφέρει να με αποδέχονται με την προσωπικότητα μου και την τρέλα μου αισθάνομαι μια χαρά.

Η Σ6 «τι λες τώρα! (Συγκινείται)-παύση-...ψυχαγωγικό, θεραπευτικό γιατί πάμε γελάμε, περνάμε καλά... Ωραία (γελάει) πάρα πολύ ωραία, ψυχοθεραπευτικά. Με καλύπτει δεν μπορώ να στο δώσω να το καταλάβεις. Με καλύπτει. Μου αρέσει. (γελάει). Δεν ξέρεις από πού πηγάζει, αλλά είναι κάτι το οποίο θέλεις, το προσδοκός να έρθει, η επόμενη συνάντηση, δεν το κάνεις ούτε από αγγαρεία ούτε γιατί πρέπει να το κάνεις. Προσμονή. Έτσι.» εκτός της μαγνητοφώνησης σημειώνουμε ότι συζήτησε για κάτι που την θυμώνει αρκετά η ασυνέπεια λόγου και πράξης των πολιτικών.

Η Σ7 απαντά με ορθολογισμό και δυσκολεύεται να τοποθετήσει τον εαυτό της ενεργητικά και υποκειμενικά στην απάντηση. Έχει το αίσθημα του ελέγχου «να εμποδίσω κάποιον... να περιφρουρήσω ένα πλαίσιο να παίξουν ελεύθερα... Τίποτα άλλο από αυτό που παίρνω κάθε φορά. Σοβαρά σου μιλάω. Είναι τόσο πολύ. Αυτό... δεν νιώθεις και μόνος, μόνη».

4.3. άτυπες κοινωνικές ομάδες και αντίληψη του εαυτού

Οι συνεντευξιαζόμενοι αναφέρονται στην μοναδικότητα της προσωπικής τους ταυτότητας, δύσκολα περιγράφουν στην πλειοψηφία τους τον εαυτό τους εξω ομαδικά, οι τέσσερις στους επτά συμμετέχοντες γενικεύουν την απάντηση. Ατομικά αναφέρονται και στην αρνητική για αυτούς πλευρά διαχείρισης δύσκολων καταστάσεων, στο άγχος αλλά και στη θετική διαχείριση, στο χαρακτηριστικό της προσαρμοστικότητας και της ευελιξίας τους, της ανθεκτικότητας και κατά το σμίλευμα της συλλογικής τους ταυτότητας, της πολύπλευρης και δημιουργικής τους μορφής, της ενεργητικής ακρόασης.

Η Σ1 αναφέρει ότι «η ταυτότητα σου είναι δική σου αλλά αν προσδιορίζεται από το σύνολο κιόλας υπάρχει αλληλεπίδραση και όπου βρεθείς εσύ αλλάζει όμως και αυτό». Η Σ2 «ο άνθρωπος ορχήστρα... αμασκας πάνω σε ένα την ώρα μιας μετωπικής σύγκρουσης δεν αισθάνεσαι δυνατός μα αν κάποιος άλλος θα θέλανε να χρειαζόντουσαν 3 μήνες να συνέλθουν εγώ χρειάζομαι 1 συνήθως αυτή είναι η αναλογία της αισιοδοξίας μου... Αλλά όπως λέει και κάπου ο Καλβίνο, είμαι ελαφριά γενικά αλλά ελαφρότητα δε σημαίνει αστειότητα άλλο το χιούμορ άλλη η ελαφρότητα, άλλο το αστείο μάλλον... εσύ είσαι η ίδια παιχνίδι για αυτό δεν μπορείς να κάνεις αλλιώς, ε ναι μωρέ είσαι παίγνιο.(είναι ένα παιχνίδι επικοινωνίας και έκφρασης) Ωραιότερο κομπλιμέντο δεν μου έχουν κάνει». Η Σ3 εστιάζει στο χαρακτηριστικό της εξωστρέφειας «όταν είσαι άνθρωπος ανοιχτός σε ενδεχόμενα και αφήνεις τα πράγματα να σε πηγαίνουν. Εκτός ομάδας είμαι λιγάκι αντικοινωνική. Μη κοιτάς που είμαι άνετη μαζί σου, έχω ένα θέμα με την κοινωνικοποίηση... είμαι και λίγο ενοχικό άτομο όμως πιθανόν κάποιος να σου πει οκ ντάξει εγώ όμως είμαι λίγο ενοχική και ένιωθα άσχημα που δεν είχα το χρόνο να ασχοληθώ και λιγάκι υποτιμητικά απέναντι στους υπόλοιπους... επειδή εγώ είμαι και λιγάκι κλειστή και λιγάκι δυσκολεύομαι να νιώσω άνετα σου είπα από την αρχή... είμαι και πολύ αγχωτική... την ικανότητα του να ακούς... από εδώ και πέρα δεν θα είμαι τόσο αγχωτική με κάποιον που μπαίνει γιατί τελικά η ίδια η ομάδα με τον έναν τρόπο ή τον άλλον αποβάλλει αυτό που δεν συνάδει...». Ο Σ4 προτιμά να γενικεύσει την απάντησή του «ο Μαρξ και η αλλοτρίωση προσέφερε στο υποκείμενο πολύ στιβαρή ταυτότητα, να μην ήταν ο σωστός άνθρωπος που δεν υπάρχει ο τέλειος αλλά ήταν ένας άνθρωπος με ταυτότητα εργάτη που μαχόταν μια ζωή να μεγαλώσει το παιδί του, είχε άλλου είδους προβλήματα, αλλά εδώ ξεσπάσανε ακριβώς δεν είχε τρόπο να διοχετεύσει... Πάντα για τον εαυτό σου». Η Σ5 φαίνεται να είναι εξοικειωμένη με την αυτοπαρουσίαση και απαντά στοχευμένα «Νομίζω ότι επειδή εγώ σαν προσωπικότητα είμαι πολύ ζωντανή και αυτά, μαμούνι, πολλοί θεωρούν ότι έχω ένα ρόλο μεγαλύτερο από αυτόν που πραγματικά έχω... Έτσι είμαι και το χαρακτηριστικό το δικό μου είναι και η ομαδικότητα που με πήγε στη ζωή μου ολόκληρη αυτό το πράγμα, η κοινότητα, η έννοια της κοινότητας και η πολύπλευρη δημιουργικότητα. Η έννοια της ομάδας για την ομάδα... εγώ πολύ συνειδητά ήξερα πίστευα ότι

αυτοί που έχουν την αυθεντία έπρεπε να τραβηχτούν πίσω για να βγουν οι άλλοι. Εγώ το έκανα συνειδητά». Η Σ6 αποφεύγει την περιγραφή του εαυτού της με σύντομη απάντηση «είμαι ένας δύσκολος άνθρωπος και δημιουργώ δυσκολία» όπως και η Σ7 δεν προσδίδει στον εαυτό της συγκεκριμένα χαρακτηριστικά παρά μιλάει για την κοινωνική της ταυτότητα «εγώ ποτέ δε νοιαζόμουν για το χρήμα, αγωνίστηκα πολύ για τους μαθητικούς καλλιτεχνικούς αγώνες.... πήγα πολύ συνειδητά... και μέσα όταν ήμουνα με έτρωγε και με πόνναγε πρακτικά ένα άλλο σχολείο που θα ήταν και πιο δημιουργικό όπου... εγώ είμαι ένα μέσο όπου όλοι είναι πρωταγωνιστές γιατί το κάθε κομμάτι είναι απαραίτητο, και ο ένας δίπλα στον άλλον αυτό είναι το μαγικό και είναι τόσο απλό, στο τέλος γίνονται όλοι σαν παιδιά, είναι ειλικρινείς, μιλάνε, έρχεται και η ώρα του λόγου... Ε βέβαια, και πάντα ήταν. Όλα και τα φεστιβάλ που έκανα ήταν για να αναπτυχθεί ένας διάλογος ανάμεσα στα σχολεία και την κοινωνία».

4.4. σκέψεις και αντιλήψεις των συμμετεχόντων για το σύγχρονο κράτος, τη δημοκρατία και την κοινωνικότητα

Οι συμμετέχοντες αναφέρονται στην πλειοψηφία τους στον πολιτικό χαρακτήρα των δράσεων τους και στη συνειδητή επιλογή στήριξης της πολιτικής θεματολογίας. Εκφέρουν άποψη για τα πολιτικά τρέχοντα δρώμενα περί μετανάστευσης, θέσης της γυναίκας, ανθρωπίνων δικαιωμάτων, φυλετικών διακρίσεων. Καταθέτουν την «ακτιβιστική» τους δράση, άλλοτε καταγγελλτική και άλλοτε αντιδραστική σε μηχανισμούς εξουσίας (αστυνομία). Θέτουν ένα βασικό άξονα για τη δημόσια σφαίρα που αφορά τη διαχείριση των δημόσιων οικονομικών δυσχερειών που επιβαρύνουν κατά περίπτωση και τον ατομικό τους οικονομικό προϋπολογισμό και εκφράζονται με δυσπιστία για το φαινόμενο της «κρίσης» και της ανεργίας. Εκδηλώνουν ευθέως την έλλειψη εμπιστοσύνης σε εκτελεστικούς θεσμούς όπως η κυβέρνηση, μιλούν για πελατειακές πρακτικές με απέχθεια, εκφράζουν την απογοήτευση και τη δυσπιστία τους σε κομματικούς μηχανισμούς και πολιτικά πρόσωπα, απαξιώνουν το ρόλο του πολιτικού εκτός του Σ5 που θεωρεί ότι η αλλαγή επέρχεται μέσα από κομματικούς ισχυρούς μηχανισμούς, με την

πολιτική να είναι ο μόνος τρόπος να διαμορφώσει το άτομο τη δημόσια σφαίρα. Περιγράφουν την αποδυνάμωση της κρατικής κυριαρχίας και των μεγάλων καθοδηγητικών παλαιών αφηγήσεων. Επιδιώκουν την κοινωνική αλλαγή με τη δημόσια δράση τους και το λεκτικοποιούν και αμφιβάλλουν για την υφιστάμενη μορφή της δημοκρατίας. Προβάλλουν την άμεση ενέργεια και την άμεση δημοκρατία πρακτικά. Για την ελληνική κοινωνία όπως την εκλαμβάνουν προσωπικά σαν έννοια, επιρρίπτουν ευθύνες κακών παλαιών πρακτικών εντούτοις υπάρχουν συμμετέχοντες που εναποθέτουν ελπιδοφόρα χαρακτηριστικά αλληλεγγύης, ενεργοποίησης, ενοποιητικά και αντίστασης σε κοινές ειπωμένες πολιτικές δυσχέρειες με ροή από τα κάτω προς τα πάνω.

Η Σ1 αναφέρει «η performance έχει να κάνει με ένα ρεύμα που ξεκίνησε , είχε πολύ δυνατή παρουσία από το 60 και μετά αλλά και από το 20 γινόταν με πολιτικό περιεχόμενο, όχι αναγκαστικά δηλαδή άμεσα, να μιλάν απευθείας για ένα θέμα αλλά είναι η συνειδητότητα που υπάρχει, Είναι πολύ πιο άμεσο αυτό, βγήκε τη νεώτερη φάση του 60-70 –παύση- βγήκε πάλι από μια φάση οικονομικής κρίσης που δεν υπήρχαν χρήματα για πολλά υλικά, ...body politics, τι σημαίνει αυτό στην γκάνα, στην Αίγυπτο... μπαίνουν θέματα που αν μη τι άλλο η μετανάστευση είναι ένα διεθνή θέμα, οπότε και αυτό είναι πολύ σημαντικό, να μην ξεχνιέται. ... the performance of politics, the politics of performance δηλαδή πολιτική και περφορμανς και πως αυτά σχετίζονται... κλείσαν το χώρο, ήρθε αστυνομία... που είχε σχέση με τη βία στις γυναίκες.... γίναν οι συλλήψεις και έγινε εκείνο το βράδυ μια πορεία όπου μοιράζονταν φυλλάδια πήγαμε στο τμήμα ακροπόλεως που κρατιόντουσαν τα παιδιά... και νιώθαν υποστήριξη που τόσος κόσμος ήταν κάτω ακόμη και αν δεν τον έβλεπε... Βλέπω απλά πόσο κόβονται συνέχεια πράγματα που είναι απαραίτητα, δηλαδή στην εκπαίδευση που για μένα είναι το πρώτο πράγμα... μέσα από αυτά τα πράγματα ο κόσμος αλλάζει».

Η Σ2 «συναντώ δηλαδή ακόμη μια νεολαία που ψάχνεται και πάλι και την οποία οι προηγούμενες γενιές την έχουν δυσκολέψει, τρελά, αφόρητα... η ελληνική οικογένεια είναι ένα θηρίο που καταπίνει και δεν είναι λύση όσοι απ' έξω από το χορό νομίζουν ότι α ε δεν πειράζει επέστρεψε στο πατρικό... είναι ανθρωποφάγος η ελληνική οικογένεια... δεν είναι μόνο η δυσκολία μιας κρίσης που την περιορίζουμε μόνο στην Ελλάδα κιόλας... στην Ελλάδα ειδικά

συνηθίζουμε να συνδέουμε την ελαφρότητα με την αστειότητα... Το υπουργείο πολιτισμού μας έστειλε το 2011 χειμώνα κάπου πρέπει να υπάρχει αυτό... που δεν είχαν λόγο ή μάλλον θα είχαν γινόντουσαν εκλογές... σε καμία φάση της ζωής του δεν μπορεί να έχει τόση απόλυτη εξουσία πάνω στο κάθε τι κρατάει ένα ζάρι που είναι όλη του η εξουσία».

Η Σ3 «και από πίσω να υπάρχει μια λογική του τύπου είμαστε συλλογικότητα που πάμε να βγάλουμε λεφτά... δεν νομίζω ότι η πολιτική της αγίας βαρβάρας είναι όπως της Ελλάδας, δηλαδή πόσο πραγματικά να στοχεύσεις σε κάτι τέτοιο, δεν νομίζω ότι μπορείς ειδικά σε μια εποχή που δεν υπάρχουν χρήματα και κόβουν από παντού. Από τα βασικά, δηλαδή πρώτης ανάγκης, τι συζητάμε, ιδιωτικοποιούν τα πάντα, το ρεύμα, το νερό την ενέργεια, τον αέρα που αναπνέουμε σε λίγο αλλά ακόμη και χρήματα να υπήρχαν υπάρχει τόση διαφθορά εμποτισμένη στο dna των ελλήνων και δη των πολιτικών, της διακυβέρνησης, είτε είναι τοπικοί άρχοντες... πρέπει να δώσω το βάρος στην επιβίωση... τώρα που δεν δουλεύω και είμαι άνεργη... σκέφτομαι να φύγω εξωτερικό για δουλειά... όχι κρίσης τα τελευταία 5 χρόνια, έφτασε 6 είδες πως περνάει ο χρόνος, ωραία, νομίζω λοιπόν ότι όλοι αντιλαμβανόμαστε ότι όλοι έχουν δικαίωμα ... ομάδες που προσπαθούν να αντισταθούν σε αυτό που λέγεται εξουσία, χειραγώγησης, αφορά και το πνεύμα και το σώμα και βέβαια υπάρχουν και πολλές λούμπες εδώ... οι πράξεις μας είναι συλλογικές, πολιτικές, να μην αφορά εσένα προσωπικά που θες να φτιάξεις κάτι στο σπίτι σου, να μην είναι για ιδιώτη... να μην έχει σκοπό το κέρδος.»

Ο Σ4 «τώρα αρχίζει και δημιουργεί η κοινωνία μια απάντηση σε αυτό το κενό, ένα αντιπαράδειγμα στα καταρρέοντα κομματικοπολιτικά... παλιά οι άνθρωποι πίστευαν επανάσταση, χάθηκε και αυτό η μεγάλη αφήγηση, μετά ήρθε η τεχνολογία ταυτόχρονα, η πρόοδος που θα μας σώσει, τώρα είμαστε αποπροσανατολισμένοι... η κατάρρευση των παραδοσιακών αφηγήσεων... να διαμορφώσεις... το ιδιωτικό το ξεχωρίζεις από το δημόσιο... το τι θα είναι αποδεκτό ή όχι έξω από την ιδιωτική σφαίρα ήταν πάντα θέμα διαπραγμάτευσης, υπήρχε πάντα μια μορφή αντιμετώπισης των κοινών ζητημάτων, ... κάπως πρέπει να επέμβεις..., ο πιο σοβαρός τρόπος να διαμορφώσεις είναι η πολιτική, υπάρχουν ομάδες που θέλουν να παρέμβουν στα δημόσια, και καλά κάνουν, η κοινωνία των πολιτών έρχεται σαν απάντηση

στην κυριαρχία του κράτους... το κράτος που ρύθμιζε τα πάντα στη σοβιετική ένωση ή η μεγάλη σοσιαλδημοκρατική παρένθεση στην Ευρώπη έφτιαξε ένα κράτος που φρόντιζε τα πάντα, ήταν κυρίαρχο δηλαδή στον πολίτη, για όλα τα μεγάλα δύσκολα πράγματα ήταν το κράτος εκεί... η κρίση έβγαλε χρυσή αυγή που είναι ακριβώς αυτό ψάχνοντας ισορροπία, το κάνει όταν έχει σταθερότητα, όχι αστάθεια».

Η Σ5 «Φέρνει την αλλαγή ενώ δεν δείχνει την αγωνιστικότητα και το ακτιβιστικό της. Είναι βαθύτατα ακτιβιστική. Εμείς δεν αντιδράμε, ε ότι δεν μας αρέσει το φτιάχνουμε... Και φτιάξαμε και εμείς ένα δίκτυο με την αρωγή της αστυνομίας, και ρωτήσαμε τι να κάνουμε ρε παιδιά; Να μας παίρνετε τηλέφωνο... το κράτος επίσης δυστυχώς είναι προσωποποιημένο και εγώ είμαι εναντίον αυτής της ιδέας. Ούτε να κομματοποιείται το κράτος. Το κράτος είναι δομές, είναι θεσμοί. κρίση για εμένα πρέπει να αντιμετωπιστεί πρώτα σε επίπεδο οικογένειας, τοπικής ομάδας, κοινωνίας και αυτό. Δεν πιστεύω σε καμία δημοκρατία. Καταρχάς εγώ είμαι τελείως αντίθετη με την έννοια της δημοκρατίας έτσι όπως εφαρμόζεται τώρα. Μετά τη μεταπολίτευση. Το συσχετισμό κομματικής πολιτικής, δημοκρατίας, κράτους και τα λοιπά είναι ένα πράγμα. Δημοκρατία; Τηλεόραση... είμαστε στην εποχή της μεγαλύτερης και ευκολότερης χειραγώγησης... υπηρετούν μόνο το χρήμα. πιστεύω βαθύτατα στην κοινωνία. Η κοινωνία πρέπει να αλλάξει, να συνειδητοποιήσει τη μεγάλη αλλαγή που έχει συντελεστεί και να επαναπροσδιοριστεί είναι ζωντανό πράγμα σαν τα βότσαλα. Βαθύτατα πολιτική, απλά δεν θα το πω ποτέ και σε κανέναν, γιατί μπερδεύεται η πολιτική με την κομματική. Αν δεν είναι αυτό πολιτική, τι είναι;... Πολιτικό για εμένα είναι κάθε τι που απευθύνεται, έχει μια έγνοια βελτίωσης, ανάδειξης, υποστήριξης οποιουδήποτε κοινωνικού συνόλου. είχαμε κρίση που δεν την είχαμε βαφτίσει κρίση...δεν τους εμπιστεύομαι τους πολιτικούς... όταν προσωποποιείται κάτι, χειραγωγείται. Εκβιάζεται».

Η Σ6 «εμείς κινήσαμε και προσπάθησε η ομάδα μας να δραστηριοποιήσει την έννομη τάξη, το δήμο ...αποφάσισα συνειδητά πως θέλω να είμαι ένας ενεργός πολίτης... δεν ήθελα να έχει κομματική χροιά με τίποτα...όχι δεν τους εμπιστεύομαι... δεν άκουσα μια αντίθετη φωνή... πολλές ρατσιστικές φωνές ότι έρχονται με τα καράβια, να τα βουλιάξουμε...

δημοκρατία έχει λιγάκι παρεξηγηθεί να μπορείς να εκφράζεσαι ελεύθερα, να έχουμε όρια... Πρέπει να είναι πολύ πιο πίσω γιατί το κράτος γιγαντώθηκε με τους διορισμούς, αυτούς τους πελατιακούς διορισμούς και αφού πληρώνουμε όλοι οι έλληνες δυστυχώς... για τους πολιτικούς είμαι αρνητική, και για τα κόμματα... η ελληνική κοινωνία αμ... είναι δημοκρατική στα θέλω και φασιστική στα δίνω... είναι μια πράξη ενός πολίτη..δεν είναι πολιτική πράξη για εμένα, θα έλεγα αλληλεγγύης ...πολιτικό είναι να πάω να πιάσω το χέρι του δημάρχου ή του βουλευτή... δεν ξέρω εμένα δε μου αρέσουν αυτά τα πράγματα».

Η Σ7 εκφράζει απειλή «θα ιδιωτικοποιηθούν όλα και τα σχολεία δεν θα υπάρχει δημόσιο κοινό αγαθό... και τη σύνταξη ξέρω εγώ πόσο και μου κόπηκε γύρω στα 20%... αυτά χρέη θα μου πάρεις και το σπίτι ... Πάντα υπήρχαν κάποιοι άνθρωποι και αγωνιζόταν να αλλάξουν την κοινωνία... και μας συλλάβαν 11 διμοιρίες μα ...είναι κοινοβουλευτική ολιγαρχία, δεν υπάρχει δημοκρατία... δεν υπάρχει και ένα κίνημα από τα κάτω τόσο δυνατό που να ταραξεί να ανατρέψει όλα αυτά, πιστεύω τοπικά, με μικρές κοινότητες που αυτονομούνται και αυτοδιαχειρίζονται τη ζωή τους, αυτό που λέγαμε παίρνουν τη ζωή τους πίσω. Και αν θες βγάζουν και τους νόμους τους... πάρα πολύς κόσμος πια χειραφετείται και λέει όχι στα ψέματα... Για μένα πολιτική είναι ο τρόπος που χαμογελάς και πως θα χαιρετήσεις τον άλλον είναι πολιτική στάση είναι να είσαι συνειδητός πολίτης, είναι να μην ιδιωτεύεις. Αυτό αν θες και στα αγγλικά δεν είναι τυχαίο, idiot θεωρείται ο ηλίθιος, ιδιωτεύω, εγώ και τα υπάρχοντα μου ας πούμε,, η υγιής πολιτική στάση είναι να είσαι μαζί, με τον κόσμο γύρω σου... Έχει στόχο αυτή την αλλαγή..».

Κεφάλαιο 5ο

Συζήτηση των Αποτελεσμάτων- Συμπεράσματα

Η παρούσα εργασία αποτέλεσε μια προσπάθεια, με τη διενέργεια 7 συνεντεύξεων, καταγραφής των σκέψεων και αντιλήψεων των συμμετεχόντων που έλαβαν μέρος στην παρούσα έρευνα αναφορικά με τα κίνητρα και τους λόγους συμμετοχής τους σε άτυπες κοινωνικές ομάδες στο κέντρο της Αθήνας

και την κοινωνικότητα, φανερώνεται από τα ευρήματα στην πλειοψηφία τους συνειδητότητα στην επιλογή συμμετοχής, την ικανοποίηση ατομικών αναγκών, τη δυσκολία λεκτικοποίησης της συναισθηματικής τους κατάστασης κατά τη δράση και ως ενεργοί πολίτες την έλλειψη εμπιστοσύνης στους πολιτικούς θεσμούς. Η παρούσα έρευνα αποδέχεται τη νοηματικά ανοιχτή έννοια της άτυπης κοινωνικής ομάδας σαν μορφή της κοινωνίας πολιτών.

Πιο συγκεκριμένα:

1) άτυπες κοινωνικές ομάδες και κίνητρα, λόγοι, ανάγκες, συναισθήματα, εαυτός

Σκοπός της ομάδας κατά περίπτωση είναι η ελεύθερη μετάδοση της γνώσης μέσω μεντόρων, η ουσιαστική επαφή, η ενεργοποίηση για πολιτικά και κοινωνικά θέματα, η συνδημιουργία, η αμφισβήτηση της αυθεντίας, η έμπρακτη χρήση της γνώσης, η μετάδοση βασικών αρχών, προς τέρψη και επιβίωση του ανθρώπου (Σ3). Χαρακτηριστικά επικοινωνίας είναι η συζήτηση και οι συνελεύσεις μικρού αριθμού ατόμων.

Οι συμμετέχοντες αναφέρουν την ανυπαρξία κανόνων και ιεραρχίας στην ομάδα τους κατά περίπτωση. Τα άτομα που επιδιώκουν την απομάκρυνση από θεσμοθετημένους κανόνες επιλέγοντας να θέσουν τους δικούς τους όρους, επιτυγχάνουν να μπορούν να ελέγξουν τη γνωστική και αυτόματη αντίδραση στην ικανοποίηση των εσωτερικών τους αναγκών, προσπαθούν δηλαδή να αυτονομηθούν από τους υποβαλλόμενους κανόνες των άλλων, επιλέγοντας άτυπες κοινωνικές υπό διαμόρφωση στο χέρι τους ομάδες. Χρησιμοποιούν τους δικούς τους κανόνες για να αποτρέψουν τον ετεροκαθορισμό. Δεν είναι λίγες οι φορές στις συνεντεύξεις των συμμετεχόντων που αναφέρθηκαν στην ελευθερία της βούλησης, στην ελευθερία της φωνής τους.

Εστίασαμε επίσης στα κίνητρα συμμετοχής. Αναπαράγεται από τα ευρήματα μια δομή κινήτρων για τη συμμετοχή στην άτυπη ομάδα που σε αρκετά σημεία έχει τη βάση της στην τυπολογία της θεωρίας αυτοκαθορισμού (Ryan & Deci), ενσωματώνοντας τη διάσταση της αλληλεγγύης,

αμοιβαιότητας, των αναγκών καθώς και της θεωρίας των συστημάτων του Luhman.

Εντοπίζονται κάποια διακριτά επίπεδα κινήτρων συμμετοχής στην άτυπη ομάδα όπως το κίνητρο της εσωτερικής ρύθμισης της συμπεριφοράς που είναι εγγενώς ευχάριστη ανεξάρτητα από κανόνες (Αρβανίτης Α., 2008: 209) όπου μαζί με την αμοιβαιότητα και την αλληλεγγύη που προσδίδει νόημα στη δράση του ατόμου, απέναντι στο καστοριαδικό κενό του Σ5, ενοποιείται με τα εξωτερικά κίνητρα κοινωνικής αλλαγής των συμμετεχόντων για ενεργό συμμετοχή στη δημόσια σφαίρα και πολιτική πράξη σε χρόνους πολιτικής αστάθειας και κρίσης. Η αλληλεγγύη που εκφράζεται μέσα από τις δημόσιες πρακτικές όλων των συμμετεχόντων της έρευνας, αποτελεί μια αντανάκλαση (Σ7) που υποδεικνύει στο άτομο το νόημα των πράξεων του και που το παρακινεί να δράσει με βάση τα ενδιαφέροντα του (Σ4).

Διακρίνονται η ανάγκη για έκφραση, για κοινωνικοποίηση, για επαφή και συνδιαλλαγή, επιβράβευση του εαυτού, για επανεγγραφή και αλλαγή, εξύψωση της διαφορετικότητας και του αυτοσεβασμού σαν κινητήριο δύναμη. Ο Allison τονίζει τη θεμελίωση της δυνατότητας του ανθρώπου να πράττει διαφορετικά, εφόσον είναι ο ίδιος που επιλέγει αν πρόκειται να καθοριστεί από τις ροπές ή όχι, και την ικανότητα αυτοκαθορισμού του ατόμου σαν χαρακτηριστικό των έλλογων ατόμων, δημιουργώντας γνώμονες/ κίνητρα που αποτελούν το αυτενεργόν προϊόν τους, στους οποίους βασίζονται οι πράξεις. Το κίνητρο που πηγάζει από τις απαντήσεις τους συγκλίνει στην αναστοχαστική διάθεση, την αυτοκριτική, την ανάγκη για επαφή και δεσμούς, τη συναισθηματική επαφή, την «επανεγγραφή», την κατασκευή αυθεντικής ταυτότητας αλλά πια μέσα από ένα νέο είδος συλλογικότητας με άγραφους κανόνες και πίστη στην εμπιστοσύνη και τη συνδιαλλαγή. Σχετικό αυτής της επανεγγραφής και ανακατασκευής είναι η ενασχόληση των υποκειμένων στις ομάδες συμμετοχής με το ίδιο επαγγελματικό τους αντικείμενο (καλών τεχνών σε ρητορικό θέατρο, συγγραφέας σε ομάδα δημιουργικής γραφής, αρχιτέκτονας σε ομάδα φυσικής δόμησης). Η θεωρία του αυτοκαθορισμού του υποκειμένου αναφέρεται στην εγγενή ψυχολογική κινητήριο ανάγκη της αυτονομίας του ατόμου μέσα από τη συμμετοχή του στις άτυπες ομάδες για κοινωνικότητα και ικανοποίηση του αισθήματος του ανήκειν, υποκινούμενη

αυτή η δράση από τη γνωστική δομή της αλληλεγγύης/ αμοιβαιότητας που υπάρχει στα εξωτερικά κίνητρα των ατόμων που προκαλούνται από τη συμμετοχή στην ομάδα. Δηλαδή μπορεί το άτομο να ξεκινάει τη συμμετοχή του στην άτυπη ομάδα για την κάλυψη εγγενών αναγκών όπως η επικοινωνία, η ένωση, η γεινίαση, η «επανεγγραφή», η «αναπνοή» αλλά η συνέχιση της υποκινούμενης από τη γνωστική δομή της αλληλεγγύης δράση αυτή, προκαλείται από εξωτερικά κίνητρα που δημιουργούνται στα υποκείμενα με την εμπλοκή τους σε ανθρώπινες σχέσης με άλλα μέλη της ομάδας, δημιουργώντας τους συναισθήματα που δεν μπορούν να τα λεκτικοποιήσουν, είναι όμως τόσο από έξω ισχυρά ώστε να διατηρήσουν μακροχρόνια την αυτοδέσμευση τους στην άτυπη ομάδα. Από τα ευρήματα της έρευνας λοιπόν φαίνεται ότι η δράση των υποκειμένων υποκινείται αρχικά από εγγενείς ψυχολογικές ανάγκες και στη συνέχεια με τη γνωριμία της ομάδας από τη γνωστική δομή της αμοιβαιότητας και της αλληλεγγύης, επιβεβαιώνοντας τον ισχυρισμό των Deci & Ryan ότι οι άνθρωποι είναι από τη φύση τους ενεργά όντα και ότι η συμπεριφορά τους ρυθμίζεται εν μέρει από εσωτερικές δομές που αναπτύσσονται σε μια διαδικασία αλληλεπίδρασης, εδώ από την άτυπη ομάδα, και εν μέρει από εξωτερικές δομές. Τα άτομα της παρούσας έρευνας επιθυμούν να είναι αυτόνομα, εδώ στην έρευνα από «παρεξηγημένους, χωρίς εμπιστοσύνη, προς αμφισβήτηση» πολιτειακούς κρατικούς θεσμούς.

Καταγράφουμε πως, αν και μιλάμε για άτυπες κοινωνικές ομάδες, εντούτοις οι συμμετέχοντες δεν αμφιταλαντεύονται καθόλου στο λόγο τους για την αποδοχή της πράξης τους από τους άλλους, μάλλον υπερηφανεύονται, εκτός από την Σ1 όπου αναφέρει την ανάγκη να εξηγήσει στους γνωστούς της γιατί το κάνει, κάτι που μας παρακινεί να καταλήξουμε στο συμπέρασμα και με τη αναφορά στην επεξήγηση της ενδοσκοπούμενης ρύθμισης της συμπεριφοράς της θεωρίας του αυταθορισμού ότι το άτομο αποκτά κίνητρο υψηλό για συμμετοχή καθώς ικανοποιεί άμεσα την αυτοεκτίμηση, με ανταμοιβή του δηλαδή, επειδή αντιλαμβάνονται την αλληλεγγύη, την κοινωνικότητα και την «ενδοσκόπηση» Σ7 ως έγκυρη στα πλαίσια της κοινωνίας και θα ένιωθε περηφάνια στην περίπτωση που θα το εφάρμοζε (Αρβανίτης, 2008:100). Έτσι ο κανόνας της αλληλεγγύης και της

κοινωνικότητας τηρείται γιατί υπάρχει δημόσια παρατήρηση των πράξεων του, οι δράσεις τους αφορούν τη δημόσια σφαίρα, υλοποιούνται στη δημόσια σφαίρα, για τα κακώς κείμενα της δημόσιας σφαίρας «καταγγελτικά» (Σ6) της δημόσιας σφαίρας. Είναι ένα ερώτημα που γεννάται που θα μπορούσε να τοποθετηθεί στα πλαίσια της περαιτέρω διερεύνησης αν ενδο-οικειακά, ενδο-οικογενειακά επιδεικνύουν οι συμμετέχοντες τον ίδιο βαθμό αλληλεγγύης στους σημαντικούς άλλους τους, αν γενικεύεται δηλαδή η αλληλεγγύη αυτή ή όντως είναι κίνητρο η κοινωνική εγκυρότητα και αποδοχή της πράξης αυτής και εξαντλείται μόνο στη δημόσια σφαίρα μέσα από τις άτυπες κοινωνικές ομάδες. Θα μπορούσε δηλαδή η Σ6 να χρησιμοποιεί την ομάδα στην οποία συμμετέχουν ο γιός και ο σύζυγος της για να προβάλλει με όρια την αλληλεγγύη της στα σημαντικά για αυτή πρόσωπα ή το επιδεικνύει πρώτα ενδοοικογενειακά και αυτό επαγωγικά απλώνεται προς τα έξω;

Οι συμμετέχοντες εκφράζουν τους λόγους συμμετοχής στην ομάδα ως βοηθητικό μέσο για το άτομο να αναστοχαστεί, να αναπτύξει συναισθηματικές δεξιότητες, να δημιουργήσει, να αλλάξει τον κόσμο, να αποκτήσει εμπειρία και κοινωνικό δίκτυο επαφών, να εδραιώσει σχέσεις, να αναλάβει την ευθύνη του, να επανεγράψει εμπειρίες, να αποδομήσει το χρόνο του, να διατηρήσει την ατομικότητα του ατέραιη. αναζητά μέσα από την πράξη και τη συμμετοχή σε άτυπες ομάδες δράσης, να επικοινωνήσει και να ανακατασκευάσει την ταυτότητα του.

Οι συμμετέχοντες πιστεύουν στη διαφορετικότητα, την ειλικρίνεια σαν αξία, αξιοποιούν ελεύθερα τις προσωπικές τους άτυπες δεξιότητες. Όπως τονίζει ο V. Turner & Tajfel το 1982 στη θεωρία της κοινωνικής ταυτότητας και της κατηγοριοποίησης του ίδιου του εαυτού του ατόμου, είναι μια κοινή αίσθηση ενότητας μεταξύ των ατόμων που «διατηρεί την ατομική διαφορετικότητα» (Mackie, Hamilton, 1973: 301) κατά την αυτοκατηγοριοποίηση του ατόμου σε μια κοινωνική ομάδα που μάλιστα είναι άτυπη, χωρίς καταστατικό και κανόνες ένταξης προκειμένου να ορίζει τον εαυτό του σε αναφορά με το περιβάλλον του.

Οι συμμετέχοντες εκφράζουν την εγγενή ευχαρίστηση συναισθηματικά που δήλωσαν ότι αντλούσαν από τη συμμετοχή τους, χωρίς να μπορούν

όμως να την περιγράψουν ενδελεχώς με λόγια παρά μόνο με μη λεκτικά σήματα. Εντοπίζεται αυξημένη συμφωνία με τους λόγους της επικοινωνίας που αφορούν σε εσωτερική ρύθμιση του ατόμου. Εξάλλου βάσει Luhmann (Ζάννης, 2013:263) η ανάγκη συναισθηματικής έκφρασης των συμμετεχόντων, ως ενδογενή τάση αντίδρασης του οικογενειακού συστήματος του κάθε ατόμου προς τα μέρη που τη συνιστούν αλλά και προς το γεινιάζον περιβάλλον της γειτονιάς και της άμεσης πολιτειακής θεσμοθετημένης καθημερινής κοινωνίας για να διατηρήσει τη λειτουργικότητα της ως οικογένεια, φαίνεται να είναι το αίτιο της ακούσιας και ασυνείδητης ενέργειας συμμετοχής των ατόμων στις άτυπες κοινωνικές ομάδες. Για τα άτομα Σ6, Σ7 είναι εκφραζόμενη από τα ίδια η αντίδραση τόσο στο εξωτερικό περιβάλλον του συστήματος της οικογένειας των υποκειμένων «κατασταλτικό χαρακτήρα η ομάδα» (Σ6) όσο και στο εσωτερικό περιβάλλον της Σ6 με αποτέλεσμα την ενοποίηση των μελών της πυρηνικής της οικογένειας μέσω των δράσεων στην ομάδα. Αναγνωρίζεται ακόμη και αν δεν λεκτικοποιείται ευθέως από τα άτομα ως ανάγκη η αιτία συμμετοχής τους, εφόσον το ίδιο το σύστημα βάσει Luhmann (Ζάννης, 2013:263) των άτυπων ομάδων έχει τη δυνατότητα να αντιληφθεί τις δράσεις τους ως δυνάμεις.

Οι συγκινήσεις, τα συναισθήματα του ατόμου βιώνονται συλλογικά στις υπό αναφορά άτυπες κοινωνικές ομάδες άμεσα με τη βίωση και την επιτέλεση της κοινωνικής δράσης στην κύρια δομή της ομάδας η οποία με τη σειρά της πυροδοτεί συναισθήματα αντίδρασης στις σύγχρονες κρατικές δομές (Βερέμη, 2008:108). «Να κάνω για να νιώσω» αναφέρει ο Σ4 για τον λόγο συμμετοχής στις άτυπες ομάδες. Τα συναισθήματα των υποκειμένων που δύσκολα λεκτικοποιούνται ορίζονται σαν τρόπος σύνδεσης του ατομικού με το συλλογικό, της ιδιωτικής σφαίρας με τη δημόσια. Η Σ2 συν-κινείται (emotion, συγκίνηση),(κλαίει) την ώρα που καλείται να ανακαλέσει τα πιο έντονα συναισθήματα κατά τη συμμετοχή της στην ομάδα, συνδυάζει προσωπικά γεγονότα ζωής (χωρισμός ζευγαριού) με την έναρξη αλληλεπίδρασης στην ομάδα, κάνει συνδέσεις συναισθηματικές της ιδιωτικής με τη δημόσια σφαίρα. Μιλούν για χαρά, μούδιασμα, προσμονή, θυμό, προσφορά, φόβο, ευαισθησία, έκπληξη, απογοήτευση, ενθουσιασμό, συναρπαστικές στιγμές, ψυχοθεραπεία, γέλιο. Η διαδικασία συνταύτισης με τη συλλογική ταυτότητα

και τη συμμετοχή στην άτυπη αυτή ομάδα, αποτελούν εκδήλωση θεραπευτικού τύπου «ψυχοθεραπείας» (Σ6) στο αίτημα της συμμετέχουσας για εξισορρόπηση (Βερέμη, 2008: 113). Όπως ο Geertz υποστηρίζει, η έκθεση στη δημόσια σφαίρα, όπως στις υπάρχουσες υπό διερεύνηση άτυπες ομάδες δράσης σε δημόσιους κυρίως χώρους (πλατείες, πάρκα, θέατρο, δρόμοι, flash mobs), εξυπηρετεί ένα είδος «συναισθηματικής εκπαίδευσης» (Goodwin, Jasper, Polletta, 2001:92) στη χρήση των «συγκινήσεων» για γνωστικούς σκοπούς, λόγους, δηλώνοντας την δυνατότητα κατασκευής της κοινωνίας και της ένωσης των «μονάδων» (Σ3). Εστιάζουμε εδώ στην επιτελεστική μορφή των δράσεων των συμμετεχόντων, και στην αναπαραστατικότητα (Σ1 εκτελεί performances δημόσια, Σ2 συγγραφή με βιτρίνα, Σ3 σε δημόσια πάρκα, Σ5 στο πάρκο της γειτονιάς, Σ6 στη γειτονιά, Σ7 στο ανοιχτό θέατρο) δηλαδή κυρίως στην πολιτική σημαντικότητα αυτών, πέραν της γνωστικής του για το άτομο σημαντικότητας. Η δημόσια εκτέλεση των δράσεων αυτών είναι δημόσια πολιτική τελετουργία. Η διαπερατότητα του δημόσιου χώρου που συντελούνται, επιτρέπει την άπιαστη οντότητα καθώς οι επιδράσεις τους είναι βιωματικές στους συμμετέχοντες. Είναι ένα είδος δράσης, και αντιπροσώπευσης, και οι δράσεις αυτές φαίνεται από τα λεγόμενα των συμμετεχόντων ότι υπηρετούν αρένες ταυτότητας.

Η οικειότητα που προτάσσουν οι συμμετέχοντες στην έρευνα με άλλα άτομα στην ομάδα μαζί με την ταυτότητα είναι συγκοινωνούντα δοχεία. «οι φίλες» (Σ6) δίνουν την αίσθηση της συνεκτικότητας που οδηγεί σε λιγότερο φόβο εκμετάλλευσης και μεγαλύτερης εμπιστοσύνης μεταξύ των μελών της άτυπης ομάδας καθώς και ενσυναίσθησης για τη συλλογικότητα κάνοντας το πιο εύκολο να δεσμευτεί το άτομο σε φιλοκοινωνικές συμπεριφορές (Tidwell, 2005). Έτσι η επαναλαμβανόμενη εμπειρία δράσης που όπως φαίνεται αριθμεί αρκετά χρόνια στους συμμετέχοντες από 2 έως 6, παράγει ένα αίσθημα αλληλεγγύης, το οποίο και προκαλεί συλλογική μνήμη που εκφράζεται με την περιγραφή στον πληθυντικό αριθμό συχνά για τις δράσεις τους. Αυτό που βιώνεται και που θυμούνται είναι η δράση της συμμετοχής τους στο όνομα μιας πολιτείας που τους έχει απογοητεύσει σαν πολίτες. Η συγκίνηση γίνεται ο άξονας πάνω στον οποίο περιστρέφονται οι πολιτικές τους δράσεις στη δημόσια σφαίρα και είναι το όχημα δημιουργίας νέων

συλλογικών ταυτοτήτων. Τα συναισθήματα είναι μη λογικά αλλά όχι παράλογα.

Τα συναισθήματα, όπως λεκτικά και μη λεκτικά εκφράζονται από τα υποκείμενα, δομούν τόσο τη σχέση με τους άλλους όσο και με τον εαυτό. Οι συγκινήσεις εντάσσονται στη δομή της προσωπικότητας του ατόμου. Διακρίνονται κάποιες κοινές ενέργειες στα χαρακτηριστικά εαυτού των υποκειμένων προς δράση. Η εμπιστοσύνη και κριτική διάθεση στον εαυτό τους, οι θεωρήσεις και ιδέες, ένα όραμα, ο αυθορμητισμός και η αποφασιστικότητα καθώς και η ευελιξία. Όπως ο Allison επισημαίνει στην υπερβατολογική θεωρία (1996), «το υποκείμενο χαρακτηριζόμενο από αυτενέργεια (πρακτική ελευθερία) είναι το ίδιο το οποίο εκχωρεί δύναμη στην επιθυμία, ούτως ώστε να την καταστήσει κίνητρό του και να παρακινηθεί από αυτήν για να πράξει. Ο άνθρωπος έχει την πλήρη ευθύνη των πράξεων του, θεμελιώνεται η δυνατότητα του ανθρώπου να πράττει διαφορετικά, εφόσον είναι ο ίδιος που επιλέγει αν πρόκειται να καθοριστεί από τις ροπές ή όχι, επομένως θεωρείται πλήρως υπεύθυνος για τις πράξεις του». 039F άνθρωπος «ορχήστρα» (Σ2) και ο «ανοιχτός σε ενδεχόμενα άνθρωπος» (Σ3), «πάντα για τον εαυτό σου» Σ4, «η πολύπλευρη δημιουργικότητα» της Σ5, μας δείχνουν την εικόνα που έχουν για τον εαυτό τους εντός και εκτός ομάδας σε μια ταύτιση και προσαρμογή όπως ο «προσαρμόσιμος εαυτός» βάσει Gellner (Ζάννης, 2013:272) που λειτουργεί σε ένα πλήθος από διαφορετικούς ιδιωτικούς και δημόσιους ρόλους για να ικανοποιεί τις ανάγκες του ανάλογα με τα περιβάλλοντα που δρα. Επιβεβαιώνουν σε ποσοστό οι 5 στους 7 συμμετέχοντες την ομοιότητα των χαρακτηριστικών του εαυτού τους εντός και εκτός της ομάδας. Η «πάντα για τον εαυτό σου» Σ4 και Σ5 περιγραφή ενισχύει την περιγραφή των άτυπων κοινωνικών ομάδων σαν «κυκλώματα παραγωγής μιας νέας υποκειμενικότητας» (Βερέμη, 2008:112) και δημόσιας έκφρασης των καταπιεσμένων «φωνών» / συναισθημάτων μέσα από τα οποία κατανοεί των κοινωνικό του ρόλο το άτομο και θεμελιώνει με την κοινωνικοποίηση του τη συλλογική του ταυτότητα, τη συναίσθηση του «εμείς» (Ζάννης, 2013:286).

2) άτυπες κοινωνικές ομάδες και δημόσια κοινωνικότητα.

Οι συμμετέχοντες εκφράζουν για την πολιτική και κοινωνική τους ζωή τη δημιουργία δικτύων εμπιστοσύνης μέσα στις άτυπες κοινωνικές ομάδες, σαν ένα κανονιστικό πρότυπο οργάνωσης που συμμετέχουν, όπως ο Putnam την αναφέρει την κοινωνία πολιτών, ως αντίβαρο στην φθορά της κοινωνικής συνοχής, με την έννοια της αυτοδέσμευσης (Σ5) σαν κινητήριο δύναμη και της συνεργασίας να λειτουργούν αποτελεσματικά για την πραγμάτωση των αμοιβαίων και κοινών, όπως τεκμηριώνουν, στόχων τους. Τα δίκτυα αυτά φαίνεται να έχουν οριζόντια και όχι ιεραρχική οργάνωση, ενισχύοντας τις φιλικές και όχι ανταγωνιστικές σχέσεις μεταξύ των μελών όπως αναφέρει και ο Putnam (Σιαδήμα, 2012: 8) σαν βασικό «λιπαντικό» της κοινωνικής ζωής, για την ανθεκτικότητα του κοινωνικού ιστού προστατευτικό δίκτυο, σαν ένα δημόσιο αγαθό, που μειώθηκε με την έλευση της τηλεόρασης και που τα μέλη προσπαθούν να το επανακτήσουν «Τηλεόραση...είμαστε στην εποχή της μεγαλύτερης και ευκολότερης χειραγώγησης» Σ5 και «να βγάλει τον κόσμο έξω από τα σπίτια», η Σ6 «να βγάλει τον πολίτη έξω από το σπίτι, να μπει στη δράση», «θα μου πάρεις και το σπίτι, θα με τελειώσεις» Σ7. Παρατηρείται λοιπόν μια αύξηση της ανάγκης δέσμευσης στα κοινά που μάλιστα χαρακτηρίζεται όχι από υψηλή δέσμευση σε συντεταγμένα, θεσμοθετημένα σώματα, αλλά από αυτοδέσμευση. Το κοινωνικό κεφάλαιο βρίσκεται για την Σ5 στη γειτονιά που ο καθένας ξέρει το όνομα του άλλου όταν περπατά.

Στην πορεία της συμμετοχής των ατόμων στις άτυπες ομάδες, η εξωοικιακή ακηδεμόνευτη αδόμητη κοινωνικότητα γίνεται το εξωτερικό κίνητρο των υποκειμένων για δράση σύμφωνα και με τη θεωρία του αυτοκαθορισμού των Ryan & Deci (Αρβανίτης, 2008:99) και μάλιστα κόντρα σε (διαφορετικού κατά περίπτωση βαθμού) ατομικιστικές κοινωνίες, όπως εδώ το κέντρο της μητροπολιτικής Αθήνας (Ροζάκου, 2008:19). Οι συμμετέχοντες είναι ολοφάνερο ότι στρέφονται στη «δημόσια» κοινωνικότητα, σε σχέσεις μη θεσμοθετημένες, σχεδόν αόρατες από τους μη εμπλεκόμενους, όπως η Σ1 λέει «γιατί βασίζεται σε σχέσεις αυτό που πας να δημιουργήσεις είναι πάνω απ' όλα σχέσεις που δεν υπάρχουνε και που όλοι σου λένε πως δεν μπορούν να υπάρχουνε θέλω να πως η κοινωνία, οι περισσότεροι θα σου πουν τι νόημα έχει αυτό γιατί ασχολείσαι...» επιτρέποντας στον εαυτό τους, σαν

προσωπική και συλλογική υποκειμενικότητα, μια διευρυμένη εννοιολόγηση του πολιτικού, με τη διαμόρφωση νέων πεδίων κοινωνικότητας (Καραγιάννης,2013). Για τη διαμόρφωση νέων λειτουργικότερων αντιλήψεων για το χώρο και το χρόνο όπως η Σ1 προτάσσει «να δημιουργήσουμε ένα χωροχρόνο να δούμε τι έχει γίνει και να πάμε να καταλάβουμε ποια ήταν τα λάθη, γιατί ήταν λάθη ποιους, και τι ρόλο είχαμε ο καθένας μέσα σε αυτά και πως όλοι μαζί πρέπει να κάνουμε κάτι άλλο». Αλλά και για μια εξισωτική προοπτική (Ροζάκου, 2008:19) στις κοινωνικές τους διαπροσωπικές σχέσεις. Ο συνδυασμός της κοινωνικότητας και αλληλεγγύης με τις εγγενείς ανάγκες των ατόμων όπως μας τις λεκτικοποίησαν στις συνεντεύξεις, μας προσφέρει την επιβεβαίωση και της μακροχρόνιας διάρκειας στη συμμετοχή τους, οι οποίοι και όπως ανέφεραν, αν και άτυπες ομάδες αριθμούν από 2 έως 6 χρόνια δράσης, δέσμευση ικανοποιητικά μετρήσιμη. Στην έρευνα μας φαίνεται και βάσει της εξωτερικής ρύθμισης, ότι ο εξωτερικός κανόνας της κοινωνικότητας σαν κίνητρο και της αλληλεγγύης έχει επιβληθεί από την ικανοποίηση της ανταμοιβής του «εαυτού» (Σ4), δηλαδή είμαι αλληλέγγυος γιατί θα ικανοποιήσω τις εγγενείς μου ανάγκες. Αυτό ενδεχομένως να μας δείχνει και την έλλειψη εσωτερίκευσης από το άτομο των εννοιών της αλληλεγγύης και της εμπιστοσύνης στη δημοκρατία, αλλιώς δεν θα χρειαζόταν να τα υπερασπιστούν με αντάλλαγμα μια ανταμοιβή, την ικανοποίηση των αναγκών τους. Η έλλειψη εμπιστοσύνης ότι το κράτος και οι θεσμοθετημένη πολιτεία θα πράξει τα δέοντα εξάλλου είναι ένα εύρημα που αποδεικνύεται από τις απαντήσεις της καθολικής πλειοψηφίας των ερωτώμενων της έρευνας, αμφισβήτηση, απαξίωση, άρνηση της επίσημης πολιτείας.

Ακόμη και σε αναφορά περί πολιτικής και αμφισβήτησης της εξουσίας ο σκοπός ύπαρξης των ομάδων συλλογικοτήτων αναπτύσσει επιχειρήματα περί διαφορετικότητας ως αξία, περί ενίσχυσης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, άρση στερεοτύπων και διακρίσεων, εστιάζοντας το ενδιαφέρον στο άτομο, στον «εαυτό» , στο συμβολισμό και τα ηθικά οράματα όπως μας αναφέρει ο Giddens για τη νέα πολιτική ζωής. Η δημιουργία «νέας υποκειμενικότητας» (Βερέμη, 2008:112) και μάλιστα συλλογικής υποκειμενικότητας, όπως εκφράζεται από τις απόψεις των συμμετεχόντων περί έλλειψης εμπιστοσύνης στους πολιτικούς, «αντίθετη με την έννοια της

δημοκρατίας όπως εφαρμόζεται τώρα» (Σ5) , «ένα αντιπαράδειγμα στα καταρρέοντα κομματικοπολικά» (Σ4), «idiot θεωρείται ο ηλίθιος, ιδιωτεύω, εγώ και τα υπάρχοντα μου ας πούμε, αυτή είναι μια αντιδραστική πολιτική στάση, η υγιής πολιτική στάση είναι να είσαι μαζί» (Σ7) στρέφουν το άτομο προς τις άτυπες ομάδες ως τόπο διαφυγής από την ενασχόληση με το πολιτικό. Απουσιάζει το νόημα στην πολιτική από τις περιγραφές τους, η απογοήτευση και η εκμηδένιση της δημοκρατίας και της θεσμοθετημένης πολιτικής πράξης. Με τη μειοψηφία (Σ6) να μην αναγνωρίζει ως πολιτική πράξη τη συμμετοχή της στην άτυπη «καταγγελτική» ομάδα, εντούτοις οι υπόλοιποι συμμετέχοντες τη χαρακτηρίζουν πολιτική πράξη «έχει στόχο την αλλαγή» (Σ7), «βαθύτατα πολιτική... φέρνει αλλαγή ενώ δε δείχνει την αγωνιστικότητα και το ακτιβιστικό της» (Σ5), «η κοινωνία των πολιτών έρχεται σαν απάντηση στην κυριαρχία του κράτους» (Σ4), «οι πράξεις μας είναι πολιτικές, συλλογικές, να αντισταθούν στην χειραγώγηση» (Σ3), «στην εκπαίδευση, μέσα από αυτά τα πράγματα ο κόσμος αλλάζει» (Σ1) τις δράσεις τους πολιτικές. Η θεωρία του πολιτικού κυνισμού του Campbell , Gurin et al. το 1954 (Stekelenbur et Klanderhans, 2010:3) έναντι της αποτελεσματικότητας, μαρτυρά το αίσθημα των συμμετεχόντων πως οι πολιτικές τους πράξεις μπορούν να έχουν αντίκτυπο στην έλλειψη εμπιστοσύνης στην κυβέρνηση . Και πολιτική είναι κάθε σκέψη ή ενέργεια που αποσκοπεί στο να οργανώσει, να διαμορφώσει ή να ρυθμίσει σχέσεις και συμπεριφορές μεταξύ προσώπων που δεν εντάσσονται στο στενό πλαίσιο της ίδιας ομάδας συμφερόντων που συμμετέχει ένα άτομο, προσδίδοντας συχνά ανεπίσημο κανονιστικό χαρακτήρα (Ζάννης, 2013:283). Είναι ο τρόπος να δημιουργήσουν το δικό τους «σχέδιο ζωής», (Σ4), «αυτοδέσμευσης» (Σ5) επί της κρατικής κυριαρχία, και να συνενώσουν τις μέχρι πρότινος απροσπέλαστες «idiot» ιδιωτικές τους σφαίρες, όσο η οικονομικά δυσχερής εθνική συνθήκη επιτρέπει σε άτυπα δίκτυα το ρόλο του παραγωγού. Και επειδή «η ελληνική κοινωνία είναι δημοκρατική στα θέλω και φασιστική στα δίνω» (Σ6), για να ζητήσει το άτομο δημοκρατία, πρέπει να προσφέρει δημοκρατία. Η ζήτηση είναι που δημιουργεί την προσφορά. Η αλληλεγγύη είναι η ζήτηση που ικανοποιείται από την κοινωνική δράση. Η αμοιβαιότητα και η αλληλεγγύη γίνεται ένας καθρέφτης που λέει στο άτομο τι «πρέπει να κάνει» για το κοινό καλό. Εκφράζεται ως η εκδίκηση του πράττειν επί του φαίνεσθαι. Ο αλληλέγγυος

πολίτης «ζητά» κάποιο αδύναμο πολιτικό σύστημα για να το ενεργοποιήσει και το ασταθές αδύναμο πολιτικό σύστημα ανταποκρίνεται στη ζήτηση του για ενεργοποίηση σε τρέχοντα σύγχρονα πολιτειακά ζητήματα. Ο αλληλέγγυος πολίτης υπάρχει γιατί το πολιτικό σύστημα είναι αδύναμο. Το υπό αμφισβήτηση πολιτικό σύστημα ικανοποιεί τον ενεργό πολίτη με την ανταπόκριση του στη ζήτηση για ενεργοποίηση, εφόσον «πριν για όλα τα μεγάλα δύσκολα πράγματα ήταν το κράτος εκεί, σήμερα δεν υπάρχει κάποιο πολιτικό πρόταγμα που να είναι το επόμενο στάδιο μετά τις μεγάλες αφηγήσεις» (Σ4). Οι άτυπες κοινωνικές ομάδες της κοινωνίας πολιτών είναι δύσκολο να καταγραφούν συστηματικά και να αντιπαραβληθούν στα φθίνοντα ως προς την επιρροή πολιτικά κόμματα, άλλοτε φορείς κοινωνικής ενεργητικότητας, φαίνεται όμως από την περιγραφή των συμμετεχόντων ότι είναι ορατές, υπάρχουν και βρίσκονται όπου συναντώνται πολίτες, περιοδικά αλλά με μη κατευθυνόμενες από τα πάνω, από το κράτος ή κάποιο κόμμα δράσεις, που δεν τα εμπιστεύονται και τα αποδομούν, και φαίνεται ότι με τον άτυπο τρόπο τους εντούτοις συμμετέχουν και επιδιώκουν την αλλαγή (Σ7) της δημόσιας σφαίρας, χωρίς να εμπορευματοποιούνται, χωρίς να ελέγχονται (Σ5) από το κράτος, με προδιάθεση για ισότιμη (Σ6) οριζόντια συμμετοχή δράσεις. Η ίδια η πολιτική συμμετοχή τους στις άτυπες ομάδες αποδεικνύει την αδυναμία επίτευξης πολιτικής στοχοθεσίας με τα καλύτερα αποτελέσματα μέσα από τη θεσμοθετημένη πολιτεία αλλά μόνο μέσα από την εμπιστοσύνη στην άτυπη οργάνωση τους.

Ο πολιτικός λόγος της συμμετοχής και της καταγγελτικής διάθεσης των ατόμων φαίνεται ότι δεν αποτελεί σημαντική τοποθέτηση των συμμετεχόντων, παρά μόνο όταν ερωτηθούν για τα πολιτικά δρώμενα. Τότε εκφράζουν παράπονα που προκύπτουν από τη σχετική αποστέρηση τους και μεταμορφώνουν το άτομο σε ενεργά συμμετέχων. Η σχετική αποστέρηση των παρόντων υποκειμένων είναι έκδηλη κυρίως σε προσωπικά ζητήματα που τα επικαλούνται χωρίς δεοντολογικά και ερευνητικά να ζητηθούν όπως σύγκριση με προσωπικές καταστάσεις και συνθήκες του παρελθόντος τους Σ1 χωρισμός, Σ7 δανεισμός και καλύτερος μισθός, Σ6 επαγγελματική ευμάρεια. Από τη σύγκριση αυτή καταλήγουν να μη λαμβάνουν αυτά που αξίζουν, βιώνοντας σχετική αποστέρηση (Stekelenburg, Klandermas, 2010:2).

Γενικά Συμπεράσματα

Σε κάποιες ατομικές συνεντεύξεις τα άτομα αισθάνονται την ανάγκη να μεταφέρουν και πολύ προσωπικές πληροφορίες που δεν ζητούνται από τη θεματολογία της έρευνας και τις συνδέουν αρκετά με τη δράση τους στις άτυπες ομάδες Σ1 για το μεταπτυχιακό στη Ν.Υόρκη και την επιστροφή της από την Αμερική, η Σ2 «3μιση χρόνια πριν χώρισα οπότε ήταν ένας σεισμός στην προσωπική μου ζωή», η Σ3 θέλει να μιλήσει για την προσωπική της εμπειρία επίσκεψης σε ψυχοθεραπευτή, η Σ6 για προσωπικές οικονομικές δυσκολίες όπως και η Σ7 καθώς και για συναισθηματικές δυσκολίες οικογενειακού προσώπου που για λόγους δεοντολογίας δεν θα μπορούσαμε να αναφέρουμε εκτενέστερα κατά περίπτωση. Αποτυπώνουμε εντούτοις την τάση 5 από τους 7 συμμετέχοντες να θέλουν να μοιραστούν αυτές τις πληροφορίες. Ο χρόνος έναρξης δημιουργίας των ομάδων συλλογικοτήτων φαίνεται να μην είναι τυχαίος αναφορικά με την ανάγκη των συμμετεχόντων να έρθουν σε επαφή με ένα δίκτυο σχέσεων ύστερα από τη σύνδεση και με δικά τους γεγονότα ζωής (για τη Χ. η επιστροφή της από την Αμερική, μετακίνηση και αλλαγή τόπου αναφοράς, η Β. ανατροπή της οικογενειακής της ισορροπίας με διαζύγιο και η Μ. κατά την έξοδο της από τη φοιτητική ιδιότητα).

Ακόμη η έννοια της έδρας και του δημόσιου χώρου είναι στοιχεία που επαναλαμβάνονται στους συμμετέχοντες Σ1, Σ3, Σ4, Σ5, Σ6 «εμείς δεν έχουμε έδρα, δεν έχουμε καταστατικά, δεν έχουμε τίποτα...», Σ7. Ακόμη και συμβολικά στα σημεία που επέλεξαν οι ίδιες/οι να υλοποιηθούν οι συνεντεύξεις (σοκάκι εξάρχεια, πάρκο, μμμ, κοινόχρηστος χώρος κοινότητας, πάρκο κυψέλης). την δημιουργία ενός χωροχρόνου νέου, δημόσιας πρόσβασης, με το χρόνο σύμμαχο σαν εργαλείο αναζήτησης και δεσμού ουσιαστικών σχέσεων, το μη όριο και το χώρο για επαναπροσανατολισμό περιήγησης και αποδόμησης συμβολισμών, σε σύνδεση με τη φύση. Ενισχύεται η σκέψη περί «εξαρχειώτικης παρέας» με την ανάγκη για οργανωμένη δράση, με πολιτισμική επένδυση από το χώρο ως απαρχή αντίδρασης, σημασία που αποδίδουν τα ίδια τα υποκείμενα (Ροζάκου,

2008:19). Εξάλλου ένας λόγος για τον οποίο και επελέγησαν οι άτυπες ομάδες του κέντρου της Αθήνας, αφορά την άποψη ότι η κοινωνία πολιτών αποτελεί πρωτίστως ένα αστικό φαινόμενο αναφορικά με τη «γεωγραφία» του χώρου δράσης (Αφουξενίδης, 2015).

Χρησιμοποιούν για να περιγράψουν την ομάδα έννοιες «γειτονιά, κοινότητα, φίλοι, παρέα, ομάδα»

Αναδεικνύουν το στοιχείο της δικτύωσης, άλλοτε για να γνωριστούν με άλλες άτυπες ομάδες και να συσπειρώσουν τις δυνάμεις τους και άλλοτε προσφέροντας μου την ευχέρεια να χρησιμοποιήσω τις γνωριμίες τους από άλλες ομάδες για αλληλεπίδραση στην έρευνα απλόχερα η Σ1, Σ2, Σ3, Σ5, Σ6, Σ7, 6 στους 7 το τονίζουν μέσα στο λόγο τους, και τα οποία δίκτυα κατά γενική ομολογία των συμμετεχόντων διευκολύνθηκαν μαζικά χάρη στην εξάπλωση της χρήσης του διαδικτύου. Μιλούν φαίνεται για «γεφυρωτικές σχέσεις» εξωτερικές της ομάδας, που ενισχύσει την ελεύθερη διακίνηση των ιδεών και των πληροφοριών, ειδικά εκείνης της πληροφορίας που μπορεί να καταστεί χρήσιμη πολιτικά, εργασιακά μέσα από ένα ασθενές δίκτυο δεσμών αλλά ισχυρό πληροφοριακά, με τους ασθενείς δεσμούς να λειτουργούν σαν γέφυρες-κομιστές πληροφοριών (Σιαδήμα, 2012:10).

Αναφέρονται σε θέματα διαπροσωπικών σχέσεων που ξεκίνησαν μέσα στην ομάδα. Καταγράφουμε την επιλογή να το αναφέρουν ενώ δεν ερωτήθηκαν και ελεύθερα συνειρμικά το επικαλέστηκαν. Χρησιμοποιούν όλοι οι συμμετέχοντες τη λέξη «φωνή» για να περιγράψουν δράσεις της ομάδας Σ6 «γίνει μια πιο δυνατή φωνή η οποία θα έχει και τι έγινε», η Σ7 «στο τέλος γίνονται όλοι σαν παιδιά, είναι ειλικρινείς, μιλάνε, έρχεται και η ώρα του λόγου... είτε πως το λένε ποιητικές, είτε μη ποιητικές, αληθινές φωνές, ότι έχουν δικαίωμα να πουν τη δικιά τους αλήθεια, όλοι».

Αποφεύγουμε να ορίσουμε τις άτυπες κοινωνικές ομάδες ως Σ1 συλλογικότητες, κινηματικές δράσεις, Σ3 κοινότητες, Σ5 πρωτοβουλίες γειτονιάς, ομάδα Σ6 ένωση, στο κείμενο μας, καθώς οι συμμετέχοντες δεν προσδιόρισαν ευκρινώς τη δράση της ομάδας όπως αναφέρεται σε σχετικές βιβλιογραφικές αναφορές συσσωματώσεις, grassroots, κινήματα ρίζας, ακτιβιστικά κινήματα ή μη θεσμοκεντρική άτυπη κοινωνία πολιτών

(Σωτηρόπουλος, 2004: 29). Στην πραγματικότητα διαπιστώσαμε μια μεταβολή και διεύρυνση της εννοιολογικής της σύλληψης, που από τη μεταπολίτευση και μετά η δυναμική της κοινωνίας πολιτών φαίνεται να μην έχει διοχετευτεί (Σωτηρόπουλος, 2004:146) σε άτυπες και τυπικές ομάδες προκειμένου να συνδεθεί με το πολιτικό σύστημα του φεραλισμού, των πελατειακών σχέσεων (Σ6) και της γραφειοκρατικής τυπολατρείας, κάτι που ενοχλεί και θυμώνει τους συμμετέχοντες της έρευνας.

Καταγράφεται ένας νέος άξονας περί οικονομίας και διαχείρισης τόσο των οικονομικών πόρων των ατόμων σαν ανασταλτικός παράγοντας συμμετοχής σε άτυπες ομάδες (Σ7 δάνειο, Σ6 ομοίως), όσο και με την πιθανή αλλαγή των ομάδων αυτών για τρεις συμμετέχουσες σε μη κερδοσκοπική και συνεργατική ομάδα (Σ2, Σ3, Σ5) με αντίτιμο εργατικό, όχι εμπορευματοποίησης.

Μια από τις αδυναμίες της παρούσας εργασίας είναι ενδεχομένως η απουσία χρήσης βιωματικού τρόπου έκφρασης της ανάκλησης συναισθήματος κατά τη συμμετοχή είτε σε μορφή ελεύθερου ιχνογραφήματος «σχεδίασε στο χαρτί με όποιο τρόπο θέλεις πως ένιωσες» και φωτογραφικού συνοδευτικού υλικού αυτού, σαν υποβοηθητικό εργαλείο έκφρασης. Ακόμη ο όγκος των ποιοτικών δεδομένων πιθανόν να προσδίδει έναν βαθμό υποκειμενισμού στην ερμηνεία των αποτελεσμάτων, παρά την προσπάθεια της ερευνήτριας για το αντίθετο. Προβληματισμός δημιουργείται ακόμη ίσως για την επιδίωξη συμμετοχής μεγαλύτερου αριθμού ανδρών συμμετεχόντων εξισωτικά με τις γυναίκες, και κατά πόσο αυτό θα επηρέαζε τα ευρήματα της έρευνας, αν και η δειγματοληψία χιονοστιβάδας ενδεχομένως να μην επέτρεπε αυτή την παρέμβαση της ερευνήτριας.

Η μελέτη ενός τέτοιου φαινομένου των άτυπων, δύσκολων σε καταγραφή, κοινωνικών ομάδων, είχε στόχο την εναλλακτική προσέγγιση στο χώρο της κοινωνικής συμμετοχής και οργάνωσης και είναι ζωτική για την διερεύνηση των μηχανισμών κοινωνικής κατασκευής μιας νέας μορφής κοινωνικότητας και δράσης του ατόμου στη δημόσια σφαίρα, που ενδεχομένως αναζητά λύσεις σε καθημερινά πολιτικά ζητήματα και τις μορφοποιεί με άμεσο τρόπο σε πράξεις, αμφισβητώντας τη θεσμοθετημένη

πολιτεία. Παραφρασμένος ο Touraine, είναι η «εκδίκηση του πράττειν επί του φαίνεσθαι». Οι ομάδες είναι ένα διαπεραστικό μέσο έκφρασης συναισθημάτων και ταυτότητας. Είναι ο συμφυρμός των πάλαι απροσπέλαστων ιδιωτικών μας σφαιρών. Η ελληνική κοινωνία πολιτών φαίνεται ότι αποκτά προς βίωση μια νέα μορφή συμφυρμού και τέχνης πολιτικού ζην, καλώντας τον αναγνώστη να διαπραγματευτεί την σημαντικότητα της περιγραφόμενης θέασης της κοινωνικής πραγματικότητας.

5.2. Περαιτέρω Διερεύνηση

- τα κίνητρα ένταξης συνδέονται με το οικογενειακό τους υπόβαθρο και σύσταση πατρικής οικογένειας; Δειγματοληψία από κοινωνικούς ακτιβιστές που αυτοπροσδιορίζονται
- οι καλές πρακτικές άτυπων κοινωνικών ομάδων επαγωγικά μπορούν να ενισχύσουν την κοινωνική συνοχή;
- Η ευρύτητα δείγματος να ερευνηθεί και στο αντρικό φύλο. Καταγράφεται ο προβληματισμός περί φύλου.
- Κατά πόσο αυτός ο διαχωρισμός ανά θεματική των κοινωνικών ομάδων βάσει του αντικειμένου δράσης, αποδεκατίζει τις ομάδες διεκδίκησης δικαιωμάτων.
- Συσχέτιση προσωπικών χαρακτηριστικών των υποκειμένων με τον οικογενειακό τους προφίλ. Μπορεί το προφίλ και ο τύπος της πατρικής οικογένειας να συνδέεται με την ανάπτυξη φιλοκοινωνικής συμπεριφοράς του κοινωνικού υποκειμένου?
- Περαιτέρω διερεύνηση άτυπων κοινωνικών ομάδων με όρους κοινωνικής οικονομίας.
- Επίδραση στις κοινωνικές μεταβολές. Υπάρχει σύνδεση της συμμετοχής του ατόμου σε άτυπες κοινωνικές ομάδες για τη λύση και την εκτόνωση της κρίσης (οικονομικής, αξιακής); Μπορεί η προσωπική στάση να επηρεάσει το συλλογικό πεπρωμένο;
- Το κοινωνικοποιητικό σύστημα του σχολείου διδάσκει τη συλλογική δράση σε μορφή συμπεριφοράς, βιωματικά;

Βιβλιογραφική επισκόπηση

John F. Dovidio, Jane Allyn Piliavin, David A. Schroeder, Louis A. Penner. (2006), The Social Psychology of Prosocial Behavior, Psychology Press

Βιβλιογραφία

Αρβανίτης, Α. (2008), Προς μία «γνωστική θεωρία κοινωνικής συναλλαγής»: Τα κίνητρα στη συναλλαγή και στη διαπραγμάτευση, Διδακτορική Διατριβή

Αφουξενίδης, Α. (2010). Κοινωνικό κεφάλαιο : Εμπιστοσύνη και κοινωνία των πολιτών / επιμέλεια Σωκράτης Μ. Κονιόρδος · κείμενα Συλλογικό έργο, Σταύρος Κωνσταντακόπουλος, Στέλιος Αλεξανδρόπουλος, Σωκράτης Μ. Κονιόρδος, Ανδρέας Φερώνας, Χρήστος Παρασκευόπουλος, Αλέξανδρος Αφουξενίδης, Μανώλης Αλεξάκης, Δημήτρης Σωτηρόπουλος. - 1η έκδ. - Αθήνα : Εκδόσεις Παπαζήση.

Γιαννής, Ν. (2002). Τι είναι η Κοινωνία Πολιτών;

Γκίβαλος, Μ. (2004). Εφαρμογή Πολιτική Κοινωνικοποίηση και εκπαιδευτικό περιβάλλον, Αθήνα, Νήσος.

Ζάννης Π. (2013). Δημοκρατία και Κοινωνική Πολιτική σε Μετάβαση. Ο Τρίτος Τομέας: Μια γενική Θεωρία, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση

Ιωσηφίδης, Θ. (2008). Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες. Αθήνα: εκδόσεις Κριτική

Καραγιάννης, Γ. (2013). Ανάμεσα σε κοινωνία πολιτών και κοινωνικότητα: μεθοδολογικές και θεωρητικές επισημάνσεις. Θαλής.

Καρακατσάνη, Δ. (2003). Εκπαίδευση και Πολιτική Διαπαιδαγώγηση: γνώσεις, αξίες, πρακτικές, Αθήνα, Εκδόσεις Μεταίχμιο. Σελίδες 13-14

Κατσαριώτη, Κ. (2012) Καντ: από την ελευθερία της βούλησης στην αυτονομία. Διπλωματική Εργασία, Πάτρα. Σελίδες 59-62

Κωσταρίδου- Ευκλείδη, Α. (1999). Ψυχολογία Κινήτρων, Αθήνα, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, σελ. 26-260

Μαγκλάρας, Β. (2007). Συναίνεση και Υποταγή. Όψεις της θεωρίας του Γκράμσι για το Πολιτικό και την Κοινωνία Πολιτών.

-Μακρυδημήτρης,Α. (2006).Κράτος και κοινωνία των πολιτών : Ελευθερία και κοινωνική δικαιοσύνη / Αντώνης Μακρυδημήτρης. - 2η έκδ. - Αθήνα : Μεταμεσονύκτιες Εκδόσεις.

Μοσκώφ, Η. Πολιτική κουλτούρα και κοινωνία των πολιτών στην Ελλάδα την εποχή της παγκοσμιοποίησης

Μουζέλης, Ν.& Παγουλάτος, Γ. ,(2003). Κοινωνία Πολιτών και Ιδιότητα του Πολίτη στη Μεταπολεμική Ελλάδα, Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης, τ. 22, 5-29

Μπάρλα, Ε. (2008). Η κοινωνία των πολιτών και η δυναμική των κοινωνικών κινήματων. Ανάλυση των τάσεων και προοπτικών του σύγχρονου καταναλωτικού κινήματος, Μεταπτυχιακή Διατριβή

Μπασδέκη, Δ. (2010). Το Κίνημα Βάσης κατά του Λιθάνθρακα στην Ελλάδα. [The grassroots movement against coal-fuelled power plants in Greece], Μεταπτυχιακή Διατριβή

Μπέργκερ, Π., Λ., Λούκμαν, Τ.(2003). Η κοινωνική κατασκευή της πραγματικότητας, Νήσος.

Ναυρίδης, Κ. Ταυτότητες, ομάδες και κοινωνικά ζητήματα

Παπαγεωργίου, Γ. (2004), Μέθοδοι στην κοινωνιολογική έρευνα, Τυπωθήτω-Γιώργος Δάρδανος

Ροζάκου, Κ., Γκαρά, Ε. (2013). Ελληνικά παράδοξα: πατρωνία, κοινωνία πολιτών και βία. Αλεξάνδρεια.

Ροζάκου, Κ., (2008). Κοινωνικότητα και κοινωνία αλληλεγγύης στην περίπτωση ενός εθελοντικού σωματείου. Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης 32: 95-120.

Σημίτη, Μ. (2010), Δύο όψεις της Κοινωνίας Πολιτών: η πάλη για ηγεμονία, Αθήνα: Θεμέλιο: 65-85

Σιαδήμα, Μ. (2012) Κοινωνικό κεφάλαιο και διαδίκτυο, Μεταπτυχιακή Διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Σωτηρόπουλος, Δ.Α. (2007). Πελατειακές σχέσεις και νέες μορφές πολιτικής συμμετοχής: μια δύσκολη συμβίωση, Ανακοίνωση στο διεθνές επιστημονικό συμπόσιο «Αναθεωρήσεις του πολιτικού»

Σωτηρόπουλος, Δ. & Μπουρίκος Δ., (2014). Οικονομική Κρίση, Κοινωνική Πρόνοια και Κοινωνία των Πολιτών: Η επίδραση της οικονομικής κρίσης στους τυπικούς και άτυπους φορείς της κοινωνίας πολιτών στο χώρο της κοινωνικής αλληλεγγύης και οι νέοι περιορισμοί της κοινωνικής ιδιότητας του πολίτη την περίοδο 2010-2013. ΕΛΙΑΜΕΠ

Σωτηρόπουλος, Δ. (επιμ) (2004). Η Άγνωστη Κοινωνία των Πολιτών, Αθήνα, Εκδόσεις Ποταμιανός.

Χουλιάρης, Α. (2014). "Η Ελληνική Κοινωνία Πολιτών και η Κρίση", Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης, Τεύχος 42

Fotef, G. (1996). Η κοινωνία των πολιτών, Φιλίστωρ

Giddens, A. (2001). Οι Συνέπειες της Νεωτερικότητας, μτφρ. Γ. Μερτίκας, Αθήνα: εκδόσεις Κριτική

Robson, C. (2007). Η έρευνα του πραγματικού κόσμου: Ένα μέσον για κοινωνικούς επιστήμονες και επαγγελματίες ερευνητές (Β. Νταλάκου & Κ. Βασιλικού, Μτφ.). Αθήνα: Gutenberg

Tilly, C. (2007) . Κοινωνικά κινήματα 1768-2004, Σαββάλας.

Agamben, G. (2005) Movement <http://www.multitudes.net/Movement/>

Bod, E., Foley. M.W., Diani, M. Beyond Tocqueville : civil society and the social capital debate in comparative perspective

Creswell, W. J. (2003). Research design: Qualitative, quantitative and mixed methods approaches (2nd ed). Sage Publications: USA

Hoskyns, B. (2009.) Monitoring Active Citizenship in the European Union: The Process, the Results and initial Explanations

Lyrintzis, C.(2015), "Civil society and sociality: An alternative approach", International Conference, 2015 "Forms of Public Sociality: Collective Action, Collective Subjectivities and the State in the Twentieth Century"

Ogris,G., Westphal, S. (2006), indicators on Active Citizenship, The political Domain, SORA, Vienna

Sotiropoulos D. (2014). Civil Society in Greece in the Wake of the Economic Crisis, ELIAMEP

Stekelenbur v. J. & Klandermas, B. (2010). The social psychology of protest, sociopedia.isa

Turner, B.S. Citizenship and social theory

Tidwell, M.V. (2005). A Social Identity Model of Prosocial Behaviors Within Nonprofit Organizations, NONPROFIT MANAGEMENT & LEADERSHIP, vol. 15, no. 4

Touraine, A. (1977). the self-production of society, Chicago press
<https://www.scribd.com/doc/215056767/Alain-Touraine-The-Self-Production-of-Society-University-of-Chicago-Press-1977#scribd>

Turner, V. (1969) the ritual process: structure and anti-structure, new York, aldine de gruyter

Διαδικτυακές Πηγές/ Διευθύνσεις

<http://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110803095614189?rskey=YE6NGs&result=1>

http://www.inclusivedemocracy.org/fotopoulos/greek/grE/gre2008/12_20.htm

<https://static.eudoxus.gr/books/49/chapter-11749.pdf>

http://www.academia.edu/1493931/Anthony_Giddens_-_Zygmunt_Bauman_

<http://bowlingalone.com/>

<http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=94080>

http://www.arnos.gr/system/files/epo_42_3i_protypi.pdf

<http://www.public-sociality.gr/>

<https://books.google.gr/books?hl=el&lr=&id=QybPIEAJ9IsC&oi=fnd&pg=PR7&dq=political+emotions+social+groups&ots=WgwxpUUXIW&sig=f->

8h3mhUILLGUNHvTNK_T2ezzIY&redir_esc=y#v=onepage&q=political%20emotions%20social%20groups&f=false

https://books.google.gr/books?hl=el&lr=&id=IJ7_AwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA297&dq=political+emotions+social+groups&ots=liWJ0I3DAO&sig=j74SDRIPkWk9CAx-5uUm9g0Nz_c&redir_esc=y#v=onepage&q=political%20emotions%20social%20groups&f=false

Παράρτημα

Οδηγός ημιδομημένης συνέντευξης με ερωτήσεις ανοιχτού τύπου

- A) 1. Πόσο καιρό ασχολείσαι με την ομάδα; Από πότε;
2. πόσα μέλη έχει η ομάδα;
3. έχεις αυτονομία κινήσεων;
4. με ποιόν τρόπο δραστηριοποιείσαι; Πόσο συχνά δεσμεύεσαι
5. πως ενημερώθηκες;
6. ποιος είναι ο κοινός σας σκοπός της ομάδας;
7. ποιοι λόγοι/ κίνητρα ώθησαν στη δημιουργία της άτυπης ομάδας;
8. γιατί έρχεσαι σε αυτή την ομάδα και όχι σε κάποια άλλη;
9. τι σου αρέσει να κάνεις συνήθως στην ομάδα;
10. σε τι δίνεις μεγαλύτερη αξία στην ομάδα; Έχεις κάποιο δικό σου σύστημα αξιών; Τι περιλαμβάνει;
11. ποιος είναι ο σκοπός, οι λόγοι, το κίνητρο, η αναγκαιότητα συμμετοχής σου;
12. ποιο το αίτημα σου από τη συμμετοχή σου στην ομάδα;
13. πως αντιλαμβάνεσαι τις ανάγκες που σου καλύπτει η συμμετοχή σου στην ομάδα;
14. πως τις ιεραρχείς τις ανάγκες σου;
15. καλύπτεις κάποιες ατομικές σου ανάγκες;
16. τι περνά από το μυαλό σου όταν συμμετέχεις;
17. τι προσδοκίες έχεις από τη συμμετοχή σου;
18. τι σε κινητοποιεί;
19. δέκρινες κάποια απειλή, παράπονο που σε ώθησε να συμμετάσχεις στην ομάδα; Ένωσες ότι απειλείσαι από κάτι;
20. αν αύριο το πρωί ξυπνούσες και όλοι οι λόγοι που είχες για να συμμετάσχεις στην ομάδα αυτή είχαν χαθεί, πως θα το καταλάβαινες ότι είχαν χαθεί;
- B) 21. Πως αισθάνεσαι όταν συμμετέχεις στην ομάδα;
- Γ) 22. Πως χαρακτηρίζεις τον εαυτό σου μέσα στην ομάδα; Στους ρόλους της ζωής σου είσαι το ίδιο;
- Δ) 23. Αν το κράτος διαχειριζόταν ικανοποιητικά τα δημοσιονομικά, θα είχε αλλάξει η κρίση; Ποια είναι η γνώμη σου;
24. ποια είναι η γνώμη σου για τη δημοκρατία στην Ελλάδα σήμερα; Τα πολιτικά κόμματα και τους πολιτικούς; Τους εμπιστεύεσαι; Για την ελληνική κοινωνία σήμερα;
25. η συμμετοχή σου πιστεύεις ότι μπορεί να αλλάξει τη δημόσια πολιτική στο θέμα της ομάδας σου;
26. κοινωνικά πως οργανώνεσαι σαν πολίτης;
27. τι είναι πολιτικό για εσένα;
28. είναι πολιτική πράξη, έχει πολιτική επίδραση η συμμετοχή σου στην ομάδα; Αλλάζει κάτι πολιτικά;

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

Σ1

Έχω και εγώ επειδή κάνω πολλές μαγνητοφωνήσεις. Αν θέλεις back up. Δεν το έχω χρησιμοποιήσει ποτέ σε σχολή ή σε μάθημα γιατί κρατάω σημειώσεις συνήθως αλλά με αποσπά.

Τι ηχογραφείς συνήθως Χ. ηχογραφείς θεατρικά?

Διάφορα, από συζητήσεις, διαλέξεις που παρακολουθώ και με ενδιαφέρουν. Επίσης αλληλογραφώ πολύ με άτομα που δεν μένουν στην Αθήνα που ασχολούνται με παρόμοια θέματα και μπορεί να στείλω και να πω αυτό θα σε ενδιέφερε? Αν θες άκουσε το

Να το στέλνεις ένα αρχείο ηχείου, και μπορεί να είναι από παράσταση?

Από παράσταση, από διάλεξη από οτιδήποτε, μερικές φορές έχω βρεθεί και σε συναυλίες πολύ ωραίες που δεν είναι γνωστοί και είχα βρεθεί τη Σύρο το καλοκαίρι, ήταν μια δράση στα πλαίσια του ενός φεστιβάλ κινηματογράφου, πρώτη φορά στη Σύρο και το ξεκίνησαν δύο παιδιά που είναι από εκεί αλλά δεν έμεναν στη Σύρο-μπορεί, αυτοί είχαν επιλέξει πολλά διαφορετικά μέρη να γίνουν οι προβολές, το κάνανε και σε αυλή σχολείου στην άνω σύρο και στην ερμούπολη διάφορες προβολές, αυτό είχε θέμα το ταξίδι. Ήταν ταξίδι με την έννοια μετανάστευσης, μετακίνησης ναι, και είχε βασιστεί και σε αυτό το θέμα της διασποράς, της ταυτότητας. Για εμένα ο πιο ενδιαφέρον χώρος που είχαν διαλέξει –σερβιτόρος παραγγελία- εμ, ήταν στο ταρσανά, το παλιό που κατασκεύαζαν τα πλοία και εκεί είχαν δουλέψει τα παιδιά πάνω σε αυτό χρησιμοποιώντας διάφορα υλικά από το χώρο, πρώτη φορά το έκαναν ήταν για αυτούς ένα πιλοτικό πρόγραμμα, αλλά το να μπαίνει κόσμος σε χώρους άλλους εκτός αυτού που γνωρίζεις ως καλλιτεχνικούς, κινηματογραφικούς χώρους είχε πολύ σημασία νομίζω. Ε εννοείς για εκεί. Αυτό, όχι εντάξει δεν ήταν τόσο, για το σκοπό όπως θα το περιέγραφαν εκείνοι μπορώ να σε φέρω σε επαφή να μιλήσεις μαζί τους. Σε αυτό το κομμάτι του ταρσανά είχε δουλέψει ο μπεν, είναι αδερφός αυτού που το ξεκίνησε μαζί με μια φίλη του που σπουδάζει φιλοσοφία, στο δεύτερο, τρίτο έτος, στο εξωτερικό –σερβιτόρος παύση- ε οπότε ναι για εμένα έχει σημασία που κανείς μπορεί να ανοίξει ένα χώρο που φαίνεται κλειστός. Ένας χώρος δημόσιος ουσιαστικά, ελεύθερη είσοδος, και ξαφνικά ανοίγαν χώροι που νομίζεις ότι δεν είχες πρόσβαση, άβατα, μπαίνεις σε βάθος τι σημαίνει αυτό το μέρος, ψάχνεις τα δυναμικά του, τους ανθρώπους και μπορεί να γίνει ένας άλλος διάλογος. ενδεχομένως.

Ναι, η λυν μεγάλωσε όλα τα χρόνια στην Αμερική εκτός από 6 χρονών. Εγώ , ναι. Η λυν ζούσε στην Αμερική, μετά ξαναήρθε Θεσσαλονίκη, ξαναέφυγε και εγώ γεννήθηκα στην Αμερική, έζησα εκεί ως τα δέκα μου και γύρισα όταν ήμουν δέκα χρονών. Αθήνα μόνο Αθήνα. Πανεπιστήμιο έκανα στο εξωτερικό. Αμερική, νέα υόρκη. Καλών τεχνών ήταν το major και έκανα και ένα πτυχίο όχι όσο είναι το βασικό σου, είναι σαν μια ημι εξειδίκευση, σε αφρικανικές σπουδές. Ε βγήκε πολύ φυσικά γιατί σιγά σιγά έπαιρνα κάποια μαθήματα σε σχέση με πολιτισμούς και διαλέξεις όποιο θέλεις, τώρα δε θυμάμαι ακριβώς, African , south American cultures και κάλυπτε μεγάλο φάσμα, και εγώ είχα πάρει ένα culture θέμα, και μπορώ να πω ήτανε δε με είχε συγκινήσει ιδιαίτερα για διάφορους λόγους, κυρίως θεωρώ η προσέγγιση του καθηγητή έχει πολύ σημασία για αυτό, άψυχο, βασισμένο στην πληροφορία, ούτε καν,

για κάποια περίοδο θυμάμαι πολύ παπαγαλία, ενώ τα άλλα μαθήματα δεν ήταν καθόλου έτσι, και μου είχε κάνει εντύπωση που έπρεπε να μάθω απ' έξω πρωτεύουσες, κάποια στατιστικά, στοιχεία σαν να μην είχαν σχέση με ανθρώπους, πολύ ψυχρά.

Το θέατρο το έχω από παλιά, το έχω κάνει και εγώ σαν μαθήτρια πολύ, είχα ασχοληθεί αρκετά μικρή. Κάπως τυχαία που στην πρώτη, Δευτέρα δημοτικού διαλέγουν κάποια παιδιά και δεν θα κλάψουν πάνω στη σκηνή, αναρωτιέμαι ποια ήταν τα κριτήρια τότε γιατί όταν το βλέπεις μετά και συνεχίζει αυτό και είναι κάτι σημαντικό για εσένα λες εντάξει 6 χρονών ήταν αυτό που με βοήθησε να κάνω τα επόμενα ή είδαν κάτι και είπαν ας εμπιστευτούμε αυτό το παιδί να κάνει κάτι. Κάπως έτσι. Οπότε αλλά λίγα πράγματα. Ναι έχω κάνει. Τώρα ασχολούμαι πιο πολύ με περφόρμανς. Η ιστορία της είναι διαφορετική, προέρχεται πιο πολύ από τον εικαστικό χώρο, η περφόρμανς. Έχει να κάνει με ένα ρεύμα που ξεκίνησε, είχε πολύ δυνατή παρουσία από το 60 και μετά αλλά και από το 20 γινόταν με πολιτικό περιεχόμενο, όχι αναγκαστικά δηλαδή άμεσα, να μιλάν απευθείας για ένα θέμα αλλά είναι η συνειδητότητα που υπάρχει, είναι πολύ συνειδητές οι πράξεις με την πράξη του καλλιτέχνη υπάρχουν μέσα στο περφόρμανς που δεν λένε κάνω περφόρμανς αλλά κάνω ένα action, μια πράξη, μια κίνηση. Στην Ελλάδα χρησιμοποιείται συχνά η λέξη δράση για αυτό, οπότε... βασίζεται πιο πολύ στον αυτοσχεδιασμό και στο αυθόρμητο, δηλαδή ότι θα βρεθείς κάπου και θα κάνεις κάτι που συνομιλεί με το περιβάλλον, σπάει την έννοια της σκηνής, σε δημόσιους χώρους, σε χώρους καθημερινότητας, έχουν υπάρξει και σε γκαλερί. Και στο μετρό,

Με το κίνητρο που έχουν όλες οι καλλιτεχνικές εκφράσεις, ποικίλουν, αλλά μάλλον εννοείς γιατί με αυτό τον τρόπο. Είναι πολύ πιο άμεσα αυτό, βγήκε τη νεώτερη φάση του 60-70 –παύση- βγήκε πάλι από μια φάση οικονομικής κρίσης που δεν υπήρχαν χρήματα για πολλά υλικά, πιο πολύ άνθρωποι που ασχολιόντουσαν με ζωγραφική, γλυπτική, πιο πολύ φορμαλιστικά πριν, ασχολιόντουσαν πολύ με τη φόρμα, δηλαδή το υλικό, για το τι σημαίνει να είναι ένας μπλε πίνακας και όχι ας πούμε ρεαλιστικά ουρανός και το φως, οπότε έβγαινε από μια τέτοια, τέτοιες συνθήκες, και ανάγκες του καλλιτέχνη να είναι πιο μέσα σε αυτά που συμβαίνουν, και να χρησιμοποιήσεις την πρώτη ύλη που έχουμε όλοι μας, το σώμα σου, την παρουσία τη δική σου, και μετά από αυτό επηρεάζονται πολύ και από body politics, δηλαδή όταν έχεις το σώμα σου σαν υλικό σου τι σημαίνει αυτό για σένα, τι σημαίνει για τους άλλους αλλά και επίσης και αυτό είναι ένα από τα δικά μου ενδιαφέροντα, πως για παράδειγμα ας πούμε αν έχεις ένα σώμα πιο σκούρο σκουρόχρωμο τι σημαίνει αυτό στην γκάνα, στην Αίγυπτο, στην Αθήνα, στην Αμερική στη Βραζιλία και πως αυτό αλλάζει, δηλαδή η ταυτότητα σου είναι δική σου αλλά αν προσδιορίζεται από το σύνολο κιόλας υπάρχει αλληλεπίδραση και όπου βρεθείς εσύ αλλάζει όμως και αυτό.

Και η γλώσσα εννοείται είναι μέρος του σώματος, για εμένα ναι, νομίζω δεν το έχω μελετήσει σε σχέση με την περφόρμανς αλλά θεωρώ σίγουρα θα υπάρχει υλικό, γιατί είναι πολύ σημαντικό.

Βασικά αυτό που κάνουμε, θα σου το ξεκινήσω από την αρχή. Ναι.

Ε, εκεί είναι η βάση των δράσεων που κάνουμε είναι στο εμπρός.

Είχαν γίνει συλλήψεις, το κλείσανε, το σφραγίσαν δηλαδή για κάποιες ώρες τον Οκτώβρη.

Θα ξεκινήσω από την αρχή και θα καταλάβεις.

Βασικά οι δράσεις που κάνουμε λέγονται με νύχια και με δόντια. Και αυτό ξεκίνησε μέσα από διαλόγους που κάναμε στο θέατρο εμπρός με την ελένη τσιζλάκη που είναι αρχιτέκτονας και community artist σκεφτόμενοι τι συμβαίνει αυτή τη στιγμή με τα δικαιώματα ειδικά σε σχέση με τη μετανάστευση, ξεκινώντας από τον ελλαδικό χώρο αλλά αγγίζοντας και ευρώπη τι συμβαίνει αλλά και από τους χώρους που έχουμε κάνει τις δράσεις δηλαδή όσο προχωράμε, τόσο ανοίγει ο διάλογος και μπαίνουν θέματα που αν μη τι άλλο η μετανάστευση είναι ένα διεθνές θέμα, οπότε και αυτό είναι πολύ σημαντικό, να μην ξεχνιεται. Οπότε σκεπτόμενη όλα τα προβλήματα που υπάρχουν εδώ και καιρό σε σχέση με τη μετανάστευση, αλλά από τη σκοπιά των ανθρώπων που επηρεάζονται το περισσότερο, σκεφτόμασταν πως θα μπορούσε το εμπρός να είναι ένας χώρος προσβάσιμος για εκείνους που θα μπορούσε να είναι ανοιχτός σε κοινότητες που συχνά είναι πιο κλειστοί ούτως ή άλλως μεταξύ τους, μέσα από τις δράσεις μάθαμε ότι μένουν αρκετά κλειστές οι κοινότητες, για παράδειγμα, η κοινότητα της Νιγηρίας δεν θα πολύ βρίσκεται με την κοινότητα της Γκάνας, ούτε οι Αφγανοί θα βρίσκονται με τους Αιγυπτίους για παράδειγμα. Και επίσης δεν ήταν πολύ γνωστό ότι το εμπρός είναι ένας χώρος που θα μπορούσαν να γίνουν δράσεις. Είχαν γίνει κάποιες από την αφγανή κοινότητα, αν δεν κάνω λάθος τον γενάρη ή φλεβάρη του 12. Το εμπρός ξεκίνησε τον νοέμβρη του 11. Το εμπρός είναι ένας χώρος, ξεκίνησε ως ενεργοποίηση ενός παλιού θεάτρου και τυπογραφείου που είναι μνημείο και διατηρητέο, από την κίνηση μαβίλη, ήταν γιατί τώρα έχει διαλυθεί, είχε ναι, εκεί είχε τις συναντήσεις της για αυτό είχαν διαλέξει το όνομα, η οποία αποφάσισε να ενεργοποιήσουν τον χώρο με ένα πιλοτικό πρόγραμμα δωδεκαήμερου αν δεν κάνω λάθος, τον νοέμβρη του 11 και εκεί ήταν πάρα πολλές δράσεις, από 12 το μεσημέρι ως 12 το βράδυ ξέρω γω κάθε μέρα, Εγώ είχα έρθει ως θεατής σε αυτό το κομμάτι, πολύ τυχαία, δεν ήξερα καν ακριβώς τι ήταν στην αρχή, αλλά ήταν πολύ συναρπαστικό δηλαδή είχα μόλις γυρίσει δυο εβδομάδες περίπου από την Αμερική και το 11 και είχα βρεθεί εκεί με τέτοια ατμόσφαιρα ζωής και δεν είχα ήταν κάτι πραγματικά πολύ ιδιαίτερο, υπήρχε, είχε πολύ κίνηση, εμ δεν μπορούσες ακριβώς να το προσδιορίσεις σε κάποιον απ'έξω προσπαθούσα να βρω τι γινόταν, ποιοι ήταν, ποιος ήταν υπεύθυνος εκεί, ε είχα δει στο πρόγραμμα ότι είχε μια ομιλία σε σχέση με την περφόρμανς την οποία είχα χάσει και είχα στεναχωρηθεί, να το ήξερα πιο πριν να ερχόμουν γιατί με ενδιέφερε πολύ, να βρω τι γινόταν στην Αθήνα με την περφόρμανς γιατί δεν είχα ακούσει ότι γίνονταν πράγματα εδώ που όταν γυρνούσα από την Αμερική καλοκαίρι ή χειμώνα πήγαινα σε παραδοσιακές εκθέσεις ή εγκαταστάσεις που γίνονταν κλπ αλλά περφόρμανς με την έννοια που σου περιέγραφα πριν δεν είχα βρει κάτι και οπότε θυμάμαι όταν είχα πάει ρώτησα ποιος κάνει τη διάλεξη, αν κάνει και άλλα πράγματα και μου είχαν συστήσει την υπατία βουρλούμη που είχε κάνει αυτή την εισήγηση για το rear performance και ένα εισαγωγικό σαν να πήγαινες στο πρώτο μάθημα περφορμανς στο πανεπιστήμιο αλλά αντί στο πανεπιστήμιο γινόταν ένα μάθημα εισαγωγικό στην ενεργοποίηση.

Καλά δεν ήταν ότι έχασα και τίποτα, αλλά δεν ήξερα αυτό πόσο συχνά γινόταν, μου φαινόταν τότε ότι δεν ήταν τόσο εύκολο να βρει κανείς κάτι τέτοιο και πράγματι πήρε αρκετό καιρό μέχρι να βρω τα επόμενα αντίστοιχα. Βέβαια ή υπατία είχε κάνει αρκετά μετά από ένα μήνα έκανε άλλη μια εισήγηση, λεγόταν, the performance of politics, the politics of performance δηλαδή πολιτική και περφορμανς και πως αυτά σχετίζονται. Ε η οποία είχε

ενδιαφέρον αλλά εγώ έψαχνα εκείνη την εποχή έντονες κινητοποιήσεις και ανταλλαγές που αυτές οι αυτά τα προγράμματα στο εμπρός γινόντουσαν 10ήμερα, 12 ήμερα οπότε υπήρχε ένα δεκαήμερο μετά από ένα μήνα το επόμενο.

Ε λογικό, αλλά στο μεταξύ εγώ είχα μόλις φτάσει και ήθελα κάτι πολύυυ... .

Κοίτα αμέσως με σύστησαν, κάποιος βρήκε τρόπο να βρω την υπατία και να μιλήσουμε κλπ τελικά είχαμε πάει στο ίδιο πανεπιστήμιο, ε που εκείνη είχε κάνει διδακτορικό στο περφορμανς studies, εμ αλλά είχαμε λίγο μια αλληλογραφία αλλά ήταν δύσκολο, πέρασε άλλος ένας χρόνος μέχρι να βρεθούμε δηλαδή βρεθήκαμε με την υπατία όταν ξεκινήσαμε το με νύχια και με δόντια, γιατί την εγώ μετά από , η 1^η δράση που είχα κάνει εγώ στο εμπρός ήταν τον φλεβάρη του 12 όχι του 13 τον περασμένο δηλαδή μετά από έναν χρόνο, τον φλεβάρη του 13.

Τώρα έχουν αλλάξει να σου δώσω λίγο πως έχει αλλάξει. Η κίνηση μαβίλη συνεργαζόταν με διάφορες άλλες ομάδες, με την ένωση χορού και την κίνηση κατοίκων ψυρρή, και σιγά σιγά αυτό κάπως άνοιγε, ώσπου ένα χρόνο αργότερα κλείσαν τον χώρο, ήρθε αστυνομία και το 12 μάλλον τότε είχε έρθει επιστολή από την ταυπεδ, έκλεισε και πάλι άνοιξε, δύο φορές προσπάθησαν να το κλείσουν και άνοιξε με μορφή ανοιχτής συνέλευσης που γίνεται κάθε Κυριακή από τότε και ανοιχτή συμμετοχή σε όποιον θέλει να συμμετάσχει, οπότε ή κίνηση μαβίλη δύο άτομα ακόμα συμμετέχουν αν και όχι πια πολύ συχνά και από τότε είναι ένα ανοιχτό όλες , ανοιχτός χώρος.

Όχι, η ομάδα αυτή υπήρχε, αυτό δεν είμαι σίγουρη, εγώ γνώρισα την ομάδα, το σπίτι των αφγανών καλλιτεχνών γιατί μέσα από τις δράσεις με νύχια και με δόντια βρήκαμε διάφορες ομάδες μεταναστών που ασχολούνται με διαφορετικά θέματα, καλέσαμε κοινότητες να έρθουν στο εμπρός, να ενεργοποιήσουν το χώρο όπως θέλουνε, με όποια μορφή τέχνης θέλουν, θέατρο, μουσική, με σινεμά, με χορό, τραγούδι, έγιναν συλλογικές κουζίνες και εμείς είμασταν απλά βοηθούσαμε, ουσιαστικά βρισκόμασταν μαζί τους, αυτό έγινε μέσα από συζητήσεις μεταξύ της ελένης και εμένα και με την υπατία, είχαμε κάνει μια δράση μετά από ένα 10ήμερο του φεβρουαρίου που είχα συμμετάσχει, μου ήρθε μια ιδέα για μια δράση στην ταράτσα του εμπρός με χορό και αυτό το σκεφτόμουν καιρό αλλά συνδέθηκε εκείνη την εποχή με έναν, μια διεθνή δράση, one billion rising , που είχε σχέση με τη βία στις γυναίκες, όπου είχαν καλέσει ανθρώπους σε όλους τους χώρους να κάνουν δράσεις στις 14 φεβρουαρίου για να φέρουν φως σε προβλήματα βίας προς τις γυναίκες, και αυτό ήταν, μπορούσες και εσύ να μπεις στο ιντερνετ να οργανώσεις μια εκδήλωση στην πόλη του, στο χωριό που βρισκόταν, όπου ήθελε, και με σκοπό την ευαισθητοποίηση και τη συμμετοχή όσο περισσότερων ανθρώπων γινότανε σε αυτή τη δράση, παράλληλα νομίζω γινόντουσαν και κάποιες από την οργάνωση και λεγόταν b-day και εκείνη την ημέρα προσπαθούσαν να περάσουν και κάποιες νέες νομοθεσίες σε χώρες που δεν είχαν οι γυναίκες δικαιώματα.

Κάτσε να σου τελειώσω το προηγούμενο, οπότε μέσα από αυτό, εγώ ήθελα να το κάνω αυτό άμεσα γιατί ήταν μετά από 4 ημέρες η δράση δηλαδή να γίνει, ήταν 11 φλεβάρη και ήταν να γίνει 14, προσπαθούσα να δω πως θα μπορούσε να γίνει και ποιοι από το εμπρός ήταν ήδη ευαισθητοποιημένοι σε αυτά τα θέματα και είχα καταλάβει ότι δεν ήξερα πολύ την ελένη αλλά ότι νόμιζα ότι θα το υποστήριζε κάτι τέτοιο και αμέσως την πήρα τηλέφωνο και μου είπε ναι εννοείται πρέπει να γίνει είναι πάρα πολύ σημαντικό να γίνει

οποσδήποτε οπότε εγώ πήρα μπρος και λέω ωραία προχωράμε, πήρα διάφορα άλλα τηλέφωνα, έγινε πολύ αυθόρμητα και πολύ με το ένστικτο του ποιοι είναι οι σύμμαχοι σε κάτι τέτοιο και ποιοι αυτοί που το υποστηρίζουν και μετά μέσα από τη δράση στην ταρατσα είχαμε και μια συζήτηση εργαστήριο για το τι είναι βία βία βάσει το φύλο και πως τη βιώνουμε σήμερα, σε αυτό συμμετείχαμε 10 άτομα εργαστήριο το οποίο ήταν καλό γιατί τότε δεν το είχα έντονα σχηματισμένο στο μυαλό μου αλλά πιστεύω πολύ στις μικρές ομάδες που μπορούν να κάνουν συζήτηση πιο βαθιά που μπαίνει πολύ σε πιο προσωπικά βιώματα. Το οποίο όταν είσαι σε μια μεγάλη συνέλευση, αυτό γίνεται πολύ δύσκολο.έχω καταλάβει.

Κοίτα ως τώρα από 2 άτομα ως ίσως θα έλεγα το πολύ πολύ 20 και είναι ήδη πολλά. Τον περασμένο μήνα κάναμε πάλι στο εμπρός. Radical expression prime theory practice το οποίο ήταν είχε σχέση με το πώς εξωτερικεύουμε τα συναισθήματα μας μέσα από το σώμα και μέσα σε αυτό υπήρξε νομίζω 15 περίπου άτομα ένα άλλο εργαστήριο ...

Στο συγκεκριμένο προσπαθώ να θυμηθώ ήταν πρωτοβουλία ενός φίλου συνεργάτη από τη νέα υόρκη που ήμασταν συμφοιτητές και ήταν εδώ για ένα μήνα οπότε ήταν αυτός που ήταν ένας που συμμετέχει στο εμπρός καταγωγής πατέρας ελλάδα, μητέρα ιαπωνία αλλά έχει ζήσει εδώ όλα τα χρόνια, και εγώ έχω σχέση μετακίνησης από τα παιδιά που έχουμε συνεργαστεί στο άλλο εργαστήριο με τον άριαλ σε σχέση με θέματα διασποράς και εκεί ήμασταν μια μεικτή ομάδα.

Το σπίτι αφγανών καλλιτεχνών εγώ έχω δει 12-15 άτομα μπορεί και περισσότερα, η αλήθεια είναι ότι ως σπίτι έχουμε κάνει δυο δράσεις μαζί, το πρώτο ήταν εκδήλωση μουσικής και συζήτησης, η δεύτερη ανάγνωση ποίησης σε φαρσί και ελληνικά και η Τρίτη μουσική, θέατρο, ποίηση και ένα κομμάτι που μοιράζονταν κάποιες εμπειρίες, κάποια βιώματα εδώ στην Ελλάδα και μετά συλλογική κουζίνα.

Να διευκρινίσω ο ρόλος του δικού μου και της ελένης ήταν να βοηθήσουμε στα κομμάτια του χώρου, δηλαδή ε να ανοίγει ο χώρος, να βοηθάμε στο στήσιμο, τον ήχο, να κλείσουμε τις ώρες στο θέατρο ποιος είναι αλλά είναι όλα δικά τους να διαλέξουν πως θα εκφραστούν οπότε εμείς βοηθάμε στα πρακτικά ουσιαστικά. Αυτές οι δράσεις ως τώρα στο με νύχια και με δόντια είχαν ως σκοπό να γνωριστούμε πιο πολύ να νιώσουν άνετα στο χώρο, να νιώσουν πως υπάρχουν άτομα που νοιάζονται για αυτό που κάνουν ε και ότι έχουν σημασία να γίνονται, να έχουν παρουσία, δημόσιο λόγο ε και ότι δεν είναι όλοι οι έλληνες κακοί και ρατσιστές και λοιπά, στερεότυπα που υπάρχουν, αλλά με πολύ συνείδηση ότι θέλουμε μια επόμενη φάση που έχει ξεκινήσει τώρα ήδη να κάνουμε μεικτές δράσεις να ξεκινάμε πράγματα από την αρχή μαζί μέσα από συζητήσεις, μέσα από εργαστήρια, εμάς βασικά η ιδέα μας με την ελένη ήταν να δημιουργήσουμε χωροχρόνο στο εμπρός για όποιον θέλει να συζητάμε να κάνουμε δράσεις για τέτοια θέματα ε αλλά με μια συμμετοχή μεικτή, και με έλληνες από όποια χώρα, ανθρώπους αυτό ανθρώπους ανεξάρτητα από φυλή, χρώμα γλώσσα, ηλικία, φύλο, θρησκεία τα πάντα να υπάρχει αυτή η επαφή και η εμ και να δουλεύονται μαζί αυτά τα πράγματα.

Έχω ζήσει έντονα με ομάδες γιατί νομίζω και οι εμπειρίες μου στο χώρο σχολείου έχουν επηρεάσει πολύ γιατί και μικρή στην Αμερική έμφαση σε αυτό το κομμάτι, να δουλέψουμε σε ομάδες μαζί στην αλληλομάθηση, αλληλουποστήριξη. Τετάρτη δημοτικού είχα βρεθεί μάλλον Τρίτη ήταν ένα

κορίτσι είχε έρθει μια καινούρια μαθήτρια στο σχολείο, φοστερ χοούμ, δηλαδή θετή, και εκείνη την εποχή εννοείται δεν μου το είχαν εξηγήσει πολύ εις βάθος είχε πει ο δάσκαλος στο σχολείο θέλουμε να κάνουμε να βρισκόμαστε Σαμ εσύ και η κασσάνδρα το άλλο κορίτσι δεν θυμάμαι ακριβώς τι κάναμε αλλά ήμασταν λίγο σαν support ναι αυτό, αυτή ήταν πολύ ζωντανή θυμάμαι η σασ και με τρόπο που οι άλλοι δεν καταλάβαιναν γιατί έλεγαν τώρα δεν θυμάμαι αλλά ίσως τη θεωρούσαν να την έλεγαν λίγο περίεργη με μια έννοια που εγώ γενικά σιχαίνομαι μόνο που ανακαλώ πως κάποιος μπορούσε να το πει αυτό με αηδιάζει αλλά θυμάμαι είμασταν υπήρχε αυτή η φιλοσοφία βασικά και από εκεί και πέρα αυτό και με άλλες εμπειρίες λιγότερο ή περισσότερο συγγενικό σε αυτό ε νομίζω πρέπει να με επηρέασε πολύ.

Διαφορά, σίγουρα, καταρχάς ή έννοια της κοινότητας είναι πολύ σημαντική και αυτό και αργότερα ας πούμε είχε σημασία για εμένα, ίσως δεν είχα τη λέξη κοινότητα τόσο έντονη δηλαδή να είχα διαβάσει πράγματα να ήξερα ότι υπήρχε πολύ δουλειά πάνω σε αυτό με την έννοια αλλά ας πούμε και αργότερα στο λύκειο είχα βρεθεί σε τμήματα που έβριζε ο ένας τον άλλον που γενικά μιλούσαν περιφρονητικά, κορόιδευαν, είχαν περιφρονητικό τρόπο, δεν είχαν κοινό σκοπό, ήταν σαν να υπήρχε μια δυναμική, συνέχεια δημιουργούσε διαφοροποιήσεις, ε σε μαθήματα ξένων γλωσσών θα κορόιδευαν διαφορετική προφορά, κάποιος μιλούσε πιο αργά στην τάξη και μπαίνανε σχόλια μέσα ααα τι κάνεις εσύ, το οποίο, εγώ στην αρχή είχα πάθει σοκ, ήθελα να φύγω από το σχολείο όλο για αυτό το λόγο και είχα μιλήσει με κάποιους ανθρώπους και μετά το ξεπέρασα το έβλεπα πιο χαλαρά, πιο ντάξει, ίσως είχε χρόνο μετά το τμήμα που ήμουν να δεθεί μεταξύ τους οπότε και αυτοί αντίστοιχα που τους κορόιδευαν πέρυσι τελικά πετούσαν μια σπόντα, αποκτούσαν μια φωνή, ε ή ένα τρόπο έκφρασης τέλος πάντων εγώ μέσα σε αυτό το τμήμα είχα κάνει αρκετά καρικατούρες και ζωγραφιές είχα φτιάξει ένα χριστουγεννιάτικο δέντρο που είχα φτιάξει ένα στολίδι για τον καθένα και ο καθένας ένας διαφορετικός θεός, ο ένας ο βούδας, ο άλλος ξέρω γω ένας ο ρα από την αρχαία αίγυπτο, το είχα δείξει σε κάποιους το είχαν δει στο σχολείο το είχα παρουσιάσει, επίσης είχα κάνει μπλογκ που τα ανέλυα γιατί έτσι δουλεύαμε στο μάθημα των καλλιτεχνικών ε κάναμε πολλά προσχέδια, πολύ έρευνα για όλους τους θεούς για αυτό τον άνθρωπο πια χαρακτηριστικά σημεία δείχνει-παύση δίνει σάντουιτς σε ρομά καλή σας όρεξη- οπότε νομίζω ναι μέσα από αυτό αρχίζει κανείς και μπαίνει πιο βαθειά τι σημαίνει και αντί να αποφεύγεις και να βγάζεις τον εαυτό σου από την κατάσταση μπαίνεις μέσα στην κατάσταση ακόμη πιο βαθειά, τι συμβαίνει, γιατί από πού ξεκινάει που τελειώνει, θέσεις, αντιφάσεις, πρωταγωνιστές μη πρωταγωνιστές της ιστορίας, σιωπηλοί, μη σιωπηλοί, οπότε αυτό ...

Ναι τώρα έχω βρει ότι χρειάζεται πολύ χρόνο δηλαδή είναι κάτι που ξεκινά αλλά όχι με βιασύνη, καταρχάς γιατί βασίζεται σε σχέσεις αυτό που πας να δημιουργήσεις είναι πάνω απ' όλα σχέσεις που δεν υπάρχουνε και που όλοι σου λένε πως δεν μπορούν να υπάρχουνε θέλω να πως η κοινωνία, οι περισσότεροι θα σου πουν τι νόημα έχει αυτό γιατί ασχολείσαι ...

Κοίτα, συγκεκριμένα για τις δράσεις δεν μου έχει πει μπροστά μου αλλά νομίζω το καταλαβαίνω από τα άτομα που έρχονται δηλαδή θα καλέσω πολλούς ανθρώπους να ρθούνε αλλά λίγοι είναι αυτοί που θα ρθούνε δηλαδή από την πλευρά φίλων κλπ αλλά ακόμη και από την κοινότητα του εμπρός, τώωωρα έχουν αρχίσει και έρχονται άτομα σε ένα μάλιστα σε ένα φεστιβάλ που είχαν γίνει βραδιές ποίησης και στο δημόσιο χώρο που λεγόταν μας

έδιωξαν από εδώ απαντώντας στις φωνές των αγανακτησμένων που είχε σχέση με τον εκτοπισμό στη μενάνδρου είχαν έρθει πάρα πολύ λίγοι από το εμπρός, δεν μου έκανε εντύπωση γιατί βλέπω πολύ ξεκάθαρα τις δυναμικές που υπάρχουν σε δράσεις και ευρύτερα στο εμπρός, οπότε όταν βλέπεις ότι οι σχέσεις μεταξύ αυτών που ενεργοποιούν δεν είναι σταθερές και υπάρχουν εντάσεις καταλαβαίνεις ότι δεν θα υπάρχει συμμετοχή, αλληλυποστήριξη και στις δράσεις. 44:31

Κανόνες, ευθύνη: συνήθως, ως τώρα μάλλον να πω, εμ-παύση, συνήθως ή προτείνουμε αν είναι για μια εκδήλωση προτείνουμε για κάποιες μέρες ας πούμε έχουν γίνει κάποιες δράσεις σε φεστιβάλ που αυτές τις ημέρες του φεστιβάλ έχει γίνει επιλογή και από εκεί και πέρα μέσα σε αυτή την εβδομάδα ρωτάμε πότε σας βολεύει πιο καλά. Όχι, συζητείται, εντάξει μερικές φορές έχουν-παύση,- όχι συζητείται. Όσον αφορά πρόβες γιατί έχουν γίνει και πρόβες, για κάποιες δράσεις, αυτά εξαρτώνται από αυτούς, δηλαδή μια ομάδα που έχουμε κάνει κάποια πράγματα μαζί, είναι οι Mandela girls, που είναι ομάδα χορού εμ που κάνουν και κρουστά και οι ubuntu drammy boys, μάλλον είναι μια ομάδα και drammy boys η Τρίτη, και όλες αυτές δουλεύουν μαζί, στην ubuntu είναι και οι Mandela και κάποιες άλλες, υπάρχει...

Τηλέφωνα, mail, αυτά τα καθορίζουμε, αυτό προσπαθούμε τώρα να κάνουμε στη φάση μας, δηλαδή έχουμε ξεκινήσει εδώ και 3 βδομάδες και βρισκόμαστε κάθε Τρίτη στο εμπρός, ε, και συνεχίσουμε, την επόμενη Τρίτη θα βρεθούμε και θα μιλήσουμε με άτομα και συγγενείς που ήταν ανθρώπων από το ναυάγιο στη Λευκάδα, αν θέλεις να έρθεις.

Εμπειρία: το πιο σημαντικό με πιο κριτήριο; Παύση. Θα σου πω δύο που η μια έχουν διαφορετικά τέλη. Ε κάνω ένα άλλο project σε σχέση με διασπορά που είχαμε να κάνουμε ένα τελευταίο κομμάτι πριν φύγει ένας συνεργάτης που δουλεύαμε πολύ έντονα μαζί σε αυτό και ο οποίος είχε ένα από τα άτομα που είχαμε σκεφτεί να συνεργαζόμασταν μαζί, να του παίρναμε συνέντευξη, ήταν ενεργός και φαινόταν να τον ενδιαφέρει να συμμετάσχει σε αυτό που κάναμε, υπήρξε έτσι μια... , είχαν ερωτηθείτε τελοσπάντων, είχανε μια πολύ συμπάθεια μεταξύ τους, αυτός που συνεργαζόμασταν μαζί με ένα άτομο που θέλαμε να συνεργαστεί μαζί μας, που ήταν από την Γκάνα, εεε, και ενώ προσπαθούσαμε να τελειώσουμε αυτό το κομμάτι πριν φύγει ο συνεργάτης, είχε βρεθεί σε ένα μεγάλο δίλλημα γιατί ενώ είχε πολύ έντονα συναισθήματα για αυτό το άτομο ήξερε ότι έφευγε και το άλλο άτομο ήθελε να κρατήσουν επαφή ενώ έφευγε ο άλλος και ήξερε ότι μάλλον αυτό θα ήταν δύσκολο κλπ και μου είχε ζητήσει τη συμβουλή μου και τι νομίζω και γενικά ντάξει μου είχε πει τα όσα συνέβαιναν εμ και εγώ γενικά είχα, η συμβουλή μου ήταν απλά ότι ναι μεν μπορεί να βγει κάτι πολύ όμορφο από αυτά αλλά μπορεί να γίνουν πολλά πράγματα στην ομάδα αλλά πιο πολύ ότι είναι ένα πολύ δύσκολο θέμα, όταν δουλεύεις πάνω σε ένα θέμα και μετά ανακατεύεις και προσωπικά συναισθήματα μπορεί να γίνει πολύ δύσκολο, να το χειριστεί κανείς, ε και ότι η απόφαση ήταν δική του αλλά ότι υπάρχει ένας ρίσκος εκεί και ότι ο άλλος άνθρωπος είναι άνθρωπος και αυτός και με συναισθήματα που θέλω να ελπίζω ότι δεν θέλεις να τον ταλαιπωρήσεις κιόλας από αυτό που ήδη ταλαιπωρείται. Ε ενώ γνωρίζεις διάφορες άλλες παραμέτρους που υπάρχουν. Και τελικά είχαν μια έτσι σχέση μεταξύ τους αλλά δυστυχώς δεν τελείωσε καλά, με αποτέλεσμα κιόλας δεν τελειώσαμε ένα κομμάτι αυτό που έπρεπε στη δουλειά γιατί είχε γίνει και τόσο έντονο που ο ίδιος ο συνεργάτης μου δεν μπορούσε να ανταποκριθεί, δεν ήξερε τι να κάνει αισθάνθηκε ότι έπρεπε απλά

να φύγει ακόμη και από την αθήνα, όσο άμεσα μπορούσε, το οποίο και εμένα ας πούμε, καταρχάς και για εκείνους ήταν πολύ δύσκολο για το συνεργάτη μου και το άλλο άτομο και επίσης αυτά δυσκολεύει πολύ μια συνεργασία που βασίζεται στην εμπιστοσύνη και σε μια πίστη σε κάτι που κάνεις που δεν θες να το , κάνεις τόση προσπάθεια και κόπο να το φτιάξεις γιατί να το ρισκάρεις σε κάτι που το ρισκάρεις. Δηλαδή από την άλλη χτίζεις τόσο καιρό σχέσεις που βασίζονται στο χρόνο που διαθέτεις και μετά να κάνεις το αντίθετο που ξέρεις ότι δεν έχεις το χρόνο, ξέρεις ότι είναι το αντίθετο από τη φιλοσοφία που έχεις ως τώρα, είναι λίγο συνταγή για καταστροφή. Και αυτό αυτή είναι η μια ιστορία. Αυτό μου έδειξε πόσο εύθραυστα, πόσο ευαίσθητα είναι όλα αυτά ε και πως είναι πολύ σημαντικό να ξέρεις από πριν ποιος είναι ο σκοπός που έχεις, δηλαδή να είναι οι σχέσεις, αλλά όμως οι σχέσεις υπάρχουν με τόσο διαφορετικούς τρόπους και αν δεν τις προσέχεις με τη σωστή φροντίδα και το νερό και το φως και ξαφνικά τους βάλεις σε ένα σκοτάδι θα πεθάνουν και ίσως οι άνθρωποι που με ένα τρόπο που όχι δεν βοηθιούνται οι άνθρωποι που, ότι δεν βγαίνει αυτό που προσπαθείς να βγει. που για μένα είναι να υπάρχει αυτό το μαζί, να υπάρχει αυτό που λέγαν ότι δεν γίνεται κλπ να φύγουν να πάνε στη χώρα τους και που δεν υπάρχει κατανόηση πια σε ποια χώρα λες ακριβώς αναφέρεσαι, κάποιιοι έχουν γεννηθεί και εδώ αυτή είναι η χώρα τους δηλαδή το οποίο για εμένα εννοείται αλλά τελικά δεν εννοείται ε είναι να έχεις συνείδηση ότι προσπαθείς να κτίσεις και όχι να γκρεμίσεις, και πόσο εύθραυστες είναι οι ισορροπίες, μπορείς να προσπαθείς να χτίσεις κάτι και να μην το κάνεις με το σωστό εργαλείο και να γκρεμιστεί. Ε

Η άλλη ιστορία που ίσως δείχνει το αντίθετο, πως σε μια κατάσταση πολύ δύσκολη τελικά άτομο πήραμε μια απόφαση παρά των δυσκολιών ας πούμε και την πρόκληση ήταν συμμετοχή κάποιων ατόμων με την Ελένη που κάνουμε μαζί το με νύχια και με δόντια και τη Λιάνα άλλη μια κοπέλα στα εργαστήρια με τη βία των γυναικών στην ταρατσα και στη Σύρο που κάναμε η Ελένη, η Λιάνα, η αδερφή μου η Σοφία που ήρθε και αυτή και ο Σαμίρ, που είναι από τη Συρία, συμμετείχαμε κάναμε ένα πανευρωπαϊκό εργαστήριο για κράτος, δημοκρατία και δικαιώματα που γινόταν στη ρώμη, λέγεται αγορά 99, γίνεται κάθε χρόνο, πέρυσι στη Μαδρίτη, φέτος στη Ρώμη, και ίσως του χρόνου στην Ελλάδα προτείναμε, εκείνη την εποχή γινόντουσαν διάφορα πολλά στην Αθήνα, σκληρή εποχή, τέλη Οκτώβρη το 13, γίνονταν διάφορα πράγματα εκείνη την εποχή που δημιουργήσαν μια δυσκολία στο να κυλήσουν έτσι κάποιες συλλογικές διαδικασίες ας πούμε πιο δύσκολο να βρισκόμαστε, κάποιιοι είχαν πιεσμένα προγράμματα, μεσολάβησαν και κάποιες μέρες που κάποιιοι λείπαν για δουλειές το οποίο μπορεί να δυσκολέψει μια ομάδα, δηλαδή αν δεν υπάρχει αυτή η ροή που νιώθεις ότι τα πράγματα κυλάνε, ε έχω παρατηρήσει κάποια άτομα σου λένε άστο ενώ για μένα η αντίδραση είναι ίσως θέλει λίγο χρόνο ακόμα, σου λένε άστο τελείως δε συμφωνώ καθόλου να παρατάς καταστάσεις αλλά επίσης αναγνωρίζω ότι ο καθένας έχει διαφορετικά όρια, αντοχές, χρόνο και η ηλικία επηρεάζει, ο χαρακτήρας και επειδή θα κάναμε το εργαστήριο μαζί ε τελευταία στιγμή κάποιος είχε πει δεν είχε τη δύναμη είχε και κάποια οικονομικά προβλήματα ε και ετοιμαζόταν να ακυρώσει το ταξίδι, και άλλος ένας άνθρωπος μεταδοτικά να πει το ίδιο, έλεγε μα εσύ με είχες κινητοποιήσει πολύ να έρθω και τώρα νιώθω με παρατάς, ένιωθε ότι ανασφάλεια , για μένα ήταν πόσο μεταδίδεται εύκολα το αίσθημα της ανασφάλειας, θέλει πολύ δύναμη εσωτερική για να το ξεπεράσει κανείς αυτό και εμπιστοσύνη στην ομάδα και εμπιστοσύνη ότι όλα

θα πάνε καλά. Μέσα από την επικοινωνία πάντα και μέσα από τη θέληση και επιμονή και υπομονή. Τέλος πάντων γίνανε κάποιες προσπάθειες, κάποια mail να βρούμε ποια ήταν η πηγή του προβλήματος να δώσουμε λίγο χρόνο σε κάποια άτομα να το σκεφτούν και εκεί τυχαία τότε ήταν που γίναν οι συλλήψεις στο εμπρός και ήταν σαν οι συλλήψεις αυτές με την έκτακτη ανάγκη που δημιουργήθηκε να πείσμωναν αυτοί και να είπαν όχι είναι απαραίτητο να πάμε ε ενώ θα μπορούσαν αντίστοιχα να είχαν πει τα παρατάμε εμένα η ερμηνεία μου είναι από τη μια ενώθηκαν αρκετά πολλές δυνάμεις εντός του εμπρός, σε μια κοινότητα πολύ ετερόκλητη πάρα πολύ διαφορετικές προσεγγίσεις πολλά διαφορετικά θέλω, τρόποι επικοινωνίας background παρόλα αυτά ενώθηκαν να υποστηρίξουν άλλα άτομα που γίναν οι συλλήψεις και έγινε εκείνο το βράδυ μια πορεία όπου μοιράζονταν φυλλάδια πήγαμε στο τμήμα ακροπόλεως που κρατιόντουσαν τα παιδιά, τους αφήσαμε πράγματα χάρηκαν πολύ που πήγαμε και νιώθαν υποστήριξη που τόσοσ κόσμος ήταν κάτω ακόμη και αν δεν τον έβλεπε, με συγκίνησε μόνο αυτό που ξέραν ότι υπήρχε άνθρωποι που ήταν έξω μόνο για κείνους και ήταν πραγματικά πολύ δυνατό, και επίσης εκεί είχε γραφτεί ένα κείμενο που όταν πας να βγάλεις κάτι ομαδικό βλέπεις ότι και λέγαν κάποιοι να το βάλουν στο facebook και πάμε και ένα παιδί που ερχόταν πρώτη, δεύτερη φορά ίσως λέει να πάμε να το τυπώσουμε το κείμενο, μα είναι 10 το βράδυ έχουν κλείσει όλα, λέει θα προσπαθήσω εγώ θα προσπαθήσω κάτι μπορεί να είναι ανοιχτό, και ακόμη και εγώ που πάντα λέω τα πάντα είναι δυνατά και γίνονται και ναι να πάμε λέω μα 10 το βράδυ, δεν είπα δε γίνεται, ήταν δύσκολο όμως επειδή και εγώ έχω προσπαθήσει στου ψυρρή και κλείνουν και πριν πρέπει και τελικά τα τύπωσε, ξαφνικά βρέθηκαν φωτοτυπίες κείμενα και είχα τρελαθεί σαν εκ μαγείας πως βρέθηκαν και εντάξει μας είπε ραδιοφωνικός σταθμός κοντά που ήξερε και πήγε εκεί. και ίσως το διάβασε και στο ραδιόφωνο δεν θυμάμαι. Και ήταν αυτό σαν όλοι μαζί έδεσε αυτό και την επόμενη μέρα φύγαμε και κάναμε το εργαστήριο!

Μέλλον: βλέπω ρεαλιστικά από τη μια αλλά και αισιόδοξα. Εεε έχουν διαφορά ίσως εεε μέσα σε μια ρεαλιστική ας πούμε προσέγγιση βλέπεις νομίζω πολύ έντονα τις δυσκολίες ενώ νομίζω όταν το βλέπεις αισιόδοξα μπορείς να ξέρεις τις δυσκολίες αλλά ίσως τις καθησυχάζεις. Δηλαδή δεν θα κάθεται και είναι ένα πράγμα στις ομάδες, που δεν έχω βρει, ή μάλλον το έχω αντιμετωπίσει και προσπαθώ να πάντα να θυμίζω αυτό το κομμάτι, είναι δεδομένο ότι είναι δύσκολο και για αυτό είμαστε εδώ αλλά από τη στιγμή που είμαστε εδώ έχουμε ξεπεράσει αυτό το όριο έχουμε το έχουμε πάρει σαν δεδομένο και έχουμε περάσει αυτό το φράχτη και είμαστε ήδη εδώ, οπότε ας πάρουμε αυτό σαν δεδομένο και να δούμε τι μπορούμε να κάνουμε γιατί είναι χάσιμο χρόνου να κάθεται να σε όλα τα προηγούμενα που ήδη έχεις κάνει ένα βήμα πιο μετά, οπότε έχει νομίζω μια διαφορά, στο κομμάτι αυτό που λέω, χαμηλώνεις την ένταση στις δυσκολίες ενώ τις ξέρεις. Και αφήνεις την ένταση να πάει επάνω στο άλλο, όπως αυτός που κάνει τον ήχο στο dj ή στο ηχογραφήσεις! Βλέποντας ποιες είναι οι μαζικές προσεγγίσεις δηλαδή τι λένε πάρα πολύ άνθρωποι στο δρόμο που δεν ασχολούνται με αυτά τα θέματα και γενικά μεταφέρεται ως μαζική πληροφορία αν και δεν υπάρχει πληροφορία, είναι πάντα ερμηνείες και αυτό είναι σημαντικό να γνωρίζεται και δεν συζητείται συχνά με τον τρόπο αυτό όχι στους χώρους αυτούς αναγκαστικά και μερικές φορές και εντός ότι νιώθω ότι θα χειροτερέψουν αρκετά πράγματα. Βλέπω απλά πόσο κόβονται συνέχεια πράγματα που είναι απαραίτητα, δηλαδή στην

εκπαίδευση που για μένα είναι το πρώτο πράγμα που θα έπρεπε να υπάρχει εεε και πιστεύω ότι θα αλλάξουν μόνο μέσα από εκπαίδευση, αλλά εκεί είναι που μαθαίνουμε, νέους τρόπους, άλλους τρόπους, ξαναμαθαίνουμε παλιούς τρόπους που έχουμε ξεχάσει ενδεχομένως που ήταν σημαντικοί για εμάς, εκεί που μπορούμε να δούμε να δημιουργήσουμε ένα χωροχρόνο να δούμε τι έχει γίνει και να πάμε να καταλάβουμε ποια ήταν τα λάθη, γιατί ήταν λάθη ποιους, και τι ρόλο είχαμε ο καθένας μέσα σε αυτά και πως όλοι μαζί πρέπει να κάνουμε κάτι άλλο. Και με την ευρύτερη ένα, αρχίζει αναγκαστικά και μεγάλο του κομμάτι είναι την εκπαίδευση με την παραδοσιακή του έννοια γιατί όταν είσαι από τα 6-18 όταν περνάς τόσες ώρες, ή χάνεις χρόνο, ή μαθαίνεις λάθος τρόπους ή θα σου μείνουν πάρα πολλά πράγματα που πρέπει να ξεμάθεις και για εμένα συνήθως είναι πιο δύσκολο να ξεμάθεις παρά να μάθεις. Και θεωρώ ότι σε αυτή τη φάση προσπαθούμε με νύχια και με δόντια να ξεμάθουμε πράγματα μέσα από τις ομάδες και εκεί είναι το αισιόδοξο κομμάτι για εμένα γιατί ποσοστιαία δεν ξέρω πόσοι είναι θα είχε σημασία να βρεθεί αυτό πόσοι άνθρωποι κινητοποιούνται σε αυτοοργανωμένες ομάδες, μόνοι τους, μέσα από την καθημερινή τους ζωή, από πρωτοβουλίες προσωπικές να δοκιμάζουν κάτι άλλο και για μένα αυτή είναι η ελπίδα μέσα από αυτά τα πράγματα ο κόσμος αλλάζει και είναι λίγο σαν σαν μια σχέση μακρόχρονη, όταν μείνεις στο χρόνο να γνωρίσεις καλά τον άλλον αυτός αντίστοιχα έχει την εμπειρία να σου πει, άλλα έλεγες την προηγούμενη εβδομάδα και άλλο έλεγες τώρα, ή άλλο έλεγες στη θεωρία και άλλο έκανες στην πράξη και αυτό αλληλοσεκαρωνόμαστε τι είναι αυτά που –δεν μου αρέσει πρεσβεύουμε- αλλά τι είναι αυτά που ονειρευόμαστε, αυτά που θέλουμε για τους εαυτούς μας και πως αυτά τα κάνουμε πράξη. Γιατί μέσα από τις ομάδες πολλές φορές μιλάμε, μιλάμε, μιλάμε αλλά πρέπει να βρούμε και τότε είναι χρόνος απλά για την πράξη και συζήτηση σίγουρα είναι μέρος αυτής της διαδικασίας επειδή χρειάζεται πολύ χρόνος και αυτό πάντα, δηλαδή δεν αναιρούμε τη συζήτηση, ενώ πολύ λένε αχ αμάν πού μιλάτε, όλο λόγια είστε, χρειάζονται λόγια για να φτάσεις σε πράξεις κοινά ε γιατί μέσα από εκεί γνωριζόμαστε, μέσα από τη γλώσσα και τη συζήτηση μπορούν να γίνουν ή να μην γίνουν παρεξηγήσεις, ενισχύονται ή όχι στερεότυπα. Μπορούμε να συνεχίσουμε να αντιδρούμε με τρόπους παλιούς επειδή δε συζητάμε ποτέ αυτό και δεν το λέμε με το όνομα τους, αυτό που κάνεις καθρεφτίζει πριν δέκα χρόνια ή τι κάναμε πριν δύο χρόνια που δεν μας αρέσει και μέσα από αυτή τη συζήτηση μπορεί ο άλλος ο καθένας μας να δει που βρισκόμαστε που συχνά νομίζω δεν δίνουμε το χρόνο για αυτό, αν δούμε που βρισκόμαστε, που είμαστε, σε ένα από τα εργαστήρια που κάναμε, το radical expression, και μετά στο, στα μετέπειτα, δίναμε ένα μικρό πρόλογο με τον άριελ το συνεργάτη μου που από μια ιδέα που είχε που λέει το ιδανικό μου βιβλίο είναι εκατό σελίδες μετά εκατό σελίδες εισαγωγή, ένα μικρό κομμάτι τόσο, πόσο ξέρω γω μικρότερο από τις 100 σελίδες για το ζουμί και άλλες 100 σελίδες για να γίνει το η αποθεραπεία που θα λέγαμε στην εκφώνηση. Για μένα η αναλογία, ότι θέλαμε πάρα πολύ ζέσταμα πολύ έντονη, πιο μικρό χρόνο για την προπόνηση για το ναι και μετά πολύ αποθεραπεία πάλι και είναι το ίδιο πράγμα και με τη συζήτηση αυτό το χρησιμοποιήσαμε και στις δράσεις και στις συζητήσεις, η μάλλον όταν βρίσκεσαι σε μια ομάδα είναι το μοντέλο, της χρόνο να δεθεί η ομάδα, και αυτό είναι αν ήταν δράση για δύο χρόνια το με νύχια και με δόντια, πόσος χρόνος από τα δύο χρόνια ήταν το ζέσταμα, το κυρίως όλοι μαζί και πόσο η αποθεραπεία; Και πάλι και εντός μιας μιας συνάντησης ας πούμε αν είναι δύο

ώρες μια συνάντηση για να βγει κάτι από τη συνάντηση λέμε πως νιώθουμε μόνο αυτό δηλαδή το τοπίο να δώσουμε χρόνο στους εαυτούς μας να φτάσουμε στο τοπίο, συχνά νιώθω μια έντονη πίεση και αυτό βγαίνει προς τα έξω, είμαστε συνέχεια σε κατάσταση επείγοντος συνέχεια δεν ξέρουμε τι θα συμβεί, εγώ πριν γυρίσω από την Αμερική μου λέγαν Χ. εσύ δεν ξέρεις πως είναι εδώ και τα προβλήματα και τα λοιπά εμ και εννοείται δεν τα ήξερα γιατί δεν τα ζούσα, αλλά η λύση δεν είναι να καθόμαστε σαν κότες χωρίς κεφάλια, δεν ξέρω τι θα γίνει, και πέφτουμε επάνω στον τοίχο συνέχεια, παίρνουμε ένα βήμα πίσω προσπαθούμε να ηρεμήσουμε ή και να μην ηρεμήσουμε, ακόμα και το να ουρλιάξεις και το να και αυτό το radical expression είχε πολύ με τη φωνή, με το σώμα, βίωσε τα συναισθήματα σου, μην τα καταπιέζεις, μην τα κρύβεις μη λες ψέματα ότι νιώθεις κάτι άλλο από αυτό που νιώθεις, μην προσπαθείς να λες ότι έχεις τις λύσεις αν δεν τις έχεις, μην κρύβεις λύσεις που νιώθεις ότι μπορείς να προσφέρεις, να πεις αυτό που νιώθεις, αυτό που σκέφτεσαι, που εμένα από μικρή μου το λέγανε και νομίζω είναι και η βάση ενδεχομένως όλων αυτών. Δηλαδή και μέσα από την εκπαίδευση, στο σχολείο, στην οικογένεια σου, μην κρύβεις την άποψη σου, τα συναισθήματα σου, και γενικά αυτό σήμερα στην Ελλάδα και γενικότερα στον κόσμο δεν υπάρχει εξαίρεση είναι πολύ σημαντικό σαν φιλοσοφία να κάνω οτιδήποτε ανθρώπινο, που έχει ουσία για τους ανθρώπους, γιατί αλλιώς βασιζόμαστε πάντα σε μύθους, σε ψέματα, σε ιδεολογίες, σε άλλους, πρέπει να δούμε που νιώθουμε οι ίδιοι καλά για να καταλάβουμε πως τι σχέση έχουμε μεταξύ μας, τι δημιουργούμε, δηλαδή αυτό έχει είναι το πιο σημαντικό, οπότε όταν βρισκόμαστε σε μικρές ομάδες δεν μπορείς να πάρεις σαν δεδομένο πως νιώθει κανένας, ούτε ο εαυτός σου, και αυτό είναι ένα σημείο που προσπαθούμε να διαπραγματευτούμε μέσα από τις δράσεις και συναντήσεις γιατί ναι μεν είναι άμεσα τα προβλήματα, τα ναυάγια που συμβαίνουν, όταν ξέρεις ότι πεθαίνουν άνθρωποι, αυτό αλλάζει αμέσως, δηλαδή λέγαμε εγώ μίλησα για τα κρατητήρια στην Κόρινθο όταν ερχόμουν και ότι θέλω πάρα πολύ να κάνουμε κάτι για αυτό εις βάθος χρόνου, αλλά δεν μπορεί να καθυστερήσει αυτό ότι ήδη έχει καθυστερήσει πάρα πολύ, και κάποιος έλεγαν ότι δεν είχαν ακούσει ολοκληρωμένη τη σκέψη μου κάτι που γίνεται στις ομάδες που με ενοχλεί και πιστεύω ότι έρχονται συχνά άνθρωποι με κάποιες σταθερές πολύ σταθερές ιδεολογίες ας πούμε και δεν ακούμε ο ένας τον άλλον, και για αυτό έχει ενδιαφέρον τώρα που μιλάμε επειδή κάνω και εγώ συνεντεύξεις με ενδιαφέρει πολύ πως σε μια συνέντευξη κίλας ίσως θέλει πιο πολύ χρόνο σίγουρα, πως μπορεί αυτή η δυναμική να γίνει πιο παιχνίδι με αυτό. 1:14:22

Συγγενείς/ άλλοι: η αδερφή μου είχε συμμετάσχει στις προετοιμασίες για τη Σύρο είχε κάνει το κομμάτι, πρώτα είχε έρθει στη δράση των αφγανών που είχαν κάνει μουσική, συλλογική κουζίνα και συζήτηση και μετά είχε έρθει και στη Σύρο που ήταν πολύ ωραία εκεί, που ενώ είχε ξεκινήσει με σπουδές, μικρότερη μου, σε νευροεπιστήμες, αποφάσισε στη μέση του πρώτου έτους ότι ήθελε να κάνει κινηματογράφο και μεσανατολικές σπουδές στο οποίο μπαίνουν λογοτεχνία, φιλοσοφία, κοινωνιολογία, ανθρωπολογία σε σχέση με μέση ανατολή, άλλη στροφή και σκέφτηκα ότι μέσα σε αυτό το φεστιβάλ κινηματογράφου στη Σύρου και κατά δεύτερον είχε άμεση σχέση και με το άλλο κομμάτι, μπορεί να επηρεάστηκε δεν ξέρω αν είχε σχέση, αποφάσισε πριν τη δράση, της είπα να έρθει και εκείνη έχει ασχοληθεί καλλιτεχνικά και με θέατρο πολύ και με εικαστικά αλλά είχε πολύ έντονα το κομμάτι της επιστήμης

επίσης υπάρχει υποστήριξη, εννοείται η παραδοσιακή οικογένεια προτιμά να γίνεις γιατρός παρά άλλο καλλιτέχνης, λίγο ακαταλαβίστικο, αλλά σκέφτηκα να ήταν μια εμπειρία που μπορεί να της άνοιγε κάτι, και να την ενδιέφερε και το θέμα που είχε. Εκείνη έκανε το κομμάτι της βιντεοσκόπησης. Πολύ σημαντικό. Και η Ελένη που έχει κάνει τέτοιες δράσεις, δεν είναι μικρό, είναι μέσα σε αυτά τα ονόματα αυτός που κάνει κάμερα και βίντεο, παίρνει ρόλο του παρατηρητή, ο Στέφανος πριν την αδερφή μου βλέπει την κάμερα σαν performance λάθη κάποιος άλλος στη δράση της μενάνδρου που μοιραζόταν σε μια σιωπηλή διαδρομή μια χειρονομία, κάτι να άνοιγε μια μικρή συζήτηση ότι ήθελε αλλά συμμετείχε ενεργά με αυτό τον τρόπο και έλεγε πόσο σημαντικό για εκείνο είναι ότι είναι εντός ομάδας. Μια άλλη κοπέλα η Σοφία, έκανε ήχο, ένα μαγνητοφωνάκι, ηχογραφούσε στη διαδρομή μας όταν περνούσαμε, και έδινε τα ακουστικά για να ακούσει και να κάνει ο ίδιος, αναλάμβανε ευθύνη, πολύ σημαντικό, χάρηκα που η αδερφή μου έπαιρνε τη σκυτάλη. Αλλά νομίζω σε αυτό σημασία έχει ο καθένας να βρίσκει το ρόλο και το χρόνο του. Δηλαδή είχα και λίγο κάποιες, δεν ήθελα να νιώθει ότι οργανώνω κάτι και έρχεται, ούτε να νιώσει μια δυναμική που συχνά ένας μεγαλύτερος καλεί ένα μικρότερο. Χρόνος: (χρόνος σαν μη όριο, πάρε όσο θέλεις). Εγώ με το χρόνο έχω ιδιαίτερη σχέση, βασικά το έπιασες πολύ καλά, πιστεύω πάρα πολύ και για μένα και οι δράσεις και τα πράγματα που κάνω επηρεάζονται και βασίζονται σε αυτό βασικά, και η καθημερινή μου ζωή και καθημερινότητα, αν βρεθώ με κάποιον άνθρωπο και βγάζει πράγματα θα καθυστερήσω στο επόμενο βέβαια ο επόμενος θα παραπονεθεί, το βιώνω σαν πραγματικότητα αλλά το έχω αποδεχθεί σαν κομμάτι αυτού του πράγματος, ελπίζω αυτός που θα παραπονεθεί ότι θα κάνω το ίδιο και για εκείνον, ε και να γνωρίσει τον προηγούμενο να δει το λόγο. Ίσως παλιότερα υπήρχε πιο έντονα, το είχα αρκετά, και παλιότερα με το ρητορικό θέατρο γιατί τώρα το διδάσκω το είχα κάνει σαν μαθήτρια στο σχολείο και στο πανεπιστήμιο είχα συμμετάσχει σε δύο θεατρικά, με βάση δική μου, στις πρόβες δεν είχες όρια, πήγαινες όσο μπορούσες, όσο άντεχες, στο τέλος συνεργαζόμουν με την αδερφή μου την άλλη που μέναμε και μαζί, και μετά οι άλλες δύο αδερφές μου είχαν κάνει μαζί, οπότε ίσως και αυτό το κομμάτι όταν ενώνεις πρώτη φορά κάνω αυτή τη σύνδεση που ζούσα μαζί, γιατί με ενδιαφέρει και αυτό η ζωή μαζί και πως αυτό επηρεάζει αυτά που κάνεις δηλαδή ακόμη και οι χώροι που ζούμε στα σπίτια μας και τα λοιπά και δεν το είχα σκεφτεί αυτό, όταν έχεις μάθει να δουλεύεις δημιουργικά με αυτούς που ζεις, είναι διαφορετικό, καταλαβαίνεις ότι είναι ρευστά τα όρια, δεν είναι ανάγκη να είναι σκληρά, αλλά αν γίνει παρεξήγηση στη δουλειά, δεν μπορείς να πεις πάω σπίτι μου, αλλά βγαίνουν και ωραία πράγματα όταν σπάνε και στην κάθε εποχή ας πούμε σήμερα είναι σκληρά τα όρια με έναν τρόπο μπορεί να υπάρχουν αντιδράσεις προς μια αντίθετη κατεύθυνση, και στη δουλειά είναι όλοι με το ρολόι και κανείς δεν έχει χρόνο και λες περίμενε εγώ νομίζω χρειάζομαι περισσότερο χρόνο, όπου το άκουσα αυτό και στο εμπρός που υποτίθεται ότι είναι και ο ορισμός ότι βλέπεις το χρόνο διαφορετικά, μαθαίνεις διαφορετικά, δεν έχεις αυτή την πίεση άτομο το οποίο συμμετέχει σε κατάληψη προσπαθεί να δημιουργήσει άλλες δυνατότητες και σχέσεις έφριξα. Ξεκούραση, να μη σκέφτεσαι και πολύ! Διάλογος με επιχειρηματολογία. Μπαίνει ένα θέμα στο ρητορικό θέατρο. Εξαρτάται από τον καθηγητή ή προπονητή. Τρίτη και Πέμπτη (3:30 στο ψυχικό). Ουσιαστικά είναι υπάρχει η ομάδα α, β γυμνασίου ρητορικά παιχνίδια να λυθεί η γλώσσα, να νιώσουν άνετα να μιλήσουν, να μάθουν να μιλούν πιο

δυνατά πιο καθαρά, να συμμετέχουν όλοι, έχει πολύ σημασία αυτό. Σε κύκλο ποτέ σε θρανία, πιστεύω πάρα πολύ στους κύκλους, κανείς δεν κρύβεται, είναι όλοι ίσοι. Βάρος στο να εκφραστούν, εκτός αν κάποιος είναι αγενής ή επιθετικός, αλλά δεν διορθώνουμε τη γραμματική, ή αν η ιστορία δεν έχει λογική, νόημα, ο συνειρμός και να νιώθουν και να δοθεί η βάση στο να εκφραστούν όπως θέλουν. Στα μεγάλα παιδιά μου λένε συνέχεια εμένα τι είναι καλό, είναι καλό αυτό, είναι καλό και εννοείται ότι πρέπει να καθοδηγώ και να βοηθάω αλλά όμως τους έχω πει εσείς να μου πείτε τι νομίζετε. Κάποια αγχώνονται αν είναι αστεία. Το θέλουν αυτό, λειτουργούν με την έννοια του τελικού αποτελέσματος και όχι της διαδικασίας. Ξεκίνα το μόνος σου και μετά βοήθεια σε μένα. Ναι αλλά θέλουμε βοήθεια, στη ζωή σας όταν φύγετε από το σχολείο δεν θα έχετε κανέναν πάνω από το κεφάλι σας να σας λέει κάντε το τώρα. Το μάθημα που θέλω να πάρετε από εμένα αυτή τη στιγμή, κάντε το μόνοι σας όσο χάλια και θέλω να είναι χάλια, δεν θέλω να είναι τέλειο, δεν θέλω τίποτα, θέλω και για αυτό τους λέω φέρτε ότι θέλετε αρκεί να το έχετε κάνει εσείς. 1:38:50

Σ2

Έχει προηγηθεί συζήτηση για ζώδια, ξενάγηση στο χώρο και κέρασμα. Καπνίζει. Ακούει μουσική.

Η κοπέλα του γιού μου είχε τελειώσει ψυχολογία, στην ηλικία σου, στην Πάντειο. Στέλλα Ζουμπουλάκη. Και ξέρεις καμιά φορά λες, ήταν κολλητή. Πολλοί που τελειώσαν την ψυχολογία στην Πάντειο πήγαν παντού ε; Εσύ τι έκανες μετά; Πως και μένεις στην Τρίπολη; Και είσαι καλά εκεί, έχεις φτιάξει τη ζωή σου εκεί; Ενδιαφέρον που είσαι σε τρεις-τέσσερις πόλεις, σε κοιτάζω και προσπαθώ να το συλλάβω. Και η διαμονή πως βολεύεται; Τι είναι αυτά μια ώρα; Μμμ για αυτό. Πάντρεψα ένα ζευγάρι στα ludens labs που εκείνος είναι από την Καλαμάτα, εκείνη από την Καλαμάτα και είχε και εκείνος δεσμούς στο Πεταλίδι, και τώρα πια μένουν εκεί, και τους έχω υποσχεθεί ότι θα πάω σύντομα και στήσαν τη ζωή τους εκεί και πρέπει να είναι πολύ ωραία, και η Μαρία είναι αρχιτεκτόνησα και ο Έκτορας δούλεψε πολλά χρόνια στην Αθήνα, είναι ειδικός σε φοβερά καλός στο μοντάζ, αλλά είναι μουσικός, τεχνικός και πήραν την πρόταση του εσπα και θα ανοίξουν στην Καλαμάτα στούντιο και αυτά που δεν υπάρχουν και πολύ χάρηκα και η Μαρία δουλεύει εκεί σε ένα αρχιτεκτονικό γραφείο. Ταλαιπωρήθηκαν αλλά σιγά σιγά το κατάλαβαν και πέρυσι είχε πάει μια πάρα πολύ καλή μου φίλη για ένα χρόνο που είναι ηθοποιός και σκηνοθέτης και την κάλεσε η ομάδα της καλαμάτας για να σκηνοθετήσει το έργο τους και έμεινε εκεί ένα χρόνο, αλλά πέρυσι δεν ήμουν σε φάση να πάω. Ποδήλατα παραλία ωραία ενώ η Τρίπολη δεν πρέπει να είναι ωραία. Έχει πιο πολύ υγρασία και συννεφιά. (θέλει να οικειοποιηθεί). Και γενικά στην επαρχία. Συμμετοχή. Καχυποψία. Υπάρχει και στην Αθήνα πολύ αυτό, αλλά αν κινείσαι στο κέντρο και η ζωή σου είναι στο κέντρο, εξάρχεια, νεάπολη μέχρι θησείο, και κεραμεικός τώρα πια, ακρόπολη με το μετρό, κουκάκι νιώθεις ότι δεν υπάρχει, αλλά είναι ψευδαίσθηση, υπάρχει. Διότι η αττική δηλαδή η Αθήνα είναι πολύ μεγάλη και αν αρχίσεις να ξεφεύγεις προς

τα έξω είναι άλλος κόσμος δηλαδή εδώ στο Ηράκλειο συμμετοχικά πράγματα να υπάρχουν σίγουρα πιο πολύ από την Τρίπολη αλλά όχι τόσο πολλά και ανοιχτά όσο στο ιστορικό κέντρο. Δεν έχω σαφή εξήγηση, δεν έχω δεν ξέρω, μπορώ να υποθέσω ότι η κατοίκηση του κέντρου, επειδή μένουν πολλοί φοιτητές, νέοι, που έρχονται για να σπουδάσουν στην Αθήνα, κάποια χρόνια άρα θα περάσουν με μέσο όρο 7ετίας στην Αθήνα έχει πληθυσμό που έρχεται για να ζήσει, την πόλη, ενώ τα προάστια έχουν πιο αραχτές καταστάσεις, οικογένειες, δεύτερη γενιά, Τρίτη γενιά, πιο εγώ θυμάμαι τις χρονιές τις πρώτες στα ludens labs, που στο κέντρο γινόταν χαμός από γεγονότα, χαμός, ε και όταν επέστρεφα το βράδυ πια σπίτι μου στο ν. ηράκλειο, ήταν σαν να επέστρεφα από το ελ σαλβαδόρ στην ελβετία, δηλαδή τόσο μεγάλη ήταν η διαφορά, και στα προάστια ο κόσμος ενημερώνεται από την τηλεόραση. Και η τηλεόραση. Δεν παρακολουθεί αυτό που γίνεται εκεί, ο κόσμος βρίσκεται αλλού. Ξεκίνησε: φεβρουάριο του 2009 ανοίξαμε τις πόρτες αλλά ξεκίνησαν από το διπλανό μαγαζί στο ίδιο ακριβώς νούμερο διδότου 34, εε βρισκόταν και βρίσκεται το vinyl microstore, εκεί που θα κάνουμε φέτος και είμαι χαρούμενη γιατί εχτές το συμφωνήσαμε και σήμερα το αναγγείλαμε γιατί έγινε ένας φοβερός συντονισμός για να γίνει φέτος το 4^ο φεστιβάλ γέννας. Μήπως έχει πάρει ο νους σου τι είναι αυτό; Εε ανοίξαμε το 2009 και το 2010 σκεφτόμουν εγώ ένα πρωί πίνοντας το τσάι μου τι θα κάνουμε για τα χριστούγεννα, ναι, το 10 πραγματοποιήθηκε το πρώτο, τι θα κάνω, τι θα κάνουμε και σκέφτηκα να το πάρω αλλιώς, αν από τα χριστούγεννα βγάλουμε το χριστό, μένει η γέννα, ωραία να γεννήσουμε, τι να γεννήσουμε, να γεννήσουμε μια επιθυμία μας, ένα όνειρο, ένα όραμα, ένα μυστικό μας, ένα κάτι ναι ωραία και ωραία να έχουμε 10 λεπτά ο καθένας χρόνο ,έχω μια αίσθηση με το χρόνο πολύ καλή γιατί δούλευα πάρα πολλά χρόνια στο ραδιόφωνο, και καταλαβαίνω ακριβώς όταν μου λένε 2 λεπτά, 3 λεπτά τι πάει να πει αυτό. Από αυτή μου την εμπειρία δηλαδή 10 λεπτά, εντάξει, όπου σε αυτά τα δέκα λεπτά ο καθένας να μπορεί με ότι μέσω θέλει να γράψει, να φέρει εικόνες, να δείξει βίντεο, να μιλήσει, τι θέλει οτιδήποτε, μέσα σε αυτό το δεκάλεπτο να μπορεί να γεννήσει την επιθυμία του, το όνειρο του κλπ. Ντύνομαι φεύγω πάω κάτω πάω στα ludens labs, αλλά στο παταράκι υπήρχε και η ομάδα που ήταν η πιο σταθερή, δουλεύαμε μαζί και μοιραζόμασταν (χαρακτηριστικά ομάδας) πράγματα, οπότε παύ και λέω καθίστε να σας πω κάτι, σκέφτηκα αυτό και αυτό πως σας ακούγετε, και υπήρξε ενθουσιασμός, και όχι μόνο υπήρξε, αλλά και ιδέες που ήρθαν και έδεσαν αυτό το αρχικό που είχα εγώ και το πλούτισαν και το δόμησαν και το έφτιαξαν (συμβολή του ατόμου στην ομάδα αυτή= φέρνει την ιδέα του, συμβολή της ομάδας στο άτομο= το πλουτίζει, το δομεί, το φτιάχνει!) εκείνη την ώρα ήταν αμέσως και αυτό ήταν το πολύ ωραίο, οι ιδέες που ερχόντουσαν ή που έφερνα, ε αν είχαν έναν αρχικό πρώτο ενθουσιασμό, ήταν ένα βαρόμετρο, ήταν ένα η πρώτη αντίδραση ήταν ένα βαρόμετρο για το αν πρέπει να το κάνουμε και γιατί όλοι, το μεγάλο προνόμιο στα ludens , η αποκάλυψη (στο άτομο αποκαλύφθηκε, έμαθε μέσα από την ομάδα) ήταν ότι και είναι ότι η κοινότητα αυτή ο μέσος

όρος ηλικίας, η κοινότητα που δημιουργήθηκε είχε ένα μέσο όρο ηλικίας 24-34 αυτό είναι η μεγάλη ηλικιακή μερίδα και όλοι σε μια συντριπτική πλειοψηφία αυτή η ηλικιακή ομάδα είναι πάρα πολύ ψαγμένοι νεολαία και πάρα πολύ σπουδασμένοι, πολύ μεγάλο πράγμα αυτό για την εκπαίδευση επειδή είδα το θέμα σου και σκέφτηκα ότι αυτό που με αφορά είναι η ιδιότητα του πολίτη λοιπόν ο πολίτης που είναι 24-34 και ψάχνει τόσο πολύ (αυτενεργεί;) και έχει πάρει εκπαίδευση εδώ ή στο εξωτερικό είναι μια δεξαμενή που ρίχνεις μια ιδέα και ο τρόπος που αντιδρά η ομάδα παίζει πολύ μεγάλο ρόλο γιατί η ομάδα καταλαβαίνει την ιδέα ή την απορρίπτει αλλά με γνώση. Ξεκίνησε: εμ ξεκίνησε ουσιαστικά ένα χρόνο πριν, το 8. Το 7, το 6 δηλαδή για την ακρίβεια είχαν ξεκινήσει στην Ελλάδα και είχαν σταθεί, με παρελθόν πίσω τους 4-5 χρόνων (βλέπουμε τη διαδρομή της σκέψης της και το κίνητρο της για αυτενέργεια) τα κέντρα διάφορες μεγάλες ομπρέλες, όπως το εθνικό κέντρο βιβλίου ή το μικρό πολυτεχνείο όπου κάναν εργαστήρια δημιουργικής γραφής. Εμένα ε ο τομέας μου είναι η γραφή και ήταν πάντα και οι σπουδές μου ιστορικές, έχω σπουδάσει ιστορία, παρακολουθούσα πως γίνονται τα εργαστήρια, μου λέγαν, μάθαινα, διάβαζα τις εξαγγελίες τους, τις περιγραφές τους και λπ. Και το 2006 είπα όχι, δεν μπορεί (αμφισβήτηση) να μην υπάρχει ένας άλλος τρόπος για να διδάξουμε τη δημιουργική γραφή σε ενήλικες. Και με το κόλλημα που έχω, την εμπιστοσύνη, όπως της πες το, την αφοσίωση στη θεωρία του homo ludens (σε μια θεωρία που αντανάκλα πιστεύω, θέληση) , που είναι για τον άνθρωπο και το παιχνίδι, και μιλάμε για το σοβαρό παιχνίδι, το ιερό παιχνίδι όπως λέει ο ... εκείνη η χρονιά ήταν για μένα ευνοϊκή γιατί αποφάσισα ότι θα ξεκινήσω των Οκτώβριο και όσο μου πάρει, είχα χρόνο , για να δομήσω ένα εργαστήριο δημιουργικής γραφής. Από την αρχή όμως, από τα πάντα, από το τίποτα και με τη θεωρία μου. Παράλληλα με τη θεωρία του homo ludens ήμουν πολύ πιστή, και εντυπωσιασμένη και πάντα με μεγάλη εκτίμηση με τους καταστασιακούς, με το κίνημα των καταστασιακών, ή situationists, ε και κυρίως με τον Derive, δηλαδή τον τρόπο περιήγησης σε ένα αστικό τοπίο. Επίσης ένας που με έχει χαράξει, όχι με όλα του τα βιβλία με κυρίως με τις ομιλίες που είχε ετοιμάσει για να κάνει στο Harvard με θέμα τη λογοτεχνία και που δεν ευτύχισε να τις κάνει γιατί πέθανε πριν πάει στο Harvard, και αυτό ήταν ο Ιταλο Καλβίνο, αλλά η γυναίκα του μετά από μερικά χρόνια δημοσίευσε αυτές τις ομιλίες που ήταν 6 και ήταν χωρισμένες για τη λογοτεχνία και ήταν χωρισμένες μια ομιλία για την ελαφρότητα, μια για τη βαρύτητα, η ομιλία του για την ελαφρότητα με είχε συνταράξει τη δεκαετία του 80, πήγαινα τότε το γιο μου το μικρό θυμάμαι στη γαλλική ακαδημία και καθόμουν και τον περίμενα για να τελειώσει το μάθημα και καθόμουν και τον περίμενα και διάβαζα αυτό το βιβλίο, δε θα την ξεχάσω αυτή την εμπειρία, για αυτό θυμάμαι τόσο έντονα, εκείνο το χειμώνα, εκείνα τα μαθήματα του μικρού στη φιλοθέη που τον πήγαινα στο παράρτημα, που καθόμουν και διάβαζα αυτό το περί ελαφρότητας, στη λογοτεχνία. Εκπληκτικό. Διάβασα και τα υπόλοιπα βέβαια αλλά το περί ελαφρότητας, λοιπόν έτσι όταν ξεκινούσα αυτό το εργαστήριο, στην κεφαλα μου ήταν το

περί ελαφρότητας στη λογοτεχνία, homo ludens, deriève ως περιήγηση και εγώ είπα εντάξει, ας θεωρήσουμε ότι η λογοτεχνία είναι ένα μικρό σύμπαν και να μοιράσουμε πυξίδες (χώρος) σε αυτό το σύμπαν σε αυτό το εργαστήριο που θα κάνουμε, και έκατσα και δόμησα παιχνίδια, δηλαδή εργαλεία μέσα από τα οποία θα δίδασκα τη θεωρία της λογοτεχνίας αν μπορεί κανείς να το ονομάσει έτσι γιατί ουσιαστικά θα προσπαθούσα να μέσω αυτών των παιχνιδιών να συνδυάσω τη θεωρία με την πράξη δηλαδή να γράφουν οι άνθρωποι και τα γραπτά τους να πηγαίνουν παράλληλα με αυτό που διδασκόμαστε. Παράδειγμα ένα παιχνίδι θα σου δείξω ως παράδειγμα. Περιμένε. Βάσει αυτών που ήθελα να πω (τρόπος έκφρασης) δόμησα το παιχνίδι, την ύλη, τι θα διδαχθεί, ποια ήταν η ιστορία, για ποια πράγματα θα μιλούσαμε, και με ενδιέφερε να μιλήσουμε πρώτα για τη βιωματική γραφή, πρώτο ερώτημα, ανοιχτό μεγάλο που είναι τόσο ανοιχτό που θα πρέπει να κουβεντιάσουμε (διάλογος) για το τι θα κάνουμε τη βιωματική γραφή, θα την ενοχοποιήσουμε, θα την απονοεχοποιήσουμε (αμφισβήτηση) εντελώς, θα εξηγήσουμε γιατί το μέσο βήμα είναι πάντα καλύτερο και τι συμβαίνει αυτό στη λογοτεχνία γιατί πάρα πολύ υπάρχουν που γράφουν και θέλουν να γράψουν αλλά πάρα πολλοί γράφουν το ημερολόγιο τους και αυτό είναι η βιωματική γραφή, εμείς τώρα δεν θέλουμε να γράψουμε το ημερολόγιο μας. Θέλουμε να γράψουμε πεζογραφία, δηλαδή μυθοπλασία, μέσα στην μυθοπλασία δεν μπορούμε να μην βάλουμε και το βίωμα, είναι αδύνατον και είναι ψέμα, όποιος λέει ότι γράφει είναι δικό του είναι αλλουνού και δεν το έχει ζήσει και τέτοια και τα λοιπά νομίζω ψεύδεται απέναντι στον ίδιο του τον εαυτό όχι σε εμάς, γιατί ο κάθε άνθρωπος γράφει αυτό που είναι ή αυτό που θα ήθελε να είναι αλλά αυτό που θα ήθελε να είναι αν έχει να κάνει με το βίωμα του με το πόσα έζησε άρα εγώ σκέφτηκα ας ξεκαθαρίσουμε ας κουβεντιάσουμε πρώτα για τη βιωματική γραφή. Στην πρώτη συνάντηση. Για 6 άτομα το αποφάσισα από πριν . δεν υπήρχε τίποτα. Για αυτό και όλα τα παιχνίδια έχει δημιουργηθεί μέχρι 6 (μικρές ομάδες ατόμων και εδώ , σαν οικογένεις!). δεν μπορεί να είναι 8! Φανταζόμουν αυτή την ομάδα όπως φαντάζομαι τους αναγνώστες ενός βιβλίου μου. Κοίτα με τον ίδιο τρόπο που φαντάζεσαι (αυτό είναι η αυτενέργεια, τρόπος φαντασίας!) τον ακροατή σου αν κάνεις εκπομπή στο ραδιόφωνο, νομίζω όπως είχα στο νου μου έναν ιδεατό (και ιδανικό) ακροατή, όταν ετοιμάζα την εκπομπή μου, έναν, έτσι είχα στο νου μου έναν ιδεατό αναγνώστη και έτσι είχα στο νου μου 6 ιδεατούς συμμετέχοντες σε αυτό το εργαστήριο. Τώρα συνήθως το ιδεατό το φαντάζεσαι ως ταίριασμα στο δικό σου , είναι λίγο πολύ καθρέφτης. Που αν περιγράψω τον καθρέφτη μου, για να μην περιγράψω εμένα, γιατί μερικές φορές βλέπω ακόμα και αυτό που θα θέλαμε να είμαστε, άρα για να περιγράψω αυτό που θα θελα να είναι ο ιδεατός μου ακροατής, αναγνώστης, ομάδα ήθελα να είναι άνθρωποι κάθε ηλικίας(χωρίς διακρίσεις, αποδοχή όλων) αρκεί να αμφισβητούν αυτά που λέω, ε κυρίως να αμφισβητούν (όπως και η Χ. θέλει τη δική τους αυθεντία να ενισχύσει η ομάδα!!! Παναγιώτης Σιαβελής τι λέει για την αυθεντία?) να μην πέφτουν τα ανάσκελα να μην θεωρούν αυθεντία αυτό που ειπώνεται από

εμένα. Και να παλεύουν ακόμη και αν δεν έχουν επιχείρημα για την αμφισβήτηση εκείνη τη στιγμή να το έχουν την επόμενη φορά, για να μάθω και εγώ για να μάθει και η ομάδα από την διαφωνία και το διάλογο. Δηλαδή για μένα το κύριο είναι η αμφισβήτηση γιατί σε ιδιότητες όπως συγγραφέας, ε δεν το ήξερα αλλά το έζησα και το έμαθα συγγραφέας, τα ανάσκελα, κοτόπουλα τα ανάσκελα, πλήθη κοτόπουλων, είναι κάτι που μοιάζει κάτι πολύ μεγάλο και μπορεί να είναι αλλά δεν είναι α πριόρι μεγάλο γιατί μπορεί να είσαι μια μπάφα σαν συγγραφέας και δεν αξίζει να πέφτει ο άλλος τα ανάσκελα επειδή Ο συγγραφέας λέει έτσι θα γράψουμε και υπάρχει αυτό το είδα, οσα. Εγώ λοιπόν ήθελα , όταν έζησα την εμπειρία μου με το πρώτο δημοσιευμένο βιβλίο και όχι βιβλίο μυθιστόρημα στη λογοτεχνία ισχύει αυτό γιατί δυστυχώς συγγραφέας δεν θεωρείται αυτός που γράφει δοκίμια ή τέτοια, λέγεται αλλιώς, φιλόσοφος, πολιτικός, έχει πρώτα μια άλλη ιδιότητα, εμένα το πρώτο μου βιβλίο είναι ιστορικό, δεν θεωρήθηκα συγγραφέας τότε, ως ιστορικός έγραψα ένα βιβλίο και κυρίως μυθιστόρημα είναι ο συγγραφέας έτσι είναι η μεγάλη εικόνα που εντυπωσιάζει εμ άρα εγώ στο εργαστήριο αυτό ήθελα και το συνεχίζω να συστήνομαι ως ο ιδεατός αναγνώστης, ότι εμένα δε με μεταχειρίζεται εδώ ως το συγγραφέα αυθεντία αλλά εγώ εδώ παριστάνω τον ιδεατό αναγνώστη σου ο οποίος έχει τη δυνατότητα να σου μιλήσει για το κείμενο σου ζωντανά δηλαδή πριν το δώσεις, την ώρα που το δουλεύουμε, που αυτή την πολυτέλεια δεν την έχει ο ίδιος ο συγγραφέας. Οπότε εγώ είμαι εδώ ως αυτό, που βέβαια δεν μπορείς να πετάξεις έξω την ιστορική μου ιδιότητα ούτε του συγγραφέα, αλλά οκ ας μην βάλουμε αυτή πάνω στο βάθρο, να βάλουμε την άλλη, εεε έτσι φανταζόμουν την ομάδα. Ανάγκη, σπρώξιμο: κοίτα να δεις, πιστεύω ένα χαρτάκι που φύλαξα με την μετακόμιση, ναι , ένα χαρτάκι που είχα γράψει στον εαυτό μου το δεύτερο του 2006 «όπως πάντα, όπως ποτέ άλλοτε» (μπαίνει μέσα ο χρόνος πάλι και η εμπειρία/σαν την biennale, παντού αλλά τώρα) ήταν μια φάση της ζωής μου τότε που αυτό προέκυψε σε μια ταβέρνα τσικνοπέμπτη που έκανα μια ερώτηση στην ταβέρνα λέω τι θα κάνουμε την καθαρά Δευτέρα, και μου είπαν, όπως πάντα θα πάμε εκεί, μάλιστα, και εγώ επέστρεψα σπίτι μου, μάλλον πριν επιστρέψω, έγραψα στην χαρτοπετσέτα που είχα μπροστά μου «όπως ποτέ άλλοτε» (ελεύθερος συνειρμός, από διεργασία άλλης ομάδας, ταίριασμα της ομάδας με το όπως πάντα το δικό της μοτο όπως ποτέ άλλοτε!). το αντίθετο του όπως πάντα, και έγραψα αυτό. Αυτή ήταν η ψυχολογία μου εκείνης της στιγμής, ναι να γίνουν τα πράγματα αλλιώς, να γίνουν τα πράγματα αλλιώς, μπορούν να γίνουν αλλιώς τα πράγματα, ε η πρώτη εφαρμογή(ή ομάδα σαν εφαρμογή!) που μου προέκυψε ήταν το εργαστήριο, διάφορες συγκυρίες σαν και αυτές ο χρόνος που μου δόθηκε και η επιθυμία να κάνω τα πράγματα αλλιώς (χρόνος, επιθυμία για αλλαγή, συγκυρίες το τρίγωνο της αυτενέργειας για συμμετοχή σε ομάδα!). ε και συνήθως καταπιάνομαι με αυτά που γνωρίζω και όχι με αυτά που δεν γνωρίζω. Ε δηλαδή μου πρότειναν κάτι πριν δυο μήνες για δουλειά και λέω μα γιατί μου το προτείνεις σε μένα αφού δεν το έχω, δεν το ξέρω καλά, και ξέρω τουλάχιστον 3 που το κάνουν καλά και μου είπε τι βλακείες λες

τώρα, είναι απλώς διαφορετικό έτσι και έτσι και λέω τουλάχιστον δώσ μου χρόνο να δω αν το ξέρω και θέλω να εμπλακώ και αν είναι να εμπλακώ με αυτά που ξέρω σε αυτό δηλαδή συνήθως δεν μπλέκομαι και ας μην έχω δουλειά και ας ταλαιπωρούμαι. Άρα αυτό ήταν ένα πεδίο που ένιωθα ότι το κατείχα και που μπορούσα να πειραματιστώ. Ε και ξεκίνησα λοιπόν, μου πήρε 8 μήνες με καθημερινή δουλειά γιατί πρώτα δόμησα τους τομείς και τότε δεν υπήρχαν αυτά κανένας από αυτούς που σήμερα τα κάνουν και καλά κάνουν που τα κάνουν οι ιδέες είναι για να μοιράζονται, εμ δεν ασχολιόταν τότε σε ένα μάθημα δημιουργικής γραφής με το ρυθμό του κειμένου με τα αυτά γενικώς η θεωρία κινιόταν σε πλαίσια διάλεξης με συγγραφής και τα γραπτά (επιδίωξη η καινοτομία, το πρωτότυπο, το μοναδικό) ε και ακόμα έτσι κινείται είναι δύσκολο αυτό για αυτό δεν έχει και πολύ κόσμος που έχουν τα άλλα εργαστήρια αλλά όταν έχει είναι απίστευτο, είναι απίστευτο και αυτό είναι μεγάλη μου χαρά που το βιώνω (τι παίρνει από την ομάδα, χαρά!). έτσι, δεν το αντέχουν όμως πολύ και για αυτό όταν τελείωσε αυτό στην πρώτη αναγγελία του η θέση μου για ένα εργαστήριο δημιουργικής γραφής ήταν ότι η περιπέτεια της γραφής δεν είναι για όλους, αυτό ήταν μεγάλη τόλμη αλλά μετά λόγου γνώσης είπα ότι δεν είναι για όλους, όποιος νομίζει ότι είναι για όλους θα ήθελα να κάνει πίσω για αυτό το εργαστήριο. Να είναι άνθρωπος κάθε ηλικίας αλλά με κριτικό λόγο και ο κριτικός λόγος προϋποθέτει ψάξιμο, γνώσεις, αμφισβήτηση, διάλογο, διάθεση να ανοιχτείς, διάθεση να εμπλακείς με την έκπληξη, να διακινδυνεύσεις, να απογοητευτείς ή να ενθουσιαστείς, να μην ελέγξεις τα βήματα σου τόσο πολύ ώστε να είναι όλα ασφαλισμένα για να κάνεις το επόμενο, γιατί ας πούμε αυτό το εργαστήριο δεν σε εξασφαλίζει από πριν, πρέπει να διακινδυνεύσεις, διακινδυνεύεις; Μπες και άμα απογοητευτείς, μπορεί να φταίω εγώ, ο άλλος και να μην φταις εσύ αλλά (αίσθημα της ευθύνης!) μπες και πες την πάτησα, την πάτησα ε συνήθως ναι αυτός που εμπλέκεται έτσι αναλαμβάνει και την ευθύνη του.ε αν εμπλακείς αλλιώς μπορεί να σου φταίει και ο άλλος. Ε αλλά τέλος πάντων έχει κάποιες αξιώσεις να εμπλακείς. Ναι εγώ τα έχω αυτά, έχω της αμφισβήτησης δηλαδή. Όλοι τα είχαν, από αυτούς που έχουν έρθει και ποια ξεπερνάν τους 100 είναι τι να πω τώρα 99,9 τα έχουν ο καθένας με τη βάση του, δε ζητάς το ιδανικό, ζητάς μια διάθεση εμπλοκής (σχέσεις) , ρίσκου(εμπιστοσύνη στον εαυτό δηλαδή;) (χαρακτηριστικά ατόμου στην ομάδα αυτή, είναι άραγε έτσι και εκτός της ομάδας οι υπόλοιποι;).

Δόμησα πρώτα τους τομείς και εκεί επινόησα ένα κομμάτι που το έλεγα γεωγραφία. Γιατί αυτή καταρχήν η μέθοδος είναι ψυχογεωγραφία που και αυτό παιχνίδι καταστασιακών είναι έτσι παιχνίδι ολόκληρη θεωρία η ψυχογεωγραφία, οπότε όλο το εργαστήριο είναι ένα ψυχογεωγραφικό παιχνίδι. Εεμ που σημαίνει ότι και τα παίγνια είναι αντίστοιχα. Η ψυχογεωγραφία είναι του πως, ως θεωρία ξεκίνησε πως περιηγούμεθα εξ ου και το derive ντερίβ σε ένα τόπο ψυχογεωγραφικά στον αστικό ήταν καταρχήν ιστό όπου ας πούμε ένα παιχνίδι που είχαν κάνει οι καταστασιακοί που δεν θυμάμαι, μπερδεύω πάντα τις πόλεις, παίρνουν το χάρτη μιας πόλης και πάνε και

περιηγούνται με αυτό σε μια άλλη που αυτό είναι πάρα πολύ εξτράβαγκαν γιατί ουσιαστικά παίρνεις το χάρτη του Λονδίνου και περπατάς στη Νέα Υόρκη και υποθέτεις κάνεις μια υπόθεση ότι είμαι εδώ, πάω ευθεία και θα βρω πάρκο και πας ευθεία και δεν βρίσκεις πάρκο, αυτό τραβηγμένα είναι ένα παράδειγμα αποδόμησης του αστικού τοπίου και γενικότερα της περιήγησης, δηλαδή να μάθουμε να αλλάζουμε τους συμβολισμούς μας (όπως στην bienalle ο bououïssa) εγώ μπορεί τη γωνία μετά το σπίτι μπορεί να τη θυμάμαι πάντα ως τη γωνία που ερωτεύτηκα το Γιώργο που μου έδωσε ένα φιλί σε εκείνη τη γωνία, έτσι και μπορεί επί χρόνια να περνάω από εκεί και για μένα να συμβολίζει αυτό, ένα derive όταν ξεκινάει μου ζητάει να δω αυτή τη γωνία αλλιώς και αν ξεκινήσω ένα ντεριβ μέσα στην πόλη μου, μέσα στο αστικό τοπίο το οποίο σηματοδοτείται από χίλια δυο βιώματα, διαδρομές και και από εδώ πήγαινα για το σχολείο, εκεί είναι το σχολείο, έτσι ακόμη και αν δεν έχει γκρεμιστεί το σχολείο και έχει γίνει πολυκατοικία και υπάρχει εκεί έτσι ε το θέμα είναι αν μπορώ αυτή τη διαδρομή να την κάνω διαφορετικά και να δω άλλα πράγματα. Μου προσφέρει το άλλο βλέμμα στα πράγματα, που το άλλο βλέμμα είναι άλλα βλέμματα κάθε διαδρομή είναι διαφορετική ε αλλά με βοηθάει να αποδομήσω, ξέρεις τώρα μου έρχεται ένα ανέκδοτο που είναι το ακριβώς αντίθετο, είναι που είναι τώρα στη σχολή μπάτσων ε μπαίνει ο καθηγητής μέσα και λέει λοιπόν σήμερα θα μάθουμε τα δάχτυλα του ενός χεριού αυτός είναι ο αντίχειρας, ο δείκτης, ο μέσος, ο παράμεσος και ο μικρός, καταλάβατε ρεε? Ναι λέει εντάξει, ανακατεύω και ερωτώ! Εντάξει άμα η αποδόμηση γίνεται έτσι, τότε δεν αλλάζει τίποτα, καταλάβατε; Πόσο μπορείς να το ανακατέψεις αυτό; Και ερωτώ. Μιλάμε για μια μεγαλύτερη αποδόμηση και ουσιαστικότερη βεβαίως στην οποία υπάρχει ένας μέντορας για να σου δείξει και όχι να σου δείξει την συγκεκριμένη διαδρομή αλλά μια διαδρομή να σου δείξει το παιχνίδι της αποδόμησης ώστε μετά να μπορείς να το κάνεις εσύ στο κάθε τι (όπως και οι ομάδες αυτές, σου δείχνουν μια φορά το πώς και μετά μπορείς να το κάνεις το παιχνίδι της αλλαγής, της ευθύνης, του διαλόγου, της αμφισβήτησης, της ανατροπής, της αποδόμησης, των σχέσεων, του χρόνου, του χώρου στο κάθε τι!). κάπως έτσι προχωράν τα πράγματα στην ιστορία, ακόμη και αν φέτος σήμερα στις αρχές του 21^{ου} αι. ακόμη και αν λέγονται με άλλους κώδικες τώρα, πριν 50 χρόνια , πάντως τα πράγματα προχωρήσαν έτσι με αποδόμηση και ξανά (επάνω στην κρίση του 08 ανάγκη για αποδόμηση για να προχωρήσουν ξανά!).

Ανάγκη για την αλλαγή από μεριάς μου υπήρχε πάντα, από το σχολείο που μου δίδασκαν τα θρησκευτικά, γιατί πήγα σε σχολείο (και εδώ φέρνει βίωμα από το σχολείο όπως ή Χ.Θ. και αναφέρει την εκπαίδευση) εκκλησιαστικής οργάνωσης, της ζωής του σωτήρα, ένα καλό ιδιωτικό για να γίνω καλό παιδί, ε με δίδασκαν τα θρησκευτικά και μου λέγαν ότι η μεγάλη Παρασκευή πάμε στον επιτάφιο γιατί το κερί συμβολίζει τη ζωή και μας είχαν διδάξει λίγο πιο πριν ότι μετά από αυτή τη ζωή υπάρχει ο παράδεισος, η κόλαση ότι μια άλλη ζωή, εγώ από το σχολείο θυμάμαι είχα φάει και αποβολή από αυτό ρώτησα να μην καταλαβαίνω, γιατί το κερί συμβολίζει τη ζωή αφού το κερί τελειώνει

τέλειωσε που λένε το κεράκι του το πετάξαμε δηλαδή από τη φύση μου είχα όλο τέτοιες ερωτήσεις καμάρωνε στους φίλους του και έλεγε βρήκα μια απάντηση και γλίτωσα από αυτό το παιδί γιατί με ρωτάει όλο γιατί και γιατί αυτό το παιδί και του λέω έτσι και έτσι και ε και εγώ βρήκα την απάντηση που του δίνω και του λέω ΈΤΣΙ! Και ευτυχώς τελειώνει η κουβέντα εκεί. Και ευτυχώς που μου έκοψε την κουβέντα με το έτσι γιατί κατάφερα να βρω απαντήσεις όχι έτσι, αλλιώς! Και τελικά όλοι οι άνθρωποι που ψάχνονται και με εργαλείο την εκπαίδευση μπορούν να ψαχτούν, δεν είναι τυχαίο να μην αποδομήσουν. Δεν θεωρώ τίποτα τυχαίο(ορίζονται τα πράγματα από την αυτενέργεια του ατόμου να τα πάει εκεί που θέλει;) , δεν πιστεύω ότι τα πράγματα γίνονται τυχαία. Εμ, πάντα υπάρχει λόγος ακόμη και αν δεν τον ξέρουμε, για μένα είσαι ευτυχής αν μπορείς να μάθεις το λόγο ακόμη και μετά τη γιορτή. Αν με ρωτήσεις τώρα κοιτώντας προς τα πίσω αν ξέρω το λόγο ναί κάποιους λόγους κάποιες αιτίες τις ξέρω. Κάθε φορά κοιτώντας πίσω μπορεί να ξέρουμε μπορεί να ξέρουμε και από πριν κοιτώντας μπροστά το γιατί και το πώς, είναι πολύ καλό, δεν είναι τυχαίο.

Λόγοι: κοίταξε να δεις επειδή τα πράγματα είναι περίπλοκα δεν είναι ένας παράγοντας που τα ρυθμίζει είναι πολύ παράγοντες, για μένα το πρακτικό σκέλος που οδηγεί στο 9 είναι ότι αφενός μεν το 7 είχα έτοιμο το εργαστήριο το οποίο δοκιμάστηκε και το ανήγγειλα και ήρθε μια πρώτη κοπέλα που μάλιστα τη λέγανε Αγγελική και μετά που γνωριστήκαμε και την αγάπησα πολύ και νομίζω με αγάπησε και εκείνη(σχέσεις) και το έκανα μόνο σε εκείνη στην αρχή, για μένα ήταν η μεγάλη δοκιμή και το έκανα με πάρα πολύ τρακ και με πάρα πολύ φόβο γιατί ήταν η Αγγελική ο πρώτος άνθρωπος , το ξεκίνησα σπίτι μου, είχαν βρεθεί άλλοι 4 που θέλαν να το κάνουν αλλά επειδή ήμουν εδώ στο ηράκλειο λακίσαν και ήρθε μόνο η Αγγελική και τότε είπα πρέπει να πάει στο κέντρο της Αθήνας γιατί δεν θα βρισκόταν κανείς. 43:37.έτσι λοιπόν δοκιμάστηκε, κατέβαινα στην Αθήνα αλλά δεν είχα λεφτά, σου μιλάω για το πρακτικό σκέλος του γιατί, δεν είχα λεφτά να νοικιάσω χώρο, ήξερα ότι μετά από λίγο θα έπαιρνα σύνταξη λόγω ανήλικου που ήταν ο γιος μου μικρός τότε και ήμουν αποφασισμένη να είμαι μια χαμηλόμισθη σήμερα αλλά τότε δεν την είχα ούτε αυτή, και έτσι κυκλοφορώντας στα εξάρχεια είχα επισημάνει, δεν είχα λεφτά δεν έβρισκα, να νοικιάσω με τίποτα, γιατί επιπλέον ήθελα αυτά τα εργαστήρια να είναι ένα με το δρόμο, δηλαδή σε μαγαζί με τζάμια, να φαίνεται τι γίνεται μέσα(σύνδεση με την κοινότητα, επαγωγή!) , σαν εγκατάσταση δηλαδή, να το βλέπει ο κόσμος αλλά να μην ακούει, να εξασφαλίζει την ιδιωτικότητα αλλά να είναι,να εκτίθεται το εργαστήριο, γιατί η έκθεση(και σαν προσωπικό χαρακτηριστικό της αυτενέργειας) είναι το κύριο για μένα και η έκδοση είναι το μετά, αν και εφόσον, η έκθεση και είναι παντού παντού παντού σε όλα,ότι κάνουμε στα ludens, και μετά το άλλο, λοιπόν και ήθελα και περνούσα από τη διδούτου και το βαινιλ και δεν ήξερα τίποτα και κανέναν πριν(στοιχείο της ομάδας) απλώς μου άρεσε πάρα πολύ η κατάσταση που είχε στήσει για πολλά χρόνια ο Νεκτάριος ο Παππάς, ε δημιούργησε αυτός το βαινιλ μου άρεσε που είχαν

ένα τραπέζι στο κέντρο και μαζευόντουσαν διάφοροι, το γιούρι το σκύλο και ανέβαινα και λέω σε μια φίλη μου που είναι και από τους στυλοβάτες του ludens, να αυτός ο χώρος μου αρέσει, μου έφτανε ένα τραπέζι, καλά μου λέει ε μετά από ένα μήνα ξαναπέρασα σκέφτηκα το ίδιο και ένα Σάββατο που ειπα στον πρώην άντρα μου κατεβήκαμε μια βόλτα στα εξάρχεια και κατεβήκαμε εξάρχεια και τυχαία 3:30 το μεσημέρι του σαββάτου κατέβαινα τη διδότου με τον άντρα μου και μέσα στα ludens labs ήταν ένας μόνο ο νεκτάριος ο οποίος καθόταν μόνος του με ένα λαπτοπ, διδότου 34, στο βάνιλι, και καθώς κατεβαίναμε, το πέρασα την ανοιχτή πόρτα(το να εκμεταλλευτείς μια ανοιχτή ήδη πόρτα είναι η αυτενέργεια!) και μετά είπα στον άντρα μου περίμενε δύο λεπτά και γύρισα πίσω μπήκα μέσα και είπα γεια λέω ποιος έχει εδώ το χώρο, λέω εγώ, εμένα με λένε β.θ. κάνω αυτό και αυτό και ψάχνω ένα τραπέζι (χώρος) αν μπορώ να το έχω για μια φορά την εβδομάδα ένα απόγευμα, αν σε ενδιαφέρει το σάιτ μου (επικοινωνία ομάδας με διαδίκτυο) είναι αυτό και χάρηκα πολύ γεια. Και έφυγα, και ο άντρας μου μου είπε πας καλά; Γιατί να το κάνει αυτός αυτό; Του λέω γιατί έτσι και μου λέει, δεν καταλαβαίνω(αμφισβήτηση από την οπτική των άλλων, εδώ ο άντρας της) γιατί να σε εμπιστευτεί(το Κύριο χαρακτηριστικό των ομάδων!) που δεν σε ξέρει να σου δώσει το μαγαζί να κάνεις αυτό και αυτό! Του είπα γιατί έτσι, γιατί και εγώ θα τον εμπιστευόμουν και γιατί ΈΤΣΙ. Μετά από 15 μέρες πήρα ένα mail από τον νεκτάριο που μου έγραφε, κοίτα, μου αρέσει πολύ αυτό που μου πρότείνεις, δεν έρχεσαι να το κουβεντιάσουμε; Πήγα, το κουβεντιάσαμε(χαρακτηριστικό της ομάδας η ανοιχτή χωρίς από πριν όρια συζήτηση) , είπαμε ωραία, κάθε Τετάρτη απόγευμα από την τάδε του Οκτωβρίου(χρόνος) θα είμαι εδώ(χώρος) και θα κάνω αυτό το εργαστήριο. Το ανακοίνωσε στην κοινότητα του βάνιλι και εγώ από το mail μου σε μια λίστα και από όλα αυτά προέκυψε μια φοβερή ομάδα 6 ατόμων που οι 4 άντρες και 2 γυναίκες και ξεκίνησε με πολύ τρακ το πρώτο εργαστήριο στο βάνιλι. Πήγε πάρα πολύ καλά, 3 μιση μήνες. Ο κόσμος, περνούσε σταματούσε, επάνω στο πατάρι του βάνιλι που υπήρχε ραδιοφωνικός σταθμός κάναν εκπομπές τους ακούγαμε χαμηλά ή τους λέγαμε παιδιά χαμηλώστε το λίγο, και περνούσε κόσμος έμπαινε μέσα στο βάνιλι και έλεγε τι κάνετε και τους λέγαμε εμείς ένα εργαστήριο για δημιουργική γραφή, α αλήθεια, μπορώ να κάτσω να παρακολουθήσω, γιατί έχεις γραφτεί, έ έλα μια άλλη μέρα που θα έχεις γραφτεί. Έτσι τόσο απλά κράτησε 3μηση μήνες και φτάσανε χριστούγεννα του 8 και κουβεντιάζαμε πάει πολύ καλά και την επόμενη φορά θα είχαμε και άλλους και μήπως να κάνουμε και άλλο ένα εργαστήριο και άλλη μια μέρα μα ποια μέρα ποια απογεύματα θα κλείσουμε το μαγαζί και τότε πάλι δίπλα στο βάνιλι υπήρχε μια μαύρη τρύπα που την προσπερνούσες(σχέση με το χωροχρόνο, κάτω από τη μύτη σου η λύση) και ήταν ένα παιδί ο Δημήτρης που πουλούσε ταινίες τρόμου, μόνο θρίλερ και χωρίς να ειδοποιήσει κανέναν μετά από 4 μέρες το μαγαζί ήταν άδειο και τα ρολά κατεβασμένα, και λέω και πλησίαζαν οι μήνες που θα έβγαινε η σύνταξη μου και λέω μήπως είναι η στιγμή να κάνω το μεγάλο βήμα(στοιχείο αποφασιστικότητας και

αυτενέργειας); Και με πάρα πολύ φόβο και με πάρα πολύ ελπίδα(στοιχεία απόφασης και αυτενέργειας), βρήκα τον ιδιοκτήτη με πολύ δυσκολία γιατί ήταν ένας ηλικιωμένος που ζούσε νέα μάκρη και πόσα θα ήθελε και αυτό και μου είπε ένα ποσό πολύ λογικό 300 ευρώ και η σύνταξη μου(οικονομία) ήταν λίγο παραπάνω και με έφτανε και είπα βουρ(ενέργεια για δράση, απόφαση). Νοίκιασα το μαγαζί, κάναμε μια μη κερδοσκοπική που ήταν τα ludens labs πια γιατί έπρεπε να υπάρχει φορέας και πολύ καλά κάναμε(μετατροπή της συλλογικότητας σε καταστατικό εδώ!) γιατί εγώ δεν το είχα σκεφτεί μέχρι να νοικιάσω μόνη μου και μετά μαζί με τη Δέσποινα τη Τζούμα που είναι φίλη μου πάρα πολλά χρόνια και είναι στο χώρο του βιβλίου πάρα πολλά χρόνια κλπ η οποία με στήριξε και από πριν και όταν ετοιμάζα το εργαστήριο πάντα με αυτά γιατί καταλαβαίνομαστε πολύ ναι ρε προχώρα είναι πάρα πολύ πρωτότυπο(χαρακτηριστικό η μοναδικότητα της ενέργειας) αλλά προχώρα ξέρεις αυτό, νοικιάσαμε το χώρο είμαι πολύ του low budget story(κοινωνική οικονομία) ξέρω από τα σκουπίδια μαζέψαμε παλιά ξύλα φτιάξαμε πάγκους και ανοίξαμε(χαρακτηριστικό ομάδας και του ατόμου να είναι ανοιχτό!) έφτιαξα ένα blog(τρόπος επικοινωνίας) μόνη μου και άρχισα να ανεβάζω δεν θυμάμαι αν υπήρχε το facebook με μια λίστα ένα mail στην αρχή μόνη μου ο άνθρωπος ορχήστρα(χαρακτηριστικό ατόμου που αυτενεργεί) και πάρα πολύ γρήγορα αν σκεφτείς του πόσο πρωτότυπο ήταν αυτό, ξένοι τουρίστες (γενική χωρίς διακρίσεις αποδοχή η εμπλεκόμενη ομάδα) φωτογραφίζανε και κυρίως μπαίνουν και ρωτάγαν τι είναι εδώ γιατί ο χώρος φτιάχτηκε έτσι ώστε να μην καταλαβαίνεις τι είναι εδώ και ήταν ένας τουρίστας και ήμασταν με το νεκτάριο και κάποιος άλλος και λέει άγγλος τουρίστας και λέει what is this, is this a gallery or something, Something λέμε και γελάσαμε ήταν αστείο δεν είχαμε ούτε φυλλάδια έγινα όλα από το κεφάλαιο δηλαδή ήταν η σύνταξη μου και ότι χαρτζιλίκι είχα ένα παλιό καλοριφέρ, έπιπλα από το σπίτι μου , καρέκλες που μου περίσσευαν, ένας νεροχύτης που βάλαμε για κουζίνα και να πλένουμε, ένα ψυγείακι που αγόρασα, όλα εκ των ενόντων (με όσα και όποια μέσα βιαστικά όπως η σκέψη φτιάχνεται το χαρακτηριστικό της ομάδας και το στοιχείο του ατόμου που αυτενεργεί!) να φέρνουν και άλλοι υπήρχε ένα παταράκι στο χώρο αποθήκη στο παλιό μαγαζί,και εμείς το καθαρίσαμε το αυτόσαμε το τέτοιο και ανέβασα ένα γραφεί μια τάβλα για να μπορούμε να μαζευόμαστε δηλαδή το όραμα είχε μια σαφήνεια(η απόφαση) και τέτοιο καταλαβαίνω από πριν γιατί λειτούργησε πολύ καλά και οι σκάλες λειτούργησαν τρομερά ως θέσεις όταν είμασταν πολλά άτομα (παρέμβαση στο χώρο, χρήση αυτού ολιστικά) λειτούργησαν τρομερά και παρακαλούσα να μην κλείνουν τη σκάλα για να υπάρχει ένα πέρασμα.

Δεν το είχα ξαναδεί, εμ ταυτόχρονα με το που έγινε αυτό μετά από λίγο, από search στο ιντερνετ είδα ότι ταυτόχρονα(χρόνος) τότε τότε δηλαδή σε διάφορες πόλεις(χώρος παντού!) του κόσμου τέτοια πράγματα ξεκινήσανε σε διάφορες πόλεις του κόσμου όχι μόνο στην Αθήνα, έλα φέρε να γίνει κοινότητα, να βρεθούμε, άφησε εδώ ότι θες πες το στο φίλο σου δηλαδή κάτι πιο προσωπικό(χαρακτηριστικά της ομάδας) και νομίζω τελικά ότι ήταν πια

ποιο ώριμη(χαρακτηριστικά του ατόμου και της ομάδας) η κατάσταση για να γίνουν τέτοια πράγματα γιατί τότε και αργότερα πολλοί μαζί χωρίς να γνωρίζομαστε ξεκίνησαν αρκετές ομάδες έτσι και μου έκανε τρομερή εντύπωση τον περασμένο Ιούνιο του 12 έκανε το Camp(όπως και Χ.Θ. λέει να σε γνωρίσω, έτσι και η Β.Θ. θέλει να μεταφέρει γνώση και πληροφορία,δίκτυο) για περαιτέρω διερεύνηση) έχει τώρα 3 χρόνια που άνοιξε στην πλατεία κοτζιά ένα μεγάλο νεοκλασικό κτίριο που πάνω είναι γκαλερί έχει χώρους που μπορείς να τους δώσεις και να είναι έχουν κάτω μπαρ και πέρυσι λοιπόν κάναν κάτι πολύ έξυπνο καλέσαν κάναν μια λίστα από πρέπει να ήταν 40; Τώρα θα μπω να δω και θα σου πω οι ...φωτογραφίες ανεβάζει ο νεκτάριος, ο κωνσταντής, χτες το βράδυ του γράφω του νεκτάριου επειδή ήταν να το κάνω στο όμικρον και τελευταία στιγμή το αποφασίσαμε(αποφάσεις της ομάδας) γιατί δεν έχω ενέργεια φέτος τόση πολύ(στοιχείο ατόμου όπως το αισθάνεται που αυτενεργεί) και έχω και κάτι προβλήματα φέτος με την υγεία μου από τον Ιούλιο και λέω καλά άσε όπως γίνει και μια κοπέλα μου λέει τι θα γίνει θα γεννήσουμε φέτος; Εγώ λέω μόνη μου δεν μπορώ! Εγώ μόνη μου έχω και συντονίζω εκείνο. Δεν μπορώ. Ωραία μην είσαι μόνη σου, (κίνητρο η κοινωνικοποίηση στοιχείο της ομάδας) . Και επειδή το κάνει σε μια κουβέντα που έβλεπαν και δυο τρεις άλλοι γράφει η Ελένη και εγώ θέλω να γεννήσω, είναι πολύ άρρωστος ο μπαμπάς μου, κλείνω το γραφείο και μετακομίζω αλλά όχι ρε γαμώτο(αιτία της αυτενέργειας των μελών η εναντίωση στο προσδοκώμενο μη, αμφισβήτηση) θέλω να την κάνουμε τη γέννα, λέω άμα είμαστε 3 να την κάνουμε, γιατί άλλον αγγαρεύω την αφίσα, άλλος το σάιτ (καταμερισμός) και λέω ωραία το κάνουμε. Έπρεπε να βεβαιωθούμε για το χώρο που μέχρι που μου λέει δεν μπορείτε εδώ. Ένα απόγευμα 6-9 αλλά είχαμε επιλέξει την ημερομηνία, 20 δεκεμβρίου Παρασκευή, οπότε σκέφτομαι κάτσε να πάω στον Κωνσταντή στο βάνιλι, τουρουρου να κάνουμε το φεστιβάλ; Ναι αμέ! Μετά ο γιός μου ο μεγάλος που φτιάχνει την αφίσα (τρόπος επικοινωνίας και με σημαντικούς άλλους, εμπλοκή όπως και η αδερφή της Χ.Θ. σαν τρόπος σύνδεσης, ενεργοποίηση δεσμών!) την κοιτάω οκ και τη στέλνω στο κονκλάβιο που λέω εγώ και τη στέλνω στο κονκλάβιο και κάτι γίνεται πολύ γρήγορα είχαν πιαστεί οι ώμοι μου και ξαφνικά παίρνω ένα mail από την Ιφιγένεια, δεν είναι πολύ ludens labs δηλαδή αλλά της στείλαμε πρόσκληση να γεννήσει. Εντάξει αλλά πότε θα γίνει; Και λέω τι γράφουμε στην αφίσα και γράφει Πέμπτη 20 δεκεμβρίου, πέφτει Παρασκευή το 20 αλλά ο γιός μου στη βράση, στη βιάση, ήταν πέρυσι, α που να τον βρω τώρα, Αλέξανδρε, ω μαλάκα, την άλλαξε πρόλαβε κατάλαβες, γίνονται όλα... εμάς το σλόγκαν μας ήταν πάντα όλοι οι καλοί χωράνε(χαρακτηριστικό ομάδας το άνοιγμα χωρίς διακρίσεις). Περίμενε να σου πω με το καμπ για να σου ολοκληρώσω αυτό μάζεψαν πάρα πολλές ομάδες γιατί αξίζει να δεις, περίπου 40 ομάδες πέρυσι τον Ιούνιο. Και ξέρεις τι κάναμε εκεί; Γνωριστήκαμε όλοι μεταξύ μας και ο καθένας είχε τι ήταν αυτό; Ο καθένας έστειλε ένα εκπρόσωπο, πως ξεκίνησαν, τι λεφτά έχουν, πως προχωράνε(μέλλον προβληματισμός) , και ήταν διάφοροι ήταν από το six dogs που είναι

επιχείρηση αλλά έχει αυτή τη λογική της κοινότητας(χαρακτηρισμός της ομάδας) από το beton που είναι επιχείρηση γιατί έχουν πολλά λεφτά οι άνθρωποι αλλά έχουν αυτό το τέτοιο (δυσκολία προσδιορισμού λεκτικά του φαινομένου) εδώ νομίζω που είναι ένα κτίριο στον κεραμεικό που πήραν δυο παιδιά αδέρφια(χαρακτηριστικός ο δεσμός συναισθηματικά και η εμπιστοσύνη μεταξύ των συγγενών) αρχιτεκτόνισσα εκείνη και γραφίσταν ο αδερφός της χωρίς να έχουν λεφτά τα παιδιά εργοστάσιο το πήραν κάνα ράνα και εγκατασταθήκαν οι ίδιοι και προσφέρουν residency σε όποια άλλη ομάδα θέλει ή σχήμα(μορφή ομάδας) ή καλλιτέχνη και παίρνει αυτό το κομμάτι που χώρου και μάλιστα τότε που ήταν να κλείσουμε το χώρο και είπα μήπως να μιλήσουμε, από επιχειρηματίες συλλογικότητες(ονομασία ομάδας) μέχρι μια κοπέλα στου ψυρρή μόνη της που τον έφτιαξε και κάνει αυτό μέχρι το 3137 είναι στη μαυρομιχάλη στο 137 της μαυρομιχάλη και το ανοίξαν 3 παιδιά και αυτό το ανοίξαν από τα πρώτα παιδιά που με στήριξαν πολύ άγνωστος ήταν αγαπημένος μου πολύ ε ο κοσμάς που έχει τελειώσει την καλών τεχνών (μέλλον μετατρέπεται σε κοινωνική οικονομία) κάνα τις οικονομίες τους νομίζω μη κερδοσκοπική έχουν κάνει και η ιδέα τους ήταν εκεί επειδή είναι όλοι καλλιτέχνες να κάνουν εκθέσεις αλλά χωρίς μεσάζοντες, δηλαδή οι ίδιοι το κάνουν οι ίδιοι (κοινωνική οικονομία, ανάληψη ευθύνης) οι ίδιοι συμμετέχουν και πάει πάρα πολύ καλά το 3137 που είχαν ένα χρόνο ζωής.

Συνεργασία: δεν το προλάβαμε.

Οικονομικά: Η στέγη μας στη διότου σταμάτησε τον 1^η Σεπτεμβρίου του 2012. Τα οικονομικά μου, όχι των ludens labs. Εγώ δεν αμοιβόμουν το κόστος συμμετοχής που πλήρωναν το έβαζα για να πληρωθούν οι υπόλοιποι. Ε δούλευα γιατί ο χώρος ήταν ανοιχτός από τις 10 το πρωί ως τις 11 το βράδυ. Ήταν άλλος ένας κάθε φορά ο οποίος είχε αμοιβή μικρή αλλά είχε όχι και τόσο μικρή όσο ένα ενοίκιο.

Ο καθένας βοηθούσε με τον τρόπο του αποσπασματικά και όπως μπορούσε(συμμετοχή μεν αλλά χρειάζεται σταθερότητα, οποίος και η Μ. το είπε αυτό περί αποσπασματικότητας και αποτελεσματικότητας, περισσότερη συμμετοχή ήθελε και χρόνο!) δηλαδή πολλοί ας πούμε χρειαζόμασταν ένα έντυπο και ο άλλος ήταν γραφίστας και έλεγε δώστο εδώ και το έκανε ε άλλος αναλάμβανε να τρέχει το σάιτ. Άλλος αναλάμβανε ένα σωρό πράγματα όμως το κάρβουνο στο μηχανή το έριχνα εγώ(ιεραρχία τελικά στην ομάδα παρά την προσφορά και τον καταμερισμό χρειάζεται αρχηγεία) γιατί ακόμη και όταν πρέπει να στείλουμε newsletter εγώ το έγραφα εγώ να συναντιέμαι με τους εμπυχωτές ναι μετά ερχόντουσαν έχω μια πρόταση και αν μου άρεσε η πρόταση και ο άνθρωπος και καθόμασταν με τον καθένα να στήσουμε μαζί με παίγνια όμως δηλαδή για να περάσω το know how των εργαστηρίων καθόμουν ώρες γιατι δεν ήταν αυτό το θέλω να κάνω ένα εργαστήριο για ψυχολογία α ναι τι δηλαδή θα κάνω ένα ωραία μπράβο κάντο τι κάνεις πως το κάνεις; Πως κινείται το εργαστήριο κάθε λεπτό; Μαζί να το δομήσουμε εσύ ξέρεις το αντικείμενο σου, έλα τώρα να φτιάξουμε παιχνίδια! Στην προετοιμασία των άλλων εργαστηρίων συναντιόμασταν με τον εμπυχωτή,

ήταν και λίγος ο χρόνος είμασταν ανοιχτοί από το 9 και κλείσαμε το 12 ήταν 3μιση χρόνια στα 3 χρόνια δεν πρόλαβε να περάσει σκυτάλη δηλαδή το know how να το πάρει κάποιος άλλος(σκοπός της ομάδας η μετάδοση τρόπου σκέψης) ο μόνος που έμεινε σταθερός(χαρακτηριστικό ομάδας) και έκανε το εργαστήρι του πολύ καιρό ξανά και ξανά και ξανά και να δείξει σε κάποιον άλλον ήταν ο Αλέξανδρος ο Βούλγαρης που ήταν το δεύτερο εργαστήρι μετά από μένα. Θυμάμαι συναντήθηκα με τον Αλέξανδρο δεν κάτσαμε πολλές ώρες γιατί το είχε το ludens το κατάλαβες; Ναι. Ωραία έλα με πρόταση επάνω σε αυτό λέω να κάνω αυτό και έτσι και έτσι. Όχι τι θα κάνει ακριβώς. Είπα αχ βρε Αλέξανδρε, τι θες από εμένα, μου είπε προτζέκτορα, αυτό και αυτό. Ωραία θα τα έχουμε. Και παρακολούθησα το πρώτο εργαστήριο και για να το κάνω δώρο στον εαυτό μου(επιβράβευση από την ομάδα του ατόμου) γιατί είπα δεν μπορεί να δουλεύω θέλω να πάρω και να τσεκάρω το πρώτο εργαστήριο. Για να αφουγκράζομαι στο πατάρι και μετά να λέω ότι κοίτα ε εκεί κάνει λίγο κοιλιά εκεί τη δεύτερη να το γιατί ήταν πολύ πειραματικό (χαρακτηριστικό της ομάδας). Κάποια από τα εργαστήρια είχαν ανάγκη κάποιον για να πατάει το κουμπί να βάζει μουσική από πάνω ή να βάζει μουσική γενικώς γιατί ο εμπυχωτής δεν είχε το χρόνο, είχε και το τρακ του γιατί ήταν νέοι ή μετά να κάνω coaching (μέσα στις ομάδες σαν προσομοίωση του επαγγελματικού χώρου) ξεκινούσαν πρώτη φορά, έλα πάμε μην θα το καταφέρεις το έχεις.

Δυνατή στιγμή: αα όλες, εμπειρία ζωής, εμπειρία ζωής(νοηματοδότηση) . Στο τι δίνεις και τι παίρνεις και το πόσο ωραίο είναι να δίνεις χωρίς να περιμένεις να πάρεις και εν τέλει να παίρνεις τον ουρανό με τα άστρα(αιτία η ανταλλαγή συναισθημάτων και η επικοινωνία) . (Συγκινείται). Πολύ ευαίσθητη ερώτηση. (κλαίει, τρέμει η φωνή).κοίτα να δεις εμείς που μεγαλώσαμε με κάποια οράματα(αιτία οι σκέψεις να γίνουν πράξεις αμφισβητώντας τις δυσκολίες που λένε ότι υπάρχουν, εναντίωση) ε και μετά δεν βάζω τον εαυτό μου μέσα στους δεύτερους βολευτήκαμε και στον καναπέ και στα λεφτά και σε όλα αυτά νομίζουμε τώρα που έχουμε καβατζάρει τα 50 ότι ο κόσμος δεν υπάρχει η νεολαία είναι κάτι παιδάκια που ληστεύουν τράπεζες και πετάνε μολότωφ, κάτι τζάνκιζ και γενικά έχουμε διάφορους τώρα διάφορους έχουμε βγάλει διάφορα τέτοια συμπεράσματα που ακόμη και εμείς υποτίθεται είμαστε προοδευτικοί(χαρακτηριστικό ατόμου που αυτενεργεί). Όταν βρεθείς λοιπόν όταν σου δοθεί αυτό το δώρο από το σύμπαν, να βρεθείς μέσα εκεί που βράζουν τα πράγματα(χαρακτηριστικό ομάδας η ζωντάνια, η ενέργεια) και είναι γεμάτο νεολαία και τέτοια και είναι τόσο αξιόλογοι, ξαναπιστεύεις στη ζωή(αιτία συμμετοχής η ενίσχυση της πίστης και της εμπιστοσύνης) , τόσο σημαντικό είναι. Ξέρεις πιστεύεις ότι πα τι βλακείες, δηλαδή τι βλακείες, δεν μπορώ να τους ακούω τους περισσότερους από τους συνομηλικούς μου δηλαδή δεν έχουν ιδέα το τι γίνεται. Γίνονται φοβερά πράγματα και είναι μια φοβερή εποχή όπου θα μου μείνει αξέχαστη. Δεν είναι μόνο η δυσκολία μιας κρίσης που την περιορίζουμε κιάλας στην Ελλάδα. Και δεν είναι ότι δεν έχουμε καλοριφέρ και πετρέλαιο και τέτοια που αυτό δεν ισχύει και για τους πολλούς εν πάσει περιπτώσει γιατί οι πολλοί έχουν και καλοριφέρ και

πετρέλαιο γιατί είχαν πάρα πολλά και τώρα απλώς δεν τους περισσεύουν αλλά ότι έχουν έχουν εντάξει; Άμα λοιπόν σου τύχει και επι προσωπικού να μπορείς να συγχρονιστείς(ανάγκη προσωπική που ταυτίζεται με το χρόνο των άλλων η αιτία ενεργοποίησης και απόφασης για αυτενέργεια) με το δεν έχω τότε είναι μια εξαιρετική εποχή και τότε δεν πα στο διάολο και ας κρυώνεις και ας κάνεις ότι θες γιατί γίνονται υπέροχα πράγματα γιατί εεε-παύση- υπάρχουν νέοι άνθρωποι που ψάχνονται που σπουδάζουν μόνοι τους (το στοιχείο της εκπαίδευσης για αυτενέργεια) και δεν είναι μόνο αυτό, δεν παριστάνω το κοριτσάκι με τα σπέρτα γιατί δεν είμαι το κοριτσάκι με τα σπέρτα είχα την τύχη να σπουδάσω σε ιδιωτικά σχολεία να κάνω διάφορα στη ζωή μου και μετά και άλλα και άλλα και μεταπτυχιακά δεν τα έκανα εύκολα(απολογισμός) γιατί οι γονείς μου δεν ήταν του να σπουδάσω ήταν του να με παντρέψουν (αναφέρει στοιχεία της οικογένειας της σύνδεση της πράξης αυτής με πρότερες εμπειρίες και βιώματα όπως η Χ.Θ.) τώρα εγώ πως έτυχε και παντρεύτηκα στα 22 αυτό είχε αφήσει και εκείνους εμβρόντητους αλλά το έκανα και σπούδασα με παιδιά, έχοντας τον μεγάλο μου γιο μωρό, έκανα μεταπτυχιακό ξεκίνησα διδακτορικό στο καποδιστριακό με παιδιά οικογένεια και όλα και πολλές φορές δεν είχα επειδή ήθελα να πατάω στα πόδια μου(χαρακτηριστικό ατόμου) δεν είχα λεφτά και έχω κάνει μαγκιές διάφορες του τύπου έχω πουλήσει διάφορα για να πάω στο παρίσι να δώσω εξετάσεις δεν τα έχω κάνει αυτά γιατί δεν ήθελα να ζητήσω ηλιθιότητα μου(στοιχείο ατόμου που αυτενεργεί η αυτοκριτική όπως και η Μ.) γιατί εν τέλει δεν θα έπρεπε να το έχω κάνει έτσι αλλά θέλω να πω ότι ρε παιδί μου η νεολαία ψάχνεται όπως και σήμερα όπως ψαχνόταν σε κάθε εποχή και εμένα μου αρέσει μια φράση που έχω ξεχάσει που την έχω διαβάσει και τη λέω που λέει «λατρεύω τα νιάτα ακόμη και αν δεν είναι τα δικά μου» γιατί ξέρεις μου τη σπάει αυτό το γερνάω και μιζερεύω και νομίζω ότι μόνο εμείς ζήσαμε. Αυτό το προφίλ εγώ δεν το συνάντησα, δηλαδή εγώ συνάντησα(η ανάγκη για συνάντηση η αιτία της αυτενέργειας) και συναντώ δηλαδή ακόμη μια νεολαία που ψάχνεται και πάλη και την οποία οι προηγούμενες γενιές την έχουν δυσκολέψει, τρελά, αφόρητα, εγώ ομολογώ ότι δεν θα ήθελα να ήμουν νέα σήμερα, αισθάνομαι τυχερή που δεν είμαι 30 ετών σήμερα και επίσης αισθάνομαι τυχερή που δεν είμαι 40 σήμερα με δυο παιδιά και να έχει απολυθεί ο άντρας μου και να έχω απολυθεί και εγώ δηλαδή πραγματικά μου είναι αδιανόητο και τους βγάζω το καπέλο σε αυτούς που μπορούν και τα βγάζουν πέρα έτσι. Γιατί η ελληνική οικογένεια είναι ένα θηρίο που καταπίνει και δεν είναι λύση όσοι απ' έξω από το χορό νομίζουν ότι α ε δεν πειράζει επέστρεψε στο πατρικό και έτσι τον βοηθάει ή μαμά τη βοηθάει ξέρεις οι παππούδες οι γιαγιάδες, είναι γνωστό ότι είναι ανθρωποφάγος η ελληνική οικογένεια(κάτι που δεν είναι η ομάδα που επιλέγω να συμμετάσχω, σαν να θέλω να αλλάξω και να εγγράψω μια νέα δυναμική σε αυτή, επικοινωνίας και σχέσης εμπιστοσύνης). άρα το πώς θα βγουν μετά από 15 χρόνια αυτά τα παιδιά που είναι μικρά και μεγαλώνουν σε ένα σπίτι μαζί με έναν μπαμπά και μια μαμά άνεργη και παπούδες δεν το ξέρουμε ακόμη τι επιπτώσεις θα έχει σε ψυχολογικό επίπεδο δηλαδή αυτό ε

οπότε σου λέω αισθάνομαι τυχερή που δεν είμαι 30, 40 και είμαι 50 φεύγα, 55 σήμερα και έχω την τύχη να έχω πίσω μου αυτό που λέγεται ludens labs και ίσως να το έχω και μπρος μου γιατί κουβεντιάζουμε διάφορα για την εξέλιξη του.

Μέλλον. Δεν ξέρω εγώ είμαι πάντα αισιόδοξη, και διατηρώ(χαρακτηριστικό ατόμου που αυτενεργεί) ακόμη την αισιοδοξία μου, εντάξει αμα σκας πάνω σε ένα την ώρα μιας μετωπικής σύγκρουσης δεν αισθάνεσαι δυνατός μα αν κάποιιοι άλλοι θα θέλαν θα χρειαζόντουσαν 3 μήνες να συνέλθουν εγώ χρειάζομαι 1 συνήθως αυτή είναι η αναλογία της αισιοδοξίας μου. Αλλά όπως λέει και κάπου ο Καλβίνο, είμαι ελαφριά γενικά(στοιχείο ατόμου που αυτενεργεί) αλλά ελαφρότητα δε σημαίνει αστειότητα άλλο το χιούμορ άλλη η ελαφρότητα, άλλο το αστείο μάλλον. Και στην Ελλάδα ειδικά συνηθίζουμε να συνδέουμε την ελαφρότητα με την αστειότητα. Τα εργαστήρια λοιπόν είχαν μεγάλη σοβαρότητα μαζί με ελαφρότητα(χαρακτηριστικά της ομάδας) οπότε νομίζω ότι αυτό θα συνεχίσει. Δεν ξέρω αλλά επειδή με ρώτησε ποιες ήταν οι αιτίες δεν άντεχαν άλλο οι δυνάμεις μου, δούλευα και σάββατα και κυριακές, μέχρι τις 2 το βράδυ από το πρωί, κλάταρα τελείως και δεν υπήρχε δυνατότητα να καλυφθούν τα χρήματα. Το υπουργείο πολιτισμού μας έστειλε το 2011 χειμώνα κάπου πρέπει να υπάρχει αυτό, συγχαρητήρια για το ότι υπάρχουνε και εμείς κοντεύαμε να κλείσουμε. Και τους γράψαμε γιατί μας στείλαν αυτή την επιστολή που δεν είχαν λόγο ή μάλλον θα είχαν γινόντουσαν εκλογές(αμφισβήτηση στους θεσμούς και την αποδοτικότητα τους στοιχείο της ομάδας) και εγώ τους έστειλα μια επιστολή αλλά εμείς χρειαζόμαστε 5000 το χρόνο για να μπορέσουμε να ζήσουμε. Εμείς προλάβαμε και στήσαμε προτάσεις να κάνουμε μια ευρωπαϊκή πρόταση μια άλλη να συμμετέχουμε μια και να προτείνουμε μια αλλά προς το τέλος περιμέναμε τις απαντήσεις, αν παίρναμε το ένα πρόγραμμα θα ζούσαμε, θα μέναμε δεν το πήραμε ήρθαν αρνητικές και στα δύο. Και αυτά τα πράγματα δεν παίρνεις αμέσως έγκριση, θέλεις να έχεις λίγο χρόνο για να εμείς καθυστερήσαμε κιόλας γιατί εγώ δεν προλάβαινα να ασχολούμαι από το καθάρισμα της τουαλέτας(δυσκολία διανομής ρόλων λειτουργικών για το μέλλον της ομάδας) και την υποδοχή και εκπαίδευση και επιλογή των εμψυχωτών και να διδάσκω το εργαστήριο μου και να έχω και την προσωπική μου ζωή όση έμενε δεν έμενε και τίποτα δηλαδή και τότε εντάξει καταγράφεται κιόλας εντάξει τότε χωρίς κιόλας 3μιση χρόνια πριν χωρίς οπότε ήταν ένας σεισμός στην προσωπική μου ζωή(σύνδεση με προσωπικά βιώματα χρονικά ταυτόχρονα η ανάγκη για αυτενέργεια και επικοινωνία προς τα έξω όπως και η Θ.Χ. από επιστροφή και η Μ. από ανεργία, περαιτέρω διερεύνηση). και ήταν και όλο αυτό το οποίο εντάξει αλλά χρειαζόμασταν μια βοήθεια, δεν μπορώ να δηλώσω απογοήτευση, δεν είχα χρόνο, ασχολιόμουν πιο πολύ με το δημιουργικό παρά με τα λεφτά, έπρεπε όμως να πληρωθεί το ενοίκιο. Και να πληρωθώ και εγώ κάπως για να επιβιώσω, δεν είναι πως έβαζα πια λεφτά, δεν έβαζα αλλά δεν μπορούσα να μην αμείβομαι. Και έτσι είπαμε κλείνουμε το χώρο δεν υπήρχαν πια λεφτά να πληρώνεται το ενοίκιο. Ήταν συγκινητική η αντιμετώπιση της

γειτονιάς, γιατί εκεί είναι μια υπέροχη γειτονιά, δηλαδή Σάββατο πρωί ο γείτονας να σου έχει καθαρίσει το πεζοδρόμιο αυτό δεν το βρίσκεις εε γιατί έβαλε λάστιχο να καθαρίσει το δικό του και πήγε παραπάνω τρια μαγαζιά και έλεγε ο δήμος πέρασε είχαν φασαρίες χτες το βράδυ; Τι έγινε; Α όχι καθάρισα εγώ γιατί και μετά γινόταν συνήθειο όλη αυτή η συμπαράσταση και τα κακά μας 3 διαρρήξεις είχαμε δεν ήταν να πεις μας πήραν το λαπτοπ που ήταν το δικό μου και ήταν όλο μας το εργαλείο, δεν είχαμε τίποτα άλλο να δουλέψουμε χωρίς το λαπτοπ.στείλαμε στη λίστα πολύ δικών μας αν έχει κάποιος λάπτοπ δανεικό και παλιό αρκεί να δουλεύει και βρέθηκε ο κοσμάς ήρθε μετά από 3 μέρες που το πήρε από μια φίλη (άμεσο δίκτυο επικοινωνίας το στοιχείο της ομάδας για τα δύσκολα όπως και η Χ.Θ. στο τμήμα με τις φωτοτυπίες) του που το είχε δανείσει που δεν βαρούσε το Θ ή το Π ήταν σαν ταινία. Και έλεγε η Καίτη που η Καίτη ήρθε εθελοντικά απολύθηκε τότε που δεν γινόταν δεν μπορούσα άλλο να παίρνει χρήματα η Πανδώρα και θα έρθω εδώ τις ώρες που ερχόταν η άλλη και δωσμου όλο αυτό τον τομέα, ωραίο ρε δεν έχει αυτό το γράμμα. Και τώρα κάνουμε το φεστιβάλ γέννας και ένα πρότζεκτ in other words που θα γίνει την άνοιξη. Είναι 6 , 7. Μια πιο παλιά τώρα είναι εκείνη που θα επιμεληθεί τους 6 και από τους 6 οι 2 είναι αυτοί που θα συντονίσουν τους υπόλοιπους 4. Είναι σαν πυραμίδα και πάνω πάνω είμαι εγώ που έχουμε ένα γκρουπ και εγώ με τους δύο μιλάμε και κανονίζουμε που φεύγει προς τα κάτω(δομή της ομάδας με σκοπό τη διάχυση της γνώσης και την ελεύθερη διακίνηση.) . Εγώ μόνο το ξεκίνησα και φύγατε. Δηλαδή και μου είπαν επειδή θα γίνουν 5 γουορκσοπ. 1:33:00

Παιχνίδια ludens. Παύση για τουαλέτα. 1:42:00 εργαλείο ο βαλαωρίτης ο πρώτος που δίδαξε δημιουργική γραφή ή το 58 ή το 68 και είμαι λίγο δυσλεξική ρε γαμώτο πάλι το ίδιο δεν θα θυμάμαι ο πρώτος και ο μόνος που δίδαξε δημιουργική γραφή στο πανεπιστήμιο του σαν φρανσίσκο βασισμένος στη θεωρία του homo ludens και όταν μου το είπε για πρώτη φορά έκανα την πλακάρα μου. Και είμαι μεγάλη γαϊδούρα να το γράψω στην ατζέντα μου να πάω να τον δώ. Και όταν κουβεντιάσαμε και του είπα τι κάνω το πρώτο σχόλιο μου είπε «το προχώρησες μωρέ» του είπα ναι το προχώρησες μου είπε και το έχω για μεγάλο αυτό και ένα άλλο που λέει που το έχω για μεγάλο κομπλιμέντο στο σπίτι του μια μέρα κάτι λέγαμε και γελούσαμε και μου λέει κάποια στιγμή, α μωρέ Βίκυ εσύ είσαι η ίδια παιχνίδι για αυτό δεν μπορείς να κάνεις αλλιώς, ε ναι μωρέ είσαι παίγνιο.(είναι ένα παιχνίδι επικοινωνίας και έκφρασης) Ωραιότερο κομπλιμέντο δεν μου έχον κάνει.

Γεωγραφία α και β. υποκειμενική και υποφαινόμενη. Α εργαστήριο ξεκινάει με κάποια ομιλία δικιά μου όχι πολύ φορμαρισμένη. Απενοχοποιημένη τη δημιουργική αλλά δεν την χαστουκίσαμε κιάλας. Δεν την φτύσαμε δεν μπορούμε να αφαιρέσουμε το βίωμα από αυτό, πως θα κάνεις όμως μύθο, πως θα βάλεις μάσκα στο βίωμα σου τόσο καλή που μετά να το διαβάσεις εσύ και να λες αυτό το έχω ζήσει πραγματικά πώς να χάνεις τον μπούσουλα; Το ζήτημα είναι να μην αναγνωρίζεις το συμβάν του ήρωα σου αν είναι δικό του ή δικό σου. Δηλαδή αν ο ήρωας σου πήγε στο περίπτερο και αγόρασε ένα

πακέτο τσιγάρα από έναν τυφλό. Το να μπλεχτείς είναι η καλύτερη μυθοπλασία, όπως το έχεις μασκαρέψει. Να πατήσουμε τον κόσμο με τα παπούτσια μας. Αυτά εδώ είναι χάρτες μεταφορικά. Ο καθένας παίρνει ένα μπροστά του ότι διαλέξει, αλλά είναι παζλ, και ο καθένας έχει μπροστά του ένα χάρτη, τι χάρτη; Εγώ έχω από αυτό το κουτί να πάρεις ένα δυο μικρά (σήματα, φανάρι, κώνος) και ένα ζάρι. Ένα δύο τρία μικρά, τέσσερα πέντε. Και θα πάρεις και μερικά από αυτά για το δρόμο σου. Και θα ήθελα αν μπορείς να κρατάς το ζάρι στη χούφτα σου έτσι λοιπόν τώρα εδώ μπορούμε να υποθέσουμε πως αυτός είναι ο χάρτης της ιστορίας που θες να γράψεις που έχεις μες την κεφαλα σου, το μέρος εκείνης της ιστορίας που το ξέρεις το μέρος εκείνης της ιστορίας που δεν το ξέρεις και θα αναδυθεί αλλά πάντως είναι αυτός ένας χάρτης που έχει όρια, μια λέξη πολύ επικίνδυνη αλλά χρειάζεται να την δούμε έτσι σε παιγνιώδη μορφή για να καταλάβουμε ότι αν σε ένα γραπτό απολύτως βιωματικό μέσα χωράει όλη μας η ζωή, σε ένα γραπτό που είναι στοιχείο μυθοπλασίας δεν μπορούμε να χωρέσουμε όλη μας τη ζωή αλλά την ιστορία που πρέπει να γράψουμε. Πολλά θα φανταστούμε αλλά κάποια πρέπει να τα αφήσουμε απ' έξω γιατί δεν είναι για την ιστορία. Μα αυτή την άποψη τα όρια, όχι αλλιώς. Επίσης μέσα σε αυτό το χάρτη είναι και η έκπληξη που μπορεί να μας προκύψει, κάτι που σε αυτή την ιστορία τώρα αλλά καθώς τη γράφουμε μπορεί να μας προκύψει ένας τάδε που δεν τον φανταζόμαστε ή να μας προκύψει μια εικόνα που μπορεί να τη ζήσουμε αύριο που δεν είχαμε σκεφτεί ότι θέλαμε να τη βάλουμε να μην είναι βιωματική είναι μέσα εδώ, μην έχουμε ανησυχία να είναι απ' έξω, αυτό σηματοδοτεί τις σελίδες ενός βιβλίου που είναι από το 1-300. Τέλειωσε η ιστορία τα άλλα είναι των αναγνωστών να φανταστούν. Δεν είναι ελάτε να σας πω ποια είμαι εγώ. Τώρα αν αυτός είναι ένας χάρτης, τότε τα μεγάλα πιόνια είναι οι ήρωες, οι κεντρικοί και τα μικρά οι δευτερεύοντες χαρακτήρες. Η σηματοδότηση ο συγγραφέας αποφασίζει τη διαδρομή που θα ακολουθήσουν(και ο ίδιος, σαν στοιχείο του ατόμου που αυτενεργεί!) οι ήρωες κεντρικοί και δευτερεύοντες στην ιστορία του. Τα σήματα είναι σημάδια στη διαδρομή του, είναι γεγονότα που θα συμβούν στην ιστορία που και πάλι αποφασίζει ο συγγραφέας πως θα κινηθούν. Ο συγγραφέας έχει την απόλυτη εξουσία πάνω σε αυτό τον χάρτη και ο οποίος ως άνθρωπος ποτέ στη ζωή του και σε καμία φάση της ζωής του δεν μπορεί να έχει τόση απόλυτη εξουσία πάνω στο κάθε τι κρατάει ένα ζάρι που είναι όλη του η εξουσία(ή μήπως όχι μέσα από την ομάδα αυτό κατακτά το άτομο, στοιχείο της ομάδας, να έχει εξουσία;). Κάθε φορά που το πετάς είναι η απόφαση σου για να μετακινήσεις έναν ήρωα στην ιστορία σου με όποιον τρόπο θες εσύ. Ανεξαρτήτως από τα πάντα. Η εξουσία είναι δική σου και μπορείς να το πετάς οσες δήποτε φορές και να τα φέρεις όπως θες εδώ μέσα. Αυτό είναι το παιχνίδι. Η ιστορία που γράφουμε είναι ένας τόπος. Ο τόπος που θα κατοικήσει ο συγγραφέας, πριν έχουμε πει για ψυχογεωγραφία, ο τόπος είναι το θέμα της ιστορίας μας. Εκεί που θα κάτσεις, αυτός είναι ο τόπος σου και το θέμα σου. Δεν θα γράψεις την αυτοβιογραφία σου, θα γράψεις για την ειρήνη και το γιώργο που φεύγουν να

πάνε εκεί. Έχεις κάποιους περιορισμούς ως κανέναν. Αλλά έχεις έναν ότι δεν μπορείς να πετάς ότι σου έρχεται μέσα στην ιστορία. Έχεις μια απόλυτη εξουσία μέσα σε αυτά τα πλαίσια γιατί σήμερα σε αυτό το μάθημα κουβεντιάζουμε αυτό που σου λέω και ακολουθεί συζήτηση. Χάρτης που έχει κάνει ο Ναμπόκοφ για τον εαυτό του όταν έγραφε το «Μίλησε μνήμη» το χάρτη σου δεν μπορεί να τον αναγνωρίσει κανένας άλλος εκτός από εσένα και για αυτό μην φοβάσαι αλλά κάντον, κάντον. Και πρόσθετε και αύτονε και δούλευε τον αλλά κάντον όμως(στοιχείο του ατόμου και της ομάδας, η προτροπή για πράξη!) . Και αφού κουβεντιάσουμε και όλο αυτό είναι οι σημειώσεις για τη θεωρία για το που γίνονται αυτά και άλλα πολλά. Μοιράζεται η άχρηστη πληροφορία. Ανοίγονται φάκελοι συγγραφέων. Απεγκλωβισμός της φαντασίας στο 5^ο εργαστήριο, το παιχνίδι είναι διαφορετικό που θα παίξουμε, στο κέντρο του τραπεζιού υπάρχει αυτό το κουτί στη μέση. Και άμα μιλήσουμε για την φαντασία, τον απεγκλωβισμό(χαρακτηριστικό του ατόμου που αυτενεργεί) της, τις ενστάσεις, προκύπτουν οι διαφωνίες. Λέω ότι –η ανατροπή των νόμων της φύσης- εδώ βρίσκονται 6 θεμελιώδεις αρχές του απεγκλωβισμού της φαντασίας. Εμένα μου έτυχε η παράλογη συρραφή ετερόκλητων στοιχείων. Τότε πως αν το κείμενο έχει βρει το ρυθμό του έχει μεταμφιεστεί η βιωματική γραφή και έχει γίνει μυθοπλασία, έχει εφαρμόσει την ψυχογεωγραφία, έχει φτάσει σε ένα αποτέλεσμα λογοτεχνικό που θα πάρει τον αναγνώστη μαζί του και θα τον ταξιδέψει όπως χιλιάδες βιβλία τον καθένα αυτό το καρουζέλ θα γυρνάει έτσι, αλλά αν χωλαίνει θα πέσει. Τα βιβλία που μας ταξιδέψανε, η λογοτεχνία που δεν θα πεθάνει ποτέ είναι εκείνη εκείνου του συγγραφέα που έχει καταφέρει το κείμενο να έχει αυτή τη ροή και όσα έχουν διαβαθμίσεις άλλα έχουν απλώς μια δυσκολία, σε κουράζουν και κάποια άλλα απλώς δεν ευσταθούν. Με αυτό το παιχνίδι ολοκληρώνεται η θεωρία και όπως είπε και μια συνάδελφος σου και η Ιωάννα μόλις τελείωσε αυτό α το σημερινό εργαστήριο ήταν υπερπαραγωγή. Επίσης από το 3^ο και μετά είναι πάρα πολλά τα παίγνια ...είσαστε εδώ γιατί θέλετε να χτίσετε το σπίτι σας και εγώ είμαι εδώ για να σας ρωτήσω που είναι η θάλασσα και να μου πείτε είναι από εδώ, τι κάνεις εδώ; Δεν το ανοίγεις το παράθυρο από εδώ; Εγώ θέλω να ανοίξω να βλέπω το βουνό και δεν βάζεις και ένα παγκάκι εδώ να κοιτάς αυτό ή εκείνο. Επίσης από το 4^ο εργαστήριο και μετά έχω επιλέξει κάποια γράμματα που έχει γράψει ο Ρίλκε και αυτό είναι το κουτί του ταχυδρομείου ονομαστικά με το όνομα του καθενός και τα παίρνει ο καθένας μαζί του, να τα διαβάσει την άλλη μέρα, ποτέ, κάποτε κλπ δεν τους ρωτάω καν αν τα διαβάσαν, γράμματα του Ρίλκε προς ένα συγγραφέα που δεν δημοσίευσε ποτέ και που αυτός ο συγγραφέας όταν πέθανε ο Ρίλκε δημοσίευσε τα γράμματα που έγραφε ο Ρίλκε. Και πιστεύω ότι κάποια από αυτά είναι για πάντα και αφορούν όλους τους καλοπροαίρετους, αυτούς που παλεύουν με την περιπέτεια της γραφής. Γιατί δεν χαϊδεύει αυτιά, αλλά μαλώνει πολύ γλυκά και λέει πολύ χρήσιμα γράμματα. Οπότε κάθε φορά παίρνουν ένα γράμμα και στο τέλος σε ένα από τα τελευταία εργαστήρια τους κάνω παρουσίαση του Ρίλκε. Και επίσης σε

κάθε εργαστήριο παίρνουν την άχρηστη πληροφορία του εργαστηρίου που έχει σχέση με το βιβλίο τη γραφή που έχει σχέση με την οποία μπορείς να ζήσεις και χωρίς αυτή αλλά γίνεται στο τέλος απαραίτητη. Κάποιοι συνήθιζαν να γράφουν γυμνοί-χεμινγουέη, αγκάθα κρίστι! Αναφορά σε συγγραφείς case study για τη θεωρία, στη δημιουργική γραφή έχουμε τον Κάφκα και τον Ναμπόκοφ, δύο διαφορετικές περιπτώσεις. Τα βιβλία τους επάνω στο τραπέζι. Ξεκινά από το μηδέν, γραφή και ανάγνωση απαιτεί να ξέρει. Μην ακούω μαλακίες. Δεν ξέρεις τον Κάφκα. Και τώρα θέλει να τον μάθει. Μπορεί; Μπορεί. Πιο πολύ για reference. Και στο πρώτο παίρνει ένα μπούσουλα για να συνηθίσει τον τρόπο που θα γίνονται τα σχόλια πάνω στο γραπτό του. Ένα σημείο πολύ καλό στο κείμενο το κάνω με άσπρα γράμματα και κόκκινο fluo. Διπλό εργαλείο παιχνίδι. 2:11:00

Σ3

Έχει προηγηθεί γνωριμία σε ένα αίθριο πάρκο με ησυχία κοντά στο σπίτι της Μ. το πατρικό στην Αγία Βαρβάρα και με έχει ρωτήσει στοιχεία της ταυτότητας της έρευνας, της δουλειάς μου σαν ψυχολόγος και θεραπευτικών προσεγγίσεων και επί προσωπικής της εμπειρίας με ψυχολόγο έχει αναφερθεί επειδή αισθανόταν την ανάγκη. Η διακοπή έγινε σύντομα και η οριοθέτηση μόνο στην έρευνα.

Μετράει από 4:18

Συλλογικότητες ρε παιδί μου ομοιογενείς;

Καταρχήν να σε ρωτήσω γιατί αγχώνομαι λιγάκι με τις ηχογραφήσεις κλπ ξέρεις με πιάνει. Εσύ πως θα το χρησιμοποιήσεις αυτό; Θα το βάλεις στη διπλωματική σου;

Είχε πολύ ενεργητικότητα τότε το πάρκο. Το 2009. Έκανες την αποσυμφόρηση μετά τη δουλειά. Κάτι τελευταίο, εκτός από τη συλλογικότητα σαλιγκάρι, με ποιόν έχεις έρθει σε επαφή; Αυτές είναι συλλογικότητες; Με ποια μορφή;

Καταρχήν να διευκρινίσω ότι αυτά που θα πω είναι καθαρά δικές μου απόψεις, δηλαδή δεν θεωρώ ότι υπάρχει κάτι 100% αντικειμενικό ή ότι μπορώ να εκπροσωπήσω κάποιον ούτε καν μια ιδέα ή μια γνώμη που υφίσταται αυτή τη στιγμή και στους χώρους αυτούς που κινούμαι και στους χώρους έξω από αυτούς που κινούμαι. (στοιχείο ατόμου που συμμετέχει, θεωρεί ότι εκπροσωπεί τον εαυτό της. Όχι κοινή συλλογική ταυτότητα;). είναι μια δική μου προσέγγιση που κάποιος μπορεί να διαφωνεί ή να συμφωνεί. Θεωρώ ότι η έννοια της συλλογικότητας ε για μένα καταρχήν το βασικό το οποίο την απαρτίζει είναι η έννοια της μη ιεραρχίας.

Ορισμός: χαρακτηριστικά της ομάδας: Συλλογικότητα. Το κάνουμε κάτι όλοι μαζί συλλογικά και από τη λέξη να πάρεις από μόνη της είναι συν και λέγω δηλαδή όλοι μαζί μιλάμε, ανταλλάσσουμε απόψεις, παίρνουμε αποφάσεις όλοι μαζί δεν υπάρχει ιεραρχία, δεν υπάρχει η έννοια του εσύ αποφασίζεις ή όλοι ακούμε κάποιον, ο καθένας με τη δική του προσωπικότητα, τη δική του διαθεσιμότητα, γιατί όλα αυτά παίζουν ρόλο, του χρόνου που έχει ή των

ικανοτήτων που έχει στην τελική ε λαμβάνει διαφορετικό ρόλο μέσα στην ομάδα τον οποίο επιλέγει ο ίδιος. Το ιδανικό είναι να είναι όλοι επί ίσης όροις και να τα κάνουν όλοι όλα αλλά αυτό σε μια σχέση ας πούμε δεν μπορείς να είσαι ίδιος με τον απέναντι σου και δεν μπορείς να δεν μπορείς σε καμία περίπτωση να αντιδράς ούτε να σκέφτεσαι με τον ίδιο τρόπο και άρα να έχεις και τις ίδιες ασχολίες 100% με την ίδια λογική μπορεί να υπάρχουν και στις ομάδες ουσιαστικά διαβαθμίσεις αποκλίσεις μπορείς να το πεις και έτσι, τέλος πάντων διαφορές μεταξύ των ατόμων.

Εκτός από το σαλιγκάρι, κάποια στιγμή ήμουν στη συνέλευση του πάρκου ναυαρίνου, όχι τώρα, πριν μπω στο σαλιγκάρι, το 9 ήμουν. Περισσότερο ένα εξάμηνο όχι πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα, γενικά έχω συμμετάσχει σε ομάδες.(χρονικά δεν διαρκεί πολύ η συμμετοχή; Προς περαιτέρω διερεύνηση και η πίστη και αφοσίωση, προσδιορίζεται από την συμμετοχή η ταυτότητα του ατόμου;) α ναι όχι δεν μπορείς να το πεις ομάδα έχω συμμετάσχει περιστασιακά αλλά σε γενικές γραμμές αυτό που με προβληματίζει πάντα και στη δική μας ομάδα στη δική μας ομάδα δεν έχουμε τέτοιου είδους κρούσματα, βέβαια τα όρια είναι λεπτά και παρατηρούνται ε συμπεριφορές οι οποίες δεν υπάρχει προδιάθεση σε αυτό αλλά επειδή κανένας μας δεν είναι τέλειος φυσικά υπάρχουν και συμπεριφορές που τελικά είναι μη αναμενόμενες. Για μένα η έννοια συλλογικότητα είμαστε όλοι μαζί είμαστε επί ίσης όροις, μετράει το ίδιο ο λόγος μας, ισηγορία, ισονομία θα το λέγαμε στο δίκαιο, δεν υπάρχει ιεραρχία και υπάρχει και ένας στοιχειώδης αλληλοσεβασμός (στοιχεία ατόμου στην ομάδα, άνευ όρων εκ των προτέρων αποδοχή ομοιδεατών;). βασικές αρχές που θα πρέπει να συνθέτουν μια συλλογικότητα.

Δεν έχω πλήρη εικόνα, έχω μια εικόνα λίγο να το θέσω αλλιώς, η έννοια συλλογικότητα, νομίζω ότι καλά κρατεί αλλά υπάρχουν παρεμφερείς έννοιες τύπου κολεκτίβα, συνεργατική (διαχωρίζεται), τέτοιου είδους που για μένα τείνουν να χάνουν το νόημα τους σταδιακά. Τι σημαίνει αυτό; Ότι υπάρχουν τάσεις λόγω της εποχής που ζούμε, της οικονομικής κατάστασης, στην τελική και μιας γενικότερης απαξίωσης που υπάρχει και στο επίπεδο των αξιών και των προοπτικών από όλες τις κοινωνικές εκφάνσεις θεωρώ ότι από όλο αυτό ξεπηδούν προσπάθειες, ιδέες(χαρακτηριστικό της ομάδας, ο τόπος που βγαίνουν οι ιδέες) , οι οποίες είναι πολύ όμορφες και κινητήριες, ωστόσο, μπορεί πολύ εύκολα όπως τα πάντα να χάνουν το νόημα τους, να μεταλαχθούν. Και αυτό που έλεγα για τις συλλογικότητες εξ αρχής απλά το διαχωρίζω γιατί δεν ξέρεις ποτέ μπορεί να σου πει κάποιος είμαστε μια συλλογικότητα και από πίσω να υπάρχει μια λογική του τύπου είμαστε συλλογικότητα που πάμε να βγάλουμε λεφτά(διαχωρίζει από την κοινωνική οικονομία, χαρακτηριστικό της συλλογικότητας να μην έχει κερδοφορία) που ουσιαστικά προσπαθούμε να επιβιώσουμε μέσω της συλλογικότητας, το οποίο είναι σεβαστό, απλά δεν θα το αποκαλούσα έτσι. Είναι διαφορετικές. Δυστυχώς παίζουν ρόλο πάντα τα χρήματα. Αυτή είναι η δική μου άποψη. Για αυτό κάπως σε κάποια μορφή να διαχωρίζονται. Ας πούμε για να συμμετέχει ,

με παράγοντα το χρήμα, εγώ είμαι αρχιτέκτονας, τρομάρα μου(στοιχείο του ατόμου που αυτενεργεί η κριτική, αναφέρει στοιχεία προσωπικά της όπως και η Χ.Θ. όπως και η Β.Θ. και για την εκπαίδευση τους που συγκλίνει με το αντικείμενο της ομάδας) , και παρεμπιπτόντως έχω ασχοληθεί με ψυχολογία κοινωνική, του χώρου και διάφορα τέτοια τέλος πάντων η ερευνητική μου ήταν η συμπεριφορά και η επαφή του σε σχέση με την πόλη από τη βιομηχανική επανάσταση και μετά και έφτιαξα ένα πράγμα 200 σελίδων το οποίο επί 1μισή χρόνο το μελετούσα και η διπλωματική ακολούθησε που είχε να κάνει με αυτά που βλέπεις περίπου το ερευνητικό θεωρητικό με διερεύνηση βιβλιογραφία έρευνα να σωστά βιβλιογραφία ιστορική αλλά φτάνοντας στη σύγχρονη εποχή είχα μια ολόκληρη ενότητα ποια η σχέση του ανθρώπου με τη φύση, με το αστικό τοπίο πως έχει αυτή διαμορφωθεί, τι σημαίνει αστός μέσα στην πόλη τι σημαίνει στη μητρόπολη, τέτοια πράγματα ενδιαφέρον μετά η διπλωματική ήταν σχετική με κάποια βιωματική κατάσταση είχε σχέση με το πώς γίνεται αυτή εδώ ή πόλη βιώσιμη και να είναι αφιερωμένη στον πεζό πρωτίστως και μετά στο αυτοκίνητο. Ολόκληρη μελέτη πολεοδομική, συγκοινωνιακή, η μελέτη εφαρμογής ήταν εδώ και πως μπορούν όλα αυτά μια ελληνική περιοχή να γίνει κάτι το οποίο δεν έχει 6,6%πρασίνου ανά κάτοικο εδώ, να γίνει, στον πειραιά έχει 2,2%, να το αυξήσει πως μπορεί ουσιαστικά αυτό να ενεργοποιηθεί και πως μπορούν οι άνθρωποι μπορούν μέσα από τη διαδικασία της ένωσης με τη φύση με ότι ορίζουμε αυτό, δεν μπορείς να φέρεις το δάσος μέσα στην πόλη, μπορείς όμως να φέρεις το φυσικό στοιχείο μέσα στην πόλη και αυτό ξεκίνησε, το βλέπεις αυτό το βουνό, το όρος Αιγάλεω, ξεκίνησε η φύση επιθετικά να κατεβαίνει προς τα κάτω και με μελέτη, με πεζοδρόμηση με συγκοινωνιακές, με δακτύλιους και ουσιαστικά αυξήθηκε με στροφή προς τον άνθρωπο και τον πεζό και με έχει κουράσει πάρα πολύ αυξήθηκε στο 90% σαν τελική μορφή η οποία είχε ανέβει πάνω από τα κτίρια, είχαν φυτευτεί τα δώματα της περιοχής λίγο ουτοπικό αλλά και το κομμάτι αν δεν το συμπεριλάβεις έφτανε το 40%. Και γενικά πήγε και πολύ καλά αλλά όχι στην περιοχή, έφτασε μέχρι το Τόκιο ας πούμε (στοιχείο του ατόμου η καινοτομία καταλαβαίνω από αυτή την αναφορά σε προσωπικά στοιχεία της και ανάγκη για αποδοχή στον χώρο ζωής της, αιτία αυτενέργειας του ατόμου) αλλά όχι στην περιοχή. Βασικά είχε επιλεχθεί και την παρουσίασα στο παγκόσμιο συνέδριο αρχιτεκτονικής στο Τόκιο. Πρόπερσι αυτό μην το αναφέρεις δεν χρειάζεται δεν γουστάρω να ακουστεί ψωνίστικο κλπ απλά εντάξει τουλάχιστον δεν πήγε στράφι είμαι χαρούμενη. Δεν είχα στοχεύσει. Φυσικά έχω ένα όραμα, και έχω μια ιδέα(και στις 3 συνεντεύξεις αναδύεται στο στοιχείο ατομικό για αυτενέργεια αυτό του οράματος) αλλά δεν νομίζω ότι η πολιτική της αγίας βαρβάρας είναι όπως της Ελλάδας, δηλαδή πόσο πραγματικά να στοχεύσεις σε κάτι τέτοιο, δεν νομίζω ότι μπορείς ειδικά σε μια εποχή που δεν υπάρχουν χρήματα και κόβουν από παντού. Από τα βασικά, δηλαδή πρώτης ανάγκης, τι συζητάμε, ιδιωτικοποιούν τα πάντα, το ρεύμα, το νερό την ενέργεια, τον αέρα που αναπνέουμε σε λίγο αλλά ακόμη και χρήματα να υπήρχαν υπάρχει τόση διαφθορά εμποτισμένη στο dna των

ελλήνων και δη των πολιτικών, της διακυβέρνησης, είτε είναι τοπικοί άρχοντες, το έκανα μόνη μου ήταν λίγο ξέσκισμα και μου πήρε 2μιση χρόνια και για αυτό έκατσα 7 χρόνια στη σχολή και όχι 5 αλλά εντάξει το φχαριστήθηκα, μου άρεσε κιόλας.

Είμαι αρχιτέκτονας λοιπόν και με το που γύρισα το 8 το 9 ασχολήθηκα με το πάρκο και το 10 από το Σεπτέμβρη μέχρι τώρα είμαι στο σαλιγκάρι. Το οποίο μπορείς να πεις ότι έχει μια έμμεση σχέση με το αντικείμενο μου(ομοίως και οι άλλες συνεντεύξεις έχουν σχέση με την εκπαίδευση τους οι ομάδες), να σου πω πως ξεκίνησε; Περνούσα από το πάρκο, κάναν εργασίες, μια δυο τρεις, λέω να βοηθήσω, άμα θέλεις βοήθα. Ε μια δυο τρεις που βοηθούσα αν ξέχασα η πρώτη επαφή, σημαντικό στοιχείο, έψαχνα καιρό, πιο σωστά θα με ενδιέφερε(αιτία αυτενέργειας) καιρό να το δοκιμάσω αλλά δεν είχα βρει τον τρόπο. Να ασχοληθώ τι σημαίνει δόμηση με χώμα το κομπ πως γίνεται ποιες οι προεκτάσεις του, η πραγματική επαφή με το χώμα κλπ τα οποία εντάξει ενδιέφεραν εμένα ατομικά και πως μπορεί να φανεί έμπρακτα χρήσιμο (αιτία για αυτενέργεια η χρησιμότητα πρακτικά της δεξιότητας που αποκτάται στην ομάδα). Και ενώ είχα πάει τρεις φορές στο σαλιγκάρι και βοηθούσα λίγο αποστασιοποιημένα για σας τι κάνετε μην κοιτάς που είμαι άνετη μαζί σου γενικά είμαι λιγάκι έχω ένα θέμα με την κοινωνικοποίηση(βλέπει την ομάδα χώρο να αναπτύξει σχέσεις) μερικές φορές όχι πάντα και πήγαινα εκεί, κάτι βοηθούσα, ο Χρήστος απίστευτος και ζεστός άνθρωπος αλλά μέσα στο καλοκαίρι αλλά το Σεπτέμβρη τα παιδιά αυτά δεν είχαν συγκεκριμένο εργαστήριο- ο Χρήστος, ο Νίκος και οι υπόλοιποι που τότε δεν ήξερα πολύ-ποιοι ήταν δεν είχαν οργανώσει εργαστήριο ή κάτι τέτοιο δεν ήξερα αν συμβαίνει κάτι και ήταν και λίγο ανοργάνωτοι δεν βγάζαν παντού αφίσες και ενώ ήθελα αν ασχοληθώ με το θέμα και όταν άκουγα για σεμινάρια είτε από τους cob.gr είτε από τα χανιά ήταν όλα πανάκριβα και δεν υπήρχε περίπτωση και δεν μου άρεσε σαν ιδέα. Και γίνεται λοιπόν ένα σεμινάριο στο πάρκο Τρίψη(η ομάδα σαν χώρος διάχυσης της γνώσης χωρίς χρήματα, όπως και το barefoot college, αιτία η γνώση εδώ πέραν των σχέσεων για αυτενέργεια) από τους free and real αυτοί είναι μια οικοκοινότητα, τότε ήταν μια ομάδα που ασχολούνταν και ουσιαστικά δραστηριοποιούνταν στη μετάδοση κάποιων βασικών αρχών(αιτία και χαρακτηριστικό ομάδας) ας πούμε που αφορούν την επιβίωση των ανθρώπων ότι έχει σχέση με ενέργεια, φυσικά υλικά με αυτοδιαχείριση της τροφής, πολύ ενδιαφέρον ως στιγμή αλλά με άλλες τακτικές αυτοί τώρα είναι μια οικοκοινότητα στη βόρεια Εύβοια, μπορεί να σε ενδιαφέρει να μιλήσεις μαζί τους(επαφή, πρόταση για δίκτυο όπως και η Θ.Χ. και η Β.Θ. μου το πρότεινε, στοιχείο των ατόμων που αυτενεργούν!) δεν ξέρω κιόλας έχουμε διαφορές, υπάρχουν και κάποια κατακριτέα από μεριάς δικής μας σαν να λέμε αλλά δεν θέλω να σε προϊδεάσω πλέον την έχουν φτιάξει 21:00 και λέγανε πως και αν εντάξει είναι στη βόρεια εύβοια και μέναν εκεί μόνιμα. Αυτοί κάναν ένα σεμινάριο έλεγαν ότι είναι δωρεάν αλλά έβαλαν κόστος 50 ευρώ. Οπότε ξεκίνησα μια συζήτηση με ένα από τα παιδιά εκεί μέσω e-mail μα καλά γίνεται να έχει κόστος και τέλος πάντων για να μη στα

πολυλογώ το παρακολούθησα φτιάξαμε κάτι παγκάκια στο πάρκο τρίψη, σε περίεργη κατάσταση πια αλλά υπάρχουν με κομπ, αλλά επειδή είναι εκτεθειμένα στον ήλιο τη βροχή αποσυντίθενται σταδιακά και σταθερά εμ και λοιπόν απέκτησα την πρώτη ουσιαστική επαφή που ουσιαστικά είδα ήρθε ο Κοντομάνος και κάναν το σεμινάριο που ανεξαρτήτως σύστασης ομάδας το κάναν αρκετά καλά, αρκετά οργανωμένα με διαλέξεις και με το εργαστήριο που κατασκευάζαμε επιτόπου. Εννοώ ότι υπάρχουν διάφορα θέματα σε αυτούς τους χώρους που συζητάμε τι κάνει ο ένας, όχι κουτσομπολίστικα αλλά υπάρχουν διάφορα θέματα υπό συζήτηση ας πούμε και εδώ ερχόμαστε και εμείς για να λήξω αυτό που έλεγα αποφάσισα μετά από αυτό και προέκυψε τέλος πάντων έγινε λιγάκι ταυτόχρονα να πάω στο σαλιγκάρι οπότε έτσι ξεκίνησε η ενασχόληση μου από εκείνο το σεμινάριο η ουσιαστική ενασχόληση μου που και εγώ είχα κάποιες ενστάσεις ένα θέμα στο αν μπορώ να μπω μέσα στην ομάδα και τι είναι ομάδα ντάξει μάλλον αυτό έχει να κάνει με τη δική μου προσέγγιση, αν είμαστε εδώ πέρα 5 άνθρωποι και λέγαμε ότι θέλουμε να κάνουμε αυτό θα γούσταρα 100% αν είσασταν 4 άνθρωποι και εγώ ερχόμουν μέσα μετά θα ένιωθα λίγο περίεργα όπως και ένιωθα με την έννοια και είμαι και δεν είμαι μέσα υπάρχει ήδη μια σύσταση και κάποιες αξίες κάποιες κανόνες άγραφοι πάντα(δομή της ομάδας, χαρακτηριστικά) στους οποίους μπορώ να συμφωνώ μπορεί και να μη συμφωνώ έχω ένα θέμα με αυτό δεν ξέρω κατά πόσο θα ομογενοποιηθώ με την ομάδα(θα επικοινωνήσω, θα κοινωνικοποιηθώ σαν στόχος δηλαδή που μπαίνω και κίνητρο για την ομάδα). Αυτό είναι ένας δικός μου φόβος εντάξει τον οποίο στη συνέχεια συνέχισε να υφίσταται λόγω του ότι δεν είχα πολύ χρόνο να ασχοληθώ με αυτό λόγω της ανάγκης για επιβίωση και εκεί έρχεται αυτό που συζητάγαμε πριν ε ,τα μπερδεύω λίγο ε? οκ άμα σε κουράσω γιατί μιλάω και πολύ τώρα ένιωσα μου λες ρε παιδί μου με κατευθύνεις εγώ προς το παρόν είμαι οκ. Τέλος πάντων ξεκίνησα έτσι να ασχολούμαι με την ομάδα. Όταν ασχολείται κανείς με την ομάδα που έχει σαν στόχο βασικός στόχος της ομάδας της δικής μας η ελεύθερη μετάδοση της γνώσης προς τέρψιν και επιβίωση του κάθε ανθρώπου σαν δικαίωμα αυτό το πράγμα στη ζωή(σκοπός της ομάδας και το ατόμου κίνητρο) πόσο μάλλον στις σύγχρονες συνθήκες γενικά το κομπ και το χώμα είναι λιγάκι παρεξηγημένο γιατί ο άλλος νομίζει ότι αν φτιάξει ένα σπίτι από κομπ χώμα δεν ξέρει τι σημαίνει αυτό ότι είναι 100% οικολογικό και μαζί με αυτόν θα εξαφανιστεί και το αποτύπωμα που έχει αφήσει εξαφανίζεται δεν αφήνει κάτι στη φύση κάποιο αποτύπωμα αντιοικολογικό ο άνθρωπος έχει ξέρω γω 80 χρόνια ζωής για την ώρα ένα σπίτι μπορεί να έχει μέσο όρο ζωής από 100 ως 300 χρόνια υπάρχουν κατασκευές που έχουν βρεθεί 200 ετών. Στον παγκόσμιο τα σπίτια που είναι φτιαγμένα από χώμα είναι γύρω στο 50%. Το οποίο είναι τεράστιο ποσοστό Υεμένη που εμείς δεν το αντιλαμβανόμαστε που άμα μπεις έτσι σε μια ελάχιστη έρευνα πολύ απλή και επιφανειακή βλέπεις ότι είναι πολύ πιο διαδεδομένο από ότι φαντάζεσαι, υπάρχει μια παραδοσιακή σοφία που έχουμε ξεχάσει να χρησιμοποιούμε και ένας από τους στόχους μας είναι να

επανέλθει αυτή η σοφία αυτή η τεχνική και εμείς αν μπορούμε με κάποιο τρόπο να τη μεταθέσουμε ελεύθερα σε επίπεδο γνώσης. Τώρα σε επίπεδο ενασχόλησης πάντα οι σχέσεις που έχεις με την ομάδα από την εμπειρία μου τουλάχιστον νιώθω ότι έχει να κάνει και με τη διαθεσιμότητα που έχεις για την ομάδα, το χρόνο δηλαδή. Και εκεί μπαίνει μέσα και παίζει ρόλο το κομμάτι της επιβίωσης του καθενός και των συνθηκών στις οποίες μεγάλωσε τις οποίες ζει και εργάζεται αν εργάζεται(χαρακτηριστικά του ατόμου) και αυτά διαμορφώνουν σε πολύ μεγάλο βαθμό την ικανότητα και τη δυνατότητα που έχει να ασχοληθεί με την ομάδα τι σημαίνει αυτό εγώ ας πούμε μιας και μιλάμε για εμένα δεν έχω οικονομική βοήθεια από κάπου από πουθενά ούτε από οικογενειακό περιβάλλον ούτε υπάρχει σταθερή δουλειά ε ούτε έχω δικό μου σπίτι σημαντικό και αυτό τώρα είναι πολύ προσωπικά αλλά νομίζω παίζουν το ρόλο τους έτσι θέλω να πω δεν υπάρχουν οικονομικοί πόροι από κάποιον να με βοηθάει ή κάτι τέτοιο γιατί ακόμη και ένα σπίτι να έχεις εγώ πληρώνω και ενοίκια πράγμα το οποίο σημαίνει ότι αυτόματα δίνω πρέπει είμαι υποχρεωμένη να δώσω πρώτα το βάρος στην επιβίωση και μετά σε όλα τα υπόλοιπα με αποτέλεσμα τα και τα 3 χρόνια σχεδόν που είμαι μέσα στο σαλιγκάρι το μεγαλύτερο διάστημα είχα λίγο χρόνο να ασχοληθώ και με την ομάδα και με αυτά που κάναμε ασχολιόμουν λιγότερο από αυτούς που ήταν διαθέσιμοι, η Έλλη ήταν στη νίσυρο η λουίζα στη σαμοθράκη ο καθένας με τον τρόπο του λίγο ή πολύ ασχολιούταν και εγώ προσπαθούσα αλλά συνειδητοποιούσα τη διαρκή ενοχή μου(τι προκαλεί η ομάδα στο άτομο) είμαι και λίγο ενοχικό άτομο όμως πιθανόν κάποιος να σου πει οκ ντάξει εγώ όμως είμαι λίγο ενοχική και ένιωθα άσχημα που δεν είχα το χρόνο να ασχοληθώ και λιγάκι υποτιμητικά απέναντι στους υπόλοιπους με την έννοια ότι δεν έχω ασχοληθεί τόσο προφανώς λόγω αυτού δεν έχω και την ίδια γνώση και ένιωθα ότι δεν βοηθάω και τόσο την ομάδα ρε παιδί μου αλλά αυτό ήταν κάτι καταναγκαστικό (συναισθήματα που δίνει η ομάδα;) γιατί δεν μπορούσα αλλιώς να επιβιώσω δεν είχα μια δουλειά η οποία να μπορώ να την κάνω όποτε θέλω, δούλευα βέβαια τότε , τώρα λοιπόν που δεν δουλεύω και είμαι και άνεργη(χαρακτηριστικό αυτών που συμμετέχουν στην ομάδα) συν τοις άλλοις έχω παραπάνω χρόνο αλλά αυτό είναι περιορισμένο γιατί ψάχνω απεγνωσμένα και με ποιόν τρόπο μπορώ να το κάνω και έτσι προσωρινά μπορώ να αφιερωθώ στην ομάδα και αυτό είναι σχετικό για παράδειγμα σκέφτομαι να φύγω εξωτερικό για δουλειά οπότε δεν ξέρω ποια θα συνεχίσει να είναι η σχέση μου με την ομάδα θα δείξει.

Κίνητρο: ναι, το να ασχοληθείς με μια ομάδα λοιπόν, καταρχήν είναι μια κίνηση ενεργητική που κάνεις και για τον εαυτό σου ε δηλαδή διευρύνεις τους ορίζοντες σου και σε επίπεδο γνώσης και σε επίπεδο δράσης και σε επίπεδο κοινωνικό δηλαδή εγώ μπαίνοντας μέσα στην ομάδα δεν ασχολήθηκα μόνο με το κομπ ασχολήθηκα και λίγο λίγο όμως γιατί δεν είχα το χρόνο γιατί δεν προέκυψε ή γιατί μπορεί στην τελική να είμαστε και πολύ διαφορετικοί άνθρωποι αυτοί που συνιστούμε μια ομάδα ασχολήθηκα και λίγο και με το με τη θέση μέσα στην ομάδα, τι σημαίνει αυτό ότι φυσικά μπαίνοντας σε μια

ομάδα σημαίνει ότι αυτόματα δεν είσαι μόνο μονάδα, πάντα θα είσαι μονάδα και πάντα θα πρέπει να υπάρχει σεβασμός, αλληλοσεβασμός απέναντι στις μονάδες γιατί δεν είμαστε ίδιοι όπως είπα και πιο πριν αλλά εκτός από μονάδα γίνεσαι και ομάδα το οποίο σημαίνει ότι αρχίζεις και επικοινωνείς(κίνητρο του ατόμου) σε άλλο επίπεδο έχοντας δεδομένους τους κανόνες και τις αξίες τις βασικές τις αρχές λοιπόν εφόσον τις πρεσβεύεις έτσι το θεωρείς και εσύ δεδομένα και συμφωνείς με αυτά μπαίνοντας λοιπόν στην ομάδα αρχίζεις και δρας και εκ του συλλογικού. Το συλλογικό μπορεί να σε μάθει πολλά πράγματα και περισσότερα από αυτά που φαντάζεσαι. Συνειδητοποιείς ότι μπορεί αν γίνει σωστά ο ένας να συμπληρώσει τον άλλον και σε επίπεδο χαρακτήρα και σε επίπεδο γνώσης και σε επίπεδο δράσης τελικά δηλαδή ο καθένας αναλαμβάνει από κάτι που μπορεί ή θέλει να το κάνει καλά ε και στο τέλος το αποτέλεσμα που βγαίνει να είναι ένα πολύ όμορφο συλλογικό και πολύ πώς να το πω τέλος πάντων είναι ένα συλλογικό αποτέλεσμα που δεν το έκανες εσύ και δεν θα μπορούσες να το κάνεις εσύ μόνος σου αυτό είναι το ωραίο, αυτό είναι συλλογικότητα δεν το κάνεις από μόνος σου γιατί σου αρέσει και έτσι σου ήρθε το κάνεις πάντα μέσα από τη διαδικασία της συζήτησης της ανταλλαγής απόψεων και δεν θα μπορούσες να το κάνεις μόνος σου μπορεί να μπορούσες π.χ. ο Χ, ο Ν. επειδή ασχολείται πάρα πολύ με αυτό έχει τη γνώση αλλά πιθανόν να μην ήταν το ίδιο αποτέλεσμα αν το έκανε μόνος του ούτε η ίδια αίσθηση αν δηλαδή πάμε και φτιάχνουμε ένα φούρνο σε πολλές ομάδες και χώρους, πιθανόν την οργάνωση να την αναλαμβάνει περισσότερο που έχουν περισσότεροι επαφή λόγω του χρόνου που είχαν να διαθέσουν σε αυτό εε αλλά νομίζω ότι όταν είμαστε περισσότεροι το αποτέλεσμα που βγαίνει έχει μια αίσθηση συλλογική δεν ξέρω πώς να το εκφράσω...αυτό προσπαθώ να βρω τη λέξη είναι μια αίσθηση ένα δημιουργήμα συλλογικό είναι ένα δημιουργήμα μμμμ..... θα έλεγα το οικουμενικό αλλά είναι πολύ βαρύ, είναι μια συνδημιουργία(αυτό σου δίνει η ομάδα σαν αίσθηση) αυτό είναι το βασικό στοιχείο, η δημιουργία από μόνη της είναι μια δυνατή λέξη που περιλαμβάνει την προσωπικότητα και τις ικανότητες ενός ανθρώπου και *τη διάθεση του για έκφραση* αλλά όταν το κάνεις αυτό μαζί με άλλους είναι πιο δυνατό γιατί μιλάμε για 5, 10 δεν έχει σημασία με πόσους αλλά *είναι μια συνδιαλλαγή* και μια εμπνέει ένα *σεβασμό*(αυτοσεβασμός και σεβασμός προς τους άλλους το κίνητρο για συμμετοχή) αυτό το πράγμα. Νομίζω αυτό για εμένα ποικίλει, κοίταξε αναλόγως τη φάση που βρίσκεσαι, επειδή έχω ζοριστεί πολύ τελευταία δεν θα το βάλω σε δεύτερη μοίρα το να βρω δουλειά σε σχέση με το να πάω στην ομάδα γιατί είναι είδος πρώτης ανάγκης ωστόσο αν διοργανωθεί και ίσως βοηθήσω λιγότερο θέλω να πάω ρε παιδί μου μια μέρα *με τρώει θέλω να πάω οποσδήποτε μια μέρα* και αυτό έχει να κάνει ποια είναι τα βαρύτερα αίτια ε νομίζω...(παύση από τηλέφωνο!) το πρώτο είναι το βήμα που κάνεις φεύγοντας από το σπίτι περιλαμβάνει αποδεικνύει πολλά στοιχεία το σκέφτομαι τώρα δεν το έχω ξανασκεφτεί νομίζω το ένα είναι η ανάγκη για κοινωνικοποίηση και η ανάγκη για επαφή η ανάγκη για δημιουργία και η

ανάγκη για συνδιαλλαγή(κίνητρα συμμετοχής) όλα αυτά είναι πολύ σημαντικά στοιχεία για να φύγεις από το σπίτι και να πας στην ομάδα το δεύτερο είναι εντάξει σταδιακά επειδή εγώ είμαι και λιγάκι κλειστή και λιγάκι δυσκολεύομαι να νιώσω άνετα σου είπα από την αρχή για αυτό παρόλα αυτά όταν γνωρίζεσαι με τα παιδιά και κάνεις και άλλα πράγματα πέρα από την ομάδα που δεν έχω κάνει τόσα πολλά ε αρχίζεις και αποκτάς και μια χαρά δηλαδή συναντάς τα άτομα της ομάδας, όχι πλέον σαν ομάδα αλλά σαν μονάδες οπότε χαίρεσαι να το κάνεις αυτό περνάς σε άλλο επίπεδο που και για εμένα είναι και σημαντικό να το κάνεις αυτό δηλαδή τα άτομα μιας ομάδας εκτός από ομάδα είναι και μονάδες και είναι σημαντικό να γνωρίζονται μεταξύ τους και να βλέπουν αν ταιριάζουν ή δεν ταιριάζουν και να κάνουν και άλλα πράγματα μαζί να μην είναι μονοδιάστατο (άρα να είναι πολυδιάστατο) που κάνουν και παράγουν το τρίτο είναι η ανάγκη νομίζω και η αγάπη που έχουμε όλοι για αυτό που λέγεται επαφή με τη φύση μέσω της οικολογίας μεν και βέβαια και της αλληλεγγύης για αυτό ένα βασικό χαρακτηριστικό της ομάδας μας νομίζω ότι είναι η αλληλεγγύη(σαν χαρακτηριστικό της ομάδας) και η διαφορά σε σχέση με τις υπόλοιπες ομάδες αυτού του είδους των κομπ ... (παύση για τηλέφωνο 39:45-42:28) κάτι που υπάρχει σε όλους μας σαν κινητήριο δύναμη νομίζω υπάρχει σε όλους μας και σε εμάς είναι ότι βλέπεις ότι σε καιρούς

όχι κρίσης τα τελευταία 5 χρόνια, έφτασε 6 είδες πως περνάει ο χρόνος, ωραία, νομίζω λοιπόν ότι όλοι *αντιλαμβανόμαστε ότι όλοι έχουν δικαίωμα(η αντίληψη του ίσου δικαιώματος λέει ότι είναι το κίνητρο)* στη στέγαση βασικό στοιχείο στη στέγαση επιβίωσης και θα μπορούσαν με κάποιο τρόπο αν το κάνουν αυτή η παραδοσιακή τεχνική και τέχνη βασίζεται σε αυτό ότι μπορεί ο καθένας(χωρίς διακρίσεις) να φτιάξει το σπίτι του μόνος του ή με τη βοήθεια της φύσης και με τους χωριανούς του αυτή η τεχνική βασίζεται σε συλλογική εργασία φτιάχναν οι γείτονες το σπίτι του ενός και μετά του άλλου πολύ σημαντικό για αυτό και εδώ έρχεται ένας άλλος παράγοντας εμείς κάποια στιγμή (αλλαγή παγκακίου) όλα είναι πιο ωραία κάτω από τον ήλιο ενδορφίνες, ένας παράγοντας που μπήκε μέσα στην ομάδα και σαν βάση την ελεύθερη μετάδοση της γνώσης δηλαδή δεν θέλουμε να κοστολογήσουμε τη γνώση που να μπορεί ο καθένας να το κάνει μόνος του αλλά κάποια στιγμή επειδή μας ζητούσαν εμείς μπήκαμε στη διαδικασία να δούμε πως μπορεί να γίνει και δεν μπορείς να πας σε όλους ούτε η δυνατότητα μπήκαμε σαν ομάδα να διαχωρίσουμε ποιος είναι ο στόχος μας (σκοπός της ομάδας από την ομάδα) εκεί αυτό έγινε πέρυσι όσες συλλογικότητες ή ομάδες κινηματικές μας ζητάνε να τους φτιάξουμε κάτι σαν ομάδα και εμείς αντίστοιχα που δεν έχει το κέρδος φτιάξαμε ένα σπίτι στην Εύβοια πρόπερσι αλλά το φτιάξαμε έγινε αυτό το σπίτι είναι γεγονός το κάναμε για μια ομάδα που στη συνέχεια διαλύθηκε δεν έχει σημασία σαν κίνητρο το συλλογικό και το αντιεμπνευματικό σε γενικές γραμμές.

Κινηματική ωραία οκ σημαντική διαφοροποίηση η έννοια του κινηματικού εντάσσεται σε αυτό που λέμε κίνημα η δική μου απάντηση είναι ότι κίνημα είναι

αυτό στο οποίο εντάσσονται άτυπα δεν πας και γράφεις οι ομάδες που προσπαθούν να αντισταθούν σε αυτό που λέγεται εξουσία, εμπορευματοποίηση των πάντων του τρόπου ζωής των ειδών πρώτης ανάγκης, χειραγώγησης, αφορά και το πνεύμα και το σώμα και βέβαια υπάρχουν και πολλές λούμπες εδώ δηλαδή αυτό το κινηματικό είναι πολλαπλής φύσης λέξης που μπορεί να χρησιμοποιείται και σωστά και λάθος μπορεί μια ομάδα που κινείται σε αυτούς τους χώρους αυτό είναι άτυπο δεν λέμε ότι είμαστε κινηματικοί αυτό αποδεικνύεται με τις πράξεις μας(η πράξη σαν εργαλείο, μέσο να αποδείξω τι είμαι) όπου κινούνται σε αυτούς τους χώρους αλλά οι πράξεις αποδεικνύουν το αντίθετο τελικά χρησιμοποιούμε έναν όρο για να επικοινωνούμε μεταξύ μας τι σημαίνει κινηματικό για εμάς αυτό που κάνουμε για να έχει ένα κοινωνικό αντίκρισμα(σκοπός της ομάδας) να μην αφορά εσένα προσωπικά που θες να φτιάξεις κάτι στο σπίτι σου δεύτερον να μην είναι για ιδιώτη και θα τον χρησιμοποιώ μόνο εγώ να έχει μια συλλογική χρήση και τρίτον η ομάδα που σε καλεί να μην έχει σκοπό το κέρδος για να εκμεταλλευτεί την προσφορά σου και βέβαια την έχουμε πατήσει και εμείς δυο φορές, όταν μας είχε ζητηθεί κάναμε ένα διαχωρισμό οι άνθρωποι που μας ζητούν και είναι κινηματικοί όπως το ορίζουμε λάθος οι ομάδες και είναι στα πλαίσια της ομαδικότητας, της συλλογικότητας και του κινήτρου του κινηματικού το κάνουμε αυτό το πράγμα δωρεάν εφόσον υπάρχει χρόνος και μπορούμε αλλά θα πρέπει να υπάρχει μια άλλη ομάδα με άλλη σύσταση με άλλο όνομα δεν ξέρω εγώ τι το είχαμε συζητήσει πολύ πέρυσι αυτό και έτσι λοιπόν ιδρύσαμε τέλος πάντων φτιάξαμε την ομάδα συνεργατική δόμησης φυσικής το οποίο ουσιαστικά και εργατικών ακριβώς να υπάρχει προσφορά αλλά υπάρχει και να βιοποριστείς και αν μπαίνεις στη διαδικασία αφιερώνεις δέκα μέρες της ζωής σου να πληρωθείς σαν εργάτης όχι να πληρώσεις τις γνώσεις ένα θησαυρό σαν εργάτης απλώς και έτσι το διαχωρίσαμε και έχουμε το σαλιγκάρι για σεμινάρια οτιδήποτε έχει σχέση με κινηματικό σκοπό και ελεύθερη μετάδοση της γνώσης ξεκάθαρο πλέον στην ομάδα(εξέλιξη της ομάδας με τη συζήτηση) μια κατασκευή ένα σπίτι ένας φούρνος που αφορά έναν ιδιώτη το κάνουμε είτε με χρήματα είτε ανταλλακτικά ακόμη αυτό δεν έχει γίνει επί του πρακτικού έχουν ξεκινήσει πολλές υποθέσεις και προτάσεις μάλλον οδεύει στο να γίνει αυτό το οποίο είναι για φέτος το καλοκαίρι που είναι στους γαργαλιάνους δύο παιδιά που θέλουν να φτιάξουν ένα σαν εξοχικό ένα οικόπεδο, ένα γήπεδο υπάρχει ένα παλιό παράπηγμα με πλίνθες κλπ. Και θέλουν έχει πολλές ελιές να μαζεύουν τις ελιές με μπάνια, κουζίνα αλλά τα παιδιά αυτά είναι φυσιολάτρεις και με σεβασμό στο περιβάλλον, την τυπολογία, την παράδοση και θέλουν να το κάνουν αυτό χωρίς πολλά χρήματα μόνοι τους και με τη βοήθεια τη δική μας και θα δρομολογηθεί με υλικά, από γύρω, τον πυλό να τον βρουν εκεί, τα ξύλα δεν ξέρω γενικά υπάρχει ένα καλό ξεκίνημα, μια βάση.

Σημαντική στιγμή: αυτό θέλει λίγο σκέψη...νομίζω από τις πιο ωραίες στιγμές να πέρυσι μάλλον δεν θεωρώ την πιο ωραία αλλά μου ήρθε στο μυαλό και θα στο πω πέρυσι έγινε το πρώτο συνέδριο της δόμησης με χύμα το οποίο

διοργανώθηκε από την ανέλιξη μια μκο τέλος πάντων με αντικείμενο το βιοκλιματικό σχεδιασμό και ασχολούνται και αυτοί με οικολογικά και μαζευτήκαμε όλες οι ομάδες μαζί με παρουσιάσεις και επιστημονικές προσεγγίσεις και στο τέλος υπήρξε μια συνάντηση και μια συνδιαλλαγή με όλες τις ομάδες μαζί και εκεί είδαμε τις ομοιότητες και τις διαφορές ουσιαστικά συνευρεθήκαμε σε ένα σπίτι στο πανόραμα παρακαλώ υπήρχε πολύ ωραίος χώρος και αυτή ήταν μια πολύ ωραία στιγμή υπήρχαν λίγες ομοιότητες λίγες διαφορές με τις άλλες ομάδες που αφορούσε τη συνύπαρξη ανθρώπων όλων μάλλον των ανθρώπων όλων σχεδόν όλων που δεν ήρθαν μπορεί να μην είναι οργανωμένοι ας πούμε όλων των κατά μια έννοια των ανθρώπων που ενδιαφέρονται για αυτό το πράγμα. Παραδοσιακές τεχνικές και βέβαια υπήρξαν και κάποιες διαφοροποιήσεις εμείς οι μηχανικοί συνήθως θέλουμε τα πράγματα να γίνονται τυποποιημένα να υπάρχουν νόμοι πίσω από αυτό και από άποψη στατικότητας και από την άλλη εγώ δεν συμφωνώ και 100% σε αυτό φτιάξε μονοόροφο μη φτιάξεις μόνο κομπ φτιάξε και μια έναν εσωτερικό ξύλινο σκελετό για να είσαι σίγουρος όπως τώρα στους γαργαλιάνους τέλος πάντων υπήρξαν συγκρούσεις αλλά ήταν ενδιαφέρον ότι ήμασταν όλοι μαζί που ενδιαφερόμασταν που μας αφορά θεωρητικά εγώ ήξερα τις δύο τρεις ομάδες τελικά ήταν πολύ ενδιαφέρον βγήκαμε και σε συμπεράσματα του τι θα κάνουμε δεν έχει γίνει τίποτα τώρα, μια από τις πιο όμορφες στιγμές που ζούμε είναι όταν κάνουμε μαζί με τα παιδιά κάποια ταξίδια δηλαδή την τελευταία φορά που είχαμε πάει με τον Χ. και την Έ. Στη σέτα εκεί που φτιάξαμε το σπίτι που σου είπα πήγαμε και είδαμε το σπίτι μετά από τόσο καιρό π.χ. τα λάθη σκοτεινό, προεξοχή τόσο μεγάλη, έχουν φτιάξει παραγκούλες και δεν μένουν μέσα, είναι πολύ όμορφος χώρος 100% φυσικός και τα παιδιά που μέναν μέσα με μεγάλο σεβασμό απέναντι στο περιβάλλον κάποιες έτσι βραδιές και ιδιαίτερες στιγμές ή όταν βρισκόμαστε στο σαλιγκάρι που αυτό είναι η πηγή εκκίνησης αλλά έχω βοηθήσει στην συνέχεια δεν ήμουν τότε είναι πολύ ωραία τα συναισθήματα που σου δημιουργούνται γιατί βλέπεις ότι στο τέλος ότι έχεις βοηθήσει και εσύ σε αυτό το δημιουργήμα που είναι τόσο όμορφο και πολυσυζητημένο μερικές φορές βλέπεις και τα λάθη σου αλλά οι ωραίες στιγμές είναι λοιπόν όταν νιώθεις ότι έχεις βοηθήσει και εσύ σε αυτό που βλέπεις μπροστά σου έχεις βάλει και εσύ το λιθαράκι σου και είναι αντικείμενο συλλογικής εργασίας. Αυτό ότι πάλι συνειδητοποιείς τη θέση σου και τη σημασία της μέσα στην ομάδα. Τώρα πόσο μικρή ή μεγάλη το ορίζουμε και εμείς.

Αλλαγή του ατόμου από την ομάδα: νομίζω ότι πάντα ήθελα, όχι πάντα ήθελα και θέλω να είμαι μέρος ομάδων που όμως συμφωνώ μαζί τους 100% και μάλιστα είμαι και πολύ αγχωτική και λέω πως θα γίνει αυτό το παράλο νομίζω η ομάδα αυτή έχει επιβεβαιώσει (σαν τρόπος *επιβεβαίωσης* χρησιμοποιείται η ομάδα) αυτά που θα ήθελα να κάνω εγώ σαν άνθρωπος στις συνεργασίες μου δηλαδή μια συνεργασία (σαν προσομοίωση επαγγελματικής σχέσης) ακόμη και επαγγελματική να κάνεις όταν είναι επί ίσοις όροις και όταν είναι με αλληλοσεβασμό(χαρακτηριστικά των σχέσεων διαπροσωπικά και σε όλες τις

ομάδες, ακόμη και στην οικογένεια) είναι οι βασικές αρχές να ξεκινήσεις κάτι, όταν αυτό δεν υπάρχει τότε οδηγούμαστε σε άλλα αποτελέσματα και νομίζω ότι είναι μια πολύ ωραία εμπειρία να υπάρξει ε μπορεί δηλαδή υπάρχει στην πραγματικότητα εφόσον υπάρχει ο σεβασμός της άποψης και της διαφορετικότητας του άλλου και αυτή η διαφορετικότητα γίνεται και κινητήριο δύναμη(η διαφορετικότητα επιβεβαιώνεται μέσα από την ομάδα, κίνητρο η διαφορετικότητα αλλά και χαρακτηριστικό με αξία, κόντρα στην απαξία του σήμερα) για να κάνεις πολλά πράγματα . νομίζω ότι πρέπει να έχεις την ικανότητα του να ακούς πράγμα που δεν το κάνουμε όλοι, ένα πράγμα που με έχει βοηθήσει είναι να ακούω κυρίως μέσα στην ομάδα δηλαδή δεν σε ενδιαφέρει να δείξεις ούτε να προβάλλω τον εαυτό μου μέσα από αυτό νιώθω ότι χρειάζεται να αφουγκραστώ και να προτείνω αν έχω κάτι αν δεν έχω θα ακολουθήσω τους υπόλοιπους.

Αλλαγή της ομάδας από το άτομο: νομίζω πρέπει να ρωτήσεις τους υπόλοιπους, νομίζω ότι λίγο την έχω αλλάξει, θα μπορούσα να την είχα αλλάξει πολύ περισσότερο, είχα λιγάκι μια αγκύλωση λόγω του χρόνου το ότι δεν είχα ιδιαίτερο χρόνο στην αρχή και αυτά πάνε πακέτο όταν δεν έχεις χρόνο ή για κάποιο λόγο δεν μπορείς να συμμετάσχεις υπάρχει αυτόματα και μια αυτοαποβολή αυτό αποβάλλεσαι και αυτό αποστασιοποιείσαι όταν δεν συμμετέχεις και πολύ χάνεις και λιγάκι και τη θερμή (μάλλον την επαφή θα έλεγα) ή δεν μπορείς να συμμετάσχεις σε όλες τις στιγμές της ομάδας που αποτελούνται και από μονάδες και είναι σημαντικό κάποιες φορές να συμμετέχεις σε πράγματα που γίνονται μέσα στην ομάδα γιατί βλέπεις πως λειτουργεί ή ας πούμε χρειάζεται στην τελική και η δική σου γνώμη για να ισορροπήσουν κάποια πράγματα πιθανόν και νιώθω λοιπόν ότι υπάρχω είναι σημαντική(είμαι σημαντική το παραφράζω εγώ επειδή αναφέρει πολύ αυτή τη λέξη στη συνέντευξη, θέλει να επιβεβαιώσει ότι είναι σημαντική μέσα από τη συμμετοχή της στην ομάδα, το κίνητρο της!!) πιθανόν η ύπαρξη μου μέσα στην ομάδα και θα μπορούσα να κάνω και πολύ περισσότερα αν το είχα όπως θα ήθελα σε επίπεδο διαχείρισης χρόνου ή όχι μόνο διαχείρισης και σε επίπεδο επιβίωσης γιατί παίζει το ρόλο του αυτό καλώς ή κακώς εντελώς κάποιος που δουλεύει λίγο ή έχει σταθερή δουλειά ναι και εντελώς η ενασχόληση που ψάχνει ανελλιπώς για δουλειά.

Το μέλλον: παρεμπιπτόντως ήθελα να σου πω και αυτό το κομμάτι, κάποια στιγμή είχε μπει μια κοπέλα είχε μπει λίγο περίεργα γιατί δεν το είχαμε συζητήσει όλοι μεταξύ μας αλλά σε συζήτηση που κάναμε μετέπειτα συμφωνήσαμε τελικά, αυτό έχει να κάνει πως μπαίνει κανείς μέσα σε αυτό τελικά συζητήσαμε να υπάρχει περισσότερη συζήτηση από πριν συμφωνήσαμε απλά το δεχτήκαμε εγώ είχα πολλές ανησυχίες λειτουργούσε λίγο περίεργα δεν ήταν τόσο εξοικειωμένη ε με αυτά που λέμε τόση ώρα, το να μπορώ να αποδεχτώ ότι ο άλλος μπορεί να έχει δίκιο και εγώ να μην έχω (σε δεξιότητες επικοινωνίας που είναι και ο στόχος η επικοινωνία της ομάδας!) ή στο να μπορώ να συνδημιουργήσω και ας μην περάσει η δική μου η ιδέα αλλά του αλλουνού ή στο να συζητήσω σε μια βάση ότι αυτό που έχεις κάνει

δεν μου αρέσει με σεβασμό και να έχω τη δύναμη να σου το πω δεν απορρίπτεις απλά για να απορρίψεις κάτι ε και ειδικά εμείς οι αρχιτέκτονες έχουμε ποιανού είναι η καλύτερη ιδέα και βάσει ποιού θα γίνει κάτι, το βρίσκω λίγο γελοίο πιο πολύ εγωισμός και ανταγωνισμός (όχι εδώ δηλαδή αυτά στα χαρακτηριστικά της ομάδας!) και με ενοχλεί πολύ αλλά δεν το προέβαλα 100% γιατί έδειξα ανησυχίες αλλά δεν έδειξα αυτό που πραγματικά είχα στο μυαλό μου για να μην δημιουργήσω καταστάσεις αυτή η κοπέλα εξ αρχής φαινόταν ότι δεν συνάδει με το πνεύμα και τη φιλοσοφία της ομάδας και μου λέγαν κάτσε μην αγχώνεσαι και από εδώ και πέρα δεν θα είμαι τόσο αγχωτική με κάποιον που μπαίνει γιατί τελικά η ίδια η ομάδα με τον έναν τρόπο ή τον άλλον αποβάλλει αυτό που δεν συνάδει με τις αξίες της, αυτό το έμαθα μέσα από εκεί, ένα πράγμα που με δίδαξε η ομάδα είναι ότι όταν είναι ισχυρές οι βάσεις της όλα τα υπόλοιπα μπορεί να τα αποβάλλει γρήγορα ή αργά έγινε με άσχημο τρόπο αυτοαποβάλλεται δεν χρειάζεται να το πεις δεν ταιριάζει και νομίζω ότι είναι μια γνώση αυτή αν έχεις μια ισχυρή βάση δεν έχεις να φοβάσαι και πολλά πράγματα σημαντική γνώση. Νιώθω ότι έχω πολλά πράγματα να πάρω και μέσα από την ομάδα και τη γνώση αυτή η οποία είναι ακόμη σε πρώιμα στάδια της ομάδας το αντικείμενο έχουμε πολλά ακόμη να μάθουμε, με φοβίζει λίγο το γεγονός αλλά υπάρχει πιθανότητα να φύγω (απώλεια όπως σε όλες τις σχέσεις!!) είτε για υποτροφία είτε για δουλειά αν δεν πάρω κάποια υποτροφία προς όποια κατεύθυνση και δεν ξέρω πως θα μπορούσα αν φύγω για κάποια χρόνια(πάλι ο χρόνος!) να το κάνω αυτό εξ αποστάσεως και να συνεχίζω νομίζω ότι οι δεσμοί διαρρηγνύονται με κάποιο τρόπο είναι όπως όταν έχεις μια σχέση, και είσαστε παράδειγμα Ελλάδα-Γερμανία λες εντάξει το πρώτο εξάμηνο, άντε και το δεύτερο, ε στο δεύτερο χρόνο λέω εγώ τώρα-πω πω ξύλο που πέφτει με τις γάτες κάποια θα γυρίσει με ένα μάτι ή με ένα αυτί (αποφεύγει εδώ να έρθει σε επαφή με το συναίσθημα της) - καλώς ή κακώς θεωρώ ότι όταν χάνεις την βιωματική επαφή (αυτό είναι η ομάδα η επαφή!!) εδώ έρχεται το βιωματικό ε κάποια στοιχεία λιγάκι μπαίνουν στην κατάψυξη και τα συντηρείς κάπως ή σταδιακά όπως όλες οι σχέσεις οι ανθρώπινες σταδιακά φθίνει έχει να κάνει και με το πόσο εσύ το αφήνεις να φθίνει αλλά η φυσική παρουσία παίζει σημαντικό ρόλο. Νομίζω το βάζω σε δεύτερη μοίρα γιατί ναι μεν το αγαπάω αυτό που γίνεται πολύ και στηρίζω και θα συνεχίσω να το στηρίζω όσο μπορώ με τον τρόπο που αλλά επειδή ξαναμπαίνει το θέμα της επιβίωσης και αν είχαμε την ομάδα να στο θέσω αλλιώς και είχαμε δέκα δουλειές και μπορούσαμε να επιβιώσουμε μέσα από αυτό δεν θα έφευγα απλά αλλά ένα από τα πλάνα μου που δεν ξέρω αν έφευγα στο εξωτερικό ίσως να μπορούσα ν διευρύνω και τη γνώση εκεί και να μεταφέρω και γνώση πίσω ή μη σου πω να μεταφέρω και άτομα δεν ξέρω αν είναι εφικτό αλλά παίζει ρόλο σε τι κατάσταση είναι ο καθένας μας έχω χάσει τον προσανατολισμό μου και ψάχνω να τον βρω μάλλον δεν τον είχα και ποτέ ψάχνω να βρω τον προσανατολισμό μου(βοηθάει σε αυτό η ομάδα, σαν την ψυχογεωγραφία!) είμαι ανοιχτή σε νέα

ενδεχόμενα και δεν ξέρεις και ποτέ πως θα σου πάνε και από την εμπειρία μου συνειδητοποιώ ότι προγράμματα και να κάνεις όταν είσαι άνθρωπος ανοιχτός σε ενδεχόμενα και αφήνεις τα πράγματα να σε πηγαίνουν(το έχουν σαν χαρακτηριστικό στοιχείο τα μέλη της ομάδας!!) λόγω επιβίωσης και περιπλάνησης δεν ξέρεις έρχονται ανατροπές αν με ρώταγες ακόμη και αν φύγω ισχυρό το σενάριο και δεν το θέλω και πάρα πολύ όταν γίνεται καταναγκαστικά θέλω να φύγω από τη μια και να ζήσω έξω και να διευρύνω τους ορίζοντες μου με κλωτσάει δεν με σπρώχνει αλλά αν με ρώταγες τι θα ήθελα ακόμη και να φύγω θα ήθελα να κρατήσω την επαφή μου με τα παιδιά και με κάποιο τρόπο και με το αντικείμενο φυσικά κάπως αλλά με κάποιο τρόπο να μη χαθεί η ουσιαστική σύνδεση δηλαδή τώρα που έχουν αρχίσει μετά από καιρό που και εγώ δυσκολεύομαι στην αρχή οι δεσμοί να γίνονται λιγάκι πιο ουσιαστικοί ε ξέρεις αν φύγεις υπάρχουν δύο τινά ή με πολύ κόπο θα τους κρατήσεις ουσιαστικούς ή απλά θα φθίνουν και θα σταματήσουν τώρα εντάξει θα δείξει το πράγμα το σίγουρο είναι ότι σε όποια ομάδα και αν είσαι και ότι και αν κάνεις πρέπει να βρίσκεις τρόπους να το δείχνεις αυτό έμπρακτα το ενδιαφέρον σου γιατί εγώ ας πούμε έχω περάσει σε διάφορες ομάδες, π.χ. την ανέλιξη δεν είχα ουσιαστική καμία βασικά σύνδεση και επίσης ήμουν για λίγο για κάποιους μήνες, μου άρεσε πολύ το αντικείμενο αλλά ακριβώς επειδή δεν υπήρχε η σύνδεση και η βάση της ήταν στη θεσσαλονίκη και όχι στην αθήνα υπήρχαν άτομα με ανομοιογένεια δηλαδή μια κυρία 50 στη σύνταξη ντάξει ξέρω εγώ αν πας για καφέ και μιλάς μόνιμα για το ίδιο ουσιαστική επαφή δεν θα υπάρξει ποτέ αυτό κατέληξε στην πλήρη αποκοπή βέβαια διαλύθηκε και η ομάδα της Αθήνας αλλά όταν δεν του αφιερώνεις τον απαιτούμενο χρόνο...1:15:00

Σ4

Θέλω πριν τη δημοσιεύσετε να μου στείλετε γραπτώς τι είπαμε αλλιώς δεν σας επιτρέπω να τη δημοσιεύσετε.

Ποιο το κίνητρο;

Από ενδιαφέρον. Λακωνικός. Δε μπορώ να σου απαντήσω όταν έχεις αυτό το πράγμα (μαγνητόφωνο). Να συζητήσουμε καλύτερα. Αυτό με αποδιοργανώνει. Βλέπεις ρε παιδί μου ένα τσιγγανάκι να ζητιανεύει. Λες αυτό το πράγμα εμένα μου προκαλεί αρνητικά συναισθήματα. Παρατηρώ κάτι, είναι κάτι δεν πρέπει να είσαι τελείως αυτιστικός, πρέπει να βλέπεις τον εαυτό σου μέσα στον κόσμο. Και διαπιστώνεις ότι τέτοιες καταστάσεις, και η πορεία προς το μέλλον δεν είναι προδιαγεγραμμένη, άρα καταλαβαίνεις ότι ότι σου προκαλεί αυτό πάνω στη ζωή σου και τη ζωή των άλλων, και επίσης φαντάζεσαι κάπως να είναι τα πράγματα, να διαμορφώσεις αυτό είναι το θέμα, βλέπεις μια άλφα κατάσταση μόνο για σένα για να επιβιώσεις, υπάρχουν κάποια πράγματα που δεν μπορείς να τα κάνεις μόνος σου. Τα παγκάκια στην Καλαμάτα, είναι βαμμένα πράσινα. Εγώ θα ήθελα και θα το θεωρούσα και σωστό, να είναι κόκκινο, πως θα το κάνεις κόκκινο. Δεν είναι δικαίωμα σου γιατί είναι και οι άλλοι μέσα. Άρα γιατί οι άλλοι που το ξέραν να

το κάνουν πράσινο; Λέγαμε ας πούμε το παγκάκι, ξεχωρίζεις από την αρχή στο μυαλό σου ότι υπάρχει το ιδιωτικό για τα δικά σου θέματα, το ξεχωρίζεις από το δημόσιο, αν θα πληρώνουμε φόρους, το τι θα είναι αποδεκτό ή όχι έξω από την ιδιωτική σφαίρα ήταν πάντα θέμα διαπραγματεύσεως, υπήρχε πάντα μια μορφή αντιμετώπισης των κοινών ζητημάτων, ακόμα και οι αρχαϊκές κοινωνίες που κάνουν τα κιμπούτς και τα τοτέμ, είχαν κάποιους τρόπους να ξέρουν να κάνουν πόλεμο ή όχι, πέρασαν διαβαθμίσεις, υπάρχει ο homo economicus να δουλεύει να βγάλει λεφτά να καταναλώνει έχει βάλει στο οικονομικό το μυαλό του ανθρώπου μειώνοντας όλα τα άλλα, εσύ θέλεις το παγκάκι πράσινο το βλέπεις και δεν σου αρέσει, άρα κάπως πρέπει να επέμβεις, ο πιο σοβαρός τρόπος να διαμορφώσεις είναι η πολιτική, υπάρχουν ομάδες που θέλουν να παρέμβουν στα δημόσια, και καλά κάνουν, η κοινωνία των πολιτών έρχεται σαν απάντηση στην κυριαρχία του κράτους δηλαδή το κράτος που ρύθμιζε τα πάντα στη σοβιετική ένωση ή η μεγάλη σοσιαλδημοκρατική παρένθεση στην Ευρώπη έφτιαξε ένα κράτος που φρόντιζε τα πάντα, ήταν κυρίαρχο δηλαδή στον πολίτη, για όλα τα μεγάλα δύσκολα πράγματα ήταν το κράτος εκεί, και το ίδιο η σοσιαλδημοκρατία καπιταλιστική ήταν, και το μεγαλύτερο κράτος του καπιταλισμού είναι, τεράστιο κράτος πάλι του καπιταλισμού είναι, εκτός αν χρησιμοποιούμε την ορολογία της αριστεράς, ας πούμε ο Καστοριάδης έλεγε ότι η Ρωσία ήταν κρατικός καπιταλισμός, άλλοι παίρναν τις αποφάσεις, άλλοι δουλεύαν, είσαι ένας πολίτης και βλέπεις ότι στη γειτονιά σου έχουν κάψει όλα τα δέντρα, γιατί είναι μια επιλογή, εξαρτάται μέχρι που εκτίνεται το πεδίο του ενδιαφέροντος σου, ενδιαφέρομαι και για τι. Το κίνητρο δεν θα το βρεις. Μέχρι που εκτείνεται το βλέμμα του και μέχρι που μπορεί. Εγώ μπορεί να θέλω να επέμβω στην κοινωνία μου πολύ έντονα, να θέλω απλά να πατήσω ένα κουμπί και να εκραγεί ένας βλαμμένος ταλιμπάν που να πιστεύει ότι ο κόσμος έχει βαρέσει μπιέλα και έχει απομακρυνθεί από το σωστό και εκεί που κάθομαι φτιάχνω μόνος μου το δηλητήριο και να το ρίξω στη λίμνη του Μαραθώνα.

Η σκέψη του δυτικού ανθρώπου που είναι ενεργός πολίτης έχει πολλούς λόγους. Ο λόγος είναι ότι το προτιμάει από το να κάθεται, από το να κάνει κάτι άλλο, μπορεί να είναι κάποια κυρία που βαριέται γιατί είναι μίζερη και αποφάσισε αφού έχει κάτι άλλο πιο ενδιαφέρον να κάνει να πάει να το κάνει, μπορεί να είναι μια άλλη κυρία που να διάβασε ότι είναι καλό να πάει να κάνει το κομμάτι της, μπορεί να είναι κάποιος που έχει πάρα πολλά λεφτά και νιώθει ενοχές για αυτό και λέει θα βοηθήσω και τους φτωχούς, μπορεί να είναι κάποιος που να ψάχνει να βρει φίλους, μάλλον του ανήκειν, με κάθε μορφή, μπορεί το ανήκειν να είναι. Εξαρτάται τι άλλες επιλογές έχει, έχει τα κόμματα, έχει ένα σωρό, μπορεί να γίνει κυνηγός, έχει το κλάμπινγκ, παραδοσιακά, όχι παραδοσιακά μπορεί εδώ που βρισκόμαστε τώρα ο κοινωνικός μετασχηματισμός ακόμα αποδομούνται ιεραρχίες τα παλιά βαριά συστήματα με όλες τις προσβολές στο μέλλον ακόμα αποδομούνται αλλά τώρα είμαστε την Ελλάδα, σε άλλες χώρες μπορεί να έχουν αποδομηθεί και να έχουν ανακαλυφθεί ξανά με εμπιστοσύνη τα ίδια, ή στην Ελλάδα βλέπουμε ότι

κατέρρευσε η θρησκεία η οικογένεια όλα αυτά τα παραδοσιακά συστήματα τα ιεραρχικά αλλά η κρίση έβγαλε χρυσή αυγή που είναι ακριβώς αυτό ψάχνοντας ισορροπία, το κάνει όταν έχει σταθερότητα, όχι αστάθεια. Εγώ νομίζω ότι τώρα έχει πάρει μορφή, αυτό δείχνει μια δυσαρέσκεια πολύ μεγάλη και δύσκολο να διοχετευτεί, γιατί λείπει η ενδοσκόπηση, το μεγάλο πλαίσιο να την καθοδηγήσει, ούτε χριστιανοί, ούτε καλοί έλληνες, ο μαρξ και η αλλοτρίωση του προσέφερε στο υποκείμενο πολύ στιβαρή ταυτότητα, να μην ήταν ο σωστός άνθρωπος που δεν υπάρχει ο τέλειος αλλά ήταν ένας άνθρωπος με ταυτότητα εργάτης που μαχόταν μια ζωή να μεγαλώσει το παιδί του, είχε άλλου είδους προβλήματα, αλλά εδώ ξεσπάσανε ακριβώς δεν είχε τρόπο να διοχετεύσει, εγώ νομίζω ότι είμαστε τόσο μουδιασμένοι, ταγάρια που δεν νιώθουμε, πια, είμαστε τόσο μουδιασμένοι χωρίς έντονα βαθιά βιώματα που είμαστε σαν να μην νιώθουμε και πρέπει να κοπανηθούμε πάρα πολύ είμαστε ταγάρια ζωντόβολα που δεν νιώθουμε και πρέπει να κάνουμε, να κάνουμε, να κάνουμε, δεν γίνεται αλλιώς κάτι πρέπει να κάνεις, να κάνω για να νιώσω, να βρω εμπειρία για να νιώσω. Να γλιτώσω από το κενό που έλεγε ο Καστοριάδης. Ο Καστοριάδης έλεγε ότι αυτή η κατάρρευση των παραδοσιακών αφηγήσεων δεν έχει βρει ο δυτικός κόσμος μια καινούρια αφήγηση να αναπληρώσει αυτό το κενό, και μένει το κενό. Δημιουργήθηκε σταδιακά τα τελευταία διακόσια χρόνια. Γιατί εκεί που ήμασταν όλοι καλοί χριστιανοί, για καλό παράδεισο, καλοί εργαζόμενοι καλοί μπαμπάδες καλές μαμάδες, σταδιακά χάθηκαν. Πλέον δεν είμαστε καλοί χριστιανοί, δεν πιστεύουμε, δεν μας κινητοποιεί προς τα κάπου, δεν υπάρχει κάποιο πολιτικό πρόταγμα που να είναι το επόμενο στάδιο μετά τις μεγάλες αφηγήσεις, παλιά οι άνθρωποι πίστευαν επανάσταση, χάθηκε και αυτό η μεγάλη αφήγηση, μετά ήρθε η τεχνολογία ταυτόχρονα, η πρόοδος που θα μας σώσει, τώρα είμαστε αποπροσανατολισμένοι δεν έχουμε σχέδιο ζωής και πρέπει να το αναζητήσουμε. Παλιά δεν υπήρχαν παραδείγματα καλά στην Ελλάδα υπήρχαν μη λέμε μαλακίες και έχουν καταρρεύσει, τώρα αρχίζει και δημιουργεί η κοινωνία μια απάντηση σε αυτό το κενό, ένα αντιπαράδειγμα στα καταρρέοντα κομματικοπολιτικά. Και τώρα σου λέει θα δεις τη ζωή σου προσφέροντας το μικρό λιθαράκι μαζί με τους άλλους να κάνουμε λίγο καλύτερη την κοινωνία μας. Για εμένα είναι πολύ υγιές. Είναι κοινή ανάγκη. Πάντα για τον εαυτό σου!

Αντιρρησίας Συνειδήσης, αρθρογραφία σε πολιτικό site.

Σ5

Λοιπόν, απλά να σου πω σαν μέλος της ομάδας κατοίκων η κυψέλη μας, παραχωρώ τον χώρο αυτό, εδώ έρχονται, εδώ κάνουν τους υπολογιστές. Άντρας της Σοφίας είναι ο Άλεξ. Και επίσης όλη η ομάδα να μην της παραχωρούμε το χώρο, έχουμε έναν κουμπαρά που μαζεύουμε, η συμφωνία είναι αυτή ότι μέλη μας είναι οι πάντες, μπορεί κάποιος να μην έχει, μπορεί κάποιος να έχει πολλά, υπάρχει ένας κουμπαράς και ο καθένας ότι θέλει ρίχνει, και η πρακτική μας είναι προσπαθούμε να το θυμίζουμε, να κινηθούμε γύρω στο δίφραγκο, αλλά δε θα σχολιασθεί ούτε το τίποτα, ούτε το 5 ευρώ,

και έχει σαν αποτέλεσμα κατά βάσει να μπορούμε να καλύπτουμε τα έξοδα όταν γίνονται οι δράσεις. Υπάρχει μια χορωδία κάθε Πέμπτη, εδώ είμαστε τυχεροί γιατί έχουμε όργανα, εδώ αν δεις έχει πιάνο, έχουμε ακορντεόν, τώρα έχουμε σταματήσει και τα έχουμε σηκώσει, τα έχουμε κρύψει, υπάρχει αρμόνιο, υπάρχουν ντέφια, ένας χώρος που τα αφήνουμε και τα βρίσκουμε, εμ, επειδή εγώ εδώ κάνω και σεμινάρια, είναι ο χώρος έτοιμος, κάναμε υπολογιστές, βγάλαμε μια ανακοίνωση και κάποιιοι μας έδωσαν λάπτοπ δώρο, μεταχειρισμένα, άλλοι φέρνουν τα δικά τους, έχουμε όλες αυτές τις δράσεις που σου είπαν νομίζω, και για τα παιδιά κάνουμε εξωτερικές δράσεις, δεν έχουμε εσωτερικές δράσεις 2,29 για τα παιδιά βγαίνουμε και παίζουμε και το σινεμά.

Πόσα μέλη έχει η ομάδα;

Κοίταξε να δεις, τα μέλη με τη στενή έννοια, θα σου δώσω δύο νούμερα, τρία νούμερα, αυτά τα άτομα με τα οποία θα βρεθούμε σίγουρα μια φορά την εβδομάδα και βάζουμε πλάτη στις διάφορες διοργανώσεις, τα πιο ενεργά μέλη είναι γύρω στα 30 άτομα, αλλά γύρω στα 100-120 είναι αυτά τα οποία σίγουρα θα περάσουν στην βδομάδα από εδώ γιατί κάπου εμπλέκονται. Είναι πολύ ενεργή ομάδα. Ε όμως έχουμε και 1500 μέλη περίπου 1200 ξέρω γω στο facebook οι οποίοι ενημερώνονται και έρχονται σε διάφορες δράσεις γιατί ακριβώς η φιλοσοφία είναι να κάνουμε δράσεις σταθερές και έκτακτες αξιοποιώντας τυπικές και άτυπες δεξιότητες των ιδίων των μελών. Πάμε μια εκδρομή, θα δεις άλλους, πάμε έχουμε πεζοπορία, είναι τελείως διαφορετική η σύσταση της ομάδας, βέβαια γιατί είναι ανοιχτό κάθε φορά, υπάρχουν κάποια σταθερά εργαστήρια τα οποία κλείνουν, μαζεύεις 30 άτομα ομάδα χορού, δεν μπορεί να είναι ανοιχτή γιατί πρέπει να φτάσουν σε ένα αποτέλεσμα, δεν μπορεί να μπαίνει ο καθένας όταν ξεκινήσει η ομάδα, ενώ στη χορωδία είναι ανοιχτή, θα δεις μια ημέρα είναι 30 με 40 άτομα, άλλη μέρα 12.

Εσύ Γ. με ποιο τρόπο δραστηριοποιείσαι στην ομάδα;

Εεε κοίταξε να δεις, αυτή τη στιγμή η κύρια ευθύνη, καταρχήν να σου πω κάτι, προσπαθούμε με μεγάλη εμμονή να μη συνδέουμε, ευθύνες, δράσεις και εξουσίες με πρόσωπα, έτσι, άρα κοιτάμε να μην είμαστε κάπου ο καθένας σταθερά. Τώρα πρακτικά επειδή εγώ από όλα τα μέλη έχω μεγάλη άνεση στα κομπιουτερο φεισμπουκο επικοινωνιακό τραλαλα η αλήθεια είναι ότι είμαι από τα πιο ενεργά σε αυτό τον τομέα, όμως φρόντισα και εκπάιδευσα τη ροδόυσα και κανά δυό άλλους που δεν ξέραν τίποτα από υπολογιστές να υποστηρίζουν και εμένα και όταν είμαι εγώ διακοπές να δουλεύουν μόνοι τους.

Κάνεις και το ρόλο του κλόουν τώρα για τα παιδιά.

Ναι, τώρα έτυχε αυτό, αλλά από την άλλη εγώ συμμετέχω και σαν απλό μέλος στη χορωδία. Ενώ υπεύθυνος στη χορωδία είναι ο Διονύσης. Στην εκδρομή κάθε φορά είναι άλλη ομάδα που την διοργανώνει. Ε όταν η δράση δεν θέλει ειδικότητα, φροντίζουμε άλλος να το αναλαμβάνει. Ας πούμε ο Διονύσης έχει ειδικότητα γνωρίζει από μουσική άρα και για αυτό έχει το ρόλο του μαέστρου και η Λίλη γνωρίζει από χορό είναι δασκάλα χορού και για αυτό είναι υπεύθυνη ομάδας χορού, όμως το ποιος θα τρέξει το σινεμά δε χρειάζεται

ειδικότητα, άρα άλλη φορά είναι άλλος έχουμε κανονίσει διαδοχικά να είναι κάποιος, επίσης το εργαστήρι φιλιαναγνωσίας ας πούμε έχει αναλάβει κάποιος να το τρέχει αλλά φροντίζει να βγαίνει κάθε φορά μπροστά άλλα άτομα, γιατί πιστεύουμε κυρίως από μένα ξεκίνησε αυτό και τους έχω πείσει και τους άλλους και το είδαμε αυτό ότι όταν αποκτήσει η ομάδα δομή και η δομή καταλήξει σε δομημένες διαδικασίες οι οποίες χρειάζονται προσωποποιημένες εξουσίες είτε λέγονται επιτροπές, είτε λέγονται διοικητικά συμβούλια είτε λέγονται υπο ομάδα τάδε και είναι σταθεροί και προσωποποιούνται αυτό καταλήγει σε εσωτερική διάσπαση, δηλαδή πήγαινε σε ένα σωματείο, το διοικητικό συμβούλιο είναι σε διάσταση με τα μέλη, τα μέλη κρατάνε μια κριτική στάση που το κάναν έτσι το κάναν αλλιώς, εμείς λοιπόν τι έχουμε πετύχει; Το όργανο που αποφασίζει είναι η ολομέλεια, κάθε 15 μέρες και να φέρεις ιδέα; Έλα. Δευτέρα. Μόλις πεις την ιδέα σου, το συζητάμε ανάμεσα μας, όσοι είμαστε, το αποφασίζουμε όσοι είμαστε, ναι, όχι και συστήνεται κατευθείαν η ομάδα που θα υποστηρίξει αυτόν που το έφερε.

Είναι σταθερή η μέρα;

Ναι, οι μέρες και το μέρος είναι σταθερό. Τα άτομα είναι ελεύθερα.

Εσύ πόσο συχνά ασχολείσαι;

Η αρμοδιότητα μου αυτή της δικτύωσης μου έπαιρνε περίπου ένα δίωρο τη μέρα μέχρις ότου μπήκαν και άλλοι στην ομάδα και δεν ασχολούμαι πια, ασχολούμαι εποπτεύοντας μια ώρα δύο την εβδομάδα. Αλλά ήταν και στο στήσιμο όλο αυτό το πράγμα.

Πως ενημερώθηκες για την ομάδα;

Στην αρχή βάζανε αφισούλες και το είδα και εγώ και μια φίλη μου, ήρθε μια φίλη μου έφερε και εμένα.

Γιατί σε αυτή και όχι σε κάποια άλλη;

Αυτή δεν έχει στοχευμένο αντικείμενο, αυτή η δυνατότητα και να την αναπτύξουμε, να συμβάλλω αναπτύσσοντας την και να παίρνω πράγματα τα οποία δεν θα τα έπαιρνα σε άλλη περίπτωση, με ενδιαφέρει. Εγώ δεν θέλω να είμαι σε ομάδα μονοδιάστατη, γιατί εγώ είμαι ενεργό μέλος, δεν είναι πως απλώς απολαμβάνω τις υπηρεσίες κάποιων, αυτό ήθελα και αυτό έκανα!

Ποιο το αίτημα σου από αυτή την ομάδα, το κίνητρο σου;

Το κίνητρο είναι ότι ο καθένας προσφέροντας, παίρνει. και εγώ αυτό χαίρομαι. Μπορώ να προσφέρω τα πάντα. Όχι να προσφέρω στους άλλους, στην ομάδα. Υπήρξε χώρος για αντιπαραθέσεις, για ιδέες μου, για τις δεξιότητες μου, για τις γνωριμίες μου, το καλό της γειτονιάς, για καλό ανθρώπων, δίνουμε και παίρνουμε μέσα από τη δράση, αλλά ο καθένας είναι ελεύθερος για το πια στάση, πια θέση έχει στην ομάδα.

Εσύ αναγνωρίζεις αυτή την αυτονομία σου;

Την έχω βέβαια, την έχω. Για αυτό και είμαι και στις συνελεύσεις όποτε μπορώ αλλά δεν έχω και δέσμευση, τούτο το πράγμα είναι μαγικό στην ομάδα. Στοχεύουμε στην αυτοδέσμευση και όχι στην τυπική δέσμευση. Οποιανού τ'αρέσει έρχεται. Οποιανού δεν τ'αρέσει φεύγει.

Τι ανάγκες σου καλύπτει;

Μου καλύπτει ανάγκες από φίλους με κοινά ενδιαφέροντα, μου καλύπτει διέξοδοι, εμένα το όνειρο μου ήταν μέσα σε αυτή τη γειτονιά της ανωνυμίας να περπατώ στο δρόμο και να λέω «γεια σου». Λοιπόν αυτό το πέτυχα, το πετύχαμε, με όλα αυτά τα παιδιά, τέλος πάντων, με όλους αυτούς τους σπιτεμένους της γειτονιάς δίνουμε .

Αυτό το ηλικιακό μου το ξαναείπανε. Θέλουν να πέσει ο μέσος όρος ηλικίας. Είναι δύσκολο γιατί έχει χρώμα συγκεκριμένο και ταυτότητα η ομάδα, η οποία για εμένα δεν επιτρέπει, καταρχάς δεν καλύπτει ανάγκες νέων παιδιών. Δεν έχει να κάνει με τα νέα παιδιά. Κάνουν φασαρία και έχουν το δικό τους τρόπο. Δεν νομίζω ότι θα μπορέσουν. Ναι για να φέρναν όμως ένα αίτημα να κάναμε κάτι πραγματικά νεανικό θα έβλεπες ότι ναι αλλά να προσέξουμε μη λερώσουμε όχι και το δήμο, ε ο νέος έχει θέλει άλλο πράγμα. Βεβαίως θα τον θέλουμε, εγώ νομίζω δεν θα τον αντέξουν. Και εκείνος δεν ξέρω πόσο θα μας αντέξει από την άλλη για νέους υπάρχουν πάρα πολλά. Για την Τρίτη ηλικία να υπάρξουν πράγματα. Εμένα δεν με ενοχλεί καθόλου ε και τους νέους όταν λένε θα θέλαμε τους νέους δεν έχουν συνειδητοποιήσει τι λένε γιατί δεν ξέρουν από νέους. Ε βέβαια.

Αυτή η ομάδα τι σκοπό έχει;

Είναι να βγάλει τον κόσμο από τα σπίτια, να αξιοποιούμε άτυπα προσόντα προς όφελος των γειτόνων και της γειτονιάς, να αναπτύσσει ενωτικές δράσεις, να καλλιεργεί, να προασπίζεται ας πούμε ανθρώπινες αξίες που μπορεί να μας αφορούν, να αναστήσει αυτό το ανθρώπινο στοιχείο της γειτονιάς. Η Κυψέλη είναι γειτονιά, είναι πολύ μυστήριο πράμα αυτό που συμβαίνει. Αυτά. Φέρνει την αλλαγή ενώ δεν δείχνει την αγωνιστικότητα και το ακτιβιστικό της. Είναι βαθύτατα ακτιβιστική. Απλά έχουμε συνηθίσει τον ακτιβισμό να τον συνδέουμε με αντίδραση. Εμείς δεν αντιδράμε, ε ότι δεν μας αρέσει το φτιάχνουμε. Ούτε καταδεικνύουμε, απλά, ούτε θα πούμε είναι δουλειά του δήμου να κάνει αυτό. Δεν γουστάρεις τα σκουπίδια οκ πάρε τη μάνικα έλα να πάμε να τα πλύνουμε, δε θες τα παγκάκια; Πάρε μια άδεια να τα βάψεις.

Μου το έχει πει και ένας γνωστός μου αυτό...

Ναι, ε βέβαια, όποιος λοιπόν θέλει παγκάκια να έρθει να βάψουμε, αλλά δεν μπορεί να ρθει και να απαιτεί να σταματήσουν όλα τα άλλα για να βάψουμε το παγκάκι του. Θα ρωτήσει ποιος θέλει να με βοηθήσει να βάψουμε το παγκάκι; Θα βρεθεί κάποιος εκείνη τη στιγμή, καλώς. Αν δε βρεθεί κάποιος ξαναφέρτο μετά από 6 μήνες. Είναι πάρα πολύ ιδιαίτερη ομάδα. Δεν είναι απλό. Και πολλά μέλη δεν ξέρουν τι συμβαίνει εδώ, δεν καταλαβαίνουν. Απλά έρχομαι στη χορωδία, θα ρωτήσεις και θα σου πουν τι κάνει αυτή η ομάδα, α τραγουδάνε, γλετζέδες είναι μετά μεθοκοπάνε, το τι συμβαίνει όμως στο μεθοκόπι δεν μπορούν να το καταλάβουν. Και σίγουρα έχει χώρο για όλους. Αυτές τις τρέλες που σου λέω εγώ δε θα τις μοιραστεί κάποιος άλλος ο οποιοσδήποτε, απλά έχει τη δυνατότητα η ομάδα να απορροφήσει και να αξιοποιήσει νέες ιδέες δηλαδή η ιδέα είναι ο καθένας που έρχεται εδώ να μην απαιτεί να απολαύσει πράγματα αλλά να έρχεται γιατί θέλει να συμβάλει μέσα από τις δυνατότητες που έχει μια ομάδα γειτόνων. Ξέρεις πόσοι

έρχονταν στα συμβούλια; Είδαν φως και μπήκαν. Να κάνουμε ομάδες και να καταγράψουμε την παρανομία και να παίρνουμε την αστυνομία. Κάτσε ρε μεγάλε. Α να στείλουμε ένα e-mail στα 1500 μέλη, το κάναμε όχι μόνο αν συμφωνούν, γινόταν εδώ της μουρλής από διακίνηση, από από από και ερχόντουσαν ε γίνεται διακίνηση κάτω από το σπίτι μου, ωραία, τι έχεις κάνει; Δεν με ακούει κανείς. Δηλαδή τι έκανες. Ε δεν έκανα. Ε ωραία κάνε. Δηλαδή τι να κάνω; Κάλεσε την αστυνομία. Μα άμα πάω θα. Μα άμα ο καθένας πήγαινε, δεν θα. Και φτιάξαμε και εμείς ένα δίκτυο με την αρωγή της αστυνομίας, και ρωτήσαμε τι να κάνουμε ρε παιδιά; Να μας παίρνετε τηλέφωνο. Και έτσι λοιπόν είπαμε όποιος βλέπει διακίνηση κάτω από το σπίτι του, θα λέει ότι είναι από την ομάδα τάδε τώρα αυτή τη στιγμή στο τάδε σημείο γίνεται διακίνηση. Με αποτέλεσμα εφόσον η αστυνομία έπαιρνε ένα τέτοιο πράγμα, μια τέτοια ενημέρωση ήταν υποχρεωμένη να στείλει κάποιον, δεν έφταναν την ώρα της διακίνησης αποτέλεσμα, να αλλά γίναμε τόσο ενοχλητικοί που περιορίστηκε η διακίνηση. Για σκέψου; 1500 τηλέφωνα τη μέρα; Σκέψου το. Έτσι άρα τι να κάνω εγώ τώρα; Να τα βάλω με τον διακινητή; Όμως αν μπεις και καταλάβεις πως λειτουργεί η δύναμη των 1500 μελών. Η δύναμη του είμαστε φίλοι, έτσι θα δεις πόσα πράγματα μπορούν να γίνουν. Από την άλλη μας κατηγορούν ότι δεν έχουμε μια πολιτική στάση εναντίον αυτό, δεν ασχολούμαστε με τους μετανάστες. Μα 3000 οργανώσεις με τους μετανάστες καταναλώνουν τα άπειρα εκατομμύρια για να τους συμπαρασταθούν. Είναι ανάγκη και εμείς να το κάνουμε αυτό; Όμως εμείς τι μπορούμε να κάνουμε, να φέρουμε έναν κοινωνικό λειτουργό, να κάνει στο εργαστήριο μας μια κουβέντα, να την ανοίξουμε ή ένας από την τάδε οργάνωση και να μας πει ξέρετε οι μετανάστες βοηθάει αυτό...

Εσύ πως αισθάνεσαι όταν συμμετέχεις στην ομάδα;

Κοίταξε εγώ όπως και ο κάθε ένας επειδή έχω καταφέρει να με αποδέχονται με την προσωπικότητα μου και την τρέλα μου αισθάνομαι μια χαρά. Ξέρω ποιοι δεν με αντέχουνε, που υπάρχει έτσι μια πώς να πούμε, δηλαδή βριζόμαστε αλλά υπάρχει πάρα πολύ εύκολα να πω ποιος δεν με αντέχει αλλά και εκείνος να σου πει αλλά μια χαρά θα τα πούμε, θα τσουγκρίσουμε, θα υποστηριχθούμε, θα μαλώσουμε, είναι λίγο οικογένεια αυτό μωρέ.

Πως χαρακτηρίζεις τον εαυτό σου μέσα στην ομάδα;

Νομίζω ότι επειδή εγώ σαν προσωπικότητα είμαι πολύ ζωντανή και αυτά, μαμούνι, πολλοί θεωρούν ότι έχω ένα ρόλο μεγαλύτερο από αυτόν που πραγματικά έχω. Ε εγώ δεν το πιστεύω. Αντίθετα πιστεύω ότι άτομα που δεν ήταν σαν εμένα και έφτασαν να έχουν ρόλο είναι πολύ πιο σημαντικά και σπουδαία και μπορούν να στηρίξουν καλύτερα την όλη ιστορία. Και έχουμε τέτοια άτομα. Νομίζω ότι ο ουσιαστικός ρόλος ο δικός μου, επειδή είμαι μαθημένη από ομάδες, κατάφερα και το λιγάκι πώς να πούμε, κράτησα κάποια, έβαλα κάποια όρια, έτσι δεν είμαι για όρια εγώ η ίδια, τα είπα, τα μετέφερα, τους έδωσα όνομα, αυτή την περιγραφή, ε , έτσι, είναι άλλοι που δεν μπορούν να το κάνουν.

Αυτό το ρόλο τον έχεις και στη ζωή σου δηλαδή;

Έτσι είμαι και το χαρακτηριστικό το δικό μου είναι και η ομαδικότητα που με πήγε στη ζωή μου ολόκληρη αυτό το πράγμα, η κοινότητα, η έννοια της κοινότητας και η πολύπλευρη δημιουργικότητα. Αυτά. Ε αυτό βρήκε διέξοδο, καταρχήν στη ζωή μου, την πήγα εκεί που έπρεπε να την πάω. Που ήθελα να την πάω, αλλά και στην ομάδα βρήκε μπορώ να πω ότι επηρέασα την πορεία της ομάδας γιατί είχα περισσότερη εμπιστοσύνη στη δυναμική της ομάδας από ότι οι άλλοι οι οποίοι είχαν στενό το όραμα της ομάδας. Ομάδα κάνουμε όταν θέλουμε να εναντιωθούμε ή να φιλανθρωπήσουμε ή να τέτοια πράγματα. Η έννοια της ομάδας για την ομάδα ήταν κάτι που αυτό ο καθένας μπορεί να κάνει πράγματα μέσα στην ομάδα, η έννοια της άτυπης δεξιότητας ήταν πολύ βασικό που έφερα έτσι. Εχέε ναι α δεν μπορούσα. Αυτό ήταν κάτι πολύ δύσκολο και κυριαρχούσε.

Είμαι ικανή να το κάνω; Μπορώ;

Βέβαια, και να σου πω επειδή εγώ πολύ συνειδητά ήξερα πίστευα ότι αυτοί που έχουν την αυθεντία έπρεπε να τραβηχτούν πίσω για να βγουν οι άλλοι. Εγώ το έκανα συνειδητά. Εγώ ας πούμε αν αναλάμβανα το κομμάτι της προβολής, έτσι, έχω εμπειρία, έχω μιλήσει σε τηλεοράσεις, έχω εκπομπές δικές μου μα αν έβγαινα εγώ ούτε που θα έβγαιναν ούτε η Σοφία, ούτε ο τάδε...άρα έπρεπε το δυνατό μου εγώ έπρεπε να το κάνω έτσι ώστε να σπρωχτούν οι άλλοι. Και έτσι περνάμε καλά γιατί μαθαίνουμε καινούρια πράγματα. Εγώ πιστεύω ότι είναι και θεραπευτικό. Πάρα πολύ, σκέψου άτομα τα οποία ήταν απλά νοικοκυρές έχουν ξαφνικά ακροατήριο μιλάν στον κόσμο, είναι φοβερό αυτό, συνταξιούχοι μας φιλάν τα χέρια, μας βγάλατε από τον καναπέ. Ξέρεις τι είναι άτομα που μπορεί να είναι κουκουρούκου με αλτσχάιμερ παρατημένοι να έχουν σταθερές. Να είναι 80 χρονών να μαθαίνουν υπολογιστή; Τι λες τώρα;

Σε τι λες να είναι θεραπευτικό;

Στην κατάθλιψη. Η διάχυτη κατάθλιψη τώρα, με ή χωρίς διάγνωση, η κατάθλιψη υπάρχει. Λοιπόν, δεν υπάρχει πιο θεραπευτικό μέσο, αυτοθεραπευτικό από το να είσαι με άλλους ανθρώπους που να έχεις μια θετική ώρα, δημιουργική, έτσι, ξαφνικά παππούδες και γιαγιάδες, απλά χωρίς ταμπέλα, (γελάει). Εγώ κάποια στιγμή, έκανα δύο, έτυχε να σου πω, έχει μεγάλη πλάκα, ξεκινήσαμε πεζοπορία. Προσπαθήσαμε να βγάζουμε μερικά σλόγκαν για να τα προωθούμε. Είπα λοιπόν πεζοπορία για την Τρίτη ηλικία, γιατί δεν θα έρθουν και πιο νέοι. 100 χρονών ο καθένας ήταν. Όλοι μαζί κάνουν μια χιλιετία. Αλλά γιατί να το βάλεις στην ταμπέλα; Τρίτη ηλικία. Η Σοφία ας πούμε ελπίζει στους νέους. Σιγά μην έρθει νέος. Όλοι έχουν παιδιά σαν εσένα. Ούτε ένα δεν είναι μέσα. Μα ήρθε η νύφη μου. Την άρπαξε από τα μούτρα ο Διονύσης, έφυγε. Δεν γίνεται.

Ποια η γνώμη σου με την κρίση σήμερα;

Σε σχέση με τις ομάδες; Ναι αλλά σε σχέση με τι; Πως βλέπω το κράτος, την κρίση; Δεν είμαι και πολύ σίγουρη για την κρίση, τι είναι. Άρα το κράτος επίσης δυστυχώς είναι προσωποποιημένο και εγώ είμαι εναντίον αυτής της ιδέας. Δεν πιστεύω ότι είναι ότι πρέπει να προσωποποιείται το κράτος. Ούτε

να κομματοποιείται το κράτος. Το κράτος είναι δομές, είναι θεσμοί. Θα έπρεπε να είναι σταθερά, ανεξάρτητα από οτιδήποτε έχει να κάνει με τα οικονομικά και οτιδήποτε. Άρα είναι πολύ δυσάρεστο αυτή τη στιγμή θεωρώ ότι το κράτος, υπηρετεί συμφέροντα. Κράτος σήμερα είναι οι πολυεθνικές εταιρείες. Αυτές είναι κράτος. Δυστυχώς αυτή τη στιγμή όλο αυτό το σύστημα του κράτους της ανάθεσης σε μη κυβερνητικά, μη αυτό και δεν ξέρω εγώ τι και πρότζεκτ, έχει φέρει ένα μπάχαλο, δεν ξέρεις ποιος είναι υπεύθυνος για ποιόν και τι, και που να απευθυνθείς. Άρα η κρίση για εμένα πρέπει να αντιμετωπιστεί πρώτα σε επίπεδο οικογένειας, τοπικής ομάδας, κοινωνίας και αυτό και σιγά σιγά αυτό το πράγμα ενώ συμβαίνει ακριβώς το αντίθετο, έχουμε φτάσει να μην αυτενεργούμε, να θεωρούμε ότι πρέπει από τον άλλον να περιμένουμε, εγώ σαν προσωπικότητα είμαι δεσ τους κανόνες του παιχνιδιού και παίξε αυτό το παιχνίδι όπως μπορείς να παίξεις.

Ποια είναι η γνώμη σου για τη δημοκρατία;

Δεν πιστεύω σε καμία δημοκρατία. Καταρχάς εγώ είμαι τελείως αντίθετη με την έννοια της δημοκρατίας έτσι όπως εφαρμόζεται τώρα. Αυτά τα χρόνια που έζησα. Μετά τη μεταπολίτευση. Το συσχετισμό κομματικής πολιτικής, δημοκρατίας, κράτους και τα λοιπά είναι ένα πράγμα. Δημοκρατία; Από όταν συνειδητοποίησα. Μετά την μεταπολίτευση. Εντάξει. Όλο αυτό το πράγμα που εγώ δεν αναγνωρίζω δημοκρατία. Δεν. Και επιπλέον εγώ προσωπικά έχω ένα τεράστιο θέμα, από τη στιγμή που υπάρχει τηλεόραση και η τηλεόραση μπορεί να αγοραστεί σημαίνει ότι είμαστε στην εποχή της μεγαλύτερης και ευκολότερης χειραγώγησης. Και μαζικά. Παγκοσμίως λοιπόν. Όταν λοιπόν η χειραγώγηση μπορεί να επηρεαστεί, να εξαρτηθεί και να αγοραστεί από έναν άνθρωπο ή ένα fund μια ομάδα, καταλαβαίνεις ότι πλέον τα πράγματα δεν υπηρετούν αξίες, υπηρετούν μόνο το χρήμα.

Εσύ τι αξίες έχεις, θα μπορούσες να τις ιεραρχήσεις;

Κοίταξε, οι προσωπικές μου αξίες εμένα είναι η ομάδα, πιστεύω βαθύτατα στην κοινωνία, έτσι πιστεύω ότι ο άνθρωπος είναι ένα κοινωνικό όν, κοινωνία, προϋποθέτει ομάδα, έχω πολύ μεγάλες και ξεκάθαρες αξίες για την έννοια της ομάδας και της ομαδικότητας, πράγματα που τα ξεχωρίζω πάσαρα πολύ, ε από εκεί και ύστερα αξίες μου είναι η φιλία, ευελιξία και προσαρμοστικότητα, αξία είναι για εμένα η αναγνώριση των άτυπων χαρακτηριστικών, δεξιοτήτων, δε μπορώ αυτή τη σκόνη με τα πτυχία, καθόλου. Δε μπορώ.

Ποια η γνώμη σου για την κοινωνία σήμερα;

Η κοινωνία πρέπει να αλλάξει, να συνειδητοποιήσει τη μεγάλη αλλαγή που έχει συντελεστεί και να επαναπροσδιοριστεί είναι ζωντανό πράγμα σαν τα βότσαλα. Καθένα που βλέπεις είναι ένα βότσαλο.

Η συμμετοχή σου μπορεί να αλλάξει κοινωνικά και στο θέμα που πραγματεύεται;

Βέβαια, βέβαια. Ναι. Πιστεύω γιατί όπως σου είπα, όσο μικρή και αν είναι η συμβολή, συστημικά αυτό αναπτύσσεται. Ήδη ας πούμε για να καταλάβεις υπάρχουν 3 ομάδες οι οποίες έχουν συσταθεί και δημιουργήσει δράσεις που κάνουν αναφορά στις δικές μας δράσεις με το ίδιο σκεπτικό. Μια που παίζει

σινεμά στα Γιάννενα με το ίδιο σκεπτικό, μια είναι δε θυμάμαι ναι ναι ντάξει μπορεί μετά από χρόνια κάτι να γίνει δεν ξέρεις, δεν είναι μέσα στους στόχους μου εμένα, άλλοι μέσα στην ομάδα μπήκαν γιατί θέλαν να γίνουν πολλοί και να παρασύρουν και άλλους, δεν έχω εγώ τέτοια. Θα σεβαστώ όμως.

Είναι πολιτική πράξη;

Βαθύτατα πολιτική, απλά δεν θα το πω ποτέ και σε κανέναν, γιατί μπερδεύεται η πολιτική με την κομματική. Αν δεν είναι αυτό πολιτική, τι είναι;

Κοινωνικά πως οργανώνεσαι;

Ο χρόνος που μπορώ να αφιερώσω αυτή τη στιγμή. Οι ομάδες που μπορούν να μου απορροφήσουν το χρόνο και να προσφέρω είναι οι ομάδες της Κυψέλης, μέσα στην οποία συμβαίνουν πολλά πράγματα και οι μικρότερες κοινωνικές ομάδες που συμμετέχω λίγο είτε μπορώ να τις ονομάσω και κοινότητα εδώ που πολύ μου απορροφά το χρόνο, άμα δεν είναι αυτή κοινότητα;

Τι είναι πολιτικό για εσένα;

Πολιτικό; Αχ τι είναι πολιτικό. Δεν ξέρω να σου πω. Πολιτικό για εμένα είναι κάθε τι που απευθύνεται, έχει μια έγνοια βελτίωσης, ανάδειξης, υποστήριξης οποιουδήποτε κοινωνικού συνόλου. Αυτό είναι για εμένα πολιτικό.

Διέκρινες παράπονο, απειλή;

Αν κάτι δεν μου άρεσε; Βέβαια. Δύο πράγματα αλλά αυτά είναι προσωπικά, δικά μου. Το ένα ήταν από τους αρχηγούς της ομάδας εμμονής στους θεσμούς, θεσμοθέτησης, οργάνωσης και το φτάσαμε σε ένα σημείο που δεν μπορούσες να κατοικήσεις αν δεν έπαιρνες άδεια από την τριμερή επιτροπή ένα σύστημα έτσι, η ομάδα όταν ξεκίνησε τα πρώτα άτομα είχαν μια εμμονή στις στο στη λειτουργία μέσω τυπικότητα και φτάσαν σε αν σημείο παράνοιας να προβλέπουμε την κάθε διαστροφή του κάθε ενός που μπορεί να έλεγε κάτι για εμάς και να το διασφαλίζαμε μέσα από κινήσεις κλπ. Φτάσαν σε ένα σημείο που για να έρθει κανείς να ρίξει μια ιδέα, να πει τη γνώμη του έπρεπε να την πει σε τριμερή επιτροπή η οποία συνδεδρίαζε άντε καλέ τώρα αυτό το πράγμα, αυτά άρχισαν, δεν θέλαμε να δεσμεύονται πρόσωπα, έγινε ένα πράγμα το οποίο υποτίμησε την έννοια της αυτενέργειας, της αυτοδέσμευσης, και αυτής καθεαυτή της δυναμικής της ομάδας, δηλαδή κάποιοι άνθρωποι που θέλουν η ομάδα να λειτουργεί ακριβώς όπως αυτοί θέλουν στο κεφάλι τους δεν αφήνουν την ομάδα να εξελιχθεί, εκεί λοιπόν έγινε ένας ωραίος καβγάς, και τα σπάσαμε όλα, πάνω που τα είχαμε φτιάξει πάρα πολύ ωραία, συμμετείχα και εγώ στην οργάνωση τα σπάσαμε και είπαμε ασααχ και τώρα κάνουμε ότι μας έρθει στο κεφάλι. Πιστεύοντας ότι αυτό το πράγμα που έχουμε φτιάξει το αυτονόητο δηλαδή, παιδιά σταθερή μέρα και ώρα έρχεται και τα λέει, και αν δεν το αποφασίσουμε ξαναφέρτα, δεν χάθηκε ο κόσμος, θα κάνεις κάτι άλλο, υπάρχει χώρος για όλους.

Αν δεν υπήρχε αυτή η κρίση, θα υπήρχε αυτή η ομάδα;

Εμείς ξεκινήσαμε πριν την κρίση, το 2011, η κρίση δεν ήταν σε αυτά τα χάλια, είχαμε κρίση που δεν την είχαμε βαφτίσει κρίση, συμπτωματικά ξεκίνησε, αλλά άμεσα διαγνώσαμε την ιδέα ότι οι άνθρωποι θέλουν να κάνουν

πράγματα και όχι να προσφέρουν φιλανθρωπία, θέλανε υπήρχαν και τα οικονομικά προβλήματα, ζούσαμε σε μια γωνιά απρόσωπη και θέλαμε να της δώσουμε πρόσωπο. Θέλαμε να είμαστε γνωστοί. Αυτό λοιπόν το δημιούργησε το γεγονός ότι δεν κομματοποιηθήκαμε καθόλου, παρελάσαν από εδώ όλοι. Όλοι. Κομματικοί εκπρόσωποι.

Τι γνώμη έχεις για αυτούς;

Δε θέλω καμία γνώμη να έχω για αυτούς.

Τους εμπιστεύεσαι;

Όχι. Και δεν τους εμπιστεύομαι επειδή είναι θέμα χαρακτήρα αλλά όταν προσωποποιείται κάτι, χειραγωγείται. Είναι πολύ εύκολο αυτό να το καταλάβουμε. Τον Τσίπρα. Αν την ώρα που ήταν εκεί μέσα κλειστός, του έβαλαν ένα περίστροφο, στον κρόταφο και σου λέμε ή υπογράφεις ή σου πηδάμε τη γυναίκα και τα παιδιά, πέντε άνθρωποι ήταν, ή αμα του κουνήσαν μερικά εκατομμύρια κάτω από τη μούρη, τι να κάνει το ανθρωπάκι δηλαδή τώρα; Άρα ο άνθρωπος όταν προσωποποιείται η εξουσία, χειραγωγείται. Εκβιάζεται. Εμάς δεν μπορούσαν να μας κάνουν τίποτα γιατί δεν μπορούσαν να βρουν κάποιον, απ' ότι είδες και εσύ, ερχόντουσαν και μας κλείναν ραντεβού ήρθε η χρυσή αυγή, το πασοκ, το μερμύγκι, η νδ, οι βουλευτές, πότε ρε παιδιά, μα δεν έχουμε, δεν έχετε πρόεδρο; Δεν έχουμε. Μα γίνεται; Εμ; Και πως ψηφίζετε; Και πως αποφασίζετε; Μια Δευτέρα έλα. Παιδιά ποιος θα κάνει τον πρόεδρο σήμερα;

Τους κοροϊδεύετε δηλαδή;

Ναι. Ακόμη και το τηλέφωνο μας ανά 15 μέρες το έχει άλλος. Σήμερα έρχεται ο τάδε από μια εφημερίδα για συνέντευξη. Άλλον θα βρει εδώ. Όλοι έχουν τα κλειδιά και μπαίνουν. Ραντεβού κλείνουμε και σου είπα έλα και θα δούμε ποιος ήταν. 39:00

Σ6

Ένωση πολιτών πλατείας καλλιγά, σημείωσε το, εμείς δεν έχουμε έδρα, δεν έχουμε καταστατικά, δεν έχουμε τίποτα, αν ξέρεις την πλατεία Αμερικής, η επόμενη πλατεία από το κάτω μέρος της πατησίων, στα αριστερά που δεν φαίνεται από την πατησίων λέγεται καλλιγά, ίσως γνωρίζεις την καραμαλάκη. Εμείς είμαστε ενδιάμεσα κολιάτσου και πλατεία Αμερικής.

Πότε έγινε;

Πρέπει να έχει καμία 5ετία τώρα. Και είμαι και στην Κυψέλη μας. Τα 3 χρόνια. Μπορεί να είναι 4 όχι 5. Εμείς γίναμε γιατί όλοι έχουν κάτι να καταγγείλουν χωρίς να παίρνουν την ευθύνη πάνω τους, χωρίς να βγάλουν τον εαυτό τους μπροστά και να το καταγγείλουν παρά έρχονται και μας λένε ξέρεις; Συμβαίνει αυτό. Για την καλλιγά. Και ξεκινήσαμε έτσι μια ομάδα και νέων και μεγάλων ανθρώπων, στην αρχή αρκετά δυναμικά, μαζέψαμε γύρω στα 600 άτομα. Κάναμε ένα ντου ε στη συνέχεια στις συνελεύσεις ο κόσμος άρχισε να αραιώνει γιατί ο καθένας ήθελε να δώσει το δικό του στίγμα, άλλος ήθελε του πολιτικού άλλος ήθελε να μειώνετε ο αριθμός αυτός, η ομάδα μας είναι για άλλους ρατσιστική, δηλαδή ένα χαρακτηρισμό όπως τον βολεύει ανάλογα με τη δική του τοποθέτηση. Πρώτα απ' όλα δεν έχουμε πολιτική χροιά. Όποιος θελήσει γιατί υπάρχει κάποιο μέλος στην ομάδα που κατά διαστήματα θέλει

να τοποθετηθεί πολιτικά, διαγράφεται από την ομάδα, κάνει τον αγώνα του και όταν δεν πετυχαίνει το ποθητό του επανέρχεται. Εθνικές και δημοτικές εκλογές δύο τρεις.

Από πού διαγράφεται;

Έχουμε e-mail και το τηλέφωνο έναν κατάλογο τα μέλη μας τα θεωρούμε μέλη, στην αρχή κάναμε το άνοιγμα στη γειτονιά ότι είμαστε μια ομάδα κατοίκων οι οποίοι θέλαμε να μαζευτούμε να ενωθούμε και να ασχοληθούμε με τα προβλήματα της γειτονιάς.

Τι ρόλο είχες σε αυτός; Ήσουν από τα ιδρυτικά;

Ο άντρας μου ναι, ο γιός μου κατ' επέκταση ναι, και στη συνέχεια απλωθήκαν αυτή η ομάδα έχει γύρω στα 10 άτομα που κάνουν τις συνελεύσεις και τις συναντήσεις που δεν έχουμε κάποια έδρα είτε στο διαμέρισμα του γιου μου μπορεί να συναντηθούμε είτε στο σπίτι κάποιου μέλους μπορεί να συναντηθούμε, ε δεν έχουμε... είχαμε προγραμματίσει να συναντιόμαστε μια φορά το μήνα και ανάλογα αν θα προκύψει ένα θέμα έκτακτο μια συνάντηση νωρίτερα. Επικοινωνούμε πάντα με e-mail ή τηλέφωνο.

Πως ενημερώθηκαν για την ομάδα;

Για πιο πράγμα; Για την ένωση; Σου λέω είμαστε από την αρχή. Εμείς αποφασίσαμε να το κάνουμε αυτό το πράγμα. Κάναμε μάζεμα τροφίμων, είχε πολύ μεγάλη επιτυχία, μάζεμα ρούχων τα δώσαμε στην άρσις, τα ρούχα τα πήγαμε με άλλο ένα μέλος της ομάδας στις γυναικείες φυλακές, στο φρουραρχείο του δήμου, βραβευτήκαμε για τη δράση μας, πήραμε και ένα από τον πρόεδρο τον παπούλια στην παλιά βουλή, είμαστε μέσα στις 10 ομάδες, βραβεύουν κάθε χρόνο 10 ομάδες κατοίκων η οποία κάθε μια έχει τη δική της δράση. Μας επέλεξαν από κάποιον αριθμό δεν θυμάμαι ποιος ήταν αυτός, και βραβευτήκαμε, όχι πέρυσι, πρόπερσι. Αυτή τη στιγμή η δράση της ομάδας μας έχει λιγάκι πέσει, για δύο λόγους, πρώτα πρώτα γιατί τα νέα μέλη δουλεύουν τις ατελείωτες ώρες από το πρωί μέχρι το βράδυ και δεν υπάρχει χρόνος διαθέσιμος ούτε να ασχοληθούν ούτε να επικοινωνήσουν αλλά για το ότι δεν έχουμε ένα σταθερό μέρος να συναντιόμαστε. Δηλαδή αυτό που έχει η Κυψέλη και τη δυνατότητα που έχει κάποιος να πάει να μιλήσει να βρεθεί να γίνει μια δράση, δεν το έχουμε εμείς. Εμείς γιορτάζουμε την πρωτομαγιά, αναβιώσαμε το έθιμο της πρωτομαγιάς στην πλατεία καλλιγά, τα πατήσια ήταν ο χώρος που γινόταν παραμονή και ανήμερα, είναι η δεύτερη χρονιά που την κάναμε τη γιορτή και θα γίνει θεσμός γιατί όλη η γειτονιά το ζητάει, ε, κάνουμε μουσικές βραδιές, σκοπεύαμε και πέρυσι και φέτος να κάνουμε βραδιά κινηματογράφου, λόγω του καιρού και του ότι φεύγει ο κόσμος δεν το επιχειρήσαμε, ασχολούμαστε πολύ με τα παιδιά, κάνουμε δράσεις με τα πιτσιρίκια, δηλαδή κουκλοθέατρο, έρχονται διάφορες ομάδες του δρόμου, έρχονται τα νέα, οι νέοι της ομάδας, έρχονται σε επαφή με αυτά τα άτομα και σε κάθε εκδήλωση μας μας πλαισιώνουν, εε τι άλλο να σου πω.

Ο σκοπός της ομάδας ποιος είναι;

Είναι πρώτα απ' όλα να βγάλει τον πολίτη από το σπίτι, να μπει στη δράση και η δράση είναι το να επικοινωνήσει με τον γείτονα του, να ανταλλάξει απόψεις, εε, στη συνέχεια να μπορέσει να πλαισιώσει δεν μιλώ για τη δική μας την ομάδα, εγώ από την δική μας την πλευρά επειδή δεν έχουμε τη δυνατότητα των δράσεων που κάνει η κυψέλη, φέρνω πάρα πολύ κόσμο στην κυψέλη, (δικτύωση) και συμμετέχει. Γιατί μάθαμε υπολογιστές, κάνουμε τη χορωδία που είναι ένα πολύ ωραίο να... ψυχαγωγικό και θεραπευτικό θα έλεγα, γιατί πάμε γελάμε, τραγουδάμε ο καθένας με τη δική του την

γαιδουροφωνάρα, γίνεται μια πλακίτσα συν του ότι περνάμε καλά γιατί τραγουδάμε. Εεμ στις εκδρομές πλαισιώνουμε τις εκδρομές τους, στις δράσεις που γίνονται αρκετά από τα δικά μας μέλη συμμετέχουν στη δική τους ομάδα. Αλλά αντίστοιχα όταν κάνουμε εμείς κάποια δράση, έρχονται και μας βοηθάνε κάτω. Υπάρχει δηλαδή κάποια επαφή, γιατί έχουμε συνήθως κοινά στοιχεία με την κυψέλη. Η κυψέλη δεν έχει καταγγελτικό. Εμείς έχουμε καταγγελτικό. Εμείς κινήσαμε και προσπάθησε η ομάδα μας να δραστηριοποιήσει την έννομη τάξη, το δήμο, δηλαδή την καθαριότητα, την επισκευή σε ορισμένα θέματα που χρειάζονταν επισκευές, κάποια σκάλα στον άγιο νικόλαο στις γραμμές του τρένου, κάποιες παρεμβάσεις, κάτι λακκούβες με θέματα επικινδυνότητας, που είχε η γειτονιά, το να γίνεται συστηματική καθαριότητα, όλα αυτά με τη συνεχή επικοινωνία και ενόχληση στο δήμο και με το να επισημαίνουν υπομνήματα και το ένα και το άλλο, το κάναμε πλέον και έχει γίνει πια σταθερή, μια φορά το μήνα να έρχεται ο δήμος να καθαρίζει τις πλατείες που δεν γινόταν μια στο τόσο. Εεμ προσπαθούμε τώρα πλέον αυτός που θα κάνει την καταγγελία να βγει και αυτός μπροστά, δηλαδή να μη βγαίνει μόνο η δική μας η ομάδα να συμμετέχει και ο καταγγέλλον. Εεμ, συνήθως επειδή ο άντρας μου και εγώ είχαμε δύο καταστήματα, τώρα έχουμε ένα κατάστημα και γνωρίζουμε αρκετό κόσμο, όταν γίνεται κάποια δράση μέσα από τη γειτονιά επικοινωνούμε και λέμε στους γείτονες μας, γίνεται αυτό, και ο καθένας αναλαμβάνει ένα πόστο και μια δράση και έτσι αρχίζει και απλώνεται, και αυτό είναι που μας αρέσει ας πούμε, υπάρχει η δυνατότητα της επικοινωνίας της αλληλεγγύης.

Πόσο συχνά ασχολείσαι;

Με την ομάδα μου ή με την κυψέλη; Περιπτώ να σου πω ότι μέσα στην εβδομάδα υπάρχει πιθανότητα και τρεις και τέσσερις φορές να ασχοληθώ. Περισσότερο με την κυψέλη, λιγότερο με τη δική μας, γιατί δεν έχουμε σου λέω τις δράσεις. Επιδιώκουμε να βρούμε ένα χώρο, γιατί αν βρούμε ένα χώρο θα γίνουν μαθήματα ξένων γλωσσών γιατί υπάρχουν μέλη μας τα οποία είναι διατεθειμένα να δώσουν μαθήματα δωρεάν στα μέλη, στους ενήλικες, και κάποιες άλλες δράσεις, να φέρουμε και το Διονύση να μας μάθει κομπιούτερ στην κάτω γειτονιά, ο Διονύσης είναι ο μαέστρος που μας έκανε και η/υ και τη χορωδία μας κάνει.

Στην κυψέλη πως δραστηριοποιείσαι;

Παράλληλα με τον άντρα μου ασχολούμαστε με τη γειτονιά μας, και επειδή εδώ και χρόνια ασχολείται κάνει ένα αρχείο με το θέμα της γειτονιάς, και φωτογραφικό και αφηγήσεις και πως το λένε συμβόλαια, τα πάντα ότι μπορούμε να μαζέψουμε για το θέμα της γειτονιάς μας, έρχονται πάρα πολύ φοιτητές για την εργασία τους, πτυχιακή, μεταπτυχιακή και τον επισκέπτονται, εγώ έκανα προφορική ιστορία στο δήμο αθηναίων με τη βερβαινιώτη τασούλα και από εκεί και πέρα απεχώρησα από την ομάδα της τασούλας και από και πέρα μόνη μου βρίσκω γείτονες της γειτονιάς ως επί το πλείστον μεγάλης ηλικίας οι οποίοι έχουν μεγαλώσει και έχουν γεννηθεί στη γειτονιά τους και τους ζητάω να μου πουν τις μνήμες τους στη διάρκεια της ζωής τους. Δηλαδή και τις αλλαγές που έχουν συμβεί στη γειτονιά, και πως μεγάλωσαν και πως ήταν και πως είναι, και το πώς ήταν τα σπίτια τους που τότε ήταν δύπατα ή μονόπατα, όχι μόνο, το εκτείνω στα όρια που είναι η δική μας η ομάδα, αγίου μελετιού- κολιάτσου, ο άντρας μου το βγάζει μέχρι και τέρμα πατησίων, αρκετά απομακρυσμένες περιοχές από εμάς.

Ποιο το κίνητρο σου; Ανάγκη; Λόγος;

Βαρέθηκα να ακούω, θα βγάλω εγώ το φίδι από την τρύπα; Κάποιος πρέπει να βγάλει το φίδι από την τρύπα. Αυτό το να κρυβόμαστε πίσω από τα δάχτυλο μας δε μου αρέσει καθόλου. Εε αποφάσισα συνειδητά πως θέλω να είμαι ένας ενεργός πολίτης, γιατί αφορά τη δική μου ζωή, τη ζωή των παιδιών μου, του γείτονα μου και των μελλοντικών γενεών.

Ανάγκη σου καλύπτεται;

Παύση. Χαμογελά. Το σκέφτεται αρκετά. Αναπολεί.

Τι λες τώρα!!! Πιθανόν το θέμα της επικοινωνίας, γιατί έρχομαι σε επαφή με τους άλλους ανθρώπους που μου αρέσει. Γιατί βοηθώντας τον άνδρα μου πηγαίνω και στη βιβλιοθήκη και στην εθνική και τη δημοτική, οπότε καταλαβαίνεις ότι εάν δεν πήγαινα στις ομάδες αυτές, έχω και άλλα ενδιαφέροντα. Μόνο αυτή τη βδομάδα δεν μπόρεσα να πάω, λόγω ζέστης. Πιστεύω πως είναι το θέμα της επικοινωνίας, το να περνάμε καλά και να υπάρχει μια φιλική σχέση πλέον με αυτά τα άτομα. Δεν είναι μόνο η ομάδα. Είμαστε φίλοι πλέον.

Τις έχεις ιεραρχήσει;

Όχι δεν έχω ιεραρχήσει τίποτα. Τις έχω σκόρπιες. Να αυτό που γίνεται με την κυψέλη με τα παιδιά, εμένα μου αρέσει να επικοινωνώ με τα παιδιά, πηγαίνω στο κομμάτι το παιδικό, παίζω μαζί με τα παιδιά και μετά φεύγω, δεν κάθομαι στο κομμάτι του κινηματογράφου (γελάει). Κατάλαβες;

Τι προσδοκίες έχεις;

Καμία. Δεν προσδοκώ τίποτα. Δεν αποβλέπω σε κάτι.

Τι περνάει από το μυαλό σου;

Η γειτονιά μου.

Τι σε κινητοποιεί; Η παρέα και να βοηθήσω κάποιων ανθρώπων.

Αξίες;

Πρώτα απ' όλα στην αλήθεια. Η ομάδα αποτελείται από πολλά μέλη, και η μια και η άλλη, τα κοινά σημεία επαφής είναι συνήθως λίγα. Δεν μπορείς να έχεις κοινά σημεία επαφής με όλους, αλλά και αυτή η διαφορετικότητα έχει και το ενδιαφέρον της.

Γιατί αυτή την ομάδα; Γιατί όταν ξεκίνησα να δράσω και πιο παλιά όταν ήμασταν νέοι με τον άνδρα μου ήμασταν στο στέκι, έτσι λεγόταν, μια ομάδα γειτονιάς πάλι στη γειτονιά μας, και ασχολιόμασταν με τη γειτονιά, караγκιόζηδες, να παίζουμε με τα παιδιά. Γύρω στη δεκαετία του 80. Τότε. Δεκαετία του 80. Τι με ρώτησες;

Γιατί αυτές; Όταν ξεκίνησα άρχισα να ψάχνω. Που θα ενταχθώ; Τι μου ταιριάζει; Δεν ήθελα να έχει κομματική χροιά με τίποτα. Δε μου αρέσει το θέμα, να μπω σε ένα χώρο πολιτικό. Με τίποτα.

Τους εμπιστεύεσαι;

Όχι. Πιστεύω ότι δεν κινείσαι ελεύθερα πρώτα απ' όλα, δεν υπάρχει αλήθεια εκεί μέσα και είσαι υποχρεωμένος να ακολουθείς αυτό που λένε οι άλλοι και όχι αυτό που θέλεις εσύ. Εε μπήκα σε μια ομάδα, στην αρχή ξεκίνησα γιατί υπήρχε μια ομάδα στη γειτονιά μας, όπου αποτελείται από γείτονες, άτομα της περιοχής, και όταν αρχίσανε να γίνονται οι συνελεύσεις και οι συνεντεύσεις, αρχίσαν να βγαίνουν πολλές ρατσιστικές φωνές, χωρίς να ακούω αντιδράσεις από κάτω, δηλαδή το κοινό, 19:58 ο κόσμος ότι έρχονται με τα καράβια, να τα βουλιάξουμε τα καράβια. Δε θέλω να βγαίνω έξω και να βλέπω το μαύρο, δε μου αρέσει, με ενοχλεί. Μου υποβιβάζει την περιοχή. Πολλά θέματα τέτοια. Δεν άκουσα μια αντίθετη φωνή. Δηλαδή όλοι το έχουν αποδεχθεί. Σε καμία από τις δύο ομάδες. Μια άλλη ομάδα δεν θα ήθελα να

την ονομάσω ποια είναι. Γύρω στην εποχή που έγινε η δικιά μας, ίσως και για αυτό να έγινε και η δικιά μας από αντίδραση γιατί δεν θέλαμε να περάσει μια τέτοια κατάσταση στη γειτονιά, δεν θέλαμε να μπει η χρυσή αυγή στη γειτονιά μας. Πιστεύω ότι το έχουμε καταφέρει. Έχουμε πάρα πολύ μεγάλη..

Το κόμμα

Έγινε. Δεν ήταν τότε. Εεε δε θελήσαμε δηλαδή θελήσαμε να είναι μια ομάδα δεν θα κοιτάει το χρώμα, δε θα κοιτάει αν έχεις ή δεν έχεις λεφτά δε θα κοιτάει δηλαδή θέλαμε να είμαστε μια ομάδα αλληλοβοήθειας. Και όχι μόνο. Απεχώρησα τότε από εκείνη την ομάδα λέγοντας τους ότι δεν έχω καμία θέση εδώ και λυπάμαι για εσάς. Δηλαδή το θεώρησα αδιανόητο και απαράδεκτο να σκέφτεσαι να κάνεις κακό σε έναν άνθρωπο, γιατί ο έλληνας έχει περάσει από τη μετανάστευση και δεν θα έπρεπε με τίποτα να σκέφτεται έτσι αλλά τέλος πάντων, αυτό είναι θέμα του καθενός. Πάμε παρακάτω.

Κοινός σκοπός στις τωρινές ομάδες;

Ομαδικός...εε πιστεύω πως ναι. Πρώτα απ' όλα να προωθηθεί η αλληλεγγύη, εεε, ο πολιτισμός... η επικοινωνία... και γενικά να κάνουμε τον έλληνα, τον πολίτη να πάρει μια θέση, να τοποθετηθεί κάπου. Αυτό το κλείσιμο μέσα στα σπίτια μας εμένα με ενοχλεί αφάνταστα.

Πως αισθάνεσαι στην ομάδα;

Ωραία (γελάει) πάρα πολύ ωραία, ψυχοθεραπευτικά.

Τι θεραπεύει δηλαδή;

Ναι, ναι, εγώ το πιστεύω αυτό. Τι θεραπεύει; Με καλύπτει δεν μπορώ να στο δώσω να το καταλάβεις. Με καλύπτει. Μου αρέσει. (γελάει). Δεν ξέρεις από πού πηγάζει, αλλά είναι κάτι το οποίο θέλεις, το προσδοκός να έρθει, η επόμενη συνάντηση, δεν το κάνεις ούτε από αγγαρεία ούτε γιατί πρέπει να το κάνεις. Προσμονή. Έτσι. Και όλες οι φίλες μου οι οποίες έχουμε πάει...

Ήσασταν από πριν;

Γίναμε και στην πορεία, της γειτονιάς μια καλημέρα, καλησπέρα και τώρα είμαστε φίλες, έχουν νιώθουν και αυτές το ίδιο που νιώθω και εγώ, αυτή τη στιγμή έχω μια γαλλίδα που βρίσκεται στο παρίσι, μια φίλη, αυτή λείπει, είναι φίλη μου, και δεν είναι μόνο αυτή, είναι η οντίν, η ντίνα, η νάσια, η φανή, είμαστε 5-6 άτομα που φεύγουμε από τη γειτονιά μας και πηγαίνουμε στις δράσεις της κυψέλης, εε που έχουμε γίνει παρέα και που περνάμε καλά και νιώθουν και αυτές το ίδιο όπως νιώθω και εγώ. Η μια φίλη μου το εξέφρασε και είπε είναι πραγματικά ψυχοθεραπεία γιατί περνάει πάρα πολύ καλά και γελάει πολύ όταν πηγαίνει επάνω στην κυψέλη. Εγώ δεν θα το έλεγα ότι γελάω πολύ, στην αρχή όταν έλεγε ξέρεις τι γίνεται με την κυψέλη και γενικά με εμάς τις ομάδες που δεν έχουμε μια ταυτότητα που είμαστε έτσι άνθρωποι της γειτονιάς έρχονται και παρέρχονται άνθρωποι που θέλουν να καθίσουν που έχουν κοινά στοιχεία με εμάς, μένουν. Οι υπόλοιποι φεύγουν γιατί ο καθένας θέλει είτε τη δουλειά του να προωθήσει, είτε την πολιτική του να προωθήσει και τα πιστεύω του να προωθήσει, χίλια δυο δεν ξέρεις ο καθένας τη κουβαλάει μέσα στο μυαλό του. Μένουν αυτοί που έχουν κοινούς στόχους αυτοί που είναι το θέμα του να προσφέρουν στη γειτονιά, του να μπορέσουν να βοηθήσουν το να υπάρξει αλληλεγγύη, το να εεε να επικοινωνήσουν... δεν είναι άτομα μοναχικά. Κανένα από όλα αυτά, είμαστε όλοι με οικογένειες το 99% δηλαδή έχουμε οικογένειες δεν είμαστε μοναχικοί άνθρωποι, υπάρχουν βέβαια και μοναχικοί που έρχονται αλλά που περνάν καλά.

Ο εαυτός σου στην ομάδα;

Λίγο δύσκολο γιατί είμαι ένας δύσκολος άνθρωπος και δημιουργώ δυσκολία.

Αλλού το ίδιο;

Ναι, ναι, είμαι δύσκολος άνθρωπος.

Δημοκρατία σήμερα;

Έχει λιγάκι παρεξηγηθεί. Για εμένα δημοκρατία εεε, είναι να... μπορείς να εκφράζεσαι ελεύθερα, να σέβεσαι τον διπλανό σου και αυτός να σέβεται τα δικά σου όρια. Πράγμα που πιστεύω δεν συμβαίνει πλέον, έχει παρεξηγηθεί αυτό το πράγμα. Να έχουμε όρια.

Αν όχι κρίση...;

Είμαστε προ κρίσης εμείς. Και η κυψέλη και η καλλιγά. Η καλλιγά προυπήρχε νομίζω της κυψέλης. Εεε κρίση σε τι, στην οικονομία; Δε νομίζω ότι είναι πρόσφατο το θέμα. Πρέπει να είναι πολύ πιο πίσω γιατί το κράτος γιγαντώθηκε με τους διορισμούς, αυτούς τους πελατιακούς διορισμούς και αφού πληρώνουμε όλοι οι έλληνες δυστυχώς.

Κόμματα;

Κοίταξε να δεις, για τους πολιτικούς είμαι αρνητική. Και για τα κόμματα. Δεν υπήρξα ποτέ μέλος κάποιας ομάδας πολιτικής μπορεί να έχω τα πιστεύω μου αλλά ποτέ δε γράφτηκα να είμαι είτε το κομματόσκυλο είτε αυτός που θα πήγαινε να αφισοκολλήσει, να κάνει, να ακολουθήσει γραμμές πολιτικής, τους πολιτικούς πλέον δεν τους πιστεύω, πιστεύω ότι όλοι μας λένε ψέματα. Όλους τους ενδιαφέρει η καρέκλα τους είναι πασιφανές αυτό. Δεν θα έλεγα ότι είμαι υπέρ πολιτικής.

Κοινωνία;

Ααα η ελληνική κοινωνία αμ... είναι δημοκρατική στα θέλω και φασιστική στα δίνω. Δηλαδή θέλουμε, ζητάμε χωρίς να αναλαμβάνουμε τις ευθύνες μας. Δηλαδή έχουμε την εντύπωση ότι μας χρωστάνε, ότι δικαιούμαστε αλλά που είναι η δική μας υποχρέωση; Αυτό δεν το έχω ακούσει.

Αλλαγή;

Στο άτομο μου ή στην ομάδα; Ναι, πιστεύω πως ναι, οι ομάδες αυτές γιατί ξέρεις τι γίνεται, αυτή τη στιγμή υπάρχουν ομάδες ομάδες. Η βασική μας επιδίωξη τώρα είναι να μπορέσουμε να επικοινωνήσουμε με τις ομάδες άτυπες. Αυτές οι ομάδες στη γειτονιά μας πιθανόν να είναι 5 ή 10 π.χ. σε αριθμό, να έρθουμε σε επικοινωνία, να βρούμε τα κοινά στοιχεία ποια μας ενώνουν και ποια μας χωρίζουν και να βρούμε επικοινωνία με αυτά που μας ενώνουν, ούτως ώστε η φωνή των 10 μικρών ομάδων θα γίνει μια πιο δυνατή φωνή η οποία θα έχει και τι έγινε πήγαε ας πούμε ο πολίτης να διαμαρτυρηθεί ότι δεν καθαρίζει ο δήμος την πλατεία, δεν γινόταν τίποτα. Όταν όμως έγινε αυτή η ομάδα, και πήγαινε σαν μικρή ομάδα αρχίσαμε να αντιμετωπίζεται διαφορετικά από το κράτος, όταν πήγαμε στο υπουργείο δημόσιας τάξεως και ζητήσαμε ότι ξέρετε συμβαίνει άγρια διακίνηση ναρκωτικών σε αυτή την περίπτωση, ήρθαν κάνανε συλλήψεις ή παρακολούθησεις και κάποια στιγμή για κάποιο χρονικό διάστημα μεν όταν ήρθε η ηρεμία και η νομιμότητα στην περιοχή. Μετά πάλι έπεσε στα ίδια, δεν βαριέσαι. Ναι για εμάς ναι σίγουρα ναι (αισθητή διαφορά).

Πολιτική πράξη;

Είναι μια πράξη ενός πολίτη. Είναι η δράση του πολίτη πιστεύω.

Πως οργανώνεται κοινωνικά;

...εεεε να σου πω ποια είναι η δική μου η θέση στην ομάδα που δεν βλέπω να συμβαίνει από τα άλλα μέλη. Εγώ όταν πηγαίνω, πήγαε ας πούμε στην κυψέλη και μου άρεσε, το είπαε ας πούμε σε μια φίλη μου, και με τον τρόπο μου σε μια άλλη έλα να πάμε μια φορά να δεις, κάθεται αν σ' αρέσει αν δε σ'

αρέσει φεύγεις, και ήρθαν και κάθισαν όλες μαζί, αυτό πιστεύω ότι αφενός μεν βοηθάς τον διπλανό σου να γνωριστεί γιατί δεν αφήνεται και πολύ εύκολα, έχεις τις αντιρρήσεις, τις διαφωνίες σου τους ενδοιασμούς σου, εκτός ομάδας, αλλά αν αυτό το πράγμα το έκανε κάθε μέλος της ομάδας, εγώ δεν σου λέω πολλά, να φέρνει 3 φίλους, ξέρεις πόσο θα άπλωνε η ομάδα. Έτσι δεν είναι. Θα γινόταν δηλαδή αυτό που θα έπρεπε να συμβαίνει. Όλοι να αναλαμβάνουμε τις ευθύνες μας.

Τι είναι πολιτικό; Δεν είναι πολιτική πράξη για εμένα. Δεν πιστεύω ότι είναι πολιτική. Θα έλεγα αλληλεγγύης.

Τι είναι μια πολιτική πράξη για εμένα; .....πολιτικό είναι να πάω να πιάσω το χέρι του δημάρχου ή του βουλευτή... δεν ξέρω εμένα δε μου αρέσουν αυτά τα πράγματα. Δε θέλω να έχω επικοινωνία με αυτούς τους ανθρώπους. Με το γείτονα μου με το μαθητή του σχολείου γενικά με τον απλό καθημερινό άνθρωπο θέλω να επικοινωνώ, με τους πολιτικούς δε θέλω να επικοινωνώ. Δε ζούνε την πραγματικότητα. 36:34

Εκτός της μαγνητοφώνησης μίλησε για τις πλατείες, ότι η ομάδα είναι ένας μπουσουλας, για ασυνέπεια λόγου και πράξης.

Σ7

Την εμπειρία σου θέλω. Τι πρέπει να με ρωτήσεις πράγματα.

Πόσο καιρό ασχολείσαι με την ομάδα; Με την ομάδα στο εμπρός; Δύο χρόνια. Πόσα μέλη; Είναι ανοιχτή αυτή η ομάδα και έχουν περάσει δεκάδες ανθρώπων και έρχονται και ξανάρχονται όταν μπορούν. Κάποιοι όμως είναι πιο σταθεροί. Τι μορφή; Κοίταξε, είναι εργαστήρι ελεύθερης έκφρασης και δημιουργικής επικοινωνίας με στόχο μέσα από το παιχνίδι οι άνθρωποι να ανακαλύψουν πράγματα που κουβαλάνε μέσα τους πρώτα, τη μέρα που έρχονται έτσι όπως έρχονται και να αφουγκραστούν και άλλα ζωντανά συστήματα γύρω τους που παίζουν, άλλους ανθρώπους, άλλες μυρωδιές, άλλους ήχους γιατί ποτέ δεν είμαστε ίδιοι κανένας, ούτε και αυτοί και κάθε φορά, αυτοί τέλος πάντων που έρχονται σταθερά και το έχουν αγαπήσει κυρίως είναι άτομα από άλλες πατρίδες, ίσως γιατί το είχαν περισσότερη ανάγκη κάπου να νιώσουν πως είναι ένα με τους άλλους! Δηλαδή ξεκινάν άγνωστοι κάποιοι αρκετοί, άλλες φορές είναι 20, 16 λέω το όριο αλλά έχουν παίξει και 20, αλλά και 6 να είναι, το εργαστήριο θα γίνει, δε μας ενδιαφέρει η ποσότητα. Ε όπου ενδοσκοπούν, μέσα τους, ακούν το σώμα τους, αυτοί είναι, αυτός είναι ένας από τους στόχους, πολύ σημαντικός, χωρίς πολλές κουβέντες μέσα από ερεθίσματα μουσικά, από την ανάγνωση ενός ποιήματος, ε από σιωπές, και κίνηση, πολύ, σωματική. Ξεκινάνε μόνοι τους και μετά βρίσκονται δύο δύο έτσι με λίγα λόγια για να το πω, πρώτα έρχονται σε επαφή με αυτό που κουβαλάνε οι ίδιοι σε ένα περιβάλλον συγκεκριμένο που ανάλογα και με τις εποχές έχει και άλλες μυρωδιές και άλλα χρώματα, είναι πανέμορφος ο χώρος που κάνουμε τα εργαστήρια, ναι, τον αγαπώ εγώ πρώτα από όλα πολύ και ίσως αυτό κάτι να μεταδίδει αλλά και όσοι έρχονται και μια φορά και δύο, δεν το ξεχνάνε δηλαδή συναντιόμαστε και σε άλλες εκδηλώσεις και γίνονται και άλλες παραστάσεις, συζητήσεις, κοινωνικού και πολιτικού περιεχομένου που έχουν σχέση με αυτή την κρίση, αλλά συναντιόμαστε και στις συνελεύσεις και συμμετέχουν και σε άλλες ομάδες, δηλαδή είναι μια ευκαιρία για τους ανθρώπους που έρχονται να γνωρίσουν άλλους ανθρώπους και να πάνε παραπέρα, να βιώσουν τη δουλειά και άλλων ομάδων.

Το εμπρός που είναι ελεύθερο και αυτοδιαχειριζόμενο. Αυτονομία κινήσεων, τι εννοείς; Πρέπει να σέβεσαι κάποια πράγματα. Τώρα πως έχει μάθει να σέβεται τον άλλον εξαρτάται από πως είναι με τον εαυτό του, τι αυτογνωσία, και τι αυτοπεποίθηση είναι δύσκολο. Σε αυτό το μεγαλύτερο που σου λέω, δεν είναι απλά τα πράγματα, και γίνονται και συγκρούσεις. Εμ, όμως αυτοί που έχουν και από τους μετανάστες πρόσφυγες την αντοχή που έχουν δουλέψει αρκετά με τον εαυτό τους, παίρνουν και θέση ή παρακολουθούν όσο αντέχουν έχουν δηλαδή ή κάνουν και οι ίδιοι μαθήματα, ένα παιδί πώς να το πω μαθητή μου, συνεργάτη, άνθρωπο ένας άνθρωπος που τώρα δουλεύει σε μια παραλία στην ναυπακτία, αυτός είναι από το καμερούν που από φοιτητής είναι αγωνιστής, έχει φύγει τέλος πάντων, από το καμερούν και κάνει, χημικός ή φυσικός, έχει τελειώσει πανεπιστήμιο αλλά κάνει λάτιν χορούς και μου ζήτησε και του είπα έλα στη συνέλευση, δεν είναι δικό μου το εμπρός κανενός δεν είναι το εμπρός όλοι μαζί και υπάρχει ανοιχτή συνέλευση και ότι προτείνεις θα το υποστηρίξω αν μπορείς γιατί μιλάει γαλλικά πολύ καλά ναι και άρχισε και έκανε όταν γυρίσει θα ξανακάνει μαθήματα και είναι πολύ σημαντικό για αυτόν δεν βγάζει χρήματα αλλά **αναπνέει**, είναι χρήσιμος και είναι καλλιτέχνης, ας πούμε καλλιτέχνης με την ευρεία έννοια και τον αγαπούν πάσαρα πολύ όλοι και άλλοι, αυτό είναι πολύ σημαντικό, επίσης είναι δυο τρεις που κάνουν οι άλλοι κάνουν με τα πανιά ακροβατικά ο ομαρ και ο αμπντούλ που ξέρεις που κάνουν στο εμπρός πρόβες ή έχουμε κάνει περφόρμανσες που είναι δικές τους μέσα από την ομάδα αυτή του εργαστηρίου έχουμε κάνει 3, εε η μια είχε τίτλο τα σύνορα είναι πληγές, το σώμα του πλανήτη δως μου το χέρι σου, το βγάλαν αυτό και στη γλώσσα τους, εγώ τους αφήνω και μιλάει ο καθένας στη γλώσσα του γιατί δεν έχει σημασία να καταλαβαίνουμε ντε και καλά τι λέει ο άλλος, να το νιώθουμε έχει σημασία, και αν μετά προκύψει θα βρεθούνε ξανά και έξω, δεν είναι κλειστό και θα πάνε παραπέρα τη σχέση τους και έτσι και γίνεται και είναι καταπληκτικό αυτό που βγαίνει, δηλαδή είναι πολύ πιο ευτυχισμένα άτομα αυτά, δεν πα να τον συλλάβαν τον ομάρ ξανά και ξανά, τώρα θα φύγει να πάει σε στρατόπεδα, πήρε τα διαβατήρια, έχει 23 φορές συλληφθεί, ένα καταπληκτικό πλάσμα. Τέτοια δύναμη και όμως αυτές οι ομάδες είναι που έκαναν και τους ίδιους να ανακαλύψουν πλευρές τους και ταλέντα τους που από τις χώρες που ήρθαν τις εμπόλεμες καταστάσεις δεν το ξέραν αυτό ότι το έχουν μέσα τους. Και μεγαλουργούν. Τον έναν τον έχουν πάρει σε δυο τρια στο φεστιβάλ κινηματογράφου, διεθνείς περιπτώσεις που ζητάνε άτομα και καταστάσεις και κάνουν θαύματα με τα σώματα τους. Αυτό εμείς αυτά κάνουμε.

Ενημέρωση;

Ασα πως ήξερα, πήγα πολύ συνειδητά. Εγώ όταν παραιτήθηκα από την εκπαίδευση, γιατί χτυπήθηκε ο πολιτισμός, τότε Διαμαντοπούλου εποχή, πήγα στα κινήματα των πλατειών, δεν θα έτσι και αλλιώς πάντα και μέσα όταν ήμουνα με έτρωγε και με πόναγε πρακτικά ένα άλλο σχολείο που θα ήταν και πιο δημιουργικό όπου τα παιδιά θα είχαν επιλογές, ελεύθερες επιλογές, δεν θα κάναν όλοι τα ίδια, και υποχρεωτικά και δε θα φοβόταν για αυτά που κάναν, ξεκίνησα από εκεί η ιστορία, όπου ερχόταν χωρίς βαθμολογία, χωρίς φόβο και που βγάζαν δικά τους έργα, αυτό το έχω δουλέψει πολύ, με κάποια ομάδα που δουλεύεις καιρό μπορείς να βγάλει το δικό της έργο, εγώ είμαι ένα μέσο όπου όλοι είναι πρωταγωνιστές γιατί το κάθε κομμάτι είναι απαραίτητο, και ο ένας δίπλα στον άλλον αυτό είναι το μαγικό και είναι τόσο απλό, στο

τέλος γίνονται όλοι σαν παιδιά, είναι ειλικρινείς, μιλάνε, έρχεται και η ώρα του λόγου, εσύ το έζησες μια φορά, όπου μιλάνε μεταξύ τους και ο στόχος είναι να μην αρχίσουν να ρωτάει ο ένας τον άλλον ούτε να εγκρίνει, ούτε να επικρίνει ούτε τίποτα, μέσα από μια κοινή εμπειρία που ζήσαμε σε αυτό το χώρο είτε με τη φαντασία τους όπου , για αυτόν, δηλαδή στόχος είναι αν θες να μάθουμε ξανά να περπατάμε ελεύθερα, έτσι αρχίζουμε, και μετά να μάθουμε να ακούμε τον εαυτό μας και να ακούμε και τον άλλον. Αυτά που δεν μας μάθαμε αν θες στο σχολείο, στο οικογενειακό, στο κοινωνικό όλο αυτό το πακέτο, ναι.

Γιατί σε αυτή την ομάδα;

Εννοείς το εμπρός; Ααα! Οκ. Στο σύνταγμα ξεκίνησα με το ανταλλακτικό παζάρι βιβλίων 28η του οκτώβρη του 2011, όταν δεν υπήρχαν βιβλία, σε μια παρέλαση που τους μουτζώναν οι μαθητές παντού, γιατί είχαν φύγει τα βιβλία από τα σχολεία, και εμένα με πόνναγε το θέμα σχολείο και πως, από το κίνημα του συντάγματος, στη συνέλευση είχε περάσει, να κάνουμε και κάτι όχι μόνο να θεωρητικολογούμε, πάντα με νοιάζει να κάνουμε και κάτι, όχι μόνο να θεωρητικολογούμε, και πέρασε, να αρχίσουμε ανταλλακτικά παζάρια βιβλίων και άλλων αγαθών σαν μια πρόταση μιας άλλης ζωής με τον άλλον, όπου το χρήμα δεν παίζει ρόλο, όπου το καταργείς εκεί απέναντι από τη βουλή, δε μας νοιάζει, εμείς ότι έχει ο καθένας, και αυτό δούλεψε ενάμιση χρόνο μέχρι που μας έδωσε ο καμίνης, εν πάσει περιπτώσει, εκεί ξεκίνησε, κάποια στιγμή που είχαν φύγει όλοι βέβαια από το σύνταγμα, εμείς πηγαίναμε, κάθε Κυριακή, βγήκε μια ανοιχτή πρόσκληση από το εμπρός, που το είχε κλείσει η αστυνομία, να πάμε τα κινήματα, σε συνέλευση ανοιχτή να αποφασίσουμε όλοι μαζί τι θα γίνει με το εμπρός. Έτσι πήγα, με το ανταλλακτικό παζάρι βιβλίων πήγα στο εμπρός. Όπου λειτούργησε για κάποιο καιρό, στην αποθήκη είναι τα βιβλία ακόμη που εντάξει εγώ δεν ήθελα, ήταν καλλιτέχνες που ακόμη υπάρχει οι καλοί καλλιτέχνες ένας αγώνας να ενωθεί αυτό το καλλιτεχνικό με την κοινωνία.

Το κίνητρο σου;

Ε βέβαια, και πάντα ήταν. Όλα και τα φεστιβάλ που έκανα ήταν για να αναπτυχθεί ένας διάλογος ανάμεσα στα σχολεία και την κοινωνία, και εδώ πόσο δε μάλλον που λειτουργούσε μέσα στο σύστημα και να μη λειτουργήσει εδώ. Όμως δεν είναι απλό. Όμως συμβαίνουν πολύ σημαντικά πράγματα εκεί. Κάποιες φορές στις συνελεύσεις παίρνονται αποφάσεις γιατί δεν πιστεύουμε στην πλειοψηφία, μειοψηφία, κάποιος αν θέλει σαμποτάρει να βγει απόφαση εγώ διαφωνώ, ας πούμε, αλλά άλλες φορές, θέλει υπομονή για να περιμένεις να το ξανασυζητήσεις για να βγει συναίνεση, ίσως την επόμενη φορά, μια απόφαση που έχει παρθεί και ποτέ δεν έχει υλοποιηθεί και αυτό εγώ το πρότεινα έντονα και σαν μπαζάρ βιβλίου να γίνει βιβλιοθήκη επάνω, αναγνωστήριο, έχει περάσει, δεν έχει γίνει. Ελπίζουμε θα γίνει αν παραμείνει ανοιχτό. Θέλω να σου πω, ότι υπάρχουν δυνάμεις που αυτά τα θεωρούν ρε παιδί μου όχι τόσο απαραίτητα. Αντανάκλαση της κοινωνίας έχουμε και εκεί. Σιγά μην είναι αλλιώς. Τέλος πάντων εγώ έτσι άργησα πάρα πολύ. Είχαμε μια απώθηση, δεν μας θέλαν κάποιοι από αυτούς οι σούπερ καλλιτέχνες. Εντάξει και τι βιβλία είναι αυτά. Αυτοί είχαν βιβλία. Δεν πιάνουν. Τέλος πάντων. Γίναν σημαντικά πράγματα έτσι βγήκε η απόφαση για τη βιβλιοθήκη. 14:54 ακόμα και αν δεν έχει γίνει, θα γίνει όπου θα γίνονται και εργαστήρια επάνω. Θα γίνονται μαθήματα, για να ενωθείς με την κοινωνία του ψυρρή θα πρέπει κάτι να γίνεται , όχι μόνο παράσταση καλλιτεχνική όχι μόνο το βράδυ που να καλεί ανθρώπους που δεν έχουν που να πάνε να βρει ένα χώρο που

δεν θα πληρώσουν για αυτό που θα πάρουν πράγματα, θα ηρεμήσουν, θα διαβάσουν, θα γίνει ένα μάθημα, στα παζάρια τα ανταλλακτικά ερχόταν τόσο πολύ ενδιαφέροντα καθηγήτρια αγγλικών, άλλος της πληροφορικής, караγκιόζη με να ρθούν να κάνουν για τα παιδιά επάνω μαθήματα άλλες ώρες, είναι μέσα στο όνειρο αυτό, δεν τελειώνει. Δεν έχει γίνει ακόμη και είμαστε 4ω χρόνο. Οπότε από το 2ο χρόνο και μετά ένιωθα την ανάγκη είχε διαλυθεί και του παζαριού το αυτό είχαμε πει ας γίνουμε ένα με τη συνέλευση μπας και αυτές οι τάσεις έλεγαν δεν μπορεί να υπάρχει ξεχωριστά, είπα θα κάνω αυτό που κάνω εγώ, και που το κάνω χρόνια και που το έχω ανάγκη και εγώ και θα είναι σημαντικό και για μένα.

Τι ανάγκη ατομική;

Ατομική ανάγκη ότι είναι ευτυχία να βρίσκεσαι με τους άλλους έτσι και ότι είσαι ένα μέσον που άλλοι άνθρωποι εκεί που δεν το περιμένουν χειραφετούνται και ανακαλύπτουν πράγματα δικά τους είναι είναι πολύ σημαντικό για εμένα αυτό, δηλαδή αν θες μου αποδεικνύεται γιατί θέλω να το βλέπω χειροπιαστό, ότι ναι, είναι εφικτός ένας άλλος κόσμος. Με πονάει που δεν διαδίδεται μια άλλη κατάλαβες, άλλη παιδεία, άλλη ιστορία, ένας τρόπος διάδοσης, έτσι, και αυτό είναι πάρα πολύ σημαντικό για εμένα, το βλέπω κάθε φορά ότι είναι εφικτό.

Τι περνά, πως νιώθεις;

Εξαρτάται εγώ επειδή είμαι παραέξω εγώ πρέπει να πιάνω επειδή κάθε φορά η δυναμική είναι διαφορετική, να πιάνω τι παίζει, και να εμποδίσω κάποιον, αυτό δεν το ήξερα, το έμαθα, έπρεπε να πάω Αγγλία για να έχω το δάσκαλο ότι δεν μπορεί ο καθένας να κάνει ότι θέλει και δεν μπορεί να έρθει και να το παίξει πρωταγωνιστής κάποιος επειδή ξέρει πιο πολλά. Στόχος είναι να ακούγονται όλες οι φωνές, όλες οι φωνές. Εεε είτε πως το λένε ποιητικές, είτε μη ποιητικές, αληθινές φωνές, ότι έχουν δικαίωμα να πουν τη δικιά τους αλήθεια, όλοι. Και συμβαίνουν κάποιον να έρχονται και να θέλουν να τα πούνε όλα και τα ξέρουν όλα, εκεί πρέπει να παρέμβω και κάποιον έχουν ενοχληθεί, δε με νοιάζει καθόλου που δεν θα ξαναρθούν δεν είναι για αυτή την ιστορία. Δηλαδή οφείλω να περιφρουρήσω ένα πλαίσιο που θέλει να επιτρέπει σε αυτά τα άτομα να παίξουν ελεύθερα και να έχουν τη δικιά τους φωνή, και στο τέλος να νιώσουν ένα παρ' ότι

Προσδοκίες;

Τίποτα άλλο από αυτό που παίρνω κάθε φορά. Σοβαρά σου μιλάω. Είναι τόσο πολύ. Αυτό. Ας πούμε τώρα να σου πω. Πήγα ήρθαν κάποια παιδιά στο εμπρός δεν είναι μόνο η ομάδα είναι και οι συνελεύσεις που εγώ εκεί παλεύω και δουλεύω πολύ και η άλλη ομάδα ενάντια στη βία και αυθαιρεσία της αστυνομίας και του εκφασισμού αλλά και στις συνελεύσεις τις κυριακάτικες, μου έφυγε εεε

Εκεί είμαι 4 και το γεγονός ότι εκεί άργησα να το κάνω ήταν για να μη φανταστεί κάποιος από αυτούς που όλοι ήταν κάτι δεν ήθελα να μη φανταστούν ότι θέλω να πλασάρω κάτι δικό μου και όμως παρ' ότι άργησα, αυτοί οι άνθρωποι που είδαν και το παζάρι περιέργα βλέπουν και αυτό γιατί είναι πέρα από το θέατρο σαν τέχνη και δεν το γνωρίζουν αλλά εγώ δεν το πήρα από κανέναν από αυτούς και δεν το πολύ εκτιμούν. Βέβαια δεν μπορέσαν να το σταματήσουν . για κάποιες φωνές είναι πολύ σημαντικό που έρχονται άνθρωποι εδώ και μιλάνε, κάποια παιδιά. Αλλά έχει γίνει προσπάθεια ότι δεν είναι δυνατόν να γίνεται συνέχεια εγώ λέω όταν είναι να γίνει κάτι άλλο είναι υπό αίρεση, ότι γίνεται και ξαναγίνεται εντάξει αν είναι

κάποιος άλλος που θέλει να κάνει ένα φεστιβάλ το ακυρώνουμε. Έχουμε κάνει και σε παραλίες περφόρμανς στο αυτοδιαχειριζόμενο κάμπινγκ βούλας που είναι μια ομάδα, με αυτά τα παιδιά ο ομάρ δεν ήθελε να τελειώσουμε στο εμπρός, και επειδή είχαμε πάει και κάναμε μπάνιο κάποτε εκεί, είναι μια συνέλευση που το έχουν καταλάβει, αυτοδιαχειριζόμενο κάμπινγκ βούλας, γινόταν ένα διήμερο φεστιβάλ αυτάρκειας και τα ξέρω όλα αυτά τα κινήματα από το σύνταγμα γεννήθηκαν πολλά και είμαστε φίλοι όπου παίζει κάτι συνέλευση, είναι δίκτυο πώς να σου πω είναι πολύ σημαντικό αυτό, δεν νιώθεις και μόνος, μόνη, ξέρεις ανθρώπου από όλη την αττική μη σου πω και από όλη την Ελλάδα είχαν έρθει συνελεύσεις αμεσοδημοκρατικές, είχαμε κάνει πριν διαλυθεί το σύνταγμα από όλη την Ελλάδα παρόμοια έτσι κινηματικά εγχειρήματα από τα κάτω, και και η παραστάσεις οι περφόρμανς που έχουν κάνει τα παιδιά είναι συγκλονιστικές, εκεί στην άμμο, ήταν τρομερό. Εκεί φωνάξαν τις φωνές τους, ναι τα σύνορα είναι πληγές. Αυτό.

Το 2011 παραμύθια παιδιά ζωγραφίζαν ανταλλακτική γωνιά στο σύνταγμα.

Απειλή;

Αφού ότι παλεύαμε χρόνια γκρεμίζονταν από την παρέα Διαμαντοπούλου και για τον πολιτισμό και ήξερα καλά τις συγχωνεύσεις που θα γίνουν γιατί το 9 με το 11 ήμουν πρόεδρος πανελλήνιας ένωσης πολιτισμικών εκπαιδευτικών θεμάτων και έπρεπε να πηγαίνω στα υπουργεία 3 υπουργοί 9 με 11 ήταν ο ωραίος της νδ ένας δεξιός τέλος πάντων και μετά ο ωραίος τους είδες ξεχνάω ονόματα και μετά η διαμαντοπούλου ε δεν μας δέχθηκε κανείς, επί διαμαντοπούλου εγώ είδα μετά από χρόνια το 77 τον οκτώβρη που είχα διοριστεί φτιάχνουν ένα πολύ ωραίο πακέτο με προοδευτικό λόγο που καταργεί τα πάντα και πάει πίσω την κατάσταση και θα ιδιωτικοποιηθούν όλα και τα σχολεία δεν θα υπάρχει δημόσιο κοινό αγαθό, τα γκρεμίζουν όλα με σε ένα πακέτο προοδευτικό, πανέξυπνο ήταν, είχα πάρα πολύ οργή με αυτό και παραιτήθηκα και έφυγα και με χτυπήσαν και προσωπικά, με χτύπησε θέλω να σου πω το σύστημα, άργησα να παραιτηθώ γύρω στα 20% μου κόψαν γιατί μου λέγαν φύγε ρε φύγε τι κάθεις θα αλλάξεις τον πολιτισμό όχι πρέπει να μείνω να αλλάξω τον πολιτισμό και άργησα και αν έφευγα 6 μήνες πιο πριν να παραιτηθώ δηλαδή θα έπαιρνα όλο το εφάπαξ, όλες τις επικουρικές, κανονική τη σύνταξη εγώ άργησα πολύ να τα πάρω, 3 χρόνια τις επικουρικές και τη σύνταξη ξέρω εγώ πόσο και μου κόπηκε γύρω στα 20% από όλα όσα είχα πληρώσει όλα τα χρόνια που είχα δουλέψει. Λοιπόν το σπίτι ήταν στο νόμο κατσέλη με δάνεια άλλαξε τελείως η κατάσταση και η οικονομική με ένα τοκογλύφο το κράτος έναν νταβατζή που ήρθε να μου πάρει ρε παιδί μου όλα αν θες τα σχέδια που είχα, ποτέ δεν νοιαζόμουν για λεφτά, ποτέ δεν έκανα ιδιαίτερα για αυτό πήγα στο δημόσιο. Δεν έκανα ιδιαίτερα, ακόμα και στο Σουδάν που πήγα έκανα στα παιδιά τα μιγαδάκια τζάμπα και εκεί θελήσαν να με διώξουν οι έλληνες γιατί τα παιδιά τους τα πηγαίναν αγγλία και θέλαν να τους κάνουν τζάμπα ιδιαίτερα πήγαν στο υπουργείο να ζητήσουν να με διώξουν, απάντησε το υπουργείο ότι αν θέλετε κανονίστε βρείτε κάποιον ή πληρώστε την ήταν ελληνικό το σχολείο δεν ήταν υποχρεωμένοι. Θέλω να πω ότι λοιπόν ότι εγώ που ποτέ δεν νοιαζόμουν για το χρήμα πως έπιασε έχω κάποια αυτά χρέη θα μου πάρεις και το σπίτι, θα με τελειώσεις δηλαδή τότε; Και έβλεπα συναδέλφους που αυτοκτονούσαν γιατί ευτυχώς που δεν είχα παιδιά, άλλη συνειδητή επιλογή, τέλος πάντων, τώρα οι άνθρωποι που είχαν και που σπουδάζαν τα παιδιά τους τρελάθηκε κόσμος πολύς, οπότε ή βγαίνεις αγωνιστικά έξω κάτι να κάνεις και αφού γεννιέται αυτό το κίνημα δεν

μπορεί να λείπεις γιατί αλλιώς θα πρέπει να μην είσαι καλά γιατί αν θα μείνεις μέσα δε θα είσαι καλά σε λίγο, θα ενσωματώσεις όλο αυτό και θα κλαίγεις γιατί εμένα. Έφυγα από αυτό. Και με έσωσε.

Κρίση;

Δυστυχώς όχι, κοίταξε να δεις. Πάντα υπήρχαν κάποιοι άνθρωποι που κάναμε αυτά τα πράγματα και ονειρεύοταν και αγωνιζόταν να αλλάξουν την κοινωνία, δυστυχώς ήταν πολύ λίγοι και δεν θα γινόταν αυτό. Αυτοί όμως οι άνθρωποι που υπήρχαν και σαν εργαζόμενοι δεν υπήρχε περίπτωση να σταματήσουν μετά όταν η αναγκαιότητα είναι πολύ δυνατή. Δεν μπορούν να το παίξουν απαθείς. Δεν ήταν ποτέ απαθείς. Και για πάρτη τους. Η αναγκαιότητα της οικονομικής κρίσης, η κοινωνική και πολιτική τα νέα πράγματα, οι άνθρωποι να αυτοκτονούν. Να σου πω με τους άστεγους. Το 12 εμένα με συλλάβανε με άστεγους γιατί κάναμε ομάδες από το σύνταγμα, το παζάρι ήταν εκεί, 1η φλεβάρη, κάποιοι συναγωνιστές ανοίξαν το κυλικείο που ήταν κλειστό της νομικής δίπλα, σόλωνος στο πνευματικό κέντρο, ε τι βλέπαμε ανθρώπους στο σύνταγμα που πεθαίνουν έλληνες πια, και όχι ξένοι και όχι τα τζάνκια και όχι παρατημένοι που λένε ότι αυτοί το θέλουν που δεν πιστεύω ότι το θέλουν, δεν υπάρχει κοινωνική στήριξη και μέριμνα για αυτό, και έκανε πάρα πολύ κρύο το 12. Τέλος γενάρη. Και πηγαίναμε για να ανοίξει ο καμίνης το ρουφ που δεν το άνοιγε για τους άστεγους, πεθαίνανε, και εκεί γίναμε φίλοι και τι να κάνουμε στο ψυρρή να ανοίξει τα κλειστά κτίρια, έχει 60 όλα όλα φύγανε διαλύσανε την επιτροπή τους όλη έμεινε ένας δύο το εκατό φέρανε εκεί στου ψυρρή, στην πλατεία έτσι το είχα ζήσει πριν πάω στο εμπρός ούτε ήξερα του ψυρρή, σαν αλληλεγγύη δηλαδή, εντάξει έχω εγώ το πρόβλημα μου και είναι δίπλα ο άλλος πεθαίνει, δεν είμαι φιλόσοφος, θέλω ισότιμα να ζει και στου ψυρρή είναι ένα τμήμα του δήμου που συνεδριάζουν που είναι τάδε αυτό δεν θα ξεχάσω ποτέ, δεν το έχουμε ξαναζήσει αυτό, να τους λέμε μιλήστε και να μιλάνε, είναι άνθρωποι που δεν έχουν φωνή, στιγματισμένοι χθες να μην ήταν τα χάσαν όλα. Και μας συλλάβαν 11 διμοιρίες ματ, 7 ώρες, αγαπημένοι φίλοι. Ίσοι, ήμασταν ίσοι.

Δημοκρατία σήμερα;

Για ποια; Τη δημοκρατία σήμερα; Φιλελευθερισμός άκρατος τελείωσε έφυγε το αριστερά πρώτη φορά αριστερά μας τελείωσε με τον πανούση αρχηγό χτυπάει και βράει παντού μέχρι και στις παραλίες έβγαλαν νομοθετικό διάταγμα όχι ότι απαγορεύονται τα πάρτυ, δεν ξέρεις τι θέλουνε, έχουνε γίνει αγώνες κάτω για τις ελεύθερες παραλίες και ειδικά σε αυτή την περιοχή και αλλού, ποινικοποιείται αυτό, τέλειωσε, τώρα θα πουληθούν όλα, πουλιούνται όλα, αυτά που αγωνιζόμαστε να μην πουληθούν πουλιούνται, είναι φοβερό, αυτό που ζούμε, τέλος πάντων αν δεν είχαμε και άλλες άκρες όλα αυτά τα ανοίγματα, είναι πολύ χειρότερο από πριν για εμένα. Άκρες ανθρώπινες, δίκτυο, αλληλεγγύης άνθρωποι που γνωρίζει ο ένας τον άλλον και που μέσα από το διαδίκτυο κιάλας που ενημερώνεται το σύμπαν. Κάποιοι δε φοβούνται καταγγέλουν και έτσι, ανάμεσα σε αυτούς είναι και η Μαρία. Η καθηγήτρια σου.

Κόμματα;

Ε δεν, ποτέ δεν είχα, μπήκα στο πολυτεχνείο και συγκλονίστηκα και αυτό με όρισε. Το πολυτεχνείο δεν είναι η δαμανάκη και ο παπουτσή και ο λαλιώτης που το εξαγόρασαν και τους πήραν τα κόμματα και το κάνανε, ήταν χιλιάδες παιδιά, στη Θεσσαλονίκη ήμουν που σπούδαζα, άλλαξε η ζωή τους. Το είδαν όλο. Δε σε πείθουν ή στα σχολεία που ήμουν μετά τι να μου πουν.

Πυροσβέστες του κινήματος είναι τα κόμματα τελικά βγαίνει ακόμη η αριστερά να πει δεν είναι έτοιμες οι μάζες, ο κόσμος, πως βγήκε το όχι; Ούτε αυτοί, ούτε ο τσίπρας δεν το περίμενε. Δηλαδή εύκολα καταγγέλουμε τον κόσμο, ο κόσμος είναι έτσι, γιουβέτσι, και δεν είναι έτοιμοι ακόμη και πρέπει να κάνουμε υπομονή. Αυτοί δεν είναι. Και δεν πιστεύω. Είναι ολιγαρχία, δεν είναι δημοκρατία. Είναι κοινοβουλευτική ολιγαρχία. Δεν υπάρχει δημοκρατία. Τα συμφέροντα των πολλών και των μεγάλων και των τραπεζών που έχει γίνει παγκόσμια αυτό το χρηματοπιστωτικό και έχουν ρομπότ κυβερνήσεις που τους χώνουν αν θες εδώ και χρόνια βέβαια δολοφονούσαν όσους λέγαν όχι, αν είχες δει του κούλογλου, το δολοφόνο πως το λέγαν, ντοκυμαντέρ χρόνια αυτά φαίνονται τώρα ήρθε και εδώ είναι τραγικά δεν ξέρω τι θα γίνει μέχρι που και η χρυσή αυγή πο πο πο αναπτύσσουν τέτοια δηλαδή το θέμα είναι ότι δεν υπάρχει και ένα κίνημα από τα κάτω τόσο δυνατό που να ταραξεί να ανατρέψει όλα αυτά, που αυτό δεν μπορεί να γίνει παγκόσμια, πιστεύω τοπικά, με μικρές κοινότητες που αυτονομούνται και αυτοδιαχειρίζονται τη ζωή τους, αυτό που λέγαμε παίρνουν τη ζωή τους πίσω. Και αν θες βγάζουν και τους νόμους τους. Αυτό είναι το ζητούμενο. Που θα περάσουν χρόνια. Δεν ξέρω. Τώρα καταρρέει. Βλέπεις τι γίνεται στην Ουκρανία. Χρησιμοποιούν και τους φασίστες, είναι αρχηγοί. Αρκεί να έχουν την επέμβαση που θέλουν τα οικονομικά συμφέροντα. 35:47 σκοτώνουν ανθρώπους εδώ βρήκα το σύριζα. Κοινωνία; Κοίτα δεν μπορώ να πω εγώ τι γνώμη έχω και αλλάζω, αυτό το ηρωικό όχι μου έχει δώσει πολύ δύναμη του κόσμου, που με κλειστές τράπεζες και με τόσα αίσχη από τα μμε ο κόσμος δεν αντέχει πια και δεν τους ακούει και είπε όχι ρε τώρα έχει πάθει και είναι μεγάλο το σοκ αλλά και πάλι δεν ψήνεται. Ήταν ένα μεγάλο άλμα αυτό το όχι που δεν μπορώ να... μου έδωσε ελπίδα ρε, ότι δεν ψήνεται και αυτά που λένε ότι είναι αμόρφωτοι και κοιτάν την πάρτη τους, πάρα πολύς κόσμος πια χειραφετείται και λέει όχι στα ψέματα των κομμάτων και των μέσων μαζικής ενημέρωσης που πληρώνονται για να διαστρέφουν τα πάντα.

Πολιτικό;

Έχει σχέση με τους μετανάστες; Θα το χρησιμοποιήσεις; Για μένα πολιτική είναι ο τρόπος που χαμογελάς και πως θα χαιρετήσεις τον άλλον είναι πολιτική στάση είναι να είσαι συνειδητός πολίτης, είναι να μην ιδιωτεύεις. Αυτό αν θες και στα αγγλικά δεν είναι τυχαίο, idiot θεωρείται ο ηλίθιος, ιδιωτεύω, εγώ και τα υπάρχοντα μου ας πούμε, αυτή είναι μια αντιδραστική πολιτική στάση, η υγιής πολιτική στάση είναι να είσαι μαζί, με τον κόσμο γύρω σου και να προσπαθείς να κάνεις και τον εαυτό σου καλύτερο και οι άλλοι, ο ένας να παίρνει από τον άλλον ρε παιδί μου, ούτε τα ξέρουμε όλα ούτε είμαστε ίδιοι και μέχρι να πεθάνουμε μαθαίνουμε αυτό είναι μια ωραία πολιτική,

Η συμμετοχή σου είναι πολιτική;

Ε ναι πιστεύω πως ναι, έχει στόχο αυτό, την αλλαγή, αυτό μιας άλλης κοινότητας, ενός άλλου κόσμου, που ναι είναι εφικτός, μπορούμε, και για αυτό θα το κάνω και θα το κάνω, αα αυτό που ήθελα να σου πω μου ρθε που είχε φύγει, εε κάποια παιδιά ήρθαν για τις συνελεύσεις μια μέρα πριν το Πάσχα από την Κρήτη φοιτητές, ζητήσαν από τη συνέλευση να κάνουν ένα πάρτυ για οικονομική ενίσχυση για το πρώτο φεστιβάλ ορατότητας και pride παρέλαση αλλά όχι pride όχι τρανς όμως είναι όλοι και γκέι και ομοφυλόφιλοι και λεσβίες και τρανς από την Κρήτη τώρα φοιτητές που είναι από την Αθήνα που έχουν ζήσει όλα τα καπέλα εδώ, φοβερά παιδιά, και αρχίσαν και τους λέγαν όχι δεν είναι πάλι οι ίδιοι που αρχίσαν να μας βλέπουν και εμάς περίεργα, είναι

διατριβή αυτοί και το σύνταγμα και το εμπρός για μένα, που δεν μπορείς να φανταστείς, άνθρωποι που δεν θα πίστευες που ήρθαν κόντρα σε αυτό, που υποτίθεται είναι πολύ ανοιχτοί όμως και για τους γκέι και κάνουν παρέα και όχι δεν είναι για πάρτυ εδώ ο χώρος και εδώ είναι θέατρο και όμως είχαν ένα σκεπτικό, είχε σκοτωθεί δολοφονηθεί τελικά στην ουσία ο βαγγέλης γιακουμάκης στην Άρτα. Και αυτά τα παιδιά είναι στην Κρήτη εκεί που τα ματσό πυροβολούν ναι ναι ναι όχι και τελικά το κρύβαν, ντρεπόταν να το πει, φοβόταν να το πει α το ξέρω, και τους καλύψαν αυτούς ρε παιδί μου, όχι για να κάνουν εκεί το πρώτο φεστιβάλ ορατότητας, ότι έχουν δικαίωμα οι φωνές, τώρα να δεις πως ταιριάζει με μένα, που δεν είναι μόνο για μένα, πως πρέπει όλες οι φωνές να ακούγονται, όπου φώναξα εκεί στη συνέλευση, τι είναι αυτά που λένε, κάνουν πάρτη για πάρτη τους εδώ σκοτώνουν ανθρώπους, στην Κρήτη ξέρετε ποιοι είναι, και τολμούν να το κάνουν και δεν θέλουν χορηγούς, σαν ενοχλούν που δεν θέλουν χορηγούς, μόνοι τους αυτοοργανωμένα, και σκάσανε μετά την άλλη από μέσα στα μέλη να βρίζουν, με τη βία περάσατε την άποψη, τους βιάσαμε αυτούς που δεν θέλαν, τέλος πάντων έγινε το πάρτυ, ξέρεις αυτά τα παιδιά περιμένουν αυτές τις φωνές, με τα παιδιά βρεθήκαμε πήγα στο πάρτυ, τους είπα να έρθουν και την επόμενη ημέρα, Κυριακή να κάνουν απολογισμό στη συνέλευση και να ακούσουν και οι άλλοι που δεν θέλαν, στο πάρτη πήγα μέχρι τις 4 η ώρα παρ' ότι ήταν κουραστικό, ήρθε όλη η Αθήνα, βγάλαν πολλά λεφτά και τους έλεγα θα έρθει κανένας έρχονται επειδή εκεί δεν έχει εισιτήρια, έρχονται εξαρτημένοι από το δρόμο αυτά, τα τζάμπα για να πιούνε φτηνά και παθαίνουν κρίσεις και ορμάνε και μη σας το χαλάσουν. Πολύ οργανωμένα τα παιδιά αυτά, τα θαύμασα ρε συ, αυτό τι παίρνω και ήρθανε και μιλήσαν και πάλι τους βγήκαν και βάλαν μια άλλη, και δε μου λέτε δίνετε και αλκοόλ σε 15χρονα εγώ είμαι στο 18 ανω και έχω πρόβλημα με το αλκοόλ την ξέρω αυτή έχει έρθει σε εργαστήριο μου δύο φορές και έφυγε ήταν από αυτούς που ήθελε να επιβάλλει αυτό που ήθελε, όχι κακό άτομο, με πολλά προβλήματα, πάρα πολλά προσωπικά που το υποκινούν, όμως άμα πάνε τη χαιδεύουν από το σπίτι, πέθανε ο μπαμπάς, έχει χρήση χρόνια πριν ουσιών έχει φύγει τώρα τέλος πάντων και καλά στον αναρχικό χώρο δήθεν ήταν και τη βάλαν να πει τα δικά της, εγώ όμως επειδή την ξέρω και το νιώθω είπα έχει δίκιο, ας πούμε το άτομο και εμένα με πονάει και πραγματικά ζητάω συγγνώμη από τα παιδιά που το οργάνωσαν και πήγαίνα στο μπαρ, ήρθα όμως, δεν είμαι εδώ για να κάνω μόνο κριτική, αφού το στήριξα και όσοι νοιαζόταν τι θα γίνει στο εμπρός έπρεπε να έρθουν στο πάρτη, αυτές οι φωνές που ήταν αντίθετες, που είναι κρίμα που δεν ήρθατε γιατί υπήρχε πολύ χαρά, πάρα πολύς κόσμος και πολύ χαρά στα μάτια των ανθρώπων που ήρθαν το χάσατε αυτό, λοιπόν από την άλλη ζητάω συγγνώμη από τα παιδιά ίσως και επειδή με τα παιδιά επειδή μεγάλωσα μπορεί και να τους έπρηξα, γελάγανε αυτά, να τους έλεγα τους τα έλεγα ήταν πολύ ευγενικά, προσέξτε μη τυχόν και τύχει, όχι τα 15χρονα γιατί έχουν τύχει με μεγάλους ανθρώπους γιατί έρχονται και μεθάνε και ...

Ε βέβαια πιστήκανε αυτές οι φωνές οι αντίθετες πειστήκαν να μιλήσουνε για αυτό γιατί το κάνουν και έτσι και το κάναν.

45:00

Στην αρχή είχε μιλήσει για προσωπική εμπειρία με δυσκολία επικοινωνίας με τον υπερήλικο πια πατέρα της, δυσκολίες με τη μικρή αδερφή της, έπρεπε να ξαναγνωριστεί μαζί του, θεραπευτικές εμπειρίες. Στο τέλος αναφέρεται σε οικονομικές δυσκολίες όταν συνταξιοδοτήθηκε.